

A MAGYAR
NEMZETGYŰLÉS

Pesten 1848-ban.

KÖZLI
PAP, DÉNES.

II. KÖTET.

PEST, 1866
RÁTH MÓR.

Venprém, 1866. Kiadja és nyomtatja Ramazetter Károly.

TARTALOM.

	Lap.
XXXV. ülés az alsóházban aug. 21-én. A nádor válasza; felszólalás a szent-tamási támadás eredménytelensége miatt; Perczelnek hadvezetésére vonatkozó vádja; a katonai törvényjavaslat	1.
XXXVI. ülés az alsóházban aug. 22-én. Esztergomváros kérvénye; igazolás; ujonczállítási törvényjavaslat	38.
XXXVII. ülés az alsóházban aug. 23-án. Katonai törvényjavaslat; a ház költségei	39.
XXXVIII. ülés az alsóházban aug. 24-én. Pénzügyministeri jelentés az ércpénzkivitel tilalmáról; törvényjavaslat az ország 1849. évi közszükségeinek fedezése végettí hitelnyitásról	40.
XII. ülés a felsőházban aug. 25-én. Wesselényi indítványa a különbözö nemzetiségek megnyugtatása ügyében	58.
XXXIX. ülés az alsóházban aug. 26-án. Interpellatiók; a kamatlan pénzjegyek- és a magyar hadseregrőlí törvényjavaslatok	57.
XL. ülés az alsóházban aug. 28-án. Interpellatió; pénzügy feletti általános tanácskozás	65.
XIII. ülés az felsőházban aug. 28-án. Katonaállítási és bankjegykibocsátási törvényjavaslat	118.
XLI. ülés az alsóházban aug. 29-én. Indítványok; a pénzügyi munkalat részletes tárgyalása	118.
XIV. ülés a felsőházban aug. 29-én. Katonaállítási és bankjegykibocsátási törvényjavaslat	130.
XLII. ülés az alsóházban aug. 30-án. Pénzügyi törvényjavaslat	130.
XLIII. ülés az alsóházban aug. 31-én. Pénzügyi törvényjavaslat	142.
XLIV. ülés az alsóházban sept. 1-én. Pénzügyi törvényjavaslat	145.
XLV. ülés az alsóházban sept. 2-án. Kossuth előterjesztése az alvidéki s horvát bonyodalmak iránt	148.
XLVI. ülés az alsóházban sept. 4-én. Kossuth rendkívüli javaslatai a haza megmentése iránt	155.
XV. ülés a felsőházban sept. 4-én. Határozat a Bécsbe menendö küldöttség s az aldunai táborzást illetöleg	163.
XLVII. ülés az alsóházban sept. 5-én. A horvát ügy, s a manifestumok tárgyabani küldöttségek	163.
XLVIII. ülés az alsóházban sept. 11-én. A bécsi küldöttség jelentése; a nádor levele a ministerek lemondásáról stb.; Kossuth rendkívüli indítványai	163.
XLIX. ülés az alsóházban sept. 12-én. Határozatok a pénzügy és az ország védelme iránt; a nádor válasza a ház bizalmi szavazatára; Csányi értesítése Jellachich beütéséről; interpellatiók	183.
L. ülés az alsóházban sept. 13-án. Ministerelnök jelentése a honvédelem iránt; különfélék; az unio tárgyában kelt törvényjavaslatok	200.

	Lap.
LI. ülés az alsóházban sept. 14-én. Interpellatiók; az erdélyi ügy	218.
LII. ülés az alsóházban sept. 15-én. Kossuth törvényjavaslata az urbéri kármentesítésről; Kossuth indítványa az osztrák országgyűléshez járulandó országos küldöttségről; miniszterelnöki jelentések a honvédelem körüli intézkedésekről és Jellachich előnyomulásáról stb.	227.
LIII. ülés az alsóházban sept. 16-án. Honvédelem; urbériségi kármentesítésről törvényjavaslat; kir. leirat nádor 8 fenségéhez	244.
XVI. ülés a felsőházban sept. 16-án. Az ausztriai nemzetgyűléshez küldendő követség	258.
LIV. ülés az alsóházban sept. 17-én. Komárom vára iránti fölterjesztés; Batthyány értesítése a miniszterjelöltek iránt; kármentesítési törvényjavaslat	258.
LV. ülés az alsóházban sept. 18-án. A nemzet- s Európához nyilatkozványok sürgetése; törvényjavaslat az urbériségi kármentesítésről	262.
LVI. ülés az alsóházban sept. 19-én. Hat százsz követ lemondása; a nádor levele Teleki elleni vád iránt; az urbéri viszonyok	265.
LVII. ülés az alsóházban sept. 20-án. Urbéri kármentesítés	279.
LVIII. ülés az alsóházban sept. 21-én. Komárom iránti intézkedések; urbéri kármentesítés	280.
LIX. ülés az alsóházban sept. 22-én. Interpellatio a miniszterelnökhöz; a Bécsben járt küldöttség jelentése; szavazás az urbériségi kármentesítésről törvényjavaslat felett	281.
XVII. ülés a felsőházban sept. 22-én. A volt Erdélyre vonatkozó törvényjavaslatok	290.
LX. ülés az alsóházban sept. 23-án. Ő felsége levele a nádorhoz a bécsi ministerium emlékirata iránt	290.
LXI. ülés az alsóházban sept. 24-én. A bécsi ministerium emlékirata	291.
LXII. ülés az alsóházban sept. 25-én. Elnöki jelentések	295.
XVIII. ülés a felsőházban sept. 25-én. Erdély iránti törvényjavaslatok; az urbéri kármentesítésről törvényjavaslat; a bécsi küldöttség jelentése; interpellatio	297.
LXIII. ülés az alsóházban sept. 26-án. Interpellatio a horvátábori levelek s Pest védelme iránt; a kérvényi bizottmány véleménye erdélyi románok és a debelliácsiak kérvénye iránt	298.
LXIV. ülés az alsóházban sept. 27-én. A horvátábori elfogott levelek; Kossuth határozati javaslata a sept. 25-iki legf. nyilatkozványok iránt	301.
LXV. ülés az alsóházban sept. 28-án. A honvédelmi bizottmánynak a miniszterelnök távollétében végrehajtó hatalommal ideiglenes felruházása	310.
XIX. ülés a felsőházban sept. 28-án. Az alsóház sept. 27-ki határozata	311.
LXVI. ülés az alsóházban sept. 29-én. Kossuth indítványa gr. Lamberg F. meggyilkoltatása feletti vizsgálat iránt	311.
XX. ülés a felsőházban sept. 29-én. Az alsóház határozata gr. Lamberg Ferencz meggyilkoltatása tárgyában	318.
LXVII. ülés az alsóházban sept. 30-án. Jelentés a sept. 29-ki csatáról stb.	318.

	Lap.
LXVIII. <i>ülés az alsóházban oct. 1-én.</i> Móga altábornagy jelentése a sept. 29-ki csatáról; Mészáros hadügyminister előterjesztése az aldunai táborról	819.
XXI. <i>ülés a felsőházban oct. 1-én.</i> A sept. 29-ki győzelem iránti határozat	831.
LXIX. <i>ülés az alsóházban oct. 2-án.</i> Elnöki jelentések a táborot illetőleg; indítvány a pénzes pesti polgárok eltávozásának meggátlása tárgyában; statárium iránti határozat stb.	832.
LXX. <i>ülés az alsóházban oct. 3-án.</i> Elnöki jelentés a csatateri eseményekről s a honvédelmi bizottmány működéséről	837.
XXII. <i>ülés a felsőházban oct. 3-án.</i> Elnöki jelentés a tábori küldöttség eljárásáról	341.
LXXI. <i>ülés az alsóházban oct. 4-én.</i> Elnöki jelentés Jellachich vonulása iránt; a honvédelmi bizottmány tagjainak szaporítása; a 25 horvát menekült segélyérti folyamodványa	342.
LXXII. <i>ülés az alsóházban oct. 5-én.</i> Elnöki jelentés a csataterről, s Jellachich táborából elfogott levelekről; interpellatiók	348.
LXXIII. <i>ülés az alsóházban oct. 6-án.</i> Jelentés az ellenséges táborokról stb.; Perczel ezredes jelentése	354.
LXXIV. <i>ülés az alsóházban oct. 7-én.</i> Az oct. 3-ki kir. leiratok az országgyűlés elosztatása Jellachichnak teljhatalmu biztossá s hadi főparancsnokká, Récsey Ádámnak ministerelnökké nevesése iránt; a hás határozata	363.

XXXV-ik ülés az alsóházban

aug. 19-én.

A ház elnöke jelenti, miként azon tisztelgő küldöttség, mely ö fönsege a nádor s a királyi helytartóhoz rendeltetett, ki a ház által, küldetésében eljár, s hogy ő fensége válaszában kijelenté, mikép egész életét ezentúl a hazának fogja szentelni (éljen.)

Napirend előtt Zakó emelt szót a szent-tamási támadás eredménytelensége miatt.

P e r c z e l M. Tisztelt ház! Mit több hetek előtt már e szószéken megmondék, s megmondok alapos okokra bázisozott események után, az teljesedésbe ment. Ha egy angol, vagy francia káplárt hoznának ide, és azzal ítéletnék meg azokat, a mik lent történtek több hetek előtt, és történtek ujabban a támadásra nézve, kifogná mutatni, hogy a lehető legnagyobb ámulás követtetett el. (Zaj.) Tessék meghallgatni (Szentkirályi Móricz a terembe lép, s kitörő lelkesedéssel fogadtatik.) Uraim! többször mondtam, hogy veszélyben van a haza, de nem a külellenség sokasága, hanem magunk ügyetlensége és gyávasága miatt. Ezen mondásom igazolva van, s minden kétségen találl mindenki előtt, hogy a szerbek és horvátok támadása azon részről gyarapíttatik, és ápoltatik, mely rész iránt e nemzet hónapokon által a legnagyobb bizalmat jelentette ki, sőt tettekben is tanúsította. Mindig tisztán állott szemeim előtt, hogy az azok által megbízott és azoknak föltétlen hűséget esküdött egyének, ha a legnagyobb erőt fogjuk is kezeikbe szolgáltatni, nem fognak azok ellenében oly elhatározott támadást tenni, kik azon hatalomnak eszközei. Tisztelt ház! azt mondtotta az előttem szóló, és helyesen mondtotta, hogy habár ügyeden és avatlan lenne, mégis belátja, hogy a hadi terve

zet, mely a tegnapelőtti támadásra nézve felállítatott, — helytelen és rász volt. És bizonyára, mikor több hónapokig tesz valaki készületet egy sáncznak megtámadására, midőn 20—24 ezer főből álló rendes katonasága van, midőn 48 jól felszerelt álgúya van, 3—4 ezer jó lovassága van, s ezen csapatokról büszkén tétetnek tudósítások; midőn az ellenfélnek jól felszerelt álgúya nincs; mert szekereken viszi azokat, s lovassága sincsen, akkor egy sáncznak be nem vétele maga már olyan dolog, mely azt mutatja, hogy nem a közkatona, vagy a magyar tisztek, kikre nézve adatokat tudnék előmutatni, hogy a legnagyobb hazafiúsággal viseltetnek irántunk, hanem a közlelkület, mely azokat vezeti, nem tett úgy, mint cselekedni kellett volna az ország érdekében. Tehát nem elégszem meg azzal, mit az előttem szóló követ előadott, nem elégszem meg azzal, hogy vizsgálók küldessenek ki. Azt mondom, a haza veszélyben van; mert Jellachichnak táborozása az osztrákok részéről nyílt segedelemmel láttatik el, Laibachból 3 bataillon pattantyusság küldetik Jellachichnak, pedig kettőt már kapott segítségül; de tudomásunkra van az is, hogy némelyek itt a táborból megjelentek, azoktól a ház nyomban tudomást szerezhet magának, s nem szükség, hogy investigatiókra halogassuk a teendőket, hanem rendelkezéseink nyomban megtörténhetnek. Vagy várni akarunk — mint elég ügyetlenül és botorul vártunk heteken által — míg Jellachich betör; a nép úgyis elégületlen és bizalmatlan irányunkban, hogy 6 héten által semmit sem tettünk a hazának megmentésére; azt akarjuk, hogy a nép, mint már arra nézve hivatalos jelentések vannak, zúgolódásokkal lépjen föl, s a felső vidékek nyílt támadásban legyenek, s közbeszorítva minden oldalról oda jöjjenek a dolgok, hogy gyáván átszolgáltassuk az ausztriaiaknak azt, mit ők tőlünk kívánnak? Nekünk kell, rögtön kell intézkedni; és pedig még ma, s hogy mit tegyünk, kimondom véleményemet Kívánom, hogy a ministerium a lépéseket tegye meg. Tisztelem a

hadügyminister urat, de bocsásson meg az előttem szóló, nem bizodalmatlanságból mondom, erről most nem akarok szólni: de azt tartom, hogy nekünk, ha valaha, most kell a parlamentáris formákhoz ragaszkodnunk. Ha valaki nem volt képes kivinni azt, mit nekünk hónapokon által ígért, hogy t. i. halogatás által csak azért kivan elegendő erőt összegyűjteni, hogy sikertelen támadás ne történjék: akkor, bár a legnagyobb bizodalommal viseltetem is azon egyén iránt, kötelességemnek tartom, mint nemzeti képviselő, kimondani, hogy most az egyszer nem kívánom kezére bízni a had vezetését. (A közép- és jobboldal nevet.) A pénzügyminister azt mondotta, ha a sereg veszteni fog is, köszönetet fog annak indítványozni. (Kossuth közbeszól: azt nem mondtam.) Ha a hadsereg vesztesége nyílt ütközetben történik, s a sereg úgy használtatik és összpontosittatik, vagy a támadás úgy történik, mint kellett volna, habár ezerek vesztek volna is el, köszönetet szavaztam volna magam is: de miután ez nem történt, az ígélet nem lett beváltva, s a katonatisztek nem tették meg kötelességöket, akkor nekünk kötelességünk nyomban gondoskodni arról, hogy a nemzetnek ott lent összegyűjtött hadereje, azon vitéz és derék magyar katonák hasznaltalanul ne emésztessenek föl elleneink által, kik alkotmányos állásunkkal megbarátkozni nem tudnak. Indítványom tehát a ministeriumhoz és a házhoz ez: kívánom, hogy a kir. biztos, ki, mint remélem és tudom, hatalommal volt el látva, tehát a dolgok iránt kellő tudomással bír, e ház előtt terjeszsze elő a dolgokat, úgy, mint vannak, s mint neki azokról tudomása van; hogy ha nem áll az, a mit mondék, szívesen magamra mondom a kárhozatot; mert az árulás sokkal veszélyesebb, mint az ügyetlenség: de ha jelentéséből a legkisebb adat, vagy a legkisebb gyanú az árulásra nézve kitetszenék, akkor ezen háznak más politicát kell követni, akkor azon lépésekhez kell folyamodni a háznak, melyekhez egy nemzet, mely kétségbe van esve, — köteles folya-

modni. Tehát azon kettőt indítványozom: 1-ör hogy a kir. biztos úr a ház előtt a történetekre nézve tüstént hallgattassék ki, hogy adja elő hű képét a történeteknek; 2-or pedig, hogy az ő előadása következtében az alvidékre a ház teljes hatalma biztosokat küldjön, a kik a hazát megmentésék (zaj). Szentkirályi M. Minél komolyabb és általában minél súlyosabb a hazának állapota, annyival kevésbé lennék barátja annak, hogy a ház legkevésbé is rögtönözön; azért azon véleményben semmiesetre nem lehetek, hogy ma mindjárt rögtön intézkedés történjék azok iránt, . mik az alsó vidékeken történtek. Egyébiránt én ezt a szót árulás, a hírlapokban is igen gyakran olvastam, s ez volt azon szó, mit e házban először hallottam, midőn beléptem. Én igen csinnyán szeretnék bánni e szóval, mert ezen vád: árulás, igen súlyos, s a ki azt vigyázatlanul, meg nem fontolva, bárki ellen támasztani meri, az iránt hasonlókép szintoly kevés bizodalommal lehet viseltetni (igaz) — mint az iránt, ki ellen alapos vádat lehet támasztani. Egyébiránt méltóztassanak megengedni, hogy azon tapasztalásból merítve, melyet odalent szereztem, kimondjam azt, miszerint a haza védelmének ereje nem a lelkesedésben, hanem a disciplinában áll; a lelkesedés eltarthat egy pár óráig, egy pár hétig, de nem tarthat örökké. A lelkesedés jó, ha van, de a ki számításába lelkesedésre építi, az, meggyőződésem szerint, bizonyosan veszt, ha nem ma, ha nem holnap, vagy holnapután, bizonyosan egy hónap vagy egy év múlva. Azért kiváltkép azokat, kik odalent hasznos szolgálatokat tesznek a hazának, a sorkatonaság segítségével, árulási váddal . legkevésbé bántsuk, mert először adatunk nincs rá, és másodsor, ha adatunk volna is, az árulás következményeit nem a vitatkozások és nem a fenhargon elmondott beszédek, hanem a ministeriumnak erélyes tevékenysége tudja megakadályoztatni, és ártatlanná tenni. Egyébiránt, mi azt illeti, hogy előadjam, miket odalent tapasztaltam, — bocsássanak meg engem a ministerium küldött ki, nekem mindenekelőtt

ministeriumnak kell referálni. Eddig kevés alkalmam volt ministerelnök úrral is találkozni, s neki a dolgok állását előterjeszteni. Itt most csak annyit mondhatok, hogy egy vár megtámadtatott, s azt a megtámadás alkalmával nem vétük be.

A dologban annyi van, hogy a megtámadás nem sikerült, de sikerülhet a másik megtámadás. Abban nincs semmi baj, hogy odalent tenni kell valamit, az bizonyos, — úgy nem maradhatnak a dolgok, a mint vannak. Nem értem ezt úgy, mintha én árulást keresnék a személyekben és viszonyokban; de tenni kell valamit, mert már heteken által halasztatik oly háború, melyet kezdetben rövid idő alatt el lehetett volna fojtani. Hanem méltóztassanak megengedni, én azt gondolom, mindenek előtt tenni kell a ministerium részéről; ha a ministerium megállapodást nyert, akkor méltóztassanak az interpellációt megtenni, de midőn alig érkezik a hír tegnap, s a ház 24 óráig sem akar várakozni, mi? előtt a ministerium megállapodásban lenne: ez nézetem szerint megrohanás. Várjuk meg tehát míg a ministerium a dolgot megfontolta. Most a ház kívánságára annyit mondhatok, hogy én árulást odalent nemcsak nem tapasztaltam, hanem a legjobb akaratot mind a vezérek, mind a tőfcbi katonaság között, kik közt egyszersmind a lelkesedést, hazafiúságot és az önfeláldozást a legnagyobb mértékben láttam (éljen). A rögtön intézkedésnek oly nagy sürgőségét nem látom, hogy legalább 24 óráig várakozni ne lehetne. Ismétlem tehát, először: hogy árulást nem tapasztaltam; másodsor: hogy megtámadtatott a vár, de be nem vétetett; harmadszor: hogy ezen megtámadást lehet ismételni annyiszor, a mennyiszer szükséges lesz; ezt mondhatom egész tisztáqAgal. Felszólítom tehát a képviselő urakat az interpellációnak 24 órai elhalasztására, hogy a ministeriumnak megállapodni lehessen.

M é s z á r o s L. Tisztelt képviselők! A múlt napokban mondtam már, miként a vezér igen szeretné, ha veszteség

helyett győzelmet jelenthetne; de most győzelmet nem jelenthetett, mert a had sorsa úgy hozza magával, hogy a sereg egyszer nyer, másszor vesz. Azonban ha egyszer vesz, s azért mindjárt elveszti türelmét s bátorságát, s azt gondolja, hogy végveszélyben van, midőn ezt valaki hinni meri, az által ő saját magában nem talál bizalmat, és ha győzni képes lenne is, bizonyosan nem fog győzni többé. (Igaz.) A megtámadás megtörtént, a mint az igen tisztelt előttem szólott úr előadá, kiről már a múltkor tisztelettel emlékeztem, hogy a táborban igen sokat tett a lelkesedés fentartására; e részben most is kifejezem köszönetemet. A tisztelt biztos úr egy részben elmondá nézetemet, de engedelmet kérek, ha ezen oldalra fordulok (baloldalra), s azt mondom, hogy a ki ezen szót: árulás, kimondja, az sokat mondott, és a ki be nem bírja bizonyítani, melyik részen van a hiba, annak megítélését a ház bölcs belátására bízom. Ha valaki valamely seregről, vagy több egyének vezérletéről azt mondja, hogy árulás van benne: ebben az is foglaltatik, hogy a ki őket vezeti, az is áruló. Én azt tudtam, s elkészültem rá, mielőtt Magyarországra visszajöttem, hogy itt ötven évi becsületesség füstbe mehet; arra is elkészültem; hogy hazaárulónak mondanak, de azt nem hittem, hogy e házban árulással vádolják azt, a mit én vezérlek. Itt már most nincs más mód, mint vagy rám mondják ki önök a verdictet, vagy roszalják azt, ki az árulás szót mondotta. Mikor én tárczámat átvettem, nem igényeltem magamnak oly nagy super-Klugheit-ot, mely a füvet is nőni tudja hallani, de a mi körülötte van, nem látja; valamint azon classicus ember, ki a mennyországba néz, s a verembe esik. S mivel már a görögökről megemlékeztem, megjegyzem, miként úgy látom, azt kívannak, hogy utánozzuk a kai|£-góiakat, kik csak addig szerették katonáikat, míg győztek, és mikor vesztek, tetteket azonnal roszalták, s őket megbüntették, s végre magok is elvesztek. Miért nem utánozzuk hát a rómaiakat, kik még a dictatoroknak s consuloknak

hálát szavaztak, mert a legnagyobb veszélyben sem estek kétségbe hazájuk felől. Egyik követ úr azt monda: hogy a leghelytelenebbül és a legügyetlenebbül vezették odalent az ügyet;- a másik követtárs azt monda, hogy egy káplár is jobban tudta volna a dolgot vezérelni, még pedig angol káplár. Ha azon káplárt gondolja, kit Wellingtonnak hívnak, az bizonyosan némely hibákat meglátott volna; sőt az is lehet, hogy egy káplár, ki a mostani időben nagyon ujoncz, bírhat a dolgok állásáról helyes ítéletet hozni; mert mostani társas szerkezetünkben az az egyik főhiba, hogy nem bírjuk a génieket kitalálni, és használni, és gyakran, mivel nem vagyunk rendszeresítve, a géniek több bajt okoztak, mint hasznot — A veszteség tehát megtörtént; azonban én azon seregnek, a mint ismerem, akármit tett, s akármit nem tett, részemről, ha a ház roszalná is, nyilvános köszönetet fogok mondani, nem azért, mivel vesztett, hanem mivel ezen veszteséget helyre tudja ütni. A ki életét feláldozza, akár jól, akár roszul sül el küzdése, roszalás helyett mindenesetre köszönetet érdemel. (Madarász L. Néma közlegényekről van szó.) A vezéreknek is köszönetet fogok mondani, mert tapasztalásból tudom, miként kevés vezér van a világon, ki mindegyre győzött volna, hanem ha vesztett is, soha el nem csüggedett, és új küzdelemre mindig készen volt, azért az ily vezérnek is köszönetet fogok szavazni. — Mondatott az is, hogy oly roppant sereg, u. m. 24 ezer sorkatonaság — azonkívül 48 álgú és 3 ezer lovasság nem bírta a sánczot bevenni. Már azt tudom, hogy a 7-ik huszárezred a veronai csatát 1799-ben megnyerte — de miért? azért mert a sánczoknak hátulsó részei nyitva voltak, hol berohanhatott, sok ember elvérzett, de mégis nyert. Ámde, hogy lehetett volna a lovassággal ott működni, midőn nemcsak a canálist, hanem egyebet is kellett volna átúsztatni; és hol vette volna magát a 24 ezerből álló sorkatonaság, midőn egész Magyarországból sincs talán ennyi? azt nem tudom. Az is mondatott, miként a tiszték sem tettek

eleget kötelességüknek. Mennyiben tették meg azok kötelességeiket? nem tudom, de a hol kettőt agyon lönek, 8-9-et megsebesítnek, ott valami kis kötelesség mégis volt teljesítve. Szentkirályi Móricz úr, ki ott a dolgok szemtanúja volt, elmondá, miként a tisztek is teljesíték kötelességüket; meg lehet, hogy néhol hibáztak; de emberek vagyunk, hibázhatunk, remélem, minden hibánkat megjobbítjuk; hogy részemről a hibát, a hol előfordul, meg nem hagyom, annyi bizonyos. Visszamenve az előbbiekre, mondatott, hogy sok ideig vesztegeltünk, és talán eleinte könnyen legyőzhettük volna az ellenséget. Lehet, hogy megtörténhetett volna; azonban katonai dolgokban az eseményeknek vagy á vak-sorsnak legkevésbé lehet helyet engedni. Ki ezen dolgokhoz ért, oly eszközökről gondoskodik, melyeknél fogva gondoskodásának sikerét a sors kezébe ne adja. Mi, midőn az idő elkövetkezett, elkezdtük a csatát, s hogy nem voltunk elég szerencsések, az nem a műhibánk, hanem történtek dolgok, melyeket megváltoztatni lehetetlen volt. Végre is akármit cselekszünk, a dolgot semmi esetre el ne hamarodjuk, rögtönözni akkor sem kell, ha — máz meg nem engedek — hibásak mi lettünk volna: mert az elkövetett hibák helyrehozhatók, és mert szívesebben viszik bőrüket a véres mezőre hazámfiak, s a hazát inkább meg fogják menteni. A mi illeti csekély személyemnek a szín helyére való küldetését, én arra, ha kell, szívesen ráállok; hanem ha jobban fogom-e én ott a dolgot vezélni, azt nem tudom, a mit tehetek, azt megteszem; de kimondom, hogy én az odalent levő vezért jobbnak tartom magamnál. Ott létemnek talán azon előnye volna, hogy a seregben őket személyesen buzdíthatnám; azonban a szükséges gyakorlati tapasztalása azon vezérnek is megvan, s azért én ő benne tökéletesen megbízom. Ha a most tárgyalás alatt levő, már 5 napig tartó újonczállítási tárgyat bevégezzük, akkor ismét egy körutat tenni szándékozom a táborok minden részébe — s ezt a tiszt háznak előre is bejelentem; ha a ház szükségesnek látja, hogy

most elmenjek, akarata szerint cselekszem, s valamint most, úgy mindig készen vagyok, minden erőm- s tehetségemet felhasználva magamat feláldozni (éljen).

Kossuth L.: Uraim! e napokban azt mondtam a háznak, hogy ha a tudomásunkra jött csata győzelemmel végződik, remélem, hogy e ház közakarattal be fogja tudni bizonyítani azon hálát, melylyel tartozik azon honfiaknak, kik a legtöbbet, mit adni lehet, éltüket adják a hazáért, s kik ezen eljárásban, midőn általános szavakkal történik a gyanúsítás, talán még az életnél is többet, becsületöket is kockáztatják. Mondtam, ha a sors forgó kereke szerint veszteség találná lenni, de azon veszteség mellett megtette kiki kötelességét, én akkor is hálát s méltánylást szavaznék. Nekünk egy kimondhatlan nagy bajunk van, kimondom . őszintén, a múlt századok kormányainak bűnei éretlenné tették, ezen nemzetet annyira, hogy hallgatni nem tud, midőn hallgatással megmenthetné a hazát (igaz) — beszél, midőn tenni kellene, s ha beszél, nem válogatja meg jól a szavakat. Engedjenek meg uraim, nem egy éretlen gyermek-nemzet-e az, melynek minden hírlapjaiban kikürtölik az ütközet óráját, úgy, hogy az ellenség 2 héttel előbb tudja, — és e napokban e háznak csaknem minden tagja nem érzett nagyobb foglalatosságot, mint kérdezni, mikor lesz az ütközet, s azt tovább mondani. Ugyan nyert-e valaha ütközetet azon nemzet, melynek tribunejeiről szám szerint mondják el, mennyi ember áll a táborban, miszerint az ellenség magát commót orientálhassa mind azon erőre nézve, melyet ellen kell vetni, mind azon perczre, melyben megtámadtatik. Ha a hajdani Hofkriegsrath alatt, mely Magyarorszában a török háborút a bécsi divánokról vezette, csak akkor nyert ütközetet a vezér, ha ellenkezőt cselekedett, mint Bécsből parancsoltak, úgy mondhatom, ha a strategicus terveket e házból dictáljuk, a vezér csak akkor fog nyerni, ha ellenkezőt cselekszik. Az e napokbani eseményekről csak annyit tudok hogy megtámadtatott egy: sáncz, mely várnak is

mondható, mint azon igen tisztelt barátom, ki most e Háznak tagjai közt a legérdemesebb ember (hosszas éljenzés) — mert ő megérezte azt, hogy itt van a tettek percze, s azon helyet, hol szónoklatával kétségkívül az első sorban állana nem foglalta el, hanem ott foglalt helyet, hol vérükkel áldoznak az emberek — maga is várnak nevezte. Én, a mint a világ történeteit ismerem, kevés esetet tudok, hogy várat egyszeri rohanással bevettek volna. Ennélfogva nem csüggedek, mert, ha jól vagyok értesítve, 49 halottunk s 69 sebesültünk van. Én hazafi bánattal kísérem, a mint e ház is kíséri az eleseteket, de azt mondom, az jóformán nem is volt csata. Nem tartozom azok közé, kik a vétket palástolni, a bűnt büntetlen hagyni akarnák; de figyelmeztetek mindenkiket, mérje meg a haza erejét, mely készülségen és disciplinán alapul, s ha vádol, személyre intézze vádját és bizonyítson. De ne éljen oly kifejezéssel, mely kedvetlenséget gerjeszt oly férfiakban, kik iránt, ha e ház értesülve lesz a körülményekről, köszönetet fog szavazni, mint p. o. a fővezér iránt, ki órákig állt a legveszélyesebb helyen. Nem tudoni, közülünk hány ember cselekedte volna ezt, Bakonyi (éljen) ki úgy viselte magát, hogy ha győzelem koszorúzta volna is ezen lépést, nagyobb elismerést nem kívánhatott volna, mint így. S mi történik ezen házban? Az mondatik, árulás van a vezéreknél. Én hibát palástolni, bűnt büntetlen hagyni nem akarok, de e ház compromissiójának, a haza: ügye elárulásának tartom, ha hogy nem fognak lépések történni, melyek ezen itt kimondott szót vagy megczáfolják, vagy specialitásra vezessék, s ennek következtében elhárítsák azon rász hatást, mely a hazát veszélybe dönthetné (helyes), s azért, hogy a hiba, ha van, ismerve, a bűn büntetve, de a rágalom is visszatorolva legyen, s meg legyen mentve azon erő, melyre a hazának szüksége van, indítványozom: nevezzen e ház egy bizottmányt, mely által szólíttassék fel azon követ úr, ki itt árulást mondott ki a sz.-tamási táborban csatázó hadseregre nézve, hogy vádját speciali-

tásra reducálva, bizonyítsa be, mert annyi, azt gondolom, bizonyos és kétségtelen, hogy a hadseregbe ezen szónak „árulás“ kimondása (Perczel közbekiált: nem a hadseregbe) (rendre) kérem, és szívesen óhajtom, hogy az érdekes követ úr ezen szenvedélyességével mentse meg a hazát — én nem fogom e térre követni. Ha kimondatik az ellenség előtt állókra ezen szó: árulás — s specificumra nem vonatik, az kétségtelenül oly embereket is sérthet, kiket talán a vádló sem akart sérteni; s rász szellemet terjeszt ott, hol jó szellemet kellene terjeszteni. Ha tehát hiba van, hogy az ismerve legyen, ha árulás van, hogy az büntettség, de hogy ily szónak káros következményei veszélybe ne döntsék — én a követ úr hazafiságától s férfias kötelességétől megvárom, hogy azon bizottmány előtt a kellő felvilágosításokat megadja, a bizottmány referálja, s a ház a tapasztaltakhoz képest intézkedjék úgy, mint a haza megmentése kívánja. (Éljen.)

Madarász J. Szóló aggodalomra lát ugyan okot, de kétségbeesésre nem. Sem a mostani veszteséget nem tartja oly csüggesztőnek, s azt hiszi, a mely nemzet egyszerre elcsüggedne, nem volna önerejében. De engedje meg a ház, hogy a pénzügyminister által kívánt bizottmányban meg nem egyezhet szóló. Nem akarja a ház a nyomozás terére vezetni (zaj). Én azt hiszem, — úgymond — hogy e háznak kötelessége kihallgatni azon képviselőt, ki valamit mondott(zaj: árulást). Én hallottam ugyan e szót: árulás, de hogy ez azon táborra mondatott volna, nem hallottam (zaj). Tehát azon képviselőt, ki e teremben olyakat mondott, min e ház némely tagjai megütköztek, (kiáltások: mindnyájan) ki kell itt hallgatni. Egyébiránt pártolja szóló Perczel indítványát a kir. biztos által mindjárt adandó felvilágosításra nézve, pártolja annyiban is, hogy a vezérő politica e házban más térre vezetessék. Az országos hadi biztosokat, más országok példája szerint szinte pártolja, de conventet és inquistiót nem akar.

Kossuth megmagyarázza, hogy a háznak joga van

ott, hol ismeretlen tárgy forog fen, bizottmány előtt kérni felvilágosítást Mert különben hová vezetnek az ily dolgok? Vezetnek oly árulási modorra, mely az ártatlant is sajtja, s ezt jó lesz meggondolni azon embereknek, kik indítványomban minden ok nélkül spanyol inquisitiót látnak. Hol találunk vezért, ha ily compromissionak lesz az kitéve? Szóló legalább nyilvánítja, hogy ha oly seregben volna, mely ellen átalánosságban efféle vád emeltetik, kész volna kardját eldobni. Szóló a büntetett golyóval kívánja büntettetni, de azt nem akarhatja, hogy átalános vádban törjön ki a leg-súlyosabb gyanúsítás. Mit csináljon tehát a ház, ha ezt sem csinálja. Ha valaki előáll, s általános gyanúsít; s midőn felszólítják; hogy specialisálja vádját, akkor azt mondja: én nem akarom, ez oly logica, melyet szóló — noha sokat meg tud túrni — megtúrni nem tud. Mi azon kiívánatot illeti: hogy a kin biztos adjon felvilágosítást, — ha az érdemes követ úr, a helyett, hogy az árulás szót mindjárt kimondá, csak annyit mondott volna: uraim! nekem sok mondani-valóm van; de, hogy vádam csak a bűnöst érje, az ártatlan pedig kíméltessek, midőn a kir. biztos meg fogta tenni jelentését: akkor elő fogom terjeszteni adataimat: — senki-nek nem lett volna észrevétele. De az érdemes követ, mi-előtt ily felszólítást előrebocsátott, árulást mondott ki. Szóló felteszi, hogy vannak tehát adatai, de ezen esetben a háznak azon adatokhoz joga van (helyeslés). Ha a kir. biztos a ministeriumnak jelentést teend, a háznak köteles joga lesz kívánni a jnisteriumtól, hogy a nyert felvilágosítást a ház elébe terjeszsze, s a ministerium vagy egészben elő fogja terjeszteni, vagy azt fogja mondani, hogy a körülmények miatt ez csak részben történhetik meg. Én egyébiránt azt hiszem, hogy egészben lehet. A kir. biztos, mmt végrehajtó tisztviselő, közvetlen a ministeriumnak felelős, a ministerium pedig felelős a háznak. A kir. biztos tegnap éjféltájban érkezett, a ministerium már ma reggel összejött ugyan, de még nem lehetett kihallgatnia, — azonban már holnap, ha

kívánja a ház, nyilatkozni fog. Miután azonban a vád megtörtént, annak specialitásokra reducáltatni kell (helyeslés).

Gr. Batthyány miniszerelnök. Bár azt tartom, hogy a tán holnap adandó ministeri jelentés folytán, holnap elhatározhatta volna a ház, váljon akarja-e, hogy a hivatalos tudósításon felül még Perczel Móricz is kihallgattassék, vagy pedig megelégszik a kir. biztos úrtól nyert felvilágosítással: de az indítványt nem akarom ellenezni, ha a ház, mielőtt a hivatalos jelentést hallotta, már ma kívánná a bizottmányi kihallgatást. Egyébiránt a bizottmányt nem arra tartom szükségesnek, hogy Perczel Móricz magát igazolja az árusítás kifejezésért, hanem arra, hogy a ház bizonyos lépésekre fogja magát elhatározni, ha a vádak igazolva volnának. Azonban, miután tény az, hogy az árusítás kifejezés é házban használtatott minden specificáció nélkül: tehát ezt minden- esetre megrovandónak tartom. Es mivel hadügyminister úr fentebbi nyilatkozatában identificálván magát a hadsereggel, egyenesen arra szólítá fel a házat, hogy vagy ellene mondja ki a kárhozzátást, vagy rója meg az időelőtti kifejezést: tehát én is, mint a kormány élén álló hivatalnok, egyenesen a magam s a kormány ügyévé teszem e dolgot, s kívánom, hogy a ház vagy rója meg azon kifejezéssel élőt, vagy mondja ki a ministerium ellen a bizalmatlanságot (ingerültség).

B ó n i s S. nem helyesli, hogy előlegei alap nélkül oly szó mondatott e házban, melynek káros következései lehetnek; mert ha ily szavak osztogattnak, sok lélek kell hozzá, hogy valaki éltét adja a hazáért, — mind a mellett, épen a haza jelen körülményei tekintetéből óhajtja, hogy ha valaki tán túlhévből oly szót mondott, magát igazolhassa.

Perczel M. Magam is kimondhatlan inconsequens és politicátlan embernek tartanám magamat, ha én azt mondtam volna, miért a pénzügyminister úr megtámadott (Zaj.) Ha a tarpeji sziklán kényszerítettém is, egy betűt sem fognék visszahúzni abból, mit mondtam, de ünnepélyesen

tagadom, hogy azt mondtam volna, mintha a magyar hadsereg iránt bizalmatlansággal viseltetném. Én volnék-e ez, ki mint mondám, adatokkal tudom meg mutatni a magyar sereg magyar tiszteinek s katonáinak hűségét? Hanem igenis, a mit mondék, s mit szinte adatokkal tudok bebizonyítani, melyeknek egy része magoknak miniszter uraknak tárczájában van, (zaj) azt mondám, hogy a had vezérletében nincs meg azon kellék, melyet Magyarország minden alkotmányos polgárának várni kell (zaj: nem azt mondta). Hogy igenis a hadügy vezérletében árusítás van, én nem vonom vissza (zaj). És kérem, önöknek elég tapasztalása van, — ha másunnan nem, hírlapi vitatkozásokból tudhatják (zaj.) Én tudomásomat nem innen merítettem, mert azt, mit mondék, hivatalos adatokkal tudom bebizonyítani. Szóló előhordja Hrabovszky első álgyúzását, s azt, mit a drávai tábornál az őrnagy tett, s tudják — úgymond — mi történt Temesváron. 3 végre ahhoz ragaszkodik, mit Szentkirályi kir. biztos mondott, hogy t. i. az aldunai háborút kezdetben kis erővel lehetett volna elfojtani. Végre oda nyilatkozik szóló, hogy az indítványozott tribunál előtt mint tanú meg fog jelenni, de akkor a ministerek is kötelesek ezt tenni, mert tárczájukban vannak az adatok; de mint delinquens soha nem jelenend (zaj.) S mint eddig minden zsarnokságnak ellenszegültem — úgymond — önök, zsarnokságának is ellene fogok szegülni. (Zaj és nevetés.)

Gr. Batthyány. Én úgy értettem, hogy midőn pénzügy miniszter úr bizottmány kinevezését indítványozta, nem azt kívánta, hogy Perczel Móricz urat, vagy bármelyik más követet a bizottmány investigálja vagy faggassa, s a ház azután hozzon ítéletet; — mert ha így értettem volna, nem is fogtam volna beleegyezni. Épen ezért mondtam, hogy a ház ezen bizottmány kiküldését attól függessze fel, váljon a holnapi hivatalos felvilágosítások ki fogják-e elégíteni, s tanácsosnak fogja-e tartani, hogy Perczel úr azokat, mikének privát úton jutott tudomására, előterjeszsze. Azonban ha

a Ház akarja, ám legyen ez előbb is, de hogy ez oly szellemben vétessék, mintha Perczel képviselő urat ennek folytán akár kárhoztatni, akár felmenteni lehessen, ezt kereken tagadom. Nem investigáció tehát a cél, hanem csak a tárgynak több oldalrúli felvilágosítása, melyeknek folytán a ház határoz, hogy szükségesnek tartja-e a hadvezérekre nézve, valamely lépéseket tenni. — A mire én a házat felszólítottam, az ettől független, t. i. roszalja-e a ház azon kifejezést, mely által mind a hadsereg, mind a hadminister, ki magát ez ügygyel identificálta, mind pedig én, megsértve vagyunk. S én most is felszólítom a házat, vagy rójjá meg tüstént ezen időelőtti, nem specificált kifejezést, vagy szavazzon bizalmatlanságot azon ministerium ellen, mely a hadseregbe bizalmát helyezi. Ha a ház ily elégtételt nem ad, akkor a ministerium állását megnehezíti, s az egy nap sem kormányozhat (Helyeslés.)

Mészáros L. kijelenti, hogy ha a ház nem határozza el a roszalást, s azonnal tisztába nem jövünk: szóló e percztől fogva nem ismeri magát hadügyministernek. (Zaj.)

Madarász L. elmondván, mik eddig történtek, kitér arra, hogy a ministerelnök s a hadügyminister tárczájokat kötötték a megrováshoz. Ez szólót aggodalomba ejti, mert a nemzet bizalmát oly dolognak tartja, melylyel játszani egyének netalán! rakonczátlankodása miatt nem lehet. Az ily játék szóló előtt egyforma a tárczavadászattal, midőn a nemzetet mindig a veszély végvonalán tartják. Ha a hazánk állása minden oldalról consolidálva volna, akkor lehetne ily gyermekjátékot űzni. (Zaj.) Áttérve a tárgyra, Perczel Móriczot azzal menti szóló, hogy a mit mondott, Hrabovszkyra, Ottingerre és Jellachich hadseregére érté. (Zaj és nevetés.) A képviselőnek kötelessége szenvedély terére nem vinni a dolgot, — s a mondottakból kiaknázni azt, a mi jó. Ha tehát kimondja, hogy tisztán ezeket érti (de nem mondta), mert hiszen Jellachich serege is magyarországi, a én legalább Perczel beszédében legkevesebbet sem hallottam

említetni a magyar sereget: nem látom által, miként lett volna ez által a magyar hadsereg bármely része megbántva. De engedelmet kérek — úgymond — midőn a királyi biztos maga mondja, hogy ezelőtt néhány héttel könnyen lehetett volna boldogulni, (zaj) akkor nem lehet mást} mint azon vezérletet okolni, mely előbb nem tett lépést. — És szóló eddig egy valóságos lépést sem látott. Önöknek — úgymond — azon székről, mely a hazának birodalmával kérkedik, csak ki kellett volna tűzni a zászlót, s azt mondani: jertek, én fogom vezérteni a zászlót, s azóta nem volna már semmi baj. De midőn az országlárok azt hiszik, hogy csupa okoskodással meg lehet menteni a hazát; midőn látjuk, hogy maga a katonaillesítési törvény húzatik, halasztatik: akkor kimondom: e késelem oka egyenesen önöket terheli. (Taps a baloldalon és karzaton.) Gr. Széchenyi I. Ha valaha, épen ma van higadt-ságra szükségünk, mert jól monda Szentkirályi bajtársunk, hogy csupán lelkesedéssel csatát nyerni nem lehet, — nem lehet kivált akkor, ha magunk közt egyenetlenség van. És engem nem az aggaszt, hogy aldunai elleneinknek erejük van, hogy puskákkal, álgúkkal, el vannak látva; hanem az aggaszt, hogy ő köztök nincsenek oly factorok, kik vezéreik minden lépteit lehetlenné teszik. — Azt kérdik, miért nem tett a ministerium erélyes lépéseket,—miért nem teremtett katonát, pénzt? hiszen ezt tette;azonban,mi magyarok, professori bölcseséggel szólunk oly dolgokhoz is, melyeket nem értünk, s nem gondoljuk meg, hogy katonát és pénzt felfűjni nem lehet Azt kérdik: miért nem hitt fel a ministerium mindnyájunkat? Épen így okoskodtak a mennyei birodalomban, midőn az angolok ellen penicilusokkal megindultak, azonban következése csak az lett, hogy elvesztek, mint a birka. — Azt mondják, Magyarországnak temérdek kincse van, könnyű itt pénzt teremteni. Igaz, csakhogy éhhez is idő kell. Szólónak a ministeriumban bizonyosan legkevesebb dolga van;, mégis a nap 24 órájában alig tud nevezni;

egy párt, melyben elfoglalva ne volna, s mi az oka, hogy annyit nem tehet, mennyit kötelességérzete sugal? Mert igen nagy azoknak száma, kik mindenütt sarkában vannak. Említi az újságokat (zaj, sokan az erkély felé tolnak, szóló félbeszakaszja (beszédék)

Hangok: halljuk Széchenyit!

Szóló (szószékre lép, taps). Én igen tudom, hogy a nemzettest, midőn ingerült állapotban van, mint beteg, az oly gyógyszer nem szereti, mely neki bizonyos csípős érzést nem okoz. Tudom, hogy igen soknakinyére nincs, hogy nem hallhat minduntalan phrásisokat. Én tudom, hogy a lelkesedés isteni malaszt, mely nélkül az ember törpévé fajul, s előtte, ha tiszta szívből származik; tisztelettel leborulok. De azt mondom: a lelkesedés csak bázis lehet, a kivitel számítástól függ. — Somogy vagy Fejér követe szalmacséplésnek nevezte, midőn én azt mondtam: adjatok szabad kezet, ha bíztok bennünk; ha nem: válaszszatok mást Az egek urát hívom bizonyosságul, hogy szalma-cséplés volt-e ez. — ő és társai igenis mindent elkövetnek, hogy ezen szerencsétlen ministeriumot zsbibaszzák, hitelét csökkentésék. Az igen tisztelt követ ezt tagadja; de van egy más magasabb bíró, a világ és jövő, s ez bizonyosan nem fogja elhinni. Azt mondja azon tisztelt követ, ki épen most mosolyogva tekint rám, s a ki iránt, mióta Debreczenben szívünket egymásnak kitártuk, én sympathiával viseltetem, — hogy micsoda zsarnokság az, ily körülmények közt a ministerium állását kötni a kérdésekhez? Higyje el a tisztelt követ, hogy ha más körülmények közt volnánk, a ministerium már 100-szor letette volna tárczáját Mert ha valaki meggyőződése szerint működik, s mégis az ellen késztetik: akkor természetes, hogy lelép. De azt gondolta a ministerium: aggodalmas idők vannak, — s habár néha méltatlanságot nyelni kell is, tán használhatunk a hazának. Azonban, mikor valaki olyat mond, mint ez a szó: árulás, mikor a becsület legkényesebb pontja támadtalak meg, akkor lehet valakiben lélekerő, resinátióval el-

temettetni magát a haza romjai közt, de transigálni, ezt senki sem kívánhatja. Ha másokban központosai a közbizodalom, ám lépjenek helyünkre, de az mindenesetre áll, hogy „sunt certi denique fines, quos ultra citraque nequit consistere rectum.“ (Zaj a baloldalon.) Igenis, minden erőnk-ből kivetkőztettek bennünket önök tisztelt honfiak! (Hangok: igaz.) Én Magyarország jövője iránt nem estem két-ségbe, de azt mondom: a magyar magát meggyilkolhatja.

És ez tisztelt hazafiak! a mi bűnünk, mert alig van köztünk ember, ki a másik megaláztatásán ne örülne. Ha nem oku-lunk tisztelt hazafiak, én mint veterán, ki életem szebb ré-szét, habár mint szerény hangya, e hon megditsóítására szentelem, (taps) kénytelen vagyok azt mondani, mit már mondtam, hogy nem tudom, örüljek-e azon koczka szeren-csés vetésének, mely újabb időkben bennünket ért. A ma-gyarnak nagy hibája, hogy nem tudja, mikor kell össze-húzni a vitorlákat, hanem csupa lelkesedésből rohan, mint a vak légy. Ne agyarkodjunk hát egymás ellen, mint tehetetlen sajtiférgek. Én tán ez országgyűlésen többször fel nem szólalok, de a haza szent nevében kérem önöket: adjanak szabad kezet, meg fogjuk talán menteni e hazát (Éljen.)

Záborszky A. Madarász Lászlónak igaza van, hogy a ministeri tárczákkal játszani, vagy is minden kissebbségi ügyekhez a tárczákat kötni, nem hazafiúság; de más rész-ről az is igaz, hogy a tárczákat minduntalan s minden kér-désben megtámadni szinte nem hazafiúság. Ezután a két Madarászt és Perczelt keményen megtámadva, bizottmányt kivan, hogy Perczelnek alkalma legyen vádja bebizonyítá-sára. Szóló nem becsülné azon ministert, ki a becsület meg-sértésével tartaná meg tárczáját

Nyáry. Perczelt az események folyama által mente-geti, a ministeriumot szinte az által menti és terheli egy-szersmind, s a bajnak okát abban találja, hogy az 1848-diki események nagyobbak mint az emberek, és jelenleg nincs kormány Európában, mely elegendőképen meg tudna fe-

lelni feladatának, ennél fogva csak annyit tesz, a mennyit tehet Hibának mondja, hogy a nélkül fogtak tanácskozáshoz hogy Szentkirályi kir. biztos úr az alvidéki dolgok állását a ministeriummal közölte volna; hibáztatja, hogy a ministerium minden kérdésnél lemondással fenyegetőzik. Javasolja, hogy most semmiesetre ne határozzanak, mert az elkeseredés mindkét részről oly nagy, hogy a mit ma határozának, alkalmasint megbánnák. A ministerium hallgassa ki a kir. biztost, ki még eddig nem tehetett jelentést, és az ülés tétessék át délutáni, 6 órára.

Batthyány L. Kénytelen kijelenteni, hogy ha Nyáry követ úr indítványa elfogadtatik, holnap nem lesz ministerium, s ha a ház e felett nem határoz, még ma megy a nádorhoz, s leteszi hivatalát. Részéről nem érdemelné meg azon bizodalmat, miszerint Mészáros L. az ő felhívására fogadta el tárczáját, ha a ministerium ezen nélkülözhetlen tagjának becsületét magáévá nem tenné. Azért, ha a ház nincs arra eltökélve, hogy Perczel kifejezését most nyomban, a legünnepélyesebben roszalja, hivatalát azonnal leteszi. Azt mondják, nem hazafiúság minden kicsinység miatt tárcza letételével fenyegetőzni, s minden kicsinységből ministerialis kérdést csinálni; erre csak azt válaszolja: sajnálja azon szónokot, ki a becsület dolgát kicsinységnek mondja.

Kállay Ö. Látszik, hogy a kormány előtt minden egyéb kedvesb, mint azon egypár független ember, ki meggyőződését szabadon kimondja (zaj). Széchenyi minister úr szabad kezét kér, hát ki nem akarja ezt megadni Hiszen ha nagyobb hatalomra volt szüksége a ministeriumnak, miért nem szavaztatatta meg, mert én részemről magam is inkább dictaturát akarok, mint e féle erőszakot. Szóló hivatkozik arra, hogy a baloldal kihallgatta Záborszkyt. Tárgyra nézve azon véleményben van, miként nem lehet Perczeit arra szorítani, hogy igazolja állítását, mert ott a „Közlöny“, olvashatták, hogy Fehértemplomnál egy hadnagy megugrott, — hogy né-

hol visszatérőt fűvattak mikor támadni kellett volna stb. Egyébiránt ha a többségnek kedve van azt tenni, mit a múlt században a francia conyent gyakorolt, ám tessék; de ha mindennap defilíroztatjuk is a nemzetőrséget magunk előtt, ha mindennap bizalmat szavaztatunk is: a jövő Itélni fog. Szóló egyébiránt épen e nyomon jogosítva érzi magát, felszólítani a ministeriumot, hogy a Csányi kir. biztos és Ottingerrel folytatott levelezést a ház elébe terjeszsze; valamint azon lépéseket, melyek a fehértemplomi árulás megbüntetésére tétettek. Perczel Móricz kihallgatását mellőzni, de polgári biztosokat kiküldetni kér a házból, kik jelentést tegyenek arról, mi odalent történt

Mészáros L. Mit a tisztelt követ úr kíván, az iránt már meg van téve a vizsgálat

Kossuth L. Minden szóm annyiból áll, hogy igen nagyon megszorul az ember az argumentumban, mikor egy bizonyos dolgot, melyre 6-szor, 7-szer megmondatik, hogy nem úgy van, oda visz, miszerint azt mondják rettenetes pathosszal, hogy Perczel Móricz ellen investigatiót rendeltünk; hisz megmondottuk, hogy ettől nincs mit tartani. Örökké türelmetlenségről panaszkodnak önök a baloldalon, és örökké másképp csavarják el a dolgokat Itt nem a fehértemplomi árulásról volt az imént szó, hanem egészen másról. — A tény az, hogy tegnapelőtt verekedtek, és történetesen egy kis veszteséggel, mert nem valami nagy historia, ámbár fájdalmas dolog, ha néhány ember elesik. Ott, hol 40 ember esik el, a csatát még csak csatának sem lehet nevezni. Maga Napóleon sem vett be minden sánczot egyszerre, egy rohammal. Tehát eljönnek és azt mondják: ennyi ember van ott, s még sem vettük be a sánczot, árulás van. Attól tartottam, hogy a kifejezés, így generalizálva, nem jó hatást fog szülni. Ha a támadás vissza veretik, ismételni kell azt holnap, ismételni holnapután, mindaddig, míg a sáncz be nem vétetik. Hogy épen a tegnapelőtti harc következtében, azon tábornak ellenében, mely nem tudta be-

venni a sánczot, generalizált kifejezés, árulás mondatik a vezérletre nézve, ennek káros következései lehetnek. Azt mondom: uraim! — s ezt tessék feleletül venni Nyáry Pál is, — ha én ott volnék a seregnél, és ezen átalánosságban tett vád nem specializáltatnék, nem szolgálnám a hazát és eldobnám kardomat Specializálni kell a vádat azért, hogy ártatlanok ne érezzék, kiknek hazafiúságára szükségünk van. Azért indítványoztam, hogy kerüljük az átalános kifejezést, s neveztessek bizottmány, mely előtt Perczel adatait előterjeszse. Akkor néki mennek, conventet, spanyol inquisitiót emlegetnek s végre a dolgot detournírozzák olyan vádakra, mik nem ide tartoznak. De legyünk tisztában. Magam is azt mondom: volt, s talán most is van, a mi büntetést érdemel a polgári életben szinte úgy, mint a hadseregnél; de ha végig nézem az eseményeket, látom, hogy azt a históriát gombolítjuk, mit mások gombolítottak, más epochában 50 évek előtt. Ott is így folytak a dolgok; csak attól őrizzen meg az isten, hogy caricaturái ne legyünk egy nagyszerűségnek, és legyen elég erőnk a drámát úgy eljátszani, mint másutt eljátszották. — Ott is úgy mentek a dolgok, s csodálkozom, midőn bizonyos urak, kik azt mondták, vizsgáljuk meg a tényeket, mindjárt conventet emlegetnek. — Olvassuk meg csak a históriát, midőn először jöttek a braunschweigi herczegnek vezérlete alatt a csapatok, s az első csatát nem nyerték meg a francziák, neki rukkoltak mindjárt a tribünnek; ha úgy megy a gombolítás, majd akad egy Robespierre, a ki guillotint fog használni szinté úgy a katonai árulók, mint a polgári veszélyes emberek irányában. Én tárczám letételével még nemfenyegetődztem; egyszer provocáltam a házat arra, hogy mondja ki, viseltetik-e bizodalommal irántam ? de megvallom, soha nem került oly nagy resignációmba odadobni a tárczát, mert a világon nincs könnyebb dolog az oppositiónál. (Kaczaj.) Magam is próbáltam ezt, nem vagyok már gyermekember. Gyönyörűséges dictiókat mond az ember, kivált ha egyéb

bel nem gondol, csakhogy elmondhasson bizonyos nagy szavakat; ráfog az előtte szólóra olyasmit, a melyről 6-an már elmondták előtte, hogy nem a kék színről van szó, hanem a fehérről, de ő erővel csak kék színről akar beszélni. (Kaczaj.) Próbáltam én ezt 25 éven keresztül; hogy most a ministeriumban vagyok, melynek eljárása nem lehet a körülmények kényszerűségénél fogva olyan egységes és energicus, mint én kívánám, a ki nem félek előremenni, s mindenkor az első sorban fogok küzdeni, azért teszem, mert látom, hogy nagyobb bajt csinálnék vele, ha kilépnék. Egy részről mindig azt mondják, hogy ne fenyegezzünk a tárcza letételével; de más részről igazsága van Széchenyinek, hogy ne csináljunk örökös bajt a ministeriumnak: ne álljunk fel tehát a tribünre, és ne mondjuk, hogy árulás van, mert hogy fog megütközni a sereg ilyesmiknek hallása után? Szedjük össze a resignációnak egy kis hazafiúságát; úgy hiszem, a követ úr nem azért emelt szót, hogy felingereljen másokat, hanem bizonyos mai aissance kényteté arra, mert rosszul érzi magát az ember, hogy a szerbek még nincsenek megverve; de azzal, mi itt történt, nem fognak megveretni; idő*vei talán ez is meglehet, ha 200 ezer jól gyakorlott s disciplinált seregünk fog lenni; de most ne bántsuk még az embereket, mert ha egy embert el találunk veszteni, nem kapunk helyébe mást. Azért kell a vádnak specializáltaim, hogy olyanok, kiket nem érdekel, sértve ne érezzék magukat. Ne tessék tehát azt mondani, hogy Perczel ellen vizsgálunk, s hogy ezen gyűlés convent lesz. Ha Perczel büntetésre méltót követne el: bíró elébe menne a dolog; mert az ebbeli kötelességtől a törvény a követet szintűgy nem dispensálja, mint más akárkit. A mint eddig tudomásra van, Bechtold táborvezér iránt a legnagyobb bizodalommal van okunk viseltetni; ha a követ úr ellenkezőt képes bébizonyítani, örömetest hozzá járulok én is, hogy a vétkes irányában a legnagyobb szigorúsággal járjunk el, mert jutalmat az erény iránt, szigorúságot és büntetést kívánok a rász

íránt. Tehát ha a tárczák tekintetében fenyegetést nem tartják a követ urak olyannak, minek elő kellene fordulni, ne kényszerítsék a ministeriumot arra, hogy ezt kénytelen legyen tenni, miután magok is kinyilatkoztatták, hogy a tnrónftfr ellensége az, ki a ministerium változását óhajtja; más oldalról pedig mindent elkövetnek, hogy depopularizáltassák a ministerium; és akkor, mikor tudják a követ urak, hogy a ministerium tagjaiban a resignáció nagy mértékben van, mert nagyobb ezen resignáció, mint, ha valaki a méregpoharat megiszsa, mert ennek egy percz alatt vége van, s gyáva ember az, ki meghalni fél. Nem tehattunk annyit, a mennyit tenni óhajtottam volna; de nem lehetett, mert a körülmények zsbbasztólag hatottak minden oldalról; de tettünk annyit, a mennyit lehetett, nézzük csak a fegyvergyárt, meghajlok azon ember előtt, ki 8 hét alatt oly fegyvergyárt teremtett elő, melynél nagyobb alig van a contipensen; s mégis neki állanak a ministeriumnak minden oldalról, s a sereget bántják. Ne tessék tehát deturnírozni a mondásokat; mi nem akarunk Perczel ellen investigálni, csak azt akarjuk, hogy az árulás legyen bizonyítva, mert a hazát ily veszélyes pillanatok alatt megtartani kimondhatatlan nehéz. Nehéz a ministeriumnak állása is; tekintsük csak: neki áll a bécsi sajtó nagy része, s azt mondja, hogy ezen ministerium rabló, útonálló, hogy nem lehet vele megmaradni, s ezt az mondja, a kiról méltán felteszszük, hogy a, reactiót akarja előidézni a magyar önállóság eltemetésére: itt pedig neki mennek a ministeriumnak s azt mondják, hogy már lelépéssel fenyeget azon esetre, ha meg nem rovatik azon kifejezés, mely generalizálva mondatott; mert a ministerelnök nem úgy értette a megrovatást, hogy az által el legyen mellőzve a bűnnek megbüntetése, hanem úgy, hogy azon átalános kifejezés „árulás“ ne alkalmaztassák átalánosságban a tegnapelőtti csatára. Ilyen pártok mellett, melyek akadályokat gördítenek a ministerium útjába, kormányozni igen nehéz. Már voltam oly-

perczen, hogy azt gondoltam, nem megyek tovább ez ösvényen, de figyelmeztetések után mégis csak elhatároztam magamat a maradásra. Én a mai napot úgy képzeltem magamnak, hogy egy Követ majd feláll a szószékre, interpellálni fogja a hadügyministert, kapott-e már jelentést a szenttamási csatáról? Erre a hadügyminister azt fogja mondani: „igenis kaptam; a jelentés annyiból áll, hogy a mieink megtámadták a sánczot, s egy része már a sánczokon is állott, de nem vehették be; 40 ember elesett, azok között két tiszt, kilencz tiszt pedig megsebesült; az őrmesteren alóli sebesültek száma pedig száz, egyébiránt a részletes jelentést még várom, s intézkedést tettem, hogy a csata folytattassék; s azt hívéim, a ház erre azt fogja mondani: „meg nem rettenünk;“ hogy ezen esetet ösztönül fogjuk tekinteni arra, hogy a financz- és hadügyet minél előbb hajtsak keresztül, concentráljunk nagyobb erőt, és szaporítsuk a honnak véderejét, mert nagy fellegek tornyosulnak felénk, melyeknek elosztása végett sokkal többre lesz szükség, mint hosszú dictiókra. Azt gondoltam, így fog ez történni, s remélttem a ház komolyságától, hogy nem fog kétségbeesést mutatni, hanem azt fogja mondani: *videant ministri, ne quid detrimenti respublica capiat*. E helyett azt tapasztaltam, hogy a tegnapelőtti csata miatt árulással vádoltatik a vezérlet Erre nem lehet másképp felelni, mint, hogy tudjuk meg, hol van az árulás, és pedig a titok ne itt fedeztessék fel, hanem egy bizottmány előtt. Egyébiránt a dolgok tú hegyére vannak állítva, s az ilyen discussiók most igen olcsók, midőn mások érettünk elvéreznek. A hazának ez mindennap sok ezer forintjába kerül, s nagy aggodalomban vagyok, mert boldognak tartom magamat mint financzminister, ha egy nap csak 100 ezer fíot kell kifizetnem, midőn még nálunk semmi financzforrások megnyitva nem voltak; lehet, hogy mégkét-három napot elvárok, s azután engedelmet fogok kérni a háztól 5 fíos bankjegyek kibocsáthatására. Ma elvégezhettük volna a hadi törvényt, de a helyett a törvényhozás

nak megingattatott komolysága; pedig a hadügy befejezése sokkal jobban imponált volna, mint azt mondani: árulás van.

Lónyay Ö. némileg új nézpontra állítja a kérdést. A pénzügyminister által indítványozott bizottmányt ugyanis nem pártolja in thesi, mert az forradalmi irányra vezethet, mit senki sem akar; s csak azon esetben fogadja el, ha Perczel Móricz maga fogja kívánni, s szóló hiszi, hogy ezt tenni fogja, mert mikor egy oly komoly szót kimond valaki, kívánnia is kell, hogy azt igazolhassa. Vagy itt kell tehát igazolnia Perczel úrnak a mit mondott, vagy bizottmányt kérnie; vagy, ha nem akarna sem a ház, sem a bizottmány előtt nyilatkozni: akkor a háznak rögtön ítélni kell, s mielőtt eloszolnék, roszalni az alaptalanul kiejtett rágalmat. És ezt nem felállítás, vagy bizalmi irány útján kell tenni, hanem határozat által.

Sokan elállván a szótól, a ház elnöke feltévé a kérdést. Felhivatván — úgymond — a ház ministerelnök úr által, hogy vagy a kormány iránt nyilvánítson bizalmatlanságot, vagy Perczel képviselőnek kérdéses kifejezését roszalja; miután az elsőre h ház többsége felállítás által már kijelenté akarátát, a bizalom kijelentettnek vétetik. Most tehát a felforgó tárgyra térek. Első kérdés az lesz: kívánja-e a ház, hogy Budaváros követe azon kifejezéseért, miszerint a hadügy vezérletében árulást mondott létezni, a ház nevében az elnökség által megrovassék? (Zaj.) Én másképp nem tehetem fel a kérdést, mint azok nyomán, mik itt mondattak. Másik kérdés lesz azután, mi szinte a tanácskozások tárgyát tévé, — kíván-e a ház bizottmányt kinevezni, mely a mondott vádakat megvizsgálja?

Lónyai G. véleménye szerint a kérdést fentebbi módon feltenni nem lehet. Mert, ha Perczel képviselő bebizonyítani ígéri vádját, akkor a háznak nincs joga roszalást mondani. A bizottmányt illető kérdés vagy felesleges, ha a bán már roszalását kijelenté, vagy pedig, ha Perczel

Móricz ezen bizottmány előtt nem akar megjelenni: akkor a ház olyasmit végzett, mit végrehajtani nem tud. A kérdés az: kívánja-e az illető, vádját specificálni, s ha nem, akkor nyílt tér egyenes roszalásra.

Kállay Ö. Nem látja alapját a roszalásnak; mert ha nem elítélésről van szó, mint a ház többsége mondja, akkor csak annyiban eshetik valamely kifejezés megrovás alá, - mennyiben a ház üledékét sérti. Budai véleménye az, hogy Perczel nyilatkozzék a ministerium előtt. Tallián azt kívánja kimondatni, hogy míg az általánosan tett vád be nem lesz bizonyítva, a ház rágalomnak tekinti.

Pap Zs, Az a kérdés: akarja-e Perczel kép viselő vádját bebizonyítani, vagy nem? ha igen: akkor választania kell, a ház előtt kívánja-e azt tenni, vagy bizottmány előtt; ha nem akar bizonyítani: ki kell mondani a roszalást.

Némely közbeszólások után az elnök először azon kérdést teszi fel: kíván-e a ház az első kérdésre úgy, a mint fentebb fel volt téve, szavazni? — mit a többség igennel dönt vén el: a kérdés ismét feltétezt, s eredménye lön: hogy a ház többsége Perczel Móricz kérdéses kifejezését roszalta.

A másodikra, t. i. a bizottmány kérdésére két szerkezetet mutatott be az elnök. Egyik az, melyet fentebb megírtunk. Másik így hangzik: kívánja-e a ház, hogy oly bizottmány kinevezessék, mely előtt Perczel Móricz az előtte tudvalevő adatok szerint az árulási vádat bebizonyíthassa?

Ivánka e kérdést szükségtelennek tartja, miután a roszalás kimondatott Egy képviselő: csak akkor látja a kérdés szükségét, ha Perczel maga kívánná. Asztalos P. Nem mondhatja, hogy nem akarja, ha adatai vannak.

Perczel M, Minden political eljárásnak megvan a maga fonala. Elismerem, hogy a ház többsége a maga szempontjából helyesen cselekedett, midőn nem találván elég okot magáévá tenni nyilatkozatomat, — melyet én vissza nem vonok, s annak következtében kész vagyok a legszigo-

rúbb lépéseket elfogadni, — azt helytelenítette. Mert a ház többsége kénytelen lett volna, vagy a legforradalmibb térre átlépni, nyilatkozatomat magáévá tevén; vagy ki kellett mondania, hogy azt helyteleníti. — Részemről örülni fogok rajta, ha a háznak ezen roszalása után a hadseregnek Magyarország-hoz szítása erősebb fog lenni, s ez által a ház a hadsereg hűségét biztosítandja. — Mi a másik kérdést illeti, *t* L hogy szükséges-e egy bizottmány, hogy a hadvezérlet iránt támasztott gyanúk s vádak próbáltassanak? én ismétlem, hogy egy betűt sem vonok vissza abból, a mit mondtam; én akár ezen tribune-ről, akár másutt, kész vagyok előadni mindazon adatokat, melyekkel birok, s melyek egy része a ministeri tárczában van, mihelyt a dolog nem úgy állítatik fel, mintha a roszalás után még ez is személyem ellen volna intézve. De éppen azért, mert nem kívánom, hogy e ház forradalmi térre lépjen, azt gondolom, hogy tanácsosabb lesz a ministeriummal tenni érintkezésbe magamat, -hogy adataimat figyelembe vegye. Ha egyébiránt a ház bizottmányt tart szükségesnek, fentebbi értelemben véve, kifogásom nincs; csakhogy a roszalás után ne ellenem intézettek látszassák. — BónisS. a kormánynyali közlésben megnyugszik.

Kazinczy: Perczel Móriczra nézve el levén döntve a dolog a roszalás által, a második kérdést minden reá vonatkozás nélkül általánosságban kívánja feltéetni így: Találja-e a ház egy oly bizottmány kiküldésének szükségét, mely a hadügyben történeteket megvizsgálja?

Gr. Batthyány. A bizalomkijelentés megtörténnén, most már Perczel véleményét pártolja, s czélszerűnek látná, ha a ház kijelentett bizalmánál fogva, elfogadná azt, hogy a nevezett képviselő adatait a kormánynyal közölje.

Deák F. Midőn Perczel úr tudvalevő kifejezését a ház tárgyalás alá vette, három útközt kellé választania, — vagy helyeselvén azt, magáévá tenni, vagy roszalni, vagy végre vizsgálatot rendelni. A ház többsége ezeknek egyikét vá-

lasztá, t. i. a tudvalevő kifejezést roszaltá. Mikor még e WJ> dés eldöntve nem volt, a pénzügyminister indítványa akkor helyén volt, mert még akkor a kormány iránti bizalom is kérdésbe tétetett Hanem a dolgok rendes állapotában a kormány kötelessége, ha valahol hiba, vagy árulás van, azt megbüntetni. — Ha valamely polgár, legyen bár képviselő, az adminisztrációban valahol hibát vesz észre, azon hatalommal kell azt közleni, mely a dolgok normális állapotában az ily hibák orvoslására hivatva van. Ha tehát Perczel *xxcmk* adatai vannak: előtte van az egyenes út, s a kormány köteles Őt ez iránt kihallgatni. Mikor lehet ezen úttól eltérői ? Akkor, mikor a kormány nem teljesíti ebbeli kötelességét, következőleg benne nincs bizalom. Most tehát, a mint a dolog jelenleg áll, a között, hogy bizottmány hallgassa-e ki Perczel képviselő urat, vagy, mint maga monda, a végrehajtó hatalom vegye figyelembe adatait, — különbség az: mely van a rendes kormány és azon állapot közt, midőn kormány vagy nincs, vagy a bizodalmat nem bírja. Mikor a pénzügyminister a bizottmányt indítványozta: akkor nem volt a kormány mondhatni rendes állapotban, mert azon kifejezés, melybe a hadügyminister is bekérve látszott, még helytelenítve nem volt. Akkor tehát a kormány tagjai még mintegy felek voltak. Most már az a kérdés: kíván-e a ház jelenleg a rendes úton maradni, vagy pedig ezt exceptionális esetnek tekinteni ? Az elnök kérdése tehát, hogy kíván-e a ház még most is bizottmányt, felfogásom szerint helyén van, s a háztól függ határozni.

Ny áry: Nem fogadja el azon elvet, hogy ha általános a vád, a kormány vizsgálja meg. Az általánosan tett vádaknál mindig kérdés, ha nincsen-e bennök ministeri mulasztás, itt annyival inkább feltehető, mert Perczel képviselő utalt részint a maga adataira, részint a belügyminister tárczájában levőkre, kívánja tehát szóló, hogy a ház nevezzen bizottmányt

Ezekután az elnök kitűzván a bizottmány iránti kér-

dást/a ház többsége agy nyilatkozott, hogy annak kinevezését most már nem kívánja.

Este folytatattván az ülés, a hadttgyminister által is tanácskozási alapul elfogadott központi bizottmányi szerkezet, melyet már közöltünk, vétetett §-onkénti tárgyalás alá. Az 1. 2. 3. §., csekély módosítással, maradt

Mészáros L. hadttgyminister a 4-dik szakaszra módohitványt terjeszt elő, melynek értelmé ide megy ki: „A kiállítandó tjonczokból ki fognak egészíttetni a magyar gyalog-ezredeknek 3-ik zászlóaljai és 2 tartalék-század,— úgy-szinte a magyar lovasezredek 4-ik osztálya, és egy tartalék-század. De azon osztályok is, melyek az országon kívül levő ezredek kiegészítésére vannak szánva, egyedül a 2-ik §. értelmében használtathatnak/⁴

;.. Nyáry. Míg Magyarországnak rendes nemzeti hadserege nem lesz, addig a szabadság s alkotmány biztosítva nincs, mert ha a magyar katonaság idegen hatóság .rendelkezése alá tartozik, az ország oly tétlenségbe jut, milyenben jelenleg van, s kénytelen lesz szolgaságot vállalni, hogy első szükségeit annyira mennyire fedezhesse. 'Hadttgyminister úr módosítása mellett Magyarországnak 'saját hadserege soha sem lesz. Ausztria 1848-ban kényszerülve volt az alkotmányos formák megadására, de ezzel még nincs biztosítva a szabadság, és mindenki tudja, hogy Ausztria azt, a mit adott, azon remény fejében adta, hogy adandó alkalommal ismét visszav⁰ye. Tudjuk, hogy Fiquelmont azt mondta: meg kell Magyarországnak adni a szabadságot, de aztán éleszteni kell az egyenetlenséget, s így egy pár év múlva újra meg lehet hódítani. — A kiállítandó sereg egy részének német lábra állítása rősz érzést, elégületlenséget támaszt az ifjúságban. Szóló 1830-ban és 1840-ben jelen volt a katonakiállításon, és 1900 újoncz közül csak 200 akart gyalog lenni, egy pedig mivel a huszárok közé nem sorozták, megölte magát, mert a nép csak a huszárt tartja magyar katonának. —

Szegjen, gyalázat, ha a hadsereget nem állítjuk, vagy nem merjük állítani magyar lábra; a szégyen itt azonban még nem főtényező, hanem a szabadság, nemzetifliggetlenség is veszélyeztetve van, mert Ausztria nem a szabadság országa; Ausztriában a szabadság igen fiatal, a reactionáriusok igen vénnek; a szabadság ereje még Ausztriában ismeretlen, a reactionának pedig már jelenségei mutatkoznak. Ott van Jellachich, ki Ausztria segítségével Magyarország ellen készül, ki kijelenté, hogy a nádor- és magyar ministeriumnak nem tartja magát alárendelve. Nyilvános titok, hogy Jellachichot és a ráczokat Ausztria pénzzel, lőszerrel, katonatisztekkel segíti; ministeriumunk kezében adatok vannak, melyekből kitetszik, hogy Ausztria, mihelyt bajai tágnak, kész ellenünk nyílt háborút kezdeni. Mit javasol a józan ész ily körülmények közt? Azt, hogy 15 millió ember ne szégyenitse meg magát, hanem mondja ki, hogy önálló magyar hadsereget akar, s ezt ki is fogja vinni. Ezután módosítását felolvasá, miszerint a 4. § kimaradna, a hadsereg nyelvre, ruhára, zászlóra, jelekre nézve magyar lábra állíttatnék; az átalakítás a fennálló magyar ezredekre is kiterjesztetnék, 8 azzal a ministerium bízzatnék meg; az elbocsátott szolgálatra alkalmas katonák, ha 4 évre újra beállítanak, dijuk félannyival toldatnék; az új ezredekbe lépendő hadi tisztek legalább egy fokkal magasb rangot nyernének; a katonaság kiállítása azonnal munkába vétetnék.

Kazin&sy szavazást kíván. Mészáros előbbi nézeteit támogatja. Madarász J. szerint minden magyar csak akkor teljesíti híven kötelességét, ha magyar hadsereget kíván. — Batthyány L. Ha hadminister úr módosításában egy magyar hadsereg alapját nem látná letéve, azt nem támogatná.

Zakó I. Magyarország nagy publicuma tisztában lesz magával, s csudálkozni fog, hogy némely emberele berzenkedései miatt a nagy többség semmit sem tehet, s igen fog csudálkozni, hogy vannak oly uri emberek, kik, bár ha-

zaítségéből, a reakciónak és camarillának a legjobb szolgálatot teszik. (Nagy zaj.) Bizonyosan csudálkozni fog Magyarország nagy közönsége, hogy midőn e teremben egy sincs, ki magyar hadsereget nem akarna, midőn mindenki látja, hogy azon törvényjavaslatban a magyar hadsereg csirája le van téve, de azt egyszerre átváltoztatni nem lehet, mégis találkoznak emberek, kik hazafiuságból olyanokat állítanak, miért a reakció Londonban és Bécsben „te deum”ot fog tartani.

E beszéd után rendkívüli ingerültség keletkezett. Per ez el M. Hogy merheti az előttem szóló ránk fogni, hogy mi a reakciónak kívánnánk szolgálói? (Zaj.) Neki s pártjának vetik szemére, hogy az időt töltetik, holott a dolgot inkább slirgölik; ha az időt haszontalan töltetnék, azon állást foglalnák el, melyet szóló ma nem az egész magyar hadsereg, hanem annaknéhány vezérére mejt kimondani. Szép dolog, hogy azon párt meri nekünk a reakciót emlegetni, melynek kebelében elegendő reactionáris elem van; azon párt merészel szemrehányást tenni, mely maga az oka, hogy 6 hét óta semmi sem történt e teremben. Szóló beszédét ingerülten tovább folytatván, újra kijelenté, hogy némely vezérek iránti vádját soha sem fogja visszavonni. Erre az elnök figyelmezteti, hogy szóló azon előadását ne ismétlje, mi ma jegyzőkönyvileg merovatott

Kossuth L. Uraim! én a tárgy érdekéhez nem akarok szólni. Kimondottam vélekedésemet; önök, uraim, tisztelt képviselők! megvitatták ezen tárgyat elegendőkép, úgy, hogy vélekedésem az, mikép alkalmasint kinekkinék van már határozott meggyőződése e dologban. És gondolom, hogy a haza körülményei talán igényelhetik tőlünk azt, hogy végezzünk. (Igaz.) Azonban ez egy szerény alázatos figyelmeztetés, melyet én nem akarok úgy értetni, hogy ha azért valaki szólni akar, ne szólhasson, mert bizony mégis leg hamarabb fogunk czélt érni, ha meghallgatjuk; a ki nem hallgatás által pedig csak czélt veszünk. Hanem egyet akarok

csak mondani, különbözhetnek közöttünk a vélemények az eszközökre nézve, melyek a haza megmentésére vezetnek, de azt jól esik lelkemnek hinni, hogy e teremben egy ember sincs, ki Magyarországnak visszaszerzett jogait és szabadságát önkényt s szándékosan compromittálni akarja. És mert jól esik lelkemnek ezen. meggyőződés, a sók veszélyt szenvedett, szeretett haza nevében kérem a házat, mellőzünk mindkét részről minden további ingerültséget, mert azt mondom, minden ok nélküli ingerültség nem szándékosan ugyan, de mégis kezére szolgálhat a reakciónak. Elöttem szóló követ úr nem jól fogta fel Zakó István követ úr szavait, ő azt mondta, hogy a legtisztább hazafiaságból bár, szolgálhat az ember reakciónak. — Igen gyakran megtörténik, — hogy ha az ember kellőleg figyelembe nem veszi a körülményeket, épen az ellenkező célnak szolgál kezére, és épen az ellenség nevet azon leginkább. Tudnék a bécsi ministerium köréből is mondani erre nézve valamit. Ott van egy pár érdemes úr, kiket mindennel inkább lehetne vádolni, mint reakcióval, és mégis azon meggyőződéssel vagyok, hogy azon eszközök, melyeket céljok kivételére választottak, olyan természetűek, hogy épen a reactionalis emberek örülnek neki leginkább, mert zavarodik a dolog, a zavarban a reactio fog halászni. És tehát méltóztassanak megengedni, ezt nem csak a baloldalra mondom, hanem mondom mindenik oldalra, sajnálom, hogy Zakó provocált olyan discussiót, melynek elhagyására ha a házat nem bírhatom, az ingerültség tovább fog folytatni. Es ha folytatni fog, akkor meggyőződésem is az, hogy a legjobb hazafiaságból folytassuk bár az ingerültséget, kétségen kívül csak a reactio barátai fognak annak örülni.

Madarász L. Nem a tárgyhoz kíván szólni. Hogy egy rész mindjárt akar magyar hadsereget, másik rész a körülményektől függeszti fel — ez iránt tisztában van. Csak azt akarja kimondani; hogy nem csodálkozik azokon kik egyik oldal embereit megtámadják, mer); sok renegátot is-

mer, szóló a közvéleményre hivatkozik, ítéljen a múltból, ki volt hű, és ki nem — elveihez.

Molnár G-y. Egyetértésre s a haza megmentésére hívja fel a házat

Pálfy J. Nyáry módosítványát azért nem pártolja, mert szólóé határozottabb. Módosítványában kihagyni kívánja a 4. §-t, s az 5. helyén kimondatni, hogy a kiállítandó újonczok mind magyar lábba állíttassanak. — Szóló ma mondja először, hogy a haza veszélyben van. Kün nyílt lázadás, elégtelenség, — ben pártok. Ez a hazát el fogja sülyeszteni. Nézzük Ulászló és II-ik Lajos korát, s meglátandjuk, hogy pártos olygarchák viszálykodása, nem a külelenség dönté sírba a hazát. Hát mindig így tart már ez? s azon perczen, melyben megnyertük a szabadságot, a helyett, hogy kezet fogva megmentenők, skivivnők, mi még hátra van, pártusában akarjuk-e fölemésztem erőnket stb.

Az elnök végre felolvassa a módosítványokat, s első kérdéstl teszi fel, hogy a központi bizottmány szerkezetéből a 4. 5.- és 6. §-ok elfogadtatnak-e? — A többség nem-mel felel.

Második kérdésül felteszi az elnök a hadügyminister módosítványát, s jelenti, hogy 26 tag nyilvános szavazást kíván. A tagok névszerint szállítatnak, s 226 tag 117 ellenében a hadügyministeri módosítvány elfogadására szavaz.

XXXVI. ülés az alsóházban

aug. 22-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után több rendbeli kérvény az illető választmányokhoz utasított. Esztergom városa folyamodást nyújtott be, melyben Beszét vissza akarja hívni, mivel őrmagy a nemzetőrségnél, és mivel küldői kívánságát nem teljesíti. Az osztály e kérelmet megtagadtatni indítványozta, s a ház az osztály véleményét elfogadta. — Ma-

nics Péter választatása Bácsmegye egyik kerületéből, kiskorúsága miatt érvénytelen.

A ház napirendre tér.

Teleki L. a 7. §-hoz azt kívánná tételni: „a magyar szolgálatban levő tiszteken kívül a magyar hadseregben ezentúl oly egyének többé tisztekül nem alkalmaztathatnak, kik a magyar nyelvet nem bírják.“ Pap Zs. A 8. §. végéhez ezt: „Úgyszinte azon katonai egyének is, legyenek azok tisztek vagy köz vitézek, kik hadi szolgálatuk ideje alatt testi csonkulás által további élelmök megszerzésére alkalmatlanokká lettek, nyugdíjaztassanak.“

Ghiczy K. Teleki Lászlót pártolja, azon foltét alatt, hogy a törvénynek visszaható ereje ne legyen, mert rász vért csinálna a hadseregnél, ha oly altisztek és közvitézek, kik magyar születésűek ugyan, de azért, hogy magyarul nem tudnak, az előléptetésből kirekesztenének. Ne menjen törvénybe, de legyen határozat, s bízzuk hadminister úr hazafiságára.

Széchenyi szinte ily értelemben van.— Zsombory.“ Ha Ausztria követelte tiszteink irányában, hogy németül tudjanak, mi is megkívánjuk tiszteinktől, hogy magyarul tudjanak.— Bezerédy. Egy előbbi §-ban ki van mondva, hogy a hadsereg magyar lábra állíttassék; ne gyengítsük ezen általános szabályt, ne bocsátkozzunk itt részletekbe. — Szél J. Teleki Lászlót pártolja. — Kovács L. határozatban kívánja kimondatni Teleki L. indítványát. — Palóczy L. Ki van mondva: hogy magyar hadsereg legyen, mit félünk kimondani, hogy a ki magyarul nem tud, magyar ezredbeli tiszt ne lehessen.

Szavazásra kerülvén a dolog, a 7. §-ra nézve a többség a szerkezetet megtartá, s Teleki L. pótlékát hozzá tévé. A 8. §-hoz Pap Zs. pótléka tétellett.

Kubinyi F. az ezredtulajdonosok jogait kívánná megszüntetni.

A 9. §. szerkezetét csekély módosítással megtartá, a

többség; az újonnan állítandó ezredeknél pedig tulajdonok nem alkalmazhatók.

A 10. §-nál az esküformára több módosítás nyújtott be, közakarattal azonban Ágoston J. következő esküformája fogadtatott el:

„Esküszöm az élő istenre alkotmányos királyomnak V. Ferdinándnak hűséget esküszöm, hogy hazám alkotmányát és a magyar nemzet függetlenségét éltemmel s véremmel megvédeni kész vagyok; esküszöm, hogy nemzeti zászlómat soha el nem hagyom, a magyar felelős ministeriumnak és általa kinevezett előljáróimnak engedelmességet fogok, kötelességemet mindig híven s pontosan teljesíteni fogom.“

Ezután Batthyány L. egy kir. leiratot adott át felolvastatás végett az elnöknek, mit Kazinczy G. jegyző felolvas:

„Mi első Ferdinánd ausztriai császár stb. Hű Magyar s vele egyesült Erdélyországunk s az ahhoz kapcsolt országok zászlósainak egyházi és világi főméltóságainak, nagyjainak és képviselőinek, kik az általunk Pestvárosunkba összehívott országgyűlésen egybegyűlve vannak, üdvét és kegyelmünket. Kedves hűveink! Miatán egészségünk isten jó voltából helyreállván az országügyét ismét átvettük, ennélfogva birodalmi fővárosunk, Bécsbe visszaérkezvén, megszűntek azon körülmények, melyek közt folyó évi június 26-kán kibocsátott legkegyelmesebb leiratunk szerint, kedves öcsénk István főherczeg nádor és királyi helytartónknak, mint kir. felségünk teljhatalmú képviselőjének, azon jogoknak ideiglenes gyakorlatára való hatalmat átadtuk, melyek a fennálló törvények szerint legfelsőbb kir. felségünknek fenn vannak tartva, ezen rendkívüli ideiglenes megbízásunk és megszűnt, miről, valamint az országlásnak ismétli átvételéről hűségteket ezennel legkegyelmesebben értesítjük, Hozsátok egyébiránt cs. kir. kegyelmünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt a mi őszintén kedvelt hívünk, méltóságos és nagyságos herczeg Eszterbáty Pál legmagasabb személyünk körüli ministerünk kezéből birodalmi fővárosunk Bécsben! augusztus 14-én az úrnak 1848. esztendejében.

Ezzel az ülés eloszlott

Az esti folytatólagos ülésben a megkezdett napirend folytatván 12—17 §§-ok elfogadtattak

A 21. (most 23.) §-hoz Nyáry P. adott be egy módosítványt, mely így hangzik: „A hadügyminister ideiglenesen az ország önállásához alkalmazott törvényről gondoskodjék; azonban addig is míg a jövő törvényhozás elébe katonai törvényeket terjeszt elő, a testi büntetés az összes hadseregnél eltöröltetik.“ (Helyes.)

Mészáros L. A bot gyalázza az emberiséget, de

méltóztassanak meggondolni, hogy mielőtt valamit eltörölünk, helyébe mást kell tenni. Az eddigi rendszer mellett is már annyira haladtunk, hogy az egyének önkénye alól felmentettük a bűnöst, és a törvénynek vetettük alája úgy, hogy most $\frac{70}{100}$ részszel kevesebb a büntetés, és csak a valóban roszakra szoríttatik. A mostani zavaros időkben a börtönökben meglehet, hely sem lesz elég. Sok esetben pedig tessék meggondolni, hogy ha nem lehet máskép büntetni: agyon kell a bűnöst lövetni.

Gr. Széchenyi I. Különösnek fog látszani sokak előtt, hogy én ily gyűlöletes tárgyban tribune-re lépek, azonban a fenforgó tárgyra egész mértékben kérem a tisztelt ház figyelmét. Ha Magyarország jövőjét tekintem most, midőn egész világ, úgyszólván bomladozni kezd: egyedüli horgonynak látom fennmaradásunkra, hogy nemzeti disciplinált seregünk legyen. A mely hadseregnek disciplinája nincs, bárminő lelkesedéssel bírjon, hivatásának megfelelni nem fog. Abony igen tisztelt képviselője ia visszajövéen a táborból, azt mondja, hogy lelkesedés van, de átlátja, hogy disciplina kell. De hát, azt kérdik, disciplina bot nélkül lehetetlen? Practice véve a dolgot, még a szabad Észak-Amerika is átlátta, hogy vannak állati emberek, kikre máskép hatni nem lehet. Lehet ez ellen szép dictiót mondani, de gyakorlatban így áll. Nem szabad tehát a dolgot elhamarkodnunk, mert oda vihetjük a dolgot, hogy midőn a roszaknak kedvezünk, a jókat sújtjuk. Szóló idézi egy britt hajóskapitány példáját, kinek legjobb hajóslegényei a botbüntetés eltörlése miatt épen erről panaszkodtak. Szóló hivatkozik Angliára, s azt mondja hogy oly dologban, melyben tapasztalásunk nincs, ne tegyünk experimentumot. Igaz, hogy a francia hadseregnél nincs botbüntetés, de a francia zivataros időkben nem is oly jó katona, mint azok, kiknek disciplinájok van. Egy Napóleonnal könnyű volt csatákat nyerni. Az olasz seregnél is a lelkesedést, egy disciplináris sereg megtörte. Tudja szóló, hogy Pest kép-

viselője könnyen fog ellene boldogulhatni, mert a szív itt szép szavakat sugal. De kéri szóló a házat, ne tegyünk most próbákat, hanem hagyjuk a dolgot ott a hol a hádügyminister hagyta.

Teleki L. A most szólott minister úrtól igen sokszor hallottam, hogy midőn valami roszról van szó, mely nálunk létezik, teszem: a pesti p(or, a világban szétekint, és azzal vigasztalja magát, hogy pi Berlinben is van por. így most is abban keresett vigasztalást, hogy p. Észak-Amerikában és Agliában is meg van a botbüntetés. De feledte, hogy az angol rendszer és a mienk közt már csak azért is nagy a különbség, mert Angliában fogadják a katonát, nálunk pedig általános katonaállítás van. A háznak nem szabad megfeledezni, hogy mi most oly rendszert állítunk, melybe hazánknak egész ifjúsága, a legmiveltebb rész is beszámíttatik. Minister úr azt monda: ne csináljunk experimentumokat, én is azt mondom, ne kísértsük meg, mind hatást fog előidézni a bot azoknál, kik éltök 19-ik évéig szeliden neveltettek. Szóló a disciplinát nem a botban keresi, s feltalálja azt a porosz és francia seregeknél is melyeknél e büntetés nem létezik.

Nyáry P. Nem számított arra, hogy valaki, annál inkább hadügyminister tegyen észrevételt módosítványa ellen. Ez furcsa átalakulás volna. Szóló mint gyakorlat embere utal Pestmegye jegyzőkönyveire, hol 500,000 ember közt nem az által tudott előmutatni eredményeket a közbátorság fentartásában, mintha botokat osztogatott volna, mert a kir. táblához fellebbezett perekben tetteleg már rég el volt törölve. Mártius óta pedig szóló magára vállalta a felelősséget ezt ki is mondani, s becsületére legyen mondva a kir. táblának, ítéleteiben többé botbüntetés nem fordul elő. Mi nemzeti, alkotmányos hadsereget akarunk felállítani, s még is arra akarnók kárhoztatni, hogy míg a honvédeknel botbüntetés nem létezik, a másik résznél meghagyjuk. — A minister urak már régi katonák; még azon időből, midőn fog

dosás volt, ezért szólnak mellette. Szóló szavazás által kívánja eldöntetni a kérdést

Bernáth J. Biharban Beöthy alispánsága idejére hivatkozik, midőn egy botütés nélkül fen tudták a rendet tartam.

Mészáros L. Nem az a kérdés: megmaradjon-e a bot, mert én magam sem vagyok barátja, hanem, hogy a behozandó hadi törvényt ne praecoccupáljuk.

Iryni J. Uraim! a botbüntetés eltörlése nem csekély dolog, mert azon egy egész rendszer fordul meg. Ezen rendszert gyökeresen kell átalakítani. Bízunk meg tehát a hadügyministert. Szóló nem akarja, hogy a bot maradjon, hanem egyszerű napirendre kíván átmenni.

Patay: Martius 16-ke után különösnek tartja szóló kérdésbe hozni a botbüntetést. Micsoda egyenlőség az, hogy a polgári egyén fel legyen mentve a bottól, a katona pedig alatta legyen? Gróf Széchenyi azt mondja, mentsük meg a haza becsületét; ha ezt bottal akarja tenni, gyönyörű megmentés. Sajnálja, hogy gróf Széchenyi, ki a nemzetet felébresztette, s a reform zászlóját elől vitte, most hátramegy vele stb.

Gr. Széchenyi. Becsületem megmentése végett köteles vagyok nyilvánítani: hogy én, mint Patay monda, a nemzet becsületét nem a veretésben keresem. Azt is mondta Patay, hogy én a zászlót egykor előrevittem, s most vele hátramegyek. Ez becsületes embernek fáj. Azt igenis mondtam, hogy a nemzet becsületének egy alkotmányos, jól disciplinált hadsereg utósó horgonya. Másképen áll a dolog a polgári életben, másként ismét az ellenség előtt levő katonaságnál, hol másképp büntetni nem lehet. S épen az egyenlőség kedvéért szükség, hogy a roszak miatt a jók ne büntetessenek stb.

Bezerédy I. Pártolja a módosítványt. (Helyeslés.)

A régóta sürgetett szavazás kérése ismét megújult. Az elnök jelenti, hogy többen egyéni szavazást kívánnak, — az

idő éjfél felé jár, — a padok üresek. Végre Teleki L. felszólítására az aláírók lemondanak a nyilvános szavazás kérésről. Ekkor Szalbek képviselő azon kérdést teszi: van-e a ház elegendő számmal? Az elnök jelenti, hogy a tegnapi szavazás nyomán 195-nek kell lenni, s számláltatni akar. A zaj növekszik, — ismét? nyilvános szavazás sürgetmek stb.

Megszámláltatván a ház tagjai, kitűnt, hogy 193-an vannak jelen, és így két tag hiányzik, minek következtében az elnök másnapra halasztja a szavazást. (Kialtások: kimentek sokan.)

Az ülés éjfélkor ingerülten osztott szét.

XXXVII-ik ülés az alsóházban

aug 23-án

A jegyzőkönyv felolvasása s több kérvények bejelentése után a katonai törvényjavaslat 21. §-a jött szónyegre, Nyáry P. által pótléku indítványoztatván hozzátéetni, miként a veréssel járó testi büntetés eltöröltessék. Ezen pótlék, — miniszerelnök is kijelentvén, miként felhatalmazva érzi magát ennek elfogadását az egész ministerium nevében nyilatkoztatni, — a ház által közös akarattal elfogadtatott. Befejeztetvén a katonai törvényjavaslat tárgyalása, Nyáry P. indítványba hozá, miként a ház, biztos reményében annak, hogy e törvény a király által bizonyosan sanctionáltatni fog, rendelkezék az iránt, hogy az e tárgyra vonatkozó előleges intézkedések rögtön megtörténhessenek. Az igazságügyminister előterjesztése szerint ezen intézkedések felől az illető minister fog gondoskodni. — Budai A. holnapután a Ludoviceum tárgyát óhajtja napirendre tüzetni. Ezen katonai nevelőintézet minélelőbbi felállítatása a nemzet érdekében felette kívánatos levén, hadügyminister urat minden szükséges intézkedések előleges megtételére felhatalmazza a ház.

Ezután a ház költségvetése olvastatott.

A központi bizottmány az elnök évi díját 5000 pft-ra véleményezte. Batthyány L. az országgyűlés folyama alatt havonként 1000 pftban kívánta megállapíttatni; az alelnökökét, mikor elnökösködriek, 10 pft napi díjjal, a jegyzőket pedig naponként 5 p. firtal kívánta szaporíttatni. Több beszéd útín az elnök 1000 pft havi díja elfogadtatott, az alelnököké és jegyzőké elvettetett. Ez ülésben Pázmándy, Palóczy L. korelnöknek engedé át az elnökséget. — 3 irattári jegyző helyett lend egy, 6000 pft évi fizetéssel; 10 írnök helyett 4, fejenként 400 pft. évi fizetéssel. A többi marad úgy, mint a központi bizottmány véleményezte.

Végre pénzügyminister felkéri a házat, az ország 1849-ik évi költségeinek fedezése végetti hitelnyitásról szóló törvényjavaslata tárgyalására, hogy annak nyomán az ötös, tízes, stb. bankjegyeket minélelőbb kibocsáthassa.

XXXVIII-ik ülés az alsóházban

aug. 24-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Román F. következő kérelemmel járult a ház elébe: A pénzügyi munkálatnak mai nap tárgyalandók egyik részével összeköttetésben levő kérelmet van szerencsém a háznak benyújtani, melyben az foglaltatik, hogy miután az ércz pénznek a forgalomból! kiesése mindenikre, de leginkább az aprópénzt nem nélkülözhető szegény néposztályra igen terhelőleg hatna, az ércz pénznek a hazából való. kivitele és egyeseknél összehalmozása ellen törvény útján tétetnék intézkedés. A kételemnek másik része azt foglalta magában, hogy azon esetben, ha az országnak jelen kincsforrásai a hazai hitel megszilárdítására elegendőknek nem találatnának, a könnyen nélkülözhető arany és ezüst fényűzési czikkeknak, vagy azok egy részének a haza részére leendő átadására törvényhozás útján tétessék intézkedés. Minthogy a kibocsátandó bankjegyek iránt ma fogunk tanácskozni, önök bölcseségé-

től függ, nem lesz-e szükség akként intézkedni, hogy a kibocsátandó pénzjegyek hitelének biztosítására Beregh vármegyének ezen óhajtása törvényes erőre emeltessék. A petitiót ezennel beadom.

Kossuth L. A mennyire felfoghattam egyszeri halálásra a követ úr előterjesztett kérelmét, az arany és ezüst pénznek az országbóli kivitele tárgyában, arra nézve kötelességemnek érzem az alkalmat arra használni, hogy a háznak Számot adjak arról, mit tettem eddig e tekintetben. Mindenek előtt kénytelen vagyok kijelenteni azon meggyőződésemet, miképen én általában véve az ezüstpénz kivitelének tilalmát, czélszerű státusgazdászati intézkedésnek nem tartom. Minden oly intézkedés, mely a kereskedésnek szabad forgalmát rendkívül gátolja, csak jutalmat nyújt a csempészetnek, melynek ezer meg ezer útjai vannak, s ha legényt legény mellé állítunk is a határszélekre, azt megakadályozni lehetetlen. Mindamellet nem tagadom, vannak s lehetnek egyes körülmények, midőn bármit javasoljon is a tudomány, a percznek kénytelensége practicus lépéseket igényel. Mielőtt a magyar ministerium megalakított volna, a még akkori bécsi udvari kamara elhatározta az ezüst-és aránypénz kivitelének tilalmát a birodalom mindazon tartományaiból, melyek a közös vám-vonalba vannak foglalva, és a mint törvény által Magyarországnak önálló kormánya megalakult, megkeresést intézett hozzám a végett, hogy Magyarországra nézve hasonlót cselekedném, és ez a bécsi kamara által akkor csak egy hónapra levén téve, ezután ismételten hosszabb időre kiterjesztetett. Kezdetben mindjárt kinyilatkoztattam azon meggyőződésemet, hogy én ezt czélszerű intézkedésnek sem tartom, de miután Ausztriára nézve be van hozva, elkerülhetetlen fénytelenységnek látom részünkről is megtenni a tilalmat a külföldre nézve; és pedig azért, mert ha ez nem történik, az ausztriai birodalomból pedig meg van tiltva a kivitel, meg fog történni, hogy a magyarországi kereskedés külföldi adósságait ezüsttel fogja fizetni,

mivel az ilyen tilalom a forgásban levő papirospénz értékére nézve kedvetlenül s elnyomólag hat, s azon következtetést vonja maga után, hogy a mely ország megtiltja az ércpénznek kivitelét, annak pénzjegyeit csak veszteséggel fogadják el külföldön. Tehát Magyarországból minden adósság külföldre ezüst pénzben lett volna fizetendő. De még az a következtetése is lett volna annak, hogy mivel a pesti kereskedés eddig sokkal nagyobb függésben állott a bécsi kereskedő piactól, mert alig volt egyéb, mint tőzsére a bécsi kereskedésnek — mondom, nagyobb függésben állott, mint óhajtom, hogy jövőre álljon, mert óhajtom, hogy önálló lábon álljon ezután, s erre czéloztam, mikor a kettős és egyes jegyek kibocsátásával a pesti kereskedelmi banknak alkalmat kívántam nyújtani arra, hogy önálló lábon álljon, s itthon az országban nyerhesse meg azon segítséget, mely neki szükséges; — mondom, a tilalom meg nem tételének az is lett volna következtetése, hogy mivel sok pesti kereskedő adós a bécsi kereskedőnek, a bécsi kereskedő azon fizetést, melylyel külföldre tartozik, a pesti kereskedőnél rendelte volna meg a külföldre, és így a bécsiek ebbeli adósságai Magyarország által magyar ezüst pénzzel fizetettek volna. Azonban valamilyen Ausztria az ezüst pénznek Ausztriából Magyarországra behozatalát el nem tiltotta, úgy nem éreztem magamat hivatva Ausztriába az ezüst pénznek kivitelét eltiltani, s nem éreztem magamat hivatva azon szempontból sem, mert 3 hónapon által alig vesződtem egy dologgal többet, mint azzal, hogy a bécsi ministeriumot és bécsi bankot sürgessem, és arra bírjam, hogy minél több ezüstöt küldjön az országba a bankjegyek beváltására, melyre nagy szüksége volt a népnek, mert csökkenni kezdett volna a papirosok kelete, ha azokat beváltani nem lehet. Meg kell vallanom, hogy körülbelül 8 millió forint értéket küldött a bécsi bank a pénzjegyek beváltására. Ha tehát megtiltottam volna Ausztriába az ezüstpénz kivitelét, ők is megtiltották volna, és ennek káros következtetései lehettek volna mindnyájunkra nézve,

mert a bécsi bankjegyek csaknem egyedüli eszközét képezik Magyarországon a forgalomnak, és a mi azoknak bitelét csökkenti, saját zsebünkben levő pénz reprezentánsnak értékét csökkenti. így mentek a dolgok hónapokon által, annyira megfogyott már a bécsi bank alapját tevő ezüst pénz, hogy a kibocsátott bankjegyek oly arányban állottak a raktárakban levő ezüsthöz, mint 10:1-hez. Ennek következése lett, hogy a bécsi bank mindent elkövetett ezüstöt szerezni magának, hogy emelhesse bankjegyeinek hitelét. Megkísértette az ezüstpénz-szerzést először Angliában, hol a kamatláb alacsonyan áll, s ezüstpénz nagy mértékben van, de mivel a bécsi bankjegyek csökkentek, a pénzfolyam ára annyira felugrott Londonban, hogy 100 forint ezüstpénzért 125 frtot kellett bankjegyekben adni, vagyis, 25 pct volt a disconto. Tapasztaltam én is ezen kénytelenséget, midőn hadigőzhajó-szerek s fegyverek vásárlása végett tettünk intézkedéseket Londonban, mert 25 pcttel drágábban voltunk kénytelenek fizetni, azt a mit vetünk, nem azért, mert a megvásárlott szerek drágábbak voltak, hanem azért, mert a pénzfolyam drága Londonban. Ezt drágának tapasztalván a bécsi bank, — nem finánciális hitelességgel mondom ezt, hanem mint olyan dolgot, melyet a kereskedői piac általában tud, — úgy gondolta a bécsi bank, hogy ha az országban saját jegyeinek depreziációjával venné is meg az ezüstöt, mégis olcsóbban kapná azt itten, mintha Angliában 25 pctet ad érte. Ennek következtében a bécsi bankjegyek Ausztriában cursust kaptak, 100 forint ezüstért eleinte 101 forintot adtak bankóban, s ez felment 108 forintig, ennek következése volt, hogy a banknak ezen viszonyai sok ember által Magyarországon visszaélésre használtattak fel, t. i. a nyerészkedési vágytól vezéreltetve Magyarországból sűrűen küldöttek Bécsbe az ezüstpénzt. Én a pénz kivitele tilalmának nehézségeit s bonyolult viszonyait érezvén, iparkodtam egyes speciális intézkedésekkel segíteni a bajon. A pénzváltó házakat figyelmeztettem, sőt

akadtak kereskedő házak is, melyek a bajnak enyhítésére azon áldozatot hozták, hogy magok vettek néhány pct veszteséggel ezüstöt, és azt al-pari értékben a kormánynak általadták. De mind ez nem használt, Erdélyből Brassó és Szeben vidékéről hordókban kezdték küldeni az ezüstöt Ausztriába, s annyira kezdette a nép érezni az ezüstpénz hiányát, s annak a forgalomra visszahatását, hogy ha egy-pár húszast látott az utcán számíttatni az emberek között, már csoportozni kezdett, s azt kérdezte, mit csinálnak vele. Én tehát kénytelennek éreztem magamat, a tilalmat Ausztriára nézve, ideiglenesen behozni, mindazáltal olyan megszorításokkal, melyek a kereskedés rendes forgalmát véleményem szerint minden megháborítástól megóvják, annál inkább, mert ha valakinek Bécsben fizetni valója van, azt bankjegyekben szintűgy megteheti mint ezüstpénzben, -s a bécsi ministerium törvény erejével bíró kormányrendeletet bocsátott ki még annak idejében, mely által meg van parancsolva, hogy a váltóbeli adósságok fizetésénél, habár azok ezüstben volnának is kötelezve, a bankjegyeket kilri elfogadni tartozzék. — Ily óvatosság mellett tehát oda szorítottam a tilalmat, hogy ha valaki hordókban, vagy nagyobb göngyölökben vinne ki ezüstpénzt Ausztriába, tartozzék bebizonyítani, hogy az kereskedési rendes üzlet végett küldetik ki Ausztriába, s ha valaki azt bebizonyítani nem tudná, arra nézve nem a pénznek elkoboztatását rendeltem, hanem kinyilatkoztattam, hogy a status kincstárába az ezüst letétessek és helyette bankjegyek adassanak. így áll ma is az intézkedés, s megvallom, hogy a sajtószabadság jótékonyágát és áldását az emberi nemre nézve nagyobb kincsnek tartom, mintsem, hogy e mellett fenakadnék a sajtószabadsággali visszaéléseken, mert minden emberi institutióknak meg vannak fény- és árnyoldalai, s nekünk arra kell tekinteni, hogy ha több a fény, mint az árnyékoldala valamely institutióknak, akkor azon institutiót tartjuk meg. De megbotránkoztam azon, hogy azon körül-

mény, melyre az ausztriai kormánynak és banknak tette kényszerített, bécsi sajtó által Ausztria érdekében a Magyarország és Ausztria közti gyűlölet terjesztésére felhasználatik, hogy különösen engemet útonállónak, rablónak neveznek, a nélkül, hogy az ausztriai ministerium, mely a fejedelem egyességénél fogva a köztünk létező kapcsot fenntartani köteles, hivatva érezné magát e tekintetben lépést tenni, s minden további rágalmaszásokot megszüntetni. De kétségtelenül engem meggyőződésemben semmi ilyen megszólások háborítani nem fognak. Hanem kötelességem előterjeszteni, hogy a dolog így áll, azt tevén még hozzá, hogy azon alkalommal, midőn a tilalmat Ausztriára nézve ia kiterjesztettem azon arany és ezüstre nézve, a mely speculatio végett vitetik ki, az ausztriai ministeriumnak tudtul adtam, hogy igen örülni fogok, ha nekem alkalom adatik a tilalmat megszüntetni, fogom pedig alkalmul venni azon pillanatot, melyben a bank részéről meg leszünk nyugtatva, hogy a bécsi bank elegendő ezüstrrel van ellátva, miszerint ne lehessen tartani attól, hogy maga ad impulsust az ezüstpénznek összevásárlására, a mely perczben látni fogom, hogy nincsen mesterkélt kiszivároztatása az ezüst pénznek Magyarországból, azonnal meg fogom a tilalmat szüntetni. Ezt kijelentettem, de ők minden körülményeket kizsákmányolnak, nincsen hazugság, nincsen rágalom, mit fel ne használnának, hogy az egyetértés Magyarország és Ausztria között megzavartassék, s hogy azon gyűlölet, melylyel a reactio viseltetik magyar dolgaink iránt, átvihesse magát a nép érzelmeibe, a mitől hiszem, hogy az igazság s az ausztriai népnek józan értelme megőriz minket. így például a Brassóból érkezett pénzre nézve kihirdették, micsoda szörnyűség az, hogy azon ezüstpénzt, a mely transito küldetik Magyarországon által, a pénzügyminister lefoglaltatja és haszontalan magyar bankjegyeket ad helyette. Először reményelem, hogy a magyar bankjegyek nem oly haszontalanok mint az ausztriaiak, mert szilárdabb alapon állanak.

De az sem áll, hogy a Brassóból érkezett pénz transito pénz volt, mert kijelentem, hogy fonák és hibás lépésnek tartanám, ha valamely transitót megakadályoztatnánk, például ha Oláhországból Lipcsébe küldetik valamely szállítmány. De a kérdéses esetben egyenesen Szebenből és Brassóból szólt a küldemény Bécsre, s a transitót nem tudták bebizonyítani. Szeretik híresztelni, hogy Magyarországnak nem lesz kereskedése, ha a transitóval is így bánunk, de a mint mondom, a boléták egyenesen Bécsre szóltak. Az ezüstpénz kivitelének tilalmára nézve, ha a ház bővebb intézkedést lát szükségesnek, ahhoz fogom magamat tartani. A többiekre nézve, mi a Román követ úr által benyújtott petícióban foglaltatik, kérném a házat, hogy utasítsa azon petítiót a ministeriumhoz, hogy előterjeszthesse a háznak, ha abban valami foglaltatik, fennmaradván természetesen a háznak azon hatalma, hogy, ha a pénzügyminister nem lelne benne valami használhatót, a ház maga belátása s bölcs akarata szerint annak nyomán intézkedhesek. (Helyes.)

Elnök: Oda fog utasíttatni.

Kossuth tovább így folytatá. Annyival nagyobb köszönettel fogom fogadni, minél tágabb mozoghatást nyitnak, tisztelt képviselők! a ministeriumnak az ország szükségei fedezésére. Azonban miután azon szempontból indulok ki, hogy egy héttel előbb vagy utóbb de legközelebbi időben bizonyosan meg lesz alkotva a törvény, addig a kibocsátást nagyra emelni nem akarom, mert akkor aztán egészen basirozva lesz. — Úgy veszem fel: két hét alatt elvégezzük a dolgot, s addig hat millióval beérném, de tíz milliónál több semmiesetre nem kell. Mindenesetre azonban alázatosan kérem a házat, hogy ezen határozat által a pénzügyi törvényjavaslatoknak tárgyalásában késleltetés ne történjék, mert mindenesetre az annak rendé szerint alkotott törvény nyújtja e részben a legbiztosabb basist, adja a legnagyobb hitelt, s az által az operációknak is a legnagyobb biztosítékot. Minthogy a központi bizottmánynak úgy tetszett, hogy

a budget tárgyalásától kívánja az e részbeni törvényjavaslatot felfüggeszteni, annyiban nincs ellene észrevételem, mivel az alkotandó törvényben mindenesetre ki kell mondani azon maximumot, meddig szabad a pénzügyministernek menni a bankjegyek kibocsátásában. S ezen maximum meghatározása a budget tárgyalásától függ. De ha másrésről megfontolom, mennyire kívánatos, hogy e részben minél előbb törvényünk legyen, megvallom, hogy ámbár nem ellenzem a határozat hozatalát, jobb szerettem volna, ha a maximumot ideiglenesen meghatározni méltóztattak volna, mert ha törvényről van szó, akkor azt mondom, 30 milliót tegyünk. Ha ez tetszenék a háznak, jobb szeretném a határozatnál, de a határozatot sem ellenzem, azt azonban alázatosan kérem, ha ezen munkálat — mely ha nem felel is meg a ház várakozásának, legalább igyekeztem a dolgot oly világosságba hozni, a mennyire csak lehet — ha ez tárgyalás alá kerül, a mint a budgetet keresztül nézték, akkor alázatosan kérem, méltóztassanak ezen legutolsó törvényjavaslatot mindjárt fölvenni, s úgy elkészíteni, hogy annak sanctiója nem az országgyűlés végén, hanem azonnal eszközöltessék, mert nagyon kívánatos, hogy e részben minél előbb törvény legyen. (Vegyük fel mindjárt.)

Ezután a központi bizottmány jelentése olvastatott fel, miszerint a bizottmány jobbnak látná, ha ezen hitelnyitási törvényjavaslat a budgettől nem külön választva tárgyalatnék; azon rövid időre pedig, míg ez megtörténnék, hatatmaztassék fel a pénzügyminister, ha szükségesnek találja, 3 millió pgő fít bankjegy kibocsátására. (Baloldalon Madarász L.: legalább 15 millió, mások 15 vagy 20 millió.)

Kossuth L. Azon biztos reményben lévén, hogy a képviselő-ház a hadügyi törvényt bevégezvén, a pénzügyi munkálatokat fogja folytonosan tárgyalni mindaddig, míg be nem végeztetik, — magára a központi bizottmány által tett javaslatnak érdemére alig van észrevételem, ha t. i. a tisztelt

ház agy gondolja, hogy a törvényhozás egyik részének határozata elegendő alapul szolgál a pénzjegyek kibocsátására. Csak három alázatos észrevételt kívánok tenni. Egyik az, hogy mégis nem tudván, meddig fog tartani úgy az 1848-iki, mint az 1849-iki budgetnek és a hozzá mellékelt sok törvényjavaslatnak tárgyalása, hogyha nem leszek oly szerencsés a tisztelt háznak e részbeni megegyezését kinyerhetni, hogy t. i. ezen tárgyalásoknál nem hagyjuk magunkat annyira lefoglaltatni valamely legtökéletesebb rendszer részleteinek mindjárt mostani megállapításával, mire alkalmasint sem elég adatunk, sem jelen körülmények között elég időnk nem lesz, — ha általában a főelvek helyeseltetnének, vagy másokat állít fel a törvényhozás: akkor várjunk az időtől és tapasztalástól, de minden aprólékos részletekkel ne hagyjuk magunkat igen lefoglaltatni. Ha ezen nézetem nem talál helyeslésre, akkor nem tudom, meddig fog tartani ezen ügynek tárgyalása; azért kérem a tisztelt házat, hogy a 3,000,000-t, mert nem tudja az ember, minő körülmények jönnek közbe, valamivel felébb emelni méltóztassék. Ez volna első kérelmem, mihez még azt teszem hozzá, miként ezt nem értem a már kibocsátott 2, és kibocsátás alatt lévő 1 forintos bankjegyekre, melyek ezüstpénzre vannak alapítva, hanem értem azon kamatlan papirospénzre, melynek kibocsátása végett a törvényhozás intézkedésére van szükségem, s mely pénzjegyek 5-ös, 10-es, 100-as és 1000-esekből fognak állani. — Második alázatos kérésem az, hogy ezen felhatalmazásnál valamivel többet méltóztassanak kijelenteni a határozatban, mert a papirospénznek értéke, vagyis inkább forgalmi elfogadása, függ azon hiteltől, melylyel az a közvéleményben találkozik, ezen hitel pedig függ azon garantiától, a melylyel annak értéke a törvényhozás által biztosítottatik. Következőleg kérném alázatosan, méltóztatnának annyit kimondani, hogy ezen kamatlan pénzjegyeknek teljes névszerinti értékét a közállomány minden mostani és jövődjö közjövödelmeivel biztosítja, hogy ezek

minden országos és közpénztárakban teljes névszerinti értékű ezüstpénz helyett elfogadtassanak. (Közhelyeslés.) Harmadszor az 1 és 2 forintos jegyek kibocsátásánál mindenestre szükségesnek tartottam a hamisítás és utánzás büntetését a bankjegyre kitenni. A büntetés iránt értekeztem igazságügyminister úrral, s véleménye szerint a törvényhozás különös intézkedése nélkül nem lehet a pénzjegyhamisításra nagyobb büntetést szabni, mint a váltó hamisítási büntetés maximumát, mi 8 év; tehát ezen 8 évi büntetést tettem a pénzjegyek hátára. Azonban kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy ezen büntetést a most kibocsátandó bankjegyekre kevésnek tartom, minek káros következései lehetnek, mert az ily dolgokra nézve, minő a váltó és pénzek hamisítása, oly bizonyos solidaritas van az európai törvényhozásokban, melyre, ha valaki nem ügyel, annak teszi ki magát, hogy minden bankjegyhamisító ide csődül az országba. Poroszországban és Ausztriában nem csináltak annyi hamis bankjegyet, mint Magyarorszában; épen a napokban is volt szerencsém egy egész ilyen műhelyt felkaparítani, mely nagy mennyiségben készített 5-ös jegyeket, mert a törvény ez iránt positive nem rendelkezvén, az ilyen vétkesek ellen mindig notae pert kezdtünk, de mivel nem volt pénz, nem lehetett őket ráhúzni, következőleg a büntetés mindig kevesebbre esett ki, mint Poroszországban és Ausztriában, és eddigi törvényeinkkel a bankjegyhamisítókat inkább alliciáltuk Magyarországra. Azért kérem a tisztelt házat, hogy addig is, míg a törvényhozás e részben intézkedik, hatalmazzon fel arra, hogy a kibocsátandó bankjegyek hamisítóira és után csinálóira 15 évi kemény büntetést tehessen ki. (Közhelyeslés.)

Bezerédy L., Pap J. és Ágoston J. képviselők törvényt kívannak. Még pedig az első és utósó mindjárt a javaslat tárgyalatását, a második annak a budgetteli felvételét sürgeti. Sebestény I. óvatosságot ajánl, s emlegeti a visszaéléseket, melyek a papírpénz körül elkövetettek,

Kossuth L. Az óvatosság említésére megjegyzi, miként e részben senki intést nem vár, mert annak szükségét mindnyájan érezzük. Egyébiránt talán nem is legjobb modor, első pertractatio alkalmával mindjárt óvatosságról beszélni, holott mi még csak most akarunk kezdeni. Ha valahol visszaélés volt, ebből nem az következik, hogy mi ne éljünk papírpénzzel, hanem hogy a visszaélést elkerüljük. S miért legközelebb nálunk ezen visszaélések? Azért, mert Wallis és Stadion kezei soha sem voltak megkötte: mert a kibocsátás annyira ment, hogy 30 millió helyett lett 1200 millió forint papírpénz. De én azt mondom: a ház szabandja meg a kibocsátás korlátait, s ha a pénzügyminister ezen túlmegy: fejét kell venni. (Helyeslés.) Ily módon a magyar jegyek egy része pénzalapra levén fektetve a másik részt a nemzet biztosítása alapjára bátran lehet állítani. Szólo nagy köszönettel veszi, ha határozat helyett magát a törvényjavaslatot tárgyalandja a ház, s azt hiszi: ezt lehet budget nélkül is, csakhogy a helyett, hogy azt mondjuk: „A mennyiben a jelen törvényhozás által megállapított költségvetést, a kijelelt közjövödelmek nem fedeznék“— így tegyük „megállapítandó“— és kijelölendő.“ Akkor aztán én is kérem a házat, hogy a felhatalmazás 30 vagy 40 millió körül történjék. (Helyeslés a baloldalon.)

Lónyay G. A kibocsátandó bankjegyek hitelére is jobbnak tartja, ha a rendén megy a ház, s előbb a budget-t tárgyalja. (Tárgyaljuk.)

Raisz Sz. a kibocsátandó bankjegyek biztosítását akarja kimondatni, de a magyar kincstári javak kivételével, melyek a megszüntetett úrbériség alapját teszik.

Kossuth L. Hogyha az elveszett úrbériségért adandó kárpótlásnak a nemzet becsületében nagyobb alapja nem volna, mint a kincstári javak: akkor nagyon vékony lábon állana. (Helyeslés.)

Z e y k K. jelenti, miként a rögtöni tárgyalás meg nem

történhetik, mivel a központi bizottmány a törvényjavaslatot még nem tárgyalta.

Teleki L. Igen szükségesnek látom, hogy a ház minden szükségtelen idővesztést elkerüljön. Elég idővesztéssel jár már az alapszabályok rendelete is, mely szerint minden tárgy háromszoros tárgyaláson megy keresztül. Ezen törvényjavaslat már megfordult a sectiókban s azoknak többsége ennek tárgyalás alá bocsátása helyett csak határozatot kívánt, tehát már kimondja felette ítéletét. Mi ezen véleményt nem fogadjuk el, de azért nem látom szükségesnek, hogy ismét ott tárgyalassék; mert e szerint minden visszautasításkor újra kellene tárgyalni. Az elnök tehát tűzze ki a kérdést a rögtöni tárgyalásra nézve.

A kérdés kitűzetvén, a többség a rögtöni tárgyalás mellett nyilatkozott.

Kossuth L. Minthogy a hitelnyitás és pénzjegykibocsátás iránti javaslat 2 szakaszban van, — egyik a 1848-ki, a másik a 1849-ki budget mellett B 6 % és C 8 % alatt tehát szóló megkísérté annak szerkesztését és módosítását (olvassa, kihagyván a kibocsátandó bankjegyek összegét, mint a ház határozatára tartozót.)

Luzsénszky. Most csak a mennyiség meghatározása van hátra. Azt, a mit a minister úr javasolt, bizonyosan nem passióból, hanem szükségből tette, s így nem hiszi szóló, hogy azt akár kevesíteni, akár szaporítani kellene. Fogadjuk azt tehát el. (Hangok: elfogadjuk.)

Egy képviselő kötelező törvényt kíván arra, hogy a kibocsátandó jegyeket tartozzék mindenki elfogadni.

Ágoston J. Képtelenségnek tartja, de szükségtelennek is, miután kimondatik az elfogadás minden közpénztárak részére. A fekete bankókat nem fogadták el a közpénztárak, azért nem volt hitelök. Ha mi magunk elfogadjuk, akkor az idegeneknél, s a kereskedőknél is lesz hitele. Szóló a mennyiséget a szükségtől feltételezi, s azt hiszi, elég lesz 50 millió.

Bezerédy L. Az egész sommá most nem szükséges, A jegyek hitelére sókat tesz a kibocsátott öszveg kicsiny-sége is. Csak a folyó évi szükségek fedezésére kell most a pénzügyministert felhatalmazni.

Pap J. A-tárgyalást holnapra kívánja halasztani. Ezen-kívül beszélt szóló a francia assignatákról s a bankjegyekből az özvegyek s árvákra háromolható nyomorról stb.

A pénzügyminister felelt ezen beszédre, mint monda azért, mert a sajtó türelmesebb, mint a hallgatóság. Azok után, miket az érdemes követ úr előmondott az assignatákról, az özvegyek- és árvákról, a katonák requisitiójáról, azt vártam — úgymond — hogy ez következik: Kos-suth nem tud a dolgokhoz, majd megmondom én, mit kell csinálni. Mert aki hasonló előzmények után nem mondja meg, mit kell tenni, az olyan — nem mondom ki a szót, ne-hogy erős legyen. Csak azt jelentem ki, hogy nem csodálkoz-nám, ha a haza ezen kétes percében, midőn más választás nincs, mint vagy rendkívüli erőfeszítéssel megmenteni sza-badságunkat, vagy meg hajolni a bécsi ministerium előtt, s feladni e nemzet életkérdéseit, a bécsi sajtó egy bizonyos orgánuma mondana ilyeneket. Azonban ezt csak annyiban mondom, mennyiben az érdemes követ nem mondta meg, hogy mit kell hát tenni, mert a férfi előtt, ki ezt megfejt, szívesen meghajolok. Könnyű azt mondani: vessünk ki di-rect adót, hiszen az aristocratia 1807-ben jövedelmének $\frac{1}{6}$ -rés-zét s birtokának $\frac{1}{100}$ -részét felajánlotta. Tudja-e az érdemes követ, mennyit tett azon $\frac{1}{6}$? Mostani pénz szerint 4 milliót s néhány százezret — A nagy adó kétségkívül jobb lenne, de tessék azután be is szedni, a katonát fizetni, a nélkül, hogy requisitióra kerüljön a sor. Ha erre képesnek érzi ma-gát az érdemes követ úr: holnap szolgálhatok a finanziaális tárczával. (Taps.)

Hogy ne mondassék, miszerint én ily nagy kérdésben rögtönzést kívánok, csak azt kérdem: elfogadja-e a ház e ja-vaslatot tanácskozás alapjának, — s ha igen: méltóztassa-

nak a legközelebbi ülésben részletesen tárgyalni. (Felkiáltás: elfogadjuk, szavazzunk részletenként.)

Ezután Ludvigh jegyző olvassa a pénzügyminister által benyújtott törvényjavaslatot részletenkint:

„A mennyiben a jelen törvényhozás által megállapítandó költségvetést a kijelölendő közjövödelmek nem fedezendék, az ország folyó 1846-ki második félévi és 1849-ik évi közszükségeinek fedezése végett az ország kincstára számára 61 millió forint erejéig hitel nyitattik.

Ennek következtében 1-ső §. Az ország pénzügyministere felhatalmaztatok 61,000,000 pengő frt erejéig kamatlan pénzjegyeket kibocsátani. (Elfogadjuk.) 2-dik §. Ezen felhatalmazást azonban a kijelelt határig csak azon mértékben legyen szabad használnia, a mennyiben a közjövödelmek a megállapított költségvetést nem fedezendék. 3-ik §. Ezen kibocsátandó kamatlan pénzjegyek iránt rendeltetik, hogy azok minden országos és más közpénztárakban teljes névszerinti értékben ezüstpénz helyett elfogadtassanak, s az ország azoknak teljes névszerinti értéküket a közállomány minden mostani, s jövődöbeli közjövödelmeivel biztosítja. 4-dik g. A közállomány ezennel azt is biztosítja, hogy az ezen törvény alapján kibocsátandó magyar kamatlan pénzjegyek 1852-dik esztendőtől kezdve, minden évben legalább 8 millió p. ft. erejéig el fognak törlesztetni; kivéven mindazáltal azon esetet, hahogy a kibocsátandó pénzjegyek egész öszvegének forgalomban hagyása a közjövöletre nézve jótékonynak és kívánatosnak mutatkoznék; miről a törvényhozás fog annak idejében határozni. 5-dik §. Annyi azonban ezen esetre is már most eleve meghatároztatik, hogy a törlesztésnek csak azon esetben leend szabad vagy meg nem kezdetnie, vagy évenkénti rendes folytatásának felfüggesztetnie; ha időközben az ország kincstára elegendő ezüstpénzzel leszen ellátva, miszerint az ország pénzügyministere elrendelhessél hogy a forgásban maradó pénzjegyek, az előmutató kívánságára az ország pénztárainál akármikor ezüstpénzre felváltassanak. Míg ez meg nem történhetik, addig a 4-dik §-ban elrendelt törlesztésnek rendes folytatásáért a közállomány ezenel kezeskedik. 6-dik §. A kibocsátandó pénzjegyek hamisítói s utánzói 15 évre terjedhető börtönözéssel büntettetnek. 7-dik §. A pénzügyminister ezen törvény végrehajtásával megbízatik; ki ezen pénzügymunkálat állásáról, s eredményéről a törvényhozásnak évről évre nyílt számadást adni köteles leend.

E szakaszok mind közhelyesléssel elfogadtattak.

XII.-ik ülés a felsőházban

aug. 25-én.

Ő felségének k. k. leirata, melyben a nádor; és k. helytartóra ruházott kir. teljhatalmat egészségének jobb karba fordulta folytán visszaveszi — tudomásul vétetett Előterjesztvén az elnök által, miszerint a táblának egynehány fiatalabb tagjai a táborba szállandók, az elmenetelre enge-

delmet kérnek, az engedelem megadatott, s e körülmény miatt a tagok száma meggyérülvén, a tanácskozássra kellő 50 tag száma rendkívülig 30-ra szállítottott, s az elnök a jelen nem levő regalistákat megjelenésre fogja felhívni.

Végre B. Wesselényi M. indítványt tőn a különböző nemzetiségek megnyugtatására, s e célból felszólítatni kívánja a ministeriumot, miszerint e tárgyban törvényjavaslatképen a ház elé terjeszse, azt, mit röviden formulázott

S á r k ö z y L. jegyző olvassa a javaslatot:

A román ajkúak ügyében hozandó határozat: A felsőház kifejezi, 6 az alsóházat is barátságosan felszólítja annak kifejezésére: miszerint a házak s az összes törvényhozás, a honunkban lakó különböző fajnak s ajkúak, s azok közt az oláhok vagyis románok iránt rokon s testvéries érzettel viseltetik; velők a nemzet minden megosztható jogait szívesen megosztja az alkotmányos közös szabadság, s jog- és kötelezettségben egyenlőség által, sorsukat úgy, mint érdekeiket a saját magáihoz kívánja csatolni, s azokat az alkotmány oltalma alatt állóknak vallja. Ezen nyilatkozatnak testté tétele végett felszólítja és a ház a ministeriumot: miszerint terjeszse a házak elébe, mint törvényjavaslatot, a következőt:

Törvényjavaslat A hon román ajkú polgárainak nyilvánult aggodalmi s óhajtása tekintetéből rendeltetik: 1. §. A görög egyesült és nemegyesült vallású polgárok a többi keresztyén vallásokkal s vallásbeliekkel, az egész honban egyenlő jogokkal bírván, az eddigi Erdélyben is egyesült úgy, mint nemegyesült vallásnak, egyházi dolgaik felett, a felelős ministeriumnak alkotmányos felügyelete alatt szabadon rendelkezessenek. 2. §. Ezen egyházi belügyek folytatásáról szóló jegyzőkönyveket szerkezzék magyar és román nyelven. 3. §. Elemi iskoláikban is a tanítás nyelve román lehet, a magyar nyelv a mellett taníttatván. 4. §. A román ajkú községekben a falusi jegyzők által vinni kellett jegyzőkönyvek román és magyar nyelven szerkeztendők. 5. §. A román nyelven irt kér-, köt- s más magánoklevelek mindenhol elfogadandók, hogyha latin betűkkel s orthographiával írvák, — mi a 2-ik és 4-ik §-ban érdeklött jegyzőkönyveket illetőleg is értendő. B. V e s s e l é n y i Miklós.

B. Vesselényi M. A javaslatban az oláhok románoknak neveztetnek, leginkább azért, mert ők ezt óhajtják, és nekik valami kedvet tenni, a mi kár és praejudicium nélkül történhetik, czélszerűnek vélem; de továbbá azért is, mert ők a régi románoknak ivadékai; mutatja ezt alakjuk, arcvonásaik, ábrázatjuk, szokásaik, és mindenek felett nyelvek. Másfelől, tisztelt ház, való ugyan hogy újabb időben jutott e név közhasználatra, és e név egy politicalai pártot jellemez, s e politicalai pártnak csak a „daco“-román névből is kitűnő

irányával kezét fogni nem fogunk, de nem ezen politicalai értelemben véve vagyok hajlandó reájok ruháztatni e nevezetet, hanem csak származásukat tekintve, s ezt annyival inkább gondolom megtehetőnek, mert eddig is a magok nyelvükön közönséges rumunyoknak neveztek magokat. A javaslatban leelőször is a görög nemegyesült vallásról szólok. Igaz, hogy a mint mondám, minden helyes aggodalom meglehet szüntette az iránt, hogy ezen vallás a régi üldözéseknek most már kitéve nem lesz, s nem lehet kételkedni azon, hogy az egész honban e vallás mellett szóló törvények reájok is szóljanak. Azonban bizonyosan tudom, hogy ez igen nagy megnyugtatóra fogna szolgálni, és hogy ezt nagyon óhajtják, s elegendő okot látok benne arra, hogy annak megadását óhajtsam és kérjem. Továbbá a valláson kívül nyelvök az, a mihez oly hiven ragaszkodnak az oláhok. Ezt illetőleg azt hiszem, hogy a mennyit magunk jogai veszélytetése nélkül tehetünk, mint itten ki van fejezve, annyit tennünk kell; de ennél többet nem szabad, ennél többet téve veszélyt idéznénk magunk ellen; és, tisztelt ház, arra vagyok bátor figyelmeztetni oláh atyánkfiait, hogyha egy lépéssel tovább mennénk, nekik is kárt okoznánk. Hiszem, hogy kedves lenne nekik egyelőre, ha köztanácskozásaikban és törvénykezésükben a román nyelvet használhatnák; úgy de azt is fontolják meg, miszerint a nyelv elsőse feletti kérdésben nemcsak a magyar és oláh szerepelne, hanem több is; és akkor a kérdésnek kimenetele bizonytalan, de rajok nézve bizonyos az, hogy a kimenetel kedvező nem lehet, mert magyar, oláh, tót között, az oláh, — mely a más kettőnél szám szerint kevesebb, mely értelmileg a magyarnál kevesebbé van fejlődve, — nem gondolhatja, hogy a nyelvvitának diadala részére esnék ki, és ha egy más nyelv erőszak által tolatnék reá, rosszabb lenne reá nézve, mint most, midőn a magyar e jogot gyakorolja, pedig békés úton hozott törvények következtében. Ezeknél fogva én oláh polgártársaink rokonérzetét felkérem:

fogadják tőlem az indítványtételt azon szívességgel, mint a milyen jó indulatból azt tettem. Ha ezt a törvényhozás elfogadván, törvényre emeli, fogadják azon béke szellemében, mely bizonnal annak életadásánál leginkább szerepel, és kérem továbbá, méltóztassanak soha nem felejteni, miszerint a románoknak, honunk határain belől és kívül jövendőjüket tekintve, érdeke azt kívánja, hogy a magyarhoz hajoljanak, és a magyarral fogjanak kezét, mert nincs nekik természetesebb szövetségük, mint a magyar, már azon sorsrokonság is létezik közöttök, hogy ők mindenkép elszigetelve, magokra hagyatva vannak, míg a szlávok és németek, egy nagy törzsöknek ágai, melyektől szívhatnak táplálékot; de a magyar úgy, mint az oláh, csak önerejére, szorsára van bízva. Az oláhok szomszédja egyfelől a zarnok török, másfelől pedig a kancsuka, és így csak mi vagyunk azon szomszéd, melylyel mint polgárosodott néppel, mint alkotmányos szabadságot élvező nemzet szövetkezhetik. Azt kérem, ne feledjük még, hogy ha az oláhnak legtermészetesebb szövetségese a magyar, ős annak szövetsége nagyon fontos, azt kell óhajtánunk és eszközölnünk, hogy mi ne gyengüljünk meg, hanem erősödjünk; mert tudatlan volna az, ki a szövetségest akarná gyengíteni, azon szövetségest, a ki erejének hasznát akarja venni. Már pedig semmi minket inkább nem gyengíthet, mint nyelvük elleni oly követelések, melyek rász példája gyanánt hatnának másokra is, s melyek nem sokára nemzeti életünket ásnák alá és semmisítenék meg. Tisztelt ház! én nem csak kérem, de esdeklek érte, méltóztassanak indítványomat kegyesen elfogadni, mert meg vagyok győződve, hogy az a jelen pillanatban szintoly szükséges, mint hasznos, s meg vagyok győződve és tudom, hogy eszközölni azt, mi még honunk érdekében s a magyar nemzetiség fenmaradására legszükségesebb: az egyetértést és békét (Éljen!)

A javaslat kinyomatása elrendeltetett.

XXXIX-ik ülés az alsóházban

aug. 26-án.

Az elnöki jelentések után Bodon Ábrahám javaslatot terjeszt elő az úrbéri birtok tulajdonosságának törvény általi megalapítása, mint az 1848: 9. t. cikk szükséges következménye iránt (Hangok: bíró elébe való kérdés.)

Hegedűs Jellachich csábítgatásai ellenében a nádor által megkéretni indítványozza ő felségét, hogy segítsen a magyar nemzeten, (nevetés) ezenkívül az igazságügyminiszternek a hűbéri viszonyok teljes eltörlése tárgyában készített javaslatát, Bodon képviselő fentebbi indítványával azonnal napirendre tűzteni kéri.

Kállay Ö. és Simai Gh emlékeztetik a ministeriumot, hogy ígéretökhöz képest terjeszszék elő, mit Szentkirályi kir. biztos bejelentett

Deák F. A kormánybiztos hivatalos jelentése érdemileg oda megy ki, mit a ház is tud, hogy t. i. a megtámadás nem sikerült, hogy a katonaság az ügy barátjának mutatja magát, különösen kiemelve a Sándor-ezredet A stratégiai részt nem a kormánybiztos, hanem Bakonyi ezredes terjesztette elő, s elmondván mindketten, mit tartanak teendőnek, a hadügyminister, mennyire lehetett, intézkedett, sőt bővebb tudomás végett maga is lement. Hogy mi és mennyi küldetett, ez, azt hiszi szóló, nem tartozik a ház elébe.

Egyébiránt annyit jelent szóló, hogy Wollnhoffer helyébe Bakonyi ezredes neveztetett ki parancsnokul. (Éljen.)

Drágos J. kérdést intéz a belügyministerhez, mi csoda hatalommal van a volt Erdélyben működő kir. biztos ellátva? a felséges guberniumnak alatta, felette, vagy mellette van-e? A hírlapokban botránykoztató tények hoztatnak fel, Így p. hogy a medgyesi román pap, csak azért, mert szomszédját felhívta, hogy ez házi ebét lőjje meg, az által agyonlövetett, mi legnagyobb lázba hozta a vidéket Dobokamegyében egy földesúr a tizedet megtagadókat ön-

hatalmúlag elbotoztatta. Különösen kik a román nemzet érdekei mellett szólalnak fel, üldöztetnek stb.

Szemere B. azt válaszolja, hogy a kir. biztos hatalma a rend fentartását illetőleg absorbeálja nemcsak a megyék, hanem a gubernium hatalmát is, hogy az oláh ügyben több bizottmányok működnek, de munkáját még egyik sem fejezte be, hogy hivatalosan még csak két panasz jelentetett be, s azonnal elintéztetett a kir. biztos által. Szóló tudja az oláh népnek földesuráhozi viszonyait, ugyanezért a kir. biztosnak meg van hagyva, hogy az ilyes ügyeket, ha lehet, személyesen intézze el. Egyébiránt kénytelen kijelenteni szóló, hogy csaknem hetenként jönnek jelentések, mozgalmakról, lázadásokról összeesküvésekről. Végül néhány szót intéz szóló azokhoz, kik nyelvökre nézve oly irigylendő állapotban vannak, hogy az oláh nép bizalmát bírják. Önök — úgymond — e népnek jóltevői s megváltói lehetnek, ha megmagyarázzák neki, hogy az absolut kormány bűneit mi igyekszünk jóvátenni, hogy testvéreink ők a szabadságban; sőt mi még azokat is, kik az ország határain túl laknak, természetes szövetségeseiknek tekintjük stb. (Helyeslés.)

D r á g o s előadja, miként ezen intések reá nem szólnak. Tanuljon belőlök az, ki a népek rokonszenvére választóvizet öntöget. Szóló, noha — nyíltan bevallva — a volt kormány-
nak egyik volt provinciális katonája, most tisztában van magával s tudja mit várhat a schwarz-gelbtől, mióta az ausztriai ministerium Moldvába megizente, hogy hadd menjen be az orosz. Ily akaratnak, mely az alkotmányos életet az absolutismussal meggyilkoltatja, szóló embere nem lesz soha stb.

Murgu Euthim hosszas, igen halkán mondott beszédében előadja: hogy a krassói népgyűlést szóló épen a lázongásoknak elejét veendő tartotta meg, hol szóló kapitánynak választatott, lázongó rácz vladikák helyett ideiglenes egyházi kormány neveztetett ki, addig is, míg egyházi

törvényeik szerint román zsinat tartatván, a lázongó metróopolita helyett más választatik. Szóló ezen határozatok elismerését kívánja, különben jót nem áll a szabadságról, mely annyira fontos. Ugyanazért e kívánat tárgyában indítványát benyújtja.

Pap Zs. Panaszokat emel különösen az erdélyi aristocrazia bánása ellen, mely a román népben oly idegenséget szült, hogy az igazságügyministernek egy oláh folyamodó azt monda a minap, nem bízom benned, te is erdélyi ember vagy, láttalak ott. Szóló még a márcziusi napokban indítványozta a románoknak a ráczi hierarchia alóli kiszabadítását. Ez iránt a cultusminister már tett is lépéseket. Kívánja szóló, hogy e függetlenség még ez országgyűlésen mondassék ki; továbbá, hogy az úrbériségből eredő súrlódásoknak ugyanezen országgyűlés véget vessen stb.

Szerb T. Drágossal egy értelemben nyilatkozott.

Kossuth L. Uraim! Én mint ember Krisztus vallásának követője vagyok, ki arra tanított: hogy szeressük felebarátunkat, mint önnön magunkat, s az egész emberi nemzetet, a mennyire az emberi gyarlóságtól kitelik, szeretettel szorítanám szívemhez; — mint polgár az egyenlőség embere vagyok, ki nem kérdem e honban, melyik templomban imádja valaki istenét, hanem azt szeretném, hogy e honnak minden polgára közösen élvezze valamint a jogot, úgy a szabadságot is. Ezen érzettől lelkesítve, megmondom, hogy a Magyarországot lakó különféle népfajok között, olyan szellemű és irányzatú agitációk történtek, melyek a közös jog s szabadság és a haza egységével ellenkeznek. Az erdélyi aristocriáról bűnök mondattak az oláhság irányában. Én Erdélynek jelen viszonyait és férfiaiit eléggé nem ismerem, hanem, hogy a múlt bűnökkel terhes, az igaz, csak azon csodálkozom, hogy azon bűnök alapján most kell a hont veszélyeztető agitációknak történni, midőn letétezt az első szó és talap a sérelmek orvoslására; s azért, mert 24 óra alatt nem lehetett ezredévnék bűneit megorvoslani any-

nyi bajok között, tehát a mait arisztocrátiának bűnei melegítetnek fel, hogy a nép most se legyen bizodalommal. Másodszor: könnyű azt mondani „a nép“, de a nép nevével sok ember visszaél; Krassóme gyének 30 ezer embere, hol Murgu népgyűlést tartott, Magyar-és Erdélyországot nem képviseli, s ha azt arrogálja magának, hogy ő fog szabni törvényt, akkor magának oly hatalmat arrogál, melyet túrni nem fogónk; egy embernek szava nem a nép szava, és a ki néhány ember szavára hivatkozik, ne vegye szájára a nép szavát.

— Mi az egyházat illeti, mert a múlt időkből az úgynevezett rác z hierarchiának járma alatt nyögött az oláh nép, az a jelenkornak bűne-e? Nem mondotta-e egy követ ú r, hogy e kérdésnek kibonyolítása practicus rendelkezéseket kíván, melyeket nem lehet 24 óra alatt megtenni. É n kijelentem, hogy az oláh egyház függetlenítését, elválasztását a rácztól, a körülményeknél fogva szükségesnek tartom, s azon véleményben vagyok, hogy ennek meg kell történni, ámbár ezt illogicusnak tartom, mert illogicus gondolat nyelv szerint mérni a vallást és nem hit szerint, mert, hogy valaki zsidó, római katolikus, keleti egyházbeli vagy református, ezt értem, hanem, hogy van német vallás, oláh vallás, rác z vallás, — ezt nem értem. Tehát meg kell történni az elválasztásnak, mert a körülmények kényszerültsége kívánja, de ebben nincsen logica. Azonban a logicát kevesebbre kell becsülnünk, mint a megnyugtatóst és kénytelenséget. De az más, a mit egy követ ú r mondott, hogy mindjárt nyugalom lesz, ha teljesítetik a nép kívánsága, — ezt azért említ em, oly nyomatékkal ezen szót nép, mert nem minden nép, a mi népnek mondatik — ha, t. i. az általa választatott kapitányt a ministerium helybenhagyja; — hát micsoda a szerb lázadás odalent, van-e jog, szabadság, törvény, mit a szerbekkel meg nem osztottunk? Nincs. Az egyházra nézve nem történt-e mindjárt az új kormány első perczeiben intézkedés, a mely, hogy elébb nem teljesítetett, panasznak volt oka; nem hivatott-e mindjárt össze a zsinat, de meg nem tartatott,

hanem a lázadók gyűlést tartottak Karloviczén, s ottan a Szerbiából bejött emberek azt mohndják: mi a nép! Tehát ha a rácok, vagy minek neveztetnek, mert a nevek ellen annyi különféle antipathia van, minden jogban és szabadságban közösek voltak, mi az, a mit kérnek magoknak s mi tulajdonképen azon természetellenes lázadó háborúnak ürügye? Az, hogy nekik vajda kell; mit tesz ez? Azt ismét értem, hogy bizonyos területnek, melyet megyének hívnak, főtisztviselője vajdának, főispánnak, vagy akárminek nevezessék, hanem egy országban, mely egy, az, hogy hivatal méressék népfajokra, hogy Krassómegyében az oláhoknak kapitányuk legyen, ez az ország egyeségének felforgatására vezető gondolat, a mely egyenesen a szerb lázadásnak egyedüli ürügye. Következésképen én Magyarországon a vélemények különbségére, a kedélyek lecsillapítására, Magyarország minden népfajainak boldogságára csak egy utat ismerek, és ez az, hogy senki ne gondolkozzék oly lépésről, és ne tegyen valósításra semmit, mely azt foglalja magában, hogy Magyarország nem egy státus, hanem külön népfajok külön státust követelnek maguknak. Ezen alapon vagy szerte bomlik Magyarország, vagy kardcsapás határoz. Hanem ha azt vesszük, hogy Magyarország egységének alapján, minden ember jogban, szabadságban, törvényben, kötelességben egyenlő legyen, s ne tegyen különbséget az, minő templomban imádkozik valaki, s minő nyelven szól szomszédjához, ezen alapon van egység. De ha külön státus-existentiát követel magának rác, tót, oláh, nem lehet egység; s én megvallom, miszerint véleményem szerint volt, hogy a krassói népgyűlésen elválasztott érdemes úr, nem jelentetett ki a ministerium által az ottani oláh nép kapitányának, mert azon eszmét nem ismerhetem el, hogy Krassóban lehessen oláh kapitány, német kapitány és magyar kapitány; hanem azon eszmét ismerem, hogy a mint kerületenként van elosztva a hatóság és a népség arányához képest a nemzetőrség, bizonyos számú csapatban összegyűl, úgy, hogy an-

nak egy vezér szükséges, annak legyen vezére: de ne kérjen az oláh népfaj magának külön kapitányt, mert az nem egyéb vajdánál. Ez tökéletes egyenlőségben áll. Én tehát nem a népfajok egymás irányábani balancírozásában, hanem a közös jogban és szabadságban találok a haza megmentését, nem pedig ott, mert a szerbek vajdát követelnek magoknak, tehát az oláhoknak is adjunk kapitányt, hogy azok a magyarok mellett szólaljanak fel a szerbek ellen, mert ez ma úgy van, holnap pedig a magyar ellen fordulhat; és ha tévedés van egy irányban, a mely Magyarország dismembratiójára van intézve, ne vigyük által a többi népfajok közé. Ezen szempontokból indulva ki, megvallom, hogy már mi az oláh kérdést illeti, e részbeni gondokozásom a ház előtt tudva van. A mi körömhöz tartozó panasz hozzám beadatott, sohasem vártam 24 óráig, hogy azt orvosoljam, és orvosoltam olyanokat is, melyek magokban igazságosak, de törvény szerint mérve megérve nem lettek volna, és ha*sonló szellemben fogok mindig eljárni. Ha valaki azt mondja, nem mindenik bujtogató, a ki annak kereszteltetik, az igaz — ereszben szoros vizsgálatnak kell történni és pártatlan igazságszeretetnek, mely nem kérdi a nyelvet, hanem jutalmaz és sújt mindenkire nézve egyiránt. Hanem kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy az oláhság körében összeesküvési bujtogatások vannak, ezt nem az erdélyi aristocratiának ellenséges indulatából merítve mondom, hanem azért, mert annak szálai kezemben vannak, melyek a haza, isten és Európa előtt bebizonyítandják a dolgot de nem mondom, hogy ennek súlyát érezzék legtávolabbról is oláh ajkú polgártársaink, hanem azt mondom, érezni fogják azok, a kik bűnösök. Csak arra kérem a követ urakat, midőn arról van szó, hogy vannak bujtogatók és törtétek elfogatások, azokra nézve szerezzenek magoknak tudomást, s az elfogatások eszméjét ne úgy állítsák elő, mintha az, az oláh népfaj ellen irányozott ellenséges törekvés volna; mert röviden szólva a bujtogatások, melyekre célzok, a külföldről jönnek,

s ugyanazok, melyek a magyar elem ellen dolgoznak, s melyeknek számai kezünkben vannak. Ennyit akartam megjegyezni, s kinyilatkoztatom, hogy minden lépéshez, mely a multak bűneinek orvoslására vezet, hozzájárulok szívesen, de kérem a követ urakat, a kik épen közelebbi viszonyoknál fogva jobban ismerik a körülményeket, legyenek szívesek minket tájékozni, hogy mit tegyünk, de ne álljanak elő olyan kívánsággal, a mely dismembrációra vezethet. A magyarnak az oláhhal, s az oláhnak a magyarral testvéries egyesülésében, van mindegyiknek boldog jövője, nem pedig, ha az egyik elhagyja magát ámíttatni a másiknak elnyomására, mert akkor oly fegyverhez nyúl, melylyel magát is sújtja. Báró Vay Miklósránézve, a ki teljhatalommal van ellátva, azon követ urak részéről is, kikkel gyakrabban találkozom azért, hogy megértsem tőlök a nép kívánságát, az ő eljárása ellen eddig nem hallottam semmit. Az olyan részletes esetek, hogy egy magyar agyonlőtt §gy papot, hisz ezekben fekszik egy olyan színezet, melyre nézve azon kérést terjesztem elő, hogy ne méltóztassék az ilyen eseteket nemzetiségi szempontból venni; ezen eset egy kriminálitás, egy gyilkosság, melyet egy ember a másik ellen elkövetett, de ne állíttassék fel úgy, hogy magyar elnyomás Erdélyben az oláhság ellen! Hasonlóképen ha nekem még szabad egy kérdést intézni a követurakhoz, a kik szóllottak, mert egy megjegyzésre van még észrevételem, t. i. hogy a belügyminister úr nézeteim szerint egy szót sem mondott olyat, mely szemrehányást foglal magában, mintha a követ urak nem teljesítették volna polgári kötelességüket. Ők iparkodtak békét eszközölni, mert van tudomásom, hogy mikor Murgu Krassómegyében volt, sokat tett ottan a kedélyek megnyugtására. Nem vád volt tehát, hanem kérés, mely positióját a követ uraknak fontosabbá tette, mint volt azelőtt, s az nem szemrehányás volt, hanem kimutatása azon térnek, melyet a követ uraknak elfoglalni kell. De meg kell vallanom, hogy radicalis hibát látok — talán még a multakból — oláhajkú polgártársaink

között, azt hogy nyelvöket és vallásukat elannyira identificalják, hogy midőn méltán szólalnak fel a ráczi hierarchia ellen, melyet meg kell szüntetni, akkor saját keblökben a hierarchia nyomását nem veszik észre, pedig mondhatom, az annyira terjedt, hogy a keblökbeni papság egy része egyszersmind tulajdonképen politicali kormány is. Nem lehet politicali dolog a melynek elintézésébe valamely püspök vagy lelkész be ne folyjon. Ha ezen urak felfognák, hogy nem az a hivatásuk, hogy politicali kormányt képezzenek hanem hogy a népet erkölcsössé és miveltebbé neveljék, akkor sok dolog másképen állana, mert minden népnek állapota rász karban van, hol a pap, több mint pap, ha az egyszersmind politicali hatalmat gyakorol.

A pénzügyminister után még Pálffy J. felelt különösen Pap Zsigmondnak, rectificálván annak némely adatait Az aristocrátiát szóló nem menti, mert maga sem aristocrata, tudja, hogy vannak bűnei, de nemcsak az aristocrátiát kell vádolni, hanem a bureaucraticus kormányt is. Ezen aristocratia azonban, noha az indok, mely Magyarorszáiban az úrbériséget eltörölteté, Erdélyben nem létezett oly hatalmasan, még törvényhozás előtt kimondá a jobbágy felszabadítását.

Az elfogatásokra megjegyzi szóló, hogy igenis fogattak el olyanok, kikről bebizonyult, hogy a román-dák királyságot akarják visszaállítani. Emlékezteti szóló a házat a hires balásfalvi gyűlésre, hol 25—30 ezer román gyűlt össze, köztük számos oláhosan öltözött szász bujtogatok és oláhországiak. Kivilágításkor Ferdinánd király képe felett állott Trajáné, és egyetlen ausztriai zászlón kívül a többiek muszka zászlók voltak. Nopcsa nevű volt főispán kimondá itt, hogy a hajdani Dáciának határa a Tisza volt, s annak kell még lenni. Szóló a nagy szavak alatt is észrevette a fullánkot, mely Pap Zs. beszédében rejlett, ellenben köszönetet mond Drágos követ úrnak rokonszenvteljes beszédeért. Szóló kezét nyújt az oláhoknak mint polgártár-

sainak, kész vérét is érték áldozni, de nagy szavak által nem engedi magát elámíttatni.

Kossuth L. felszólítja a román születésű képviselőket, hogy átalánosságok helyett, initiáljanak mint Murgu képviselő, mit szükségesnek tartanának. Szóló kijelenti, hogy 24 óráig sem fog késni a panasz orvoslására teendő lépésekkel.

Az elnök ezen eredményre nem vezethető vitának végét vetvén, az ülés végén jött elő a napirend, azaz a kamatlan bankjegyek kibocsátásáról szóló javaslat minden változás nélkül; a „katonaállításról“ szóló pedig némi csekély változtatással meghitelesített, s végső szavazás által elfogadtatott.

XL-ik ülés az alsóházban

aug. 28-án.

Lukács Sándornak a ministeriumhoz intézett azon kérdésére, hogy azon IX. századbeli Miklós-huszárezredi közvitéz, ki nevezetes felfedezések megtétele végett zászlóját elhagyván, magát előbb Győr városánál jelenté, s innen a kormányhoz utasítván Pesten letartóztatatték, úgy tekintetik-e mint szökevény, vagy magát feláldozó becsületes hazafi, — és hogy ezen felfedezés folytán a szükséges vizsgálat megtétt-e? Klauzál Gr. válaszában előadá, miszerint az e tekintetbeni felvilágosítás a haza fontos ügyében jelenleg távollevő miniszerelnök s hadügyminiszer urakat illetné ugyan, azonban biztosíthatja a házat, hogy a hadügyi tárczával ideiglenesen megbízott belügyminiszer úr a vizsgálatot elrendelvén, ennek eredményét előterjesztendő — A drávai seregnél történt egyet-nem-értésről is felvilágosítás adatván a ministerium részéről, bejelentetett; miszerint, a drávai sereg vezetésével gr. Teleki Ádám tábornok bízott meg, egyébiránt Kossuth felhívá a képviselőket, hogy a perczek fontosságát tekintetbe véve, az ilyenmü interpellációkat pár napig függőben tartva, várják be a miniszer-

elnök s igazságügyminister urak eljárása sikerét vagy sikeretlenségét, kik az osztrák-magyar ügyeknek tisztába hozatala végett a ministerium részéről ő felségéhez felkötődtek. — Szentiványi M. a legelőszabályozásnak státusköltéségen leendő megtételéről, — Hegedűs J. pedig a pénzügy érdemére nézve tőn indítványt. — Az első indítvány az 1849-iki budgettel fog tárgyalatni; a második indítvány pedig, mely a költségvetésnek félrevetését czélozt% elmellőztetett.

Napirendre a pénzügyi munkálatra kerülvén a sor, olvastatik a pénzügyminister jelentése: *)

A jelentésnek előszavaiban a minister eddigi eljárását következőkben terjeszti elő.

Ha tekintetbe vétetik, hogy a ministeriumnak, harmadfél hónapi hivataloskodása közben, emberi erőt felülmúló nehézségekkel, minden perczen új meg új oldalról, új meg új alakban tornyosuló veszélyekkel, üres kincstarral, fegyver nélkül, a régi organizmus bonyodalmaival környezve, a külföldön alkalmazott hadsereggel nem rendelkezhetve, a belföldi katonaság soraiban idegen szellemmel találkozva, ármány, lázongás, pártütés, nemzetiségi s vallási fanatismus által zaklattatva, kellett küzdenie: a képviselők méltányolva az akadályok nagyságát, nem követelendik, hogy a ministerium, előkészületek teljes hiányában, tökéletes adórendszert terjesztszen elő, vagyis, hogy békés időben is még soha tökéletesen meg nem oldott kérdést, ily körülmények közt csak félig-meddig is megoldaná.

Ez előterjesztés feladata: fedezni a jelen szükségait, a igazságos adórendszer alapját megvetni. És e tekintetben ministeri tárczám felelőssége a múltra nézve s hivatása a jövőre nézve három kötelességet szab élőmben: 1) Kimutatni a pénzügy kezelését a múlt országgyűléstől mai napig. 2) Kimutatni a f. é. jövedelmeket és fedezendő költségeket, s a mennyiben ezek nem fedeztetnének, rendkívüli költségekre is javaslatot mondani. 3) Pénzügyvetést (budgetet) készíteni a jövő évre, s azzal egybekötve, a közös teherviselés alapján, adórendszer-tervet előterjeszteni,

Miknél fogva a minister három fejezetre osztja előterjesztését.

A) Országos pénzügy-kezelési kimutatása április 11-től, június utoljáig.

B) Jövedelmi kimutatás s költségvetés f.é. július 1-től, december utoljáig.

C) Jövedelmi kimutatás s költségvetés 1849-re és adóterv. Az A) alatti kimutatásban előterjesztetnek a kifizető hivatalnál ez időközben előfordult bevételek és kiadások, rovatokba sorozva **). Kiténik ebből,

*) £ jelentés terjedelmessége miatt itt kivonatban közöltetik „Kossuth Hírlapja“ után.

***) E kimutatás szerint, ápril 11-étől jun. végéig a bevétel, az apr. 11-én találtatott 506,016 ft 84 krral együtt, közvetlen és közvetett adóból,

hogy a pénzügyminister, tárcsája átvételekor, mindössze 506,015 ft. $2\frac{3}{4}$ krt talált a kincstárban; és mégis egyrésről az aratáselőtti időszak, a mostani lázas állapot, a kereset fenakadása, a múlt két sanyarú év, a vámjövedelmek apadása, az úrbéri javadalmaknak a kincstári javakbani eltörlése, a kincstári jövedelmeknek a horvát pártütők általi megrablása daczára, másrésről mindamellert, hogy minden volt tisztviselőt fizetni kellett, az új ministeriumokban több osztályok egészen, mások részben voltak felállítandók, a nemzeti őrsereg egy része mobilizáltatott, fegyvergyár-állítás, álgýútelepek felszerelése, hadi gőzhajók vásárlása, lázadások elfojtása, várak élelmezése stb. voltak eszközlendők; a bár tömérdek, de nélkülözhetlen költségek fedezésében még fen nem akadánk. Mert a részint ajándékul, részint kölcsönképekkorig begyűlt összeg még illetetlenül épségben van, mi a jövő hónapi költségek fedezésében segítségül szolgáland.

Ezen gondoskodás annál szükségesebb volt, mivel csak a budai főpénztárnál havonként 2,491,272 ft, 58% krra emelkedett kiadás csak az által vala fedezhető, hogy a vidéki pénztárak szokott beszállításai kun nem hevertette, a szokott határidőig, folytonosan beszolgáltattak. Azonban a jövő hónapra a vidéki pénztárak semmi gyűjtelékkal nem bírnak, a folyó bevételek pedig inkább csökkenni fognak, mint növekedni *).

Egyébiránt jelenti a pénzügyminister, mikép a lefolyt idő alatt, a kir. helytartó ő fősége jóváhagyásával s az egész ministerium megegyezésével két rendbeli pénzügyi munkálatot teljesített

Egyik kamatos kincstár-utalványoknak, másik magyar kamatlan pénznek kibocsátása.

fekvő javakból, különféle közönséges jövedelmekből, milyenek: posta, bánya stb. rendkívüli és átfutó bevételekből, tett: 3,010,943 ft 39 krt.

A kiadás pedig, a nádor adományzata, budai vár nagyítása, közadóssági kamatok, katonaság tartása, honvédek állítása, tisztviselők fizetése, nyugplnzek, ellátványok, készpénzek, segélydíjak, szállás, asztalpénzek, tisztlakás, építés, irodai, és hivatali kellékek, sürgöny és posta, útiköltség és napidíjak, jutalmak, egészségügyi szolgák, alapítványok, különféle rendes kiadások, számadási pótlások, különféle rendkívüli kiadások, bányászati pénztárak 8 beváltó hivatalok ellátása, nagyszzebeni pénztár számolata, előlegezések és visszafizetett pénzek — rovatok alatt, szinte:

2,491,272 ft 58 $\frac{1}{4}$ krt.

Mit a bevételekből levonva, jun. végével készpénzben maradt:

519,670 ft 40% krt.

*) Az ország összes tiszta jövedelme 184 $\frac{7}{8}$ -ra, ámult évek számadásai nyomán, 11,567,747 írtra volt előszámítva. 1847-iki nov. 1-jétől 1848-iki april 7-keig bejött 6,581,4⁰ ft, s ebből decembertől mártius végéig, a bécsi főpénztár számára részint felküldetett, részint itt fizetett 8,000,000 ft, a katonaság számára hadi adópótlékul készpénzben 1,890,000, természetnyekben 344,363 ft, a bányászat számára 496,000. A ministerium hivatalba lépése óta, tehát october végéig, a nádi adón kívül, összesen remélhető jövedelem csak 5,036,268 ftra megy, miből június végéig már 2,504,938 ft behajtatott. — 184 $\frac{6}{7}$ -ben a magyar státusjövedelmekből Bécsbe 7,235,408 ft 5 kr. küldetett.

Az elsőre három ok indította: 1. Hogy némi alapot teremtsen a kamatlan magyar papírospénz kibocsátásának megkezdésére. 2. Az országnak oly bizonyos kiadásai levén, melyeket a rendes jövedelmekből csak úgy lehetne fedezni, ha az évi költségek havonkénti részletekre osztatnának, az ország megmentésének kötelessége azonban ily halogatást nem szenvedhet. Nehogy tehát az időhaladék még fizetési tehetetlenség által is növeltesék, előlegezéshez kellé nyúlni, melyszerint az egész évi költség 3—4 hónap alatt, az 6%-efl utalványok által kiteremtetett 8. Mivel a nemzetgyűléstől méltán várt jövedelmi források valóstása szinte időt kívánand, s mindenesetre egy időszak esik közbe, pedig alkalmasint a veszély legfontosabb időszaka.

Mely munkálatnak eddigi eredményét bemutaván*), megjegyzi a pénzügyminister, hogy ámbár a nemzet becsületének és hitelének tartozott azzal, miszerint e hon ajánlóira nem szorult: számos hazafiak mégis ösztönt nyertek, ajándékuul teszik le adományait a hon oltárára, úgy, hogy a kincstárnak az egész munkálat csak csekély áldozatba kerülend.

Másik pénzügyi munkálat a magyar pénzjegyek kibocsátása, mi csak a mütani munka hosszadalmassága miatt késett annyira. Az elsőök óvatos elővigyázattal adatnak át a forgalomnak, mert a bécsi bankók okozta bizalmatlanság az ezüstpénzt elvonja a forgalomtól; a magyar pénzjegyek azonban pénzügyünk függetlenségének alapjai, annál inkább, mivel szilárdabb fedezettel bankjegyek még sehol, soha sem valának kibocsátva. Mire mindenek felett szükség volt ügyelni, hogy az első magyar bankjegyek tökéletes bizalommal találkozzanak, is hiszi, — u. m. a jelentést tevő minister — hogy korunk egyik dicsősége az leend, mikép Magyarország épen akkor fektette le hitelének alapját, midőn az általános pénz-crisis közepette csaknem minden 'más országé bomlásnak indult

Bemutatja ezután a magyar pénzjegyek kibocsátása iránt, a pesti magyar kereskedelmi bankkal kötött szerződést**), melynek alapelve, hogy a

(* 1848-iki május 24-étől július 6-áig bezárólag

beadatott kölcsönképen..... 304,494 ft 29 kr.

Ajándékképen 234,027 ft 25²/₄ kr.

Összesen 588,521 ft 5²/₄ kr.

**)E szerződés főpontjai következők: A magyar státus nevében, a pénzügyminister a pesti kereskedelmi banknál valóságos aranyban és ezüstben 5 millió ftot tesz le, mely alapon 12 millió ft fog bankjegyekben kibocsátatni. — Ez arány oly változhatlanul alapítatik meg, hogy a mennyiben az 5 millió csak részenként tétetik be, a bankjegyek kibocsátása is oly arányban történik. — A letett arany és ezüsből a banknak semmi módon kiadni nem szabad, hanem ahhoz csak azon mennyiségig nyúlhat, melyben a jegyek beváltás végett előmutattatnak. — A bankjegyek készíttetése, értékök meghatározása a pénzügyministert illeti. — A műszerek és készülétek a státus tulajdona ugyan, de mindkét fél külön zárja alatt tartatván, külön megbízott felügyelőik jelenlétében használhatók. — Egy millió ft jegyekben a banknak kölcsön fejében adatik, kezelési költségeinek pótlása fejében; 2 ½ millió ft pedig szinte jegyekben 8% kamat mellett, oly végből, hogy e 3 ½ millió segítségével a kereskedést, ipart és a kereset egyéb ágait gyámolítsa és

pénzjegy-kibocsátást az álladalom keséből ki ne bocsássa, de ne maga kélsejje, mert a pénzjegyek hitele az alapszabályok megtartását igényelvén, ellenőrségre van szükség, helyesebb pedig, hogy est a státus gyakorolja, mintha maga felett magántársulatnak adja a felügyelési elsőséget.

Második alapelv, hogy a kibocsátandó pénzjegyek as érczalaphoz akként álljanak, mint 2%: l-hez, vagyis egy millió érczalapon harmadfél milliónál több jegy ki ne bocsáttassák. A bécsi banknak 9-szer annyi jegye van forgásban, mint a mennyi érczallal bir.

£ pénzjegyek hitelét a tökéletes fedezeten kívül könnyíti: 1. hogy minden közpénztárakban készpénz gyanánt elfogadtatnak, és 2. hogy a kereskedelmi banknál akármikor felváltatnak.

A felválthatást pedig biztosítja: 1. az ércalapi arány, 2. az összes jegynek a szükséghez és országterülethez mért csekélysege 3. a jegyek kis cathegóriája; 4. azon elővigyázat, hogy a banknak adandó kölcsön csak rövid lejárata váltókra adathatik ki.

A 12½ millió használatát a pénzügyminister akkont tartotta felosztandónak, hogy a közállomány a maga használatára csak annyit vegyen át, mennyi érczalapot letett, tehát 40%-ot. 32% a státus rendelkezésére tartassék fen, de úgy, hogy csak tökéletes fedezet mellett adhassa ki; végre 28%, vagvis 3½ millió a pesti kereskedelmi banknak adassék kölcsön.

A középén említett 32%-nyi összeget a státus, biztos fedezet mellett, ha a szükség kívánja, saját költségeire is fordíthatja, de kívánatosb, hogy erre kényszerítve ne legyünk, hanem, hogy ezen összeg, közhaszna vállalatok, főkép vasutak fölsegélésére, takarékpénztár fenakadásának kiegyenlítésére stb. fordíthatassák. E munkálatnál tehát nem közvetlenül a kincstár szükségének fedezése, hanem egy részről hitelnyitás a magyar pénzjegyeknek, más részről a pénzforgalom élénkítése vala főczél, mely ipar, földművelés; kereskedésre, tehát az adófizetési tehetség gyarapítására s így a státus jövedelmeinek szaporítására kedvezőleg hasson, mi annál szükségesebb, mivel a 4,395,244 ft 38⁴/₈ kr hadi adó mellett az adó-tartozás april végével

élénkítse azonban csak oly rövid kölcsönözések által, hogy a jegyek beváltása akadályt ne szenvedjen. E 3½ milliónyi kölcsön biztosítására a banktársulat minden vagyonát leköti. Az 5 millió felül, a státus részére fentartott 4 millióért a státus azon kötelességével kezeskedik, hogy azokat minden pénztáraiban fizetesként elfogadja. Ezen 4 millóra nézve a státus elvállalja a szavatosságot, mindazon esetekben, melyekben saját vétke vagy hibája nélkül veszélybe bonyolódott, s kárt vallott.. A minsternek joga lesz a részvényes társulat által tovább is választandó igazgatóhoz még külön 4-et nevezni. Ha a 12 ½ millió egészen kibocsátva s a banknak a 8 ½ millió kiadva leszen, a forgalom élénkítése végett, köteles lesz a külföldi viszonyok és kamatláb tekintetbevétele mellett a mostani kamatlábot lejobb szálítani. Ha az állodalom e szerződésbeli alapon túl új alapon kívánna bankjegyeket kibocsátani, a kereskedelmi bank a fenébb megállapított arány szerint, a státus kívánságát teljesíteni ígérkezik. Ha a státus a banknak kölcsönadott 4 és ½ millió frtot visszavonni kénytelenítették, annak visszafizetésére öt évi határidőt fog adni.

5,676,887 ft 48²⁰/₂₂ krra, october végéig pedig 7,827,155 ft 14 ¹⁴/₃₂ fart, megyen, melynek részletes kimutatása *) is előterjesztetik.

Megemlítendő még, hogy a pénzügyminister e 12¹/₂ millió kibocsátásában egy és két fros pénzjegyekre főkép azért szorítkozott, mivel az ezüst-pénznek forgalombóli eltüntével főkép ily kis cathegóriaju pénzjegyek szükségése érezhető, de azért is, mivel honunk bécsi bankjegyekkel levén előntve, nem akarta hazánk kormányát oly színben feltüntetni, mintha a bécsi bankjegyekkel versenyezni akarna. Ezt az ausztriai pénzügyministerrel azon kijelentéssel közlé, miként az egy és kétforintos jegyek a bécsi banknak is könnyítést nyújtanak, mert remélhető, hogy ez által szünni fog a bécsi bankjegyek ezüstpénzrei beváltásának igénye.

E barátságos nyilatkozat azonban nem talált remélt méltánylatra. Alig bocsátatott ki a pénzügyi munkálat programja, a bécsi bank már sietett egy és két forintos jegyeket kibocsátani, mit régóta felszerelt műhelyével hamarabb létesíthetett. Később, jún. 14 én kelt hivatalos értesítésében, az ausztriai finantzministerium, a bankkal egyetértve oda nyilatkozik, hogy a magyar pénzjegyek kibocsátása a monarchia pénzviszonyaira kellemetlenül hat, hogy ez ügy iránt a határozatot kölcsönös értekezésnek kellett volna megelőzni, mivel a bécsi banknak ő felségétől 1866. dec. végéig, az egész monarchiára kiterjesztett kizáró szabadalma van, s hogy tehát magyar kamatlan pénzjegyek forgásba ne bocsáttassanak.

Ez állások alaptalanságát nem szükség mutogatni, s a pénzügyminister ebben csak egy oly kísérletét látta a magyar pénzügy függetlensége megcsorbításának, mint más egyéb jelekben; és valameddig ő felsége s a nemzet kegyes bizalmából a pénzügyi tárczát vezetí, mindig szem előtt tartandja az ausztriai ministeriummal barátságos egyetértést, de ennek a haza függetlenségét fel nem áldozza.

A bécsi bank az ausztriai finantzminister említett nyilatkozatát azon ajánlattal kísérté, hogy kész Magyarországnak 12¹/₂ mill. frotot egy és két forintos bankjegyekben kamat nélkül kölcsön adni, oly feltétel alatt, hogy a kormány s törvényhozás kezességet vállaljon arról, miként a bécsi bank szabadalma elismertetik, s más papirospénz Magyar- s Erdélyországban nem fog kibocsátatni.

*) E kimutatásban a törvényhatóságoknak kerületenkénti hátraléka és october végéig számított járandósága összesen következőkben terjesztetik elő:

a pozsonyi kerületé	1,291,468	ft 32 ²/₃₂ kr.
a budai	„	1,454,442	„ 12 ¹³/₃₂ „
a kassai	„	994,895	„ 54 ¹²/₃₂ „
a debreczeni	„	798,688	„ 85 ³⁰/₃₂ „
a sopronyi	„	704,809	„ 11 ²⁴/₃₂ „
a pécsi	„	1,002,761	„ 47 ²⁶/₃₂ „
a temesi	„	487,661	„ 59 ²/₃₂ „
a szerémi	„	234,138	„ 81 ²⁷/₃₂ „
a beszterczebányai	668,344	„ 80 ⁵/₃₂ „
a zágrábi	„	109,448	„ 59 ¹¹/₃₂ „
		Összesen	7,827,155 ft 14 ¹⁴/₃₂ kr.

Igaz, hogy kincstárunk jelen állapota, az ausztriai kezelés következtében, a szükségnek meg nem felel, 12 ½ millió kölcsön, kivált ha ércben ajánlatnék, a nemzetről sok pillanatnyi gondot elhárítana; de bízunk a pénzügyminister nemzetünk hazafiúi gondoskodásában, hogy késs lesz a szükség, pénzügyei függetlenségének feláldozása nélkül, elhárítani, s ha nem, úgy szükség lesz más megajándékozni a pénzügyministeri tárca bizalmával.

B. Jövedelmi kimutatás s költségvetés f. é. jul. 1-ő napjától december utójáig.

1. Költségvetés. A házat környező veszélyek s a nemzet képviselőinek jul. 11-én tanúsított áldozatkészsége a hátralevő 6 hónap költségeit oly összegre növelték, mely közel még egyszer annyira megy, mint az országnak minden eddigi egy évi jövedelmei, miként a bemutatott költségvetés tanúsítsa. *)

A félévi költség az illető ministeriumok által összesen 28,845,507 fra számított, miből 16,480,000 ft. a hadi tárczára esik. Benfoglaltatik ebben a rendes katonaság minden költsége, annak hadi szolgálat esetére felemelt zsoldja, továbbá varellaítás és erősítés, a kiállítandó 40,000 gyalog s ha szükség úgy kívánna még 10,000 lovas költségei. A hadseregnek 200,000 főre emelésének költségei azonban e számításban nem foglaltatnak. Mire nézve megjegyzendő, hogy minden 40,000 gyalog s 10,000 lovas kiállítása s félévi ellátása 6,200,000 frtba kerül.

Azon esetre, ha háborúnk talál lenni, közmunkákat nagyszerű kiterjedésben nem létesíthetünk, de különben rögtöni hozzáfogás mellett is, alig volna 8-4 hónapnál több időnk ez évben a tervezett közmunkákra, és így egy pár millió forintot e czim alatt leróhatni, miszerint aztán némely más,

*) Főkimutatása az 1848-ik évi július 1-jétől ugyanazon évi dec. 31-kéig remélhető magyarországi álladalmi jövedelmek és költségeknek.

I. Bevétel közvetlen és közvetett adóból, javakból, különféle közjövadalmakból, ide számítva a királyhágón túli kincsletti javadalmakat és bányászatot is, összesen: 10,126,730 fi

II. Kiadás, és pedig	
1) Ö fősége királyi udvara $\frac{3}{4}$ évre	2,166,667 ft
2) Fens. nádor udvara és hivatala	112,860 "
3) Ministerelnök	41,750 "
4) Külügyminister	49,308 "
5) Belügyminister	408,720 "
6) Pénzügyminister	1,449,910 "
7) Közmunka- és közlekedésminister	4,412,475 "
8) Földművelés-, ipar- és kereskedésminister	318,818 "
9) Vallás- és közoktatásminister	825,414 "
0) Igasságügyminister	404,590 "
1) Hadügyminister	16,480,000 "
2) Nemzetörség	2,175,000 "

Összesen 28,845,507 ft

Ebből lehúsván a bevételt 10,126,730 "

Marad fedesendő 18,718,777 "

nem halaszthatlan költségek lerovásával a költségvetést, ámbár az egygyéolva-dott Erdély minden költségei nem jöhettek teljes beszámításba, összesen 26,000,000 fra lehetne leszállítani.

2. Jövedelmi kimutatás, A folyó adón kívül a kincstár eddigi kútfőinek összes jövedelmei a jelen félévben 4,746,641 írtnál többre biztos-sággal nem számíthatók, mit némely eddig szokásban volt kútfők, mint a tü-relmi adó, havataldíjak stb. meghagyása 100,000 ftal sem szaporítna.

Az eddig úgynevezett hadi adóból april végével 5,676,887 frt $43^{20}/_{32}$ kr. van tartozásban, a folyó járandóság october végéig 2,150,767 frt. $80^{26}/_{32}$ kr. levén, a kivetett összes adó összege ha behajthatnék, 7,827,155 frtra $14^{14}/_{32}$ kr-ra menne. Ebből azonban számtételi biztosság tekintetéből csak 50%, kerek számmal 3,900,000 ft vétetett föl.

Az erdélyi adó tartozása 2,000,000 pftot halad meg, e tárgy azonban oly válhatlan kapcsolatban van az ottani közigazgatás körül hozandó intézke-désekkel, az utolsó országgyűlés küldöttsége pedig még nem érkezvén meg, ez különösen lesz tárgyalandó. Miből azonban semmi nehézség sem követke-zik, mert a folyó évi költségeket egészen adózás útján fedezni lehetetlen le-vén, hitelnyitással kellend a dolgon segíteni, melynek határát oly korlátozás-sal kellene megállapítani, hogy a pénzügyministeriumnak hitelt csak annyiban legyen használni szabadsága, mennyiben a jövedelmek a költségeket nem fedezik,

E szerint tehát a fenebbi kimutatásban a folyó félévi jövedelem 10,126,730 fra van fölvéve. Mire nézve megjegyzendő

I. A hadi adó tartozásából s folyó járandóságából 3,900,000 ft vétetett föl, ámbár az Összes tartozás 7,827,155 frot $14^{14}/_{32}$ krt tesz.

A jövő év kezdetétől új adórendszernek kell életbe lépni, mert a kö-zös teherviselésben a portalis kivetés alapul teljességgel nem szolgálhat; a volt adórendszert tehát be kell zárni, a behajthatók iránt tisztába jőni, a tartozásokat vagy beszedni vagy elengedni. Az elengedés lehetetlen, követke-zőleg a behajtás körül kell sikeresen intézkedni. Az összes tartozás behajtá-sára számítani nem lehet, mert:

a) Az eddigi hanyag kezelés mellett a tartozás némely adózónál any-nyira növekedett, hogy azt értéktökéjének tetemes csorbítása nélkül egyszerre le nem róhatja.

b) Az európai finansziális crisis a forgó pénzt tetemesen megszőkítette.

c) E szükség a keresetre is csökkentőleg hat.

d) Az aldunai megyék és Horvátország lázas állapotban levén, az adó rendes behajtására kevés kilátást nyújtanak. Kikkal azonban a törvény bünt-ető súlyán kivül az okozott károk megtérítését is kellend éreztetni.

E tekintetnél fogva a tartozékadó behajtását 50%-nél többre nem le-het fölvenni

A behajtásbani hanyagság eltávolítására egyrészt a jutalmat, másrészt a felelősséget tartván czélszerű eszköznek, a pénzügyminister ez iránt a kö-vetkező törvényjavaslatot indítványozza:

Törvényjavaslat az adó tartozások és folyó adó behaj-tásáról. A jövő évtől kezdve új adórendszer fogván életbe léptettetni; s azért, de az ország rendkívüli költségeinek fedezhetése tekintetéből is, az adó-tartozások pontos behajtása kívántatván, ennek sikeres eszközzésére követke-lők rendeltetnek; 1. §. Minden törvényhatóságban köteles a főtisztviselő me-

gyékben a fő- és alispánok, sz. kir. városokban a polgármesterek, kerületekben a főkapitányok s illetőleg a kerületi grófok akként intézkedni, hogy a jelen törvénynek szentesítése után a pénzügyminister által hozzájuk intézendő rendelet postára tételének napjától számítandó 6 hét alatt minden egyes adósóra nézve adótartozásának s folyó évi october végéig reá háruló illetőségnek számbavétele egyénenkint megtéessék. 2. §. Ennek mulaszthatlan teljesítéséért az emiített tisztviselők akként felelősek, hogy nemteljesítés esetére a pénzügyminister által hivatalaikból azonnal el fognak mozdíttatni. 3. §. A kiket viszont az 1. §-ban megnevezett törvényhatósági főnökök ezen egyéni számvetésre kirendelendnek, azok a reájok bízottakat az 1. §-ra figyelmeztetve megszabandó hatánapig végrehajtani köteleztetnek, különben az őket kiküldő törvényhatósági főnök saját hasonló felelősége alatt köteles leszen, az ily hanyag tisztviselőt hivatalából azonnal elmozdítani; s a mulasztás helyrehozására addig is mást helyettesíteni, míg a törvényhatósági legelső gyűlés az elmozdított tisztviselő helyét másnak választásával végkép betöltené. 4. §. Ezen egyéni számvetés alkalmával a behajthatlanságok egyénenkint feljegyzendők s minden fenforgó indokok elszámolásával lajstromba vezetendik. — Hasonlóképen feljegyzendők s lajstromba vezetendők azon egyes esetek is, melyekben az illető adótartozás nem behajthatlan ugyan, hanem a folyó évben egészen lefizetése az illető adózónak romlása nélkül nem eszközölhető, mely esetben a már ez idén beszédhető részleg szám szerint kiteendő. 5. §. Bevégzettvén az 1. §-ban kitett határidő alatt az egyéni számvetés, s a 4-ik szakasz szerinti indokolt összeírás; a törvényhatóságnak legfőlebb 15-öd napra gyűlés leszen hirdetendő, ott a behajthatlanságok s részletekben behajthatóságok indokolt lajstroma vizsgálat végett előterjesztendő; s határozatután a gyűlés észrevételeivel egyetemben — legfőlebb egy hét alatt — a pénzügyministerhez felterjesztendő. A 2. §-bani felelőség ezen esetre is kiterjesztetvén, 6. §. A pénzügyminister — a törvényhatóságok észrevételeinek megbírálása mellett — haladéktalanul véghatározatot hozand, s azt egyenesen a törvényhatóságok főnökeinek megküldendő; kik azt minden további ellenvetés, avagy gyűlés élébe terjesztés nélkül végrehajtani — hivatalaikból elmozdítás terhe alatt — köteleztetnek.

7. §. Ezek szerint a behajthatlanságok tisztába hozatván, s a törvényhatóságok adótartozási illetékéből lerovatván, mindaz, a mi vagy egészen, vagy legalább ez időre egy részben behajthatlannak nem leend kijelölve, folyó évi october végéig okvetlenül behajthatandó; hacsak időközbeni valamely elemi csapás, vagy ellenséges beütés és foglalás által újabb behajthatlanság nem adná magát elé — mire nézve a fentebb megszabott eljárás leszen megtartandó.

8. §. A községi adószedők a folyó július hótól october végéig behajthatandó és a törvényhatóság pénztárába beszolgáltatandó adónak 2%-jét kapják jutalomul, s ezt a beszolgáltatás alkalmával tüstént levonhatják, ellenben minden behajthatlannak, vagy legalább egy részben a jövő évre halaszthatónak meg nem állapított illetőségeknek october végéig behajtásáért, — és beszolgáltatásáért összes vagyonukkal felelősek. 9. §. Ezen behajtásra szorosan felügyelni, s azt havonkénti személyes közbejöttével is sikeresíteni, a törvényhatóságok illető adószedőinek tisztéhez tartozik, kik ezért a beszédett és beszolgáltatott adónak 1%-jét kapják jutalomul; ellenben a pénzállománynak a községi adószedőkre a 8-ik §-ban kiszabott kárpótlását valószínű tartoznak; különben a mulasztásért összes vagyonukkal ők felelősek, — valamint viszont ezen felelőség valószínűsítéséért a fő- s alispán, illetőleg polgármester s kerületi főkapitány

avagy gróf, összes vagyonával felelős. 10. §. Ezen törvény Magyarországra; s a kapcsolt országokra egyenlőn kiterjesztetik — csupán azon hatóságok avagy községek kivételével, melyek az ország törvénye s törvényes kormánya ellen nyílt lázadásban vannak, s melyek ha a törvény iránti engedelmességre, fegyveres erő alkalmazása előtt önkényt vissza nem térnének, a törvényes rendnek erőhatalommal helyreállítása után, a magánosoknak okozott vagy okozandó károk megtérítésén fölül, a pártütések által okozott országos költségek fejében adótartozásuk tízszeres mértékbeni megfizetésére fognak köteleztetni. 11. §. Az ország azon részéről, mely ezelőtt Erdélynek neveztetett, külön törvény intézkedik. 12. §. A jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg*).

II. A szab. kir. városok díja 18,006 írtra megy évenként, melynek, valamint a szepesi XVI város 18,531 fra menő hasonló díjának öttől százzal számított, tőkéjét a pénzügyminister a hitelintézet tőkéjének előteremtésére szeretett volna fordítani, s azért a kir. városokat nem kötelezőleg, de hazafiúi indulatukra hivatkozólag felszólította, — Esztergom városa a tőkét már le is tette, egy kettő letenni ajánkozott, némelyek a le nem fizethetést a körülményekkel mentgették, némelyek végre, különösen Győr a kir. díj törvényességét is kétségbe hozta.

A pénzügyminister azonban ül: VII. D. 8, 1635: 1 és 1715: 9. §. t. c. a kir. díj rendes fizetését — hacsak tőkéje le nem tétetik — a törvényhozás intézkedéséig elrendelte.

A törvényhozástól függ ez, valamint a szepesi XVI város díja iránt is határozni, mely koránsem úrbéri természetű, mint a kerület állítja.

III. A papi (várerősítési) segélyadó, mint a kormány önkénye által szedett, és sérelmes, a rovatok közül kitöröltetett

IV. Hasonlóképen a zsidó türelmi-adó váltság, mely azonkívül a humanitással ellenkezik.

V. A közadót a kormányhivatalnokok is viselvén, a tisztjellemi és nélkülözési díjak (Character és Carenstaxák) megszüntettek.

VI. A rendes jövedelmek legfőbb s legkényesebb ágát a só teszi, melynek tiszta jövedelme a folyó félévben is Erdélyen kívül közel 3,000,000 pfira számítható.

*) Ha az adófizetés könnyítésére, a törvényhozás által elvül az fogadtatnék el, hogy az adó egy részének természetnyekbeni lerovása is megengedtetik, ezen esetre a 9 ik szakasz után még a következő szakasz volna iktatandó. 13. §. Ha valaki adótartozásának egy részét természetnyekben, név szerint gabbaneműekben, lisztben, szénában, szalmában kívánna leróni, ez a pénz- és hadügyministeriumok által a vidéki körülmények; tekintetbe vételével megállapítandó (vagy a jelen országgyűlésen kidolgozandó) árszabás szerint, a közönségenként együtt vett adóilletőségnek egy harmadrészig megengedtetik, de senki rá nem köteleztethetik. A természetnyekbeni beszolgáltatás az illető adózók által saját költségükön azon katonai raktárakba fogván történni, melyekbe a katonaság ellátására ekkorig kiszolgáltatni szokott természetnyek beszállítottak. A beszállítandó természetnyek pedig a törvényhatóságok által az eddigi mód szerint felelőség mellett kezelendők mind addig, míg a had- s pénzügyministerek a természetnyek mikénti felhasználása iránt nem rendelkeznek.

Ennek szerfölötti drágasága nyomasztólag hat, épen a legszegényebb néposztályt terheli legsúlyosabban. Árának leszállítása mellett ezenkívül következő okok szólnak:

- a) Ez a nemzet egy félszázados óhajtása.
- b) A határörvidékeket leginkább ez nyugtatná meg.
- c) A tengeri só árát azért is le kellett szállítani, mivel ezt az ausztriai kormány Dalmátiában tevő, miáltal a tengerparti vidéken a csempészet anynyira bejött, hogy raktáraink alig árultak valamit. Ennek használata a Száváig terjedt ugyan, de nem levén mármost arányban az erdélyi és marmarosi só árával, ez is csempészetre szolgálna alapul.
- d) A Királyhágón túl egy mázsa 8 frt 15 kr., mely jótékonyasághoz buzgóan ragaszkodnak. Ha Erdélyen innen a só ára tetemesen nagyobb, jövőre is föl kell az elválasztó kincstári örvonalt tartani, mi az egygyéforrás érzékeny csorbája.

Ellenben a leszállítás ellen szinte erős okok vannak, és pedig:

- a) A leszállításnak tetemesnek kellene lenni, hogy azt a fontszámra vásárló szegény nép észre vegye, így, hogy 1 font csak 1 krral olcsóbb legyen, mázsáját 1 ft 40 krral kellene leszállítani.
- b) A sóár leszállítása, a fogyasztást annyira nem szaporítja, hogy a hiányt pótolná. Erre idő, vagyonosság gyarapodása, s kezelési czélszerű javítások kellene.
- c) A só kincstárunknak legfőbb és egyedül biztos forrása, A sóár teszi. Utasának eddigi sürgetésénél csak a könnyebbség eszméje forgott szem előtt, nem a kincstár jövedelmei, mert ez nem volt mienk. Most megfordítva áll a dolog.

A sóár leszállítása is azon tárgyak közé tartozik tehát, melyekről a pénzügyminister jul. 11-ké nmonda: „Ha van e hazában egy sajgó kebel, mely gyógyításra, s egy kívánság, mely kielégítésre vár, szenvedjen még egy kissé e sajgó kebel, s várjon egy kissé e kívánat:“

Azon esetre azonban, ha a képviselők módot találnak a leszállításból eredő hiányok pótlására, a pénzügyminister ennek részletes tervét is kidolgozta, alapul az erdélyi sóárt vévén.

d) Tekintetbe vetetvén az európai pénzerísis, úgy, hogy Londonra a váltókelet 26% veszteségen áll, nem reménylhetni, hogy hitelt külföldi kölcsön útján rögtön szerezhessünk, s így legczélszerűbb, legbizonyosb jövedelemre hypothecált biztos fedezetű kamatlan pénzjegyek kibocsátásához nyúlni. De legyen bármi, fedezetre mindenesetre lesz szükség, s erre alig van más valami, mint a sójövedelem.

Ezek a mindkét végre szolgáló okok. A nemzet képviselői mérlegbe vetendik azokat, s bölcseségök szerint határozandanak.

Ezek szerint a folyó féllelvi költségvetés 26 mill. pfrtra, a jövedelem pedig kerek számmal 10 millió pfrtra számíttatván, 16 millió pft fedezéséről szükség gondoskodni.

A pénzügyminister tisztelettel kéri meg a törvényhozást, hogy ez őszszeg határáig hitelt nyisson olyformán; hogy amennyiben a jövedelmek a költséget nem fedezik, a hiányt vagy kölcsön, vagy papirospénz által fedezze.

A kölcsön — bár kamattal, jár — az utóbbinál czélszerűbb, mert nem okos a pénzforgalomban oly fluctuatiót, minőnek a papirospénz kitéve lehet.

Föltételei iránt előre nyilatkozni lehetetlen, hanem szükséges határoza-

tilag lejelenteni, hogy a pénzügyminister a szokásos kamatlábot figyelembe venni tartozzék, és hogy a kölcsön évenkénti törlesztés alapjára fektetessék.

Továbbá, még szükséges azon kötelezettséget kijelenteni, hogy mind a kamat, mind a törlesztés azon pénznemben kötelezhető, melyben a kölcsönvétel történik; és hogy az összes jövedelmekkel jóállás általános biztosítéka mellett még különös jövedelmi kútfő is kimutatattván, annak az évenkénti fizetés határáig lekötésére a pénzügyminister felhatalmaztassék. Mirénézve a pénzügyminister a sójövédelmet ajánlja, melyhez azonban csak azon esetben legyen szabad nyúlnia, ha más alapon a közszükségeknél megfelelő pénzügyi munkát nem volna eszközölhető.

A kölcsönre nézve még egy speciális kérdést tesz a pénzügyminister.

A bécsi bank — kamatlan papírospénz-kibocsátási jogunkról 1866-ig lemondás föltétele alatt — 12½ milliónyi bankjegy-kölcsönt ajánlott, mit a pénzügyminister el nem fogadott. Miután azonban hazánk bécsi bankjegyekkel el van árasztva, melyekhez most még ezüstre bármikor fölváltható 1 és 2 fros magyar pénz járuland, tagadhatlan, hogy a még más nemű kamatlan bankjegyeknek is forgalomba tétele nehézséggel jár. Mert lehetetlen, hogy e bankjegyek mind egyenlő hitellel bírjanak. Vagy a megszokott bécsi bankjegyeknek adand elsőbbséget a közönség, mi által a mi bankjegyeink vesztenének becsökben; vagy megfordítva, s ekkor az ausztriai bankjegyek forgalmi becse csökken, melyekből hazánkban 30—40 millió van forgásban. Az 1 és 2 fros magyar jegyek az ausztriai bankjegyek hitelét nem csökkentik; mert ily cathgoriájú bécsi bankjegy nálunk kevés van forgásban, se 12½ millió inkább az ezüst pénznek forgalombani szükségét pótolja, a nélkül, hogy nagyobb fizetéseknel egyedüli eszközül gyakran szolgálja. De másképp áll a dolog, ha 5, 10, 60, 100, 1000 fros bankjegyek fognak kibocsáttatni, melyek kétségtelenül vetélytársai lesznek a bécsi bankjegyeknek, s azért remélhető, hogy a bécsi bank, e reá nézve kedvetlen verseny kikérülése végett, kölcsönzési ajánlatának föltételeit alább hangolni talán késs lesz. Kérdi tehát a pénzügyminister, váljon más föltételek alatt, például, hogy a megajánlandó kölcsön visszafizetéséig, 5 fros s ezeknél nagyobb bankjegyek ki ne bocsáttassanak, szabad leend-e, nem ezüst és arany, hanem bankvaluta alapján ily kölcsönt a bécsi banktól elfogadnia?

Ha ezt a képviselők nem látnák tanácsosnak, vagy mis kölcsön eszközölhető nem volna, nincs más mód, mint előlegezés! bankjegyek (Antieci pations-Scheine) kibocsátása, melyeknek biztosítására kettőt szükséges kijelenteni: 1. hogy minden közpénztárakban ezüstpénz gyanánt elfogadtatnak, 2. hogy teljes névszerinti értékükben beváltásukért az álladalom minden jövedelmeivel kezeskedik, és hogy azokat évenkénti részletekben el fogja törleszteni. Ez alapon a pénzügyminister évenként 2 millió forintot ítélt eltörleszthetőnek.

E terv javaslatba tételére leginkább az indítja, mivel minden kölcsön vagy financia munkát, melynek célja készpénzt szerezni, a jelen körülmények közt bizonytalan és több időbe kerül, mint a mennyit a veszályben forgó haza várni enged. Mert september vége előtt sem tetemes adót behajtani, sem új kútfőből meríteni nem lehet, holott épen a legközelebbi két hónap alatt van rendkívüli erő kifejtésre szükségünk. Ez erő kifejtés hazánk épségének, nemzetünk önállásának és szabadságának

kérdése levén, a pénzügyminister előlevezési pénzjegyek kibocsátására kér fölhatalmazást.

A hitelt azonban csak rendkívüli segédeszköznek tekintvén, köteleiségének tartja addig is míg a törvényhozás az új adórendszert megállapítaná, némely adónemeket, november és decemberre is javaslatba hozni.

Első kérdés itt, nem látja-e a törvényhozás szükségesnek, hogy a rendkívüli körülményeknél fogva az ekkoráig adómentes osztály a közkölt-ségek pótlásához nyomban és nagyobb mértékben járuljon, mint ez évben járulna, ha csak november 1-jével kezdene adózni?

A pénzügyminister erre igennel felel, s feleletét indokolva hiszi a haza veszélye, a képviselők jul. 11-kei határozata, s az eddig adómentes osztály azon áldozatkészsége által, melynek a jelen század elejétől kevésbé nemzetinek nevezhető veszélyek között is oly magasztos példáit mutatja a história.

Második kérdés, váljon az úgynevezett adózó népre october végéig a kivetett adón kívül, más pótlékadó vettessék-e ki? Mire a finantz-minister nemmel felel, egy részről, mivel az igazságtalan adókulcs mellett (mely az új rendszer behozataláig meg sem változtatható) a hadi, házi és községi adó által már eléggé súlyosan van terhelve; más részről, mivel a tetemes adóztatások behajtása iránt különös intézkedéseket látván szükségesnek, egy időben új adó kivetését is sikerre nézve illusoriusnak látná, mert vagy az egyik, vagy a másik maradna fizetetlen.

Azonban a tartozások lerovása lehetőleg szorgalmaztassék.

Harmadik tekintet, mire a képviselők figyelme fölhívatik, hogy a pénzügyminister a közösen viselendő új adórendszer életbe léptetését január 1-jére indítványozza, már csak azért is, mivel azt october végéig eszközölni lehetetlen.

Nehogy pedig november és december adó nélkül maradjon, az eddig adózottaktól a mostani kivetés és kulcs szerint — tekintve a katonaelelmezés megszűntéből eredő könnyebbséget s a rendkívüli körülményeket — a mostani adónak nem 732,540 ft és $46^{3/12}$ krt tevő $1/6$ -át, hanem $1/4$ részét kívánja meghatározatni, mely tesz 1,098,811 ft $6^{3/16}$ krt.

Az eddigi adómentesek novembertől kezdve a többi lakosokkal közösen tartozván adózni, ezek novemberi és decemberi adóját eem a jövő félévi, sem az eddigi adózottak két hónapi adójával nem lehet összezavarni. Az elsóvel nem, mert számukra még kulcsot, összeírást, kivetést teremteni kell. Az utóbbival szinte nem 1) mert a portalis kivetés az eddigi úgynevezett úrbírségen alapszik, melyet lehetetlen a közös teherviselésnél portakulcsnak használni, mivel a kivetendő összeg azon része, mely az eddigi adómentesek vagyona után esnék valamely törvényhatóságra, nem az úrbírségtől, hanem egyenesen attól fizetendő, mi az úrbírség ellenkezője. De ha 2) a képviselőház kény és kedv szerint elosztana is bizonyos összeget a törvényhatóságok közt: mennyi nyugtalanság, mennyi keserűség támasztatnék a parificáció álta? Új kulcsnak kellene még az eddigi adózókra is kidolgoztatni, a kormány vizsgálatán átvitetni, az adónak kivetetni és beszedetni. Mi ha lehetetlen nem volna, két hónapi illetőség miatt nem méltó, minthogy azután egészen más rendszer lép életbe.

Siker csak az által eszközölhető, ha kimondatik egy részről, hogy az eddigi adófizetők november és decemberre eddigi adójok $1/4$ -ét fizetendik, miáltal az egyéni kivetés is végre van hajtva, más részről, hogy az eddigi adómentesek a folyó félévre ez s ez kulcs szerint adózandnak.

Ez elvet előbocsátva, részletes javallataira tért at a pénzügyminis-
ter, melyek következők:

I. az eddigi adózókra a mostani hadi adó egy évi összegének $\frac{1}{4}$ -ét
vagyis 1,098,811 irt $6\frac{3}{16}$ krt indítványozza, s ennek a törvényhatóságok
közti felosztását, *) valamint az erre vonatkozó következő törvényjavaslatot
bemutatja:

Törvényjavaslat a folyó évi november és deoem-
ber hónapokra kivetendő adóról, A jelen országgyűlés t. t.
czikkében megállapított új adórendszer jövő 1849-ik év kezdetével fogván
életbeléptetni, s a közigazgatási év adózás tekintetében is a rendes napéwel
egyesítettvén, nehogy a folyó év két utolsó hónapja adó nélkül maradjon,
határoztatik: 1. §. Magyarország s a kapcsolt országok (Erdélyt ide nem
értve) azon lakosainak, kik a hadi pénztárba eddig is adóztak, s azon tárgyak
után, melyektől adóztak, folyó évi november és december hónapokra fize-
tendő országos adóilletőségük, 1,098,811 frt. $6\frac{3}{16}$ krtban állapíttatik meg.
2. §. Ezen adóösszeg a folyó 1847/8-ik évi hadi adónak negyedrésztét tevén,
— a törvényhatóságok közt megállapított felosztás következtében — egyé-
nenknt, minden új összeírás, és rovatolás nélkül, akként vettetik ki, hogy
mindenki azon összegnek, mely reá a folyó 1847/8-évre hadi adó gyanánt ki-
vetve volt, egy negyedrésztét tartozzék november és december hónapokra —
a szokott adószedés útján — megfizetni 3. §. Ellenben a katonaság természet-
ménybeni élmezésének kötelezettsége folyó évi october végével megszűnik,
s a hadi adó nevezete is megszüntetik. 4. §. A megyék házi adóját illetőleg:
a megyéknek azon lakosai, kik a múlt törvényhozás által minden uri adózá-
soktól felszabadított úrbériségeket bírnak, az illető megyék házi pénztárába
folyó évi házi adójuknak szintűgy egy negyedrésztét fogják jövő november és
december hónapokra! illetőségül fizetni; a többi adózók pedig ezen időre,
csak egy házi illetőséget, vagyis egész évi illetőségüknek tizenkettedrészét
fizetendik. 5. §. A megyék házi pénztárának innen eredő hiánya avagy fölös-
lege a jövő évi adó-kivetésnél fog kiegyenlítettetni. 6. §. A szabad kir. városok
és szabad kerületek adózó tagjai, házi adó gyanánt, november és december
hónapokra, folyó évi házi adó illetőségüknek egy hatodrésztét fizetendik. 7. §.
Az országnak azon részéről, mely ekkorig Erdélynek nevezetett, s a honnak
eddig adómentes lakosairól külön törvény intézkedik.

II. Azokra nézve, kik s a mitől eddig nem adóztak, két mód közt lehet
választani: a) bizonyos összeget a törvényhatóságok közt fölosztani; b) mér-
sékelt jövedelmi adót határozni. Az idő rövidege miatt mindkettőnek vannak
nehézségei.

Az első talán a kivetésben kevesebb bajjal járna, ha a törvényhatóság-
okban ezúttal még a nemesi telkekre jelenleg főnálló kulcs szerint vettetnék
ki; de annál több nehézség, és kevesebb siker van a behajtásban. Először,

*) E szerint a magyarországi kerületek, és er- délyi részek adója	1,068,943 ft.	$1\frac{4}{16}$ kr.
Horvátorszáé	23.394 „	$48\frac{1}{16}$ „
Az elszakasztott részek adója az 1802-ki kivetés szerint	6,137 „	$28\frac{3}{16}$ „
A komáromi vár részére elfoglalt telekre esik	335 „	$49\frac{13}{16}$ „

Összesen: 1,098,811 ft $6\frac{3}{16}$ kr.

mert nincs adat reá, mennyit bír meg e honpolgárok összege, s micsoda arányban lehet ezt a törvényhatóságok közt felosztani. Másodsor, mert az egyéni kivetésben az úrbériségből szedett javadalmak is foglaltatnak, mik a földesuraktól egészen elestek; tekintetbe vévén különösen azt is, hogy ekkor a nemesi terhek kivetésénél gyakorlati elv volt, a kincstár javait lehetőleg terhelni, melyeknek most már az adózásból ki kell maradniok, hacsak az ország önmagát színleges bevételekkel áltatni nem akarná.

A másik sok gyakorlati nehézséggel jár; de mellette szól az, hogy a törvényhozás akként vetheti ki, miként az elviselhető, például, hogy a tiszta jövedelem 3%-ját tegye, és hogy Erdélyre nézve más kivetés ez idő szerint lehetetlen.

Elvet azonban egyikben sem látván, a pénzügyminister nem akarja véleményével a törvényhozás akarátát megelőzni, s azért mindkettő iránt tervét *) bemutatja. Az első iránti törvényjavaslat következő:

Törvényjavaslat, a hon eddig adómentes osztályainak folyó félévi adójáról. A hon jelen rendkívüli szükségéinek tekintetéből, folyó évi július 1-ső napjától december végéig számított félévre, Magyarországnak s a kapcsolt országoknak — Erdélyt ide nem értve — mindazon lakosaira, kik ekkor rendB adót nem fizettek, s azon tárgyakra, melyektől adót nem fizettek 4,000,000 pengő forint országos adó vettetik ki. 1. §. Ezen négy millió pft. a törvényhatóságok közt — a jelen törvényhozás állapotása szerint — felosztván, a törvényhatóságok által az eddigi adómentes honpolgárokra azon kulcs szerint fog kivettetni, mely a nemesi terhekre nézve gyakorlatban van; az ország saját kincstári javai az adófizetés alól kivétetvén. 2. §. A kivetést úgy, miként a beszedést is a törvényhatóságok — ezen egy alkalommal még az eddigi mód szerint — eszközöndik. A kivetést azonban tartozandnak a jelen törvény szentesítésétől számított 6 hét alatt végrehajtani, s a kivetési lajstromok egyik példányát a pénzügyministernek azonnal beküldeni; miről a törvényhatósági elnökök, hivatalakbóli elmozdítás terhe alatt, felelősek. — A beszedésre nézve, a pénzügyminister arra hatalmaztatván fel, hogy a hol a beszedést hanyagul eszközöltetni tapasztalandja, külön beszedőket is rendelhessen, kiknek az illető törvényhatóságok mindennemű végrehajtási segélyt nyáj tani köteleztetnek. 3. §. A beszedők jutalmul, a behajtott, s a pénzügyminister által minden törvényhatóság számára kijelelendő országkincstári pénztárba beszolgáltatandott adónak két' acázalékát fogják kapni. 4. §. Az országnak azon részéről, mely ekkor Erdélynek neveztetett, külön törvény intézkedik.

Ha pedig a képviselők tanácsosabbnak tartanák a jövedelmi adó elfoga-

***) Az elsőnek elfogadása esetére a pénzügyminister az ekkor adómentes személyekre s tárgyakra (Erdélyt ide nem értve) júliustól december végéig 4,000,000 pftnak kivetését indítványozza, melynek a törvényhatóságok közi elosztását is közli. Ennek nyomán :**

A magyarországi megyékre	8,798,103 ft. 16 kr.
„ „ városokra	88,168 „ 6 „
Hórvátországra	118,728 „ 88 „
csenk összesen	4,000,000 pft. — kr.

Ez esetben azonban a tőkepénzek megadóztatására, valamint az absentismusra is különintézkedést indítványoz.

dását, annak 3%-jét véve föl, Erdélyre is kiterjesztett ezen törvényjavaslatát nyújtja be a pénzügyminister.

Törvényjavaslat a rendkívüli jövedelmi adóról. 1. §. Egyesült Magyarországból s a kapcsolt részekben a kik és a mitől eddig rendes adót nem fizettek, folyó 1848-dik félévre tiszta jövedelmüktől jövedelmi adót fognak fizetni. 2. §. Kivételnek ezen jövedelmi adó alól a fejedelem és nádor részére határozott országos díjak, az álladalom javai, a katonáknak fegyveres szolgálatért járó rendes fizetések s mindazon honlakosok vagyona, kiknek tiszta jövedelme együtt és összesen 50 forintnál kevesebb. 8. §. As olyan kereseti jövedelemnek, mely bizonyos meghatározott öszvegben egyedül vagy főképen munkadíjból származik, csak fele vétetik adóalapul 4. §. A jövedelmi adóra nézve öt fok állapítatik meg, u. m.

50 frt tiszta jövedelemtől	100-ig	1 százalék
101 „ „ „	500-ig	1 1/2 „
501 „ „ „	1000-ig	2 „
1001 „ „ „	2000-ig	2 1/2 „
2001-en felül	3 „

5. §. A hol valaki rendszeren lakik vagy birtokainak feje van, ott számíttatnak össze mind azon jövedelmei, melyek személyes álláshoz vagy keresetéhez kötteték, de birtokának és ebből származó jövedelmének összeírása egyes községenként külön külön történik. Azonban az egy helyütt összeírt jövedelmi bár több különböző eredetű kisebb részekből álljon, összesítetik, és a jövedelmi adó az egésztől számíttatik. 6. §. Pénztőkék kamataitól, bármely kicsiny vagy nagy sommákból álljanak, 8 százalék a hitelezők terhére, as adós által akképen fog fizettetni, hogy az adós jövedelmének összeírásánál aa adósság tekintetbe nem vétetik, hanem az adós kamatfizetésekor, az ez évi kamatnak három százalékát, mint általa a hitelező helyett fizetett jövedelmi adót, hitelezőjének beszámíthatja, ha pedig a szerződés természete — például váltóknál — vagy föltétele szerint, a kamat már előre levonott vagy kifizetett volna, a tőkéből róhatja le. 7. §. Minden hatóságokban u. m. megyékben, székekben, kerületekben, királyi városokban, és pedig az elsőbbekben járasonként s kerületenként a pénzügyminister fog egy összeíró és adó-kivető biztost kinevezni, ki ezen törvény vezérelvei szerint a bemondások, és szükség esetében, az értesítő szavazatok, tanúbizonyosságok és egyéb adatok nyomán, egyedül fogja a fizetendő adó mennyiségét meghatározni, az adófizetőnek szabadságában állván, a pénzügyministerhez egy hónapi időközben benyújtott hiteles oklevelekkel kimutatni, hogy őt jövedelméhez képest kevesebb adó illeti s ha ezt kimutatandja, az a mivel netalán többet fizetett, a második részlet fizetésekor, ministeri írásbeli határozat előmutatása mellett, neki beadatják. 8. §. A ministeri biztoshoz értesítő szavazattal járulandának: megyékben, székekben és kerületekben az illető kerületi tisztviselő segédtsársaival, kir. városokban legalább két tanácsnok, mindenütt az illető mémök és a ministeri biztos által választott toll vivő. 9. §. A mondott személyeken felül, a ministeri biztos minden egyes községben mindannyiszor s oly személyeket vehet magához, a mennyiszer s a milyeneket működéséhez képest szükségessé tart, különösen helybeli előjárókat, közös felügyelőket, közös szolgálókat, pásztorokat stb. 10. §. A ministeri biztos a hatóság elnöke előtt következő esküt teend le:

Én NM. esküszöm az élő istenre, hogy az 1848-iki országgyűlésen a

rendkívüli jövedelmi adóról alkotott — dik t. tzikk értelmében, az abban kijelölt honlakosokra s testületekre, illetőleg vagyonaikra hárulandó adónak meghatározásában és kivetésében, s minden ezekhez tartozó munkálatokban a legnagyobb hűséggel, szorgalommal és igazságszeretettel fogok eljárni

11 §. Hogy a ministeri biztos és a segéd-tisztviselők munkálkodásukban legkisebb akadályra se találjanak, a biztos megkeresésére; a hatóság elnöke annyszor mennyiszor, elmozdítás terhe alatt, azonnal karhatalmat rendelni tartozik. Azok részére, kik tanúkul vagy bármely minőségben a ministeri biztos által meghívatnak, polgári állásukhoz képest a szokásban levő napi díjak utalványoztatnak, de ha a meghívásra megjelenni nem akarnának, annyszor mennyiszor a jelenlevő kerületi tisztviselők vagy tanácsnokok által megveendő 5 frt büntetéssel lakolnak. 12. §. A ministeri biztos megjelenéséről minden egyes község és a fentebbi tisztviselők legalább 8 nappal előre tudósítandók. 13 §. A ministeri biztos és segéd-tisztviselők minden egyes községben megjelenvén, mindenek előtt kinyomozzák azon személyeket és tárgyakat, a kik és a miktől eddig adót nem fizettek. 14. §. A ministeri biztos a fentebb nevezett segédszemélyek kíséretében, minden egyes községben és határában, minden külön háznépet vagy magánosan élő egyes lakost, kiket a jelen jövedelmi adó fizetése illetend, rendes lakásában fölkeres, és annak lelkiismeretes bemondására: vannak-e, és melyek azon jövedelmező vagyonai és keresetmódja, melyek eddig adómentesek valának, továbbá mennyit teszen azon tiszta jövedelem, melyet azok részére behoznak, felszólítja. 15. §. Minden felszólított egyén tartozik mindazon jövedelmező vagyont, a mitől eddig adómentes vala, s annak egész mibenlétét, vagy pedig keresete módját, és ha mindkettővel bír, mindkettőt bemondani. A ki valamit bármely részben eltitkolna, s ez vilárosságra jön, az eltitkolt vagyonra, vagy keresetre eső adóilletéket négyszeresen tartozik megfizetni. 16. §. Tartozik továbbá minden felszólított egyén tiszta jövedelmét lelkiismeretesen meghatározni, és szinte bemondani. 17. §. A ministeri biztos, a bemondott vagyonok vagy keresetmód, és ezek jövedelmei iránt a segéd-tisztviselők és tanúk észrevételeit, együtt vagy akar külön-külön meghallgatván, ha mindezek mellett a bemondott vagyon és keresetmódra, nemkülönben ezek tiszta jövedelmére nézve kétségei lennének, joga lesz azokról, a mennyiben léteznek, a helybeli közös, és nyilvános okiratokat a. m. a községek térképeit, telekkönyveit, tagosztályi és szabályozási irományait — haszonbéri szerződéseket — (melyeknek bemutatására a beíradó javaknak haszonbérlet is kötelezheti) megtekinteni, s ezeknek, úgyszinté a község előljáróinak is meghallgatása, vagy tanúbizonyosságok nyomán, magának kellő tudomást szerezni ügyekezendik. 18. §. Az adófizető pedig nem köteleztetik ugyan, de jogosítva van az összeíradó tárgyak mennyiségének és haszonvételének felvilágosítására előmutatni gazdasági összeírásait, számadásait, osztályleveleit, s mindazon adatokat, melyeknek előterjesztését e célra szükségesnek véli. 19. §. Ezek után a ministeri biztos a 7.§. értelmében fizetendő adómennyiséget lelkiismeretesen meghatározza, mely meghatározás által as illető személy ha magát igazságon túl terhelteve érezné, és as iránt kifogást tenne, a ministeri biztos köteles leszen, bővebb nyomozást, tanúvallatásokat, sőt ha kell, felméréseket is tétetni; hogy ha mindazáltal ezen nyomozások, az adófizető kifogását nem igazolnák, as egész eljárásnak — a jelenlevő törvényhatósági tisztviselő által megállapítandó —

költségeit az viselendi, a ki ezen eljárásra kifogása által okot szolgáltatott 20. §. Ha a jövedelmi adót fizetendő egy vagy több egyének helyben levő jövedelmező vagyონukat vagy keresőtök módját a biztosnak bemondani nem tudnák vagy nem akarnák, vagy bármí okból távol levén, törvényes képviselőjük vagy megbízottjuk sem léteznék helyben, ezeket a biztos fogja a nála levő adatoknak, továbbá az előjáráságnak, vagy tanúknak is meghallgatása mellett a tiszta jövedelemmel, és ehhez képest kiszámított adóilletékkal együtt meghatározni. 21. §. Azok kik egyesült Magyarországnban s a kapcsolt részekben már egy év óta félévet nem töltöttek, azon mennyiséget, mely a jövedelmi adóból reájok s birtokaikra vettetik, kétszeresen tartoznak lefizetni; mely végre 22. §. Azok, kik nem lanknak azon hatóságban, hol birtokuk összeíratik, ha a ministeri biztos kívánandja, az illető hatósági elnök bizonyítványával tartoznak kimutatni, hogy a magyar koronához tartozó földterület határain belül legalább félévet valósággal töltöttek, vagy az alábbi kivétel alá tartoznak. 23. §. A fentebbi kétszeres adózás terhe alól kivételnek: a) Kik 24 éves korukig iskolai tanuláért tartózkodnak az ország mondott határain kívül. b) Kik tapasztalás végett utaznak, s ily okból akár egyszerre, akár ismételve két évi időszaknál többet nem fordítottak, c) Kik közhivatalnál, vagy a kormány megbízásánál fogva tartózkodnak az ország mondott határain túl, a míg illetén alkalmaztatásuk tart. 24. §. Melyik egyes községben, vagy a körülményekhez képest többekben is leend szükség egy-egy adószedőre ? ez iránt a ministeri biztos fog, a segédtisztviselők meghallgatásával és figyelembe vételével a pénzügyi ministernek, elhatározás végett javaslatot tenni. 25. §. A kivetett jövedelmi adónak felét az összeírástól számítva egy hónap alatt, a másik felét folyó évi november hónap végéig, az adószedő fel szólítására, mindenki mulhatlanul lefizetni tartozik, ellenkező esetben, per nélkül egyedül az illető adószedő megkeresésére, a hatóság elnöke által kirendelendő karhatalommal, — mindjárt a következő hónap elején a karhatalmi költségekkel egyetemben — tüsténti végrehajtás útján fognak azok megvétenni. A karhatalom nyombani kirendelését kérni elmulasztó adószedő, vagy azt kinem rendelő törvényhatósági elnökön, az okozott költségeken kívül, behajtandó adó is megvétenetik; fenmaradván az illető adófizető ellen kármentesítési magán keresete. 26. §. A jövedelmi adó összeírására kiküldendő ministeri írnokok, a pénzügyminister által, ezen törvény alapján utasítással láttatnak el; a kivetést községenként, vagy helyenként lajstromba foglalandják, azt két példányban elkészítendik, aláírandják, s a jelenlevő törvényhatósági tisztviselővel is aláíratandják s egyik példányt a kirendelendő adószedő használatára a község levéltárába leteendik, az összeírásnak egész kerületökbeni berekesztésével a pénzügyministernek beküldendik. — Jutalmul nem napi díjat, hanem utazási költségeiken felül az általok összeírt jövedelmi adónak két százalékát fogván venni az ország kincstárából. 27. §. A községenként, vagy vidékenként, a pénzügyministerium intézkedése szerint kinevezendő adószedők, jutalmul a behajtandó jövedelmi adónak szintűgy két százalékát veendik, s azt a beszolgáltatás alkalmával azonnal levonandják. 28. §. A beszedett jövedelmi adónak az adószedőktől átvétele iránt a pénzügyminister intézkedendik; ki egyszersmind ezen törvény végrehajtásával megbizatik.

A jövedelmi adó rendkívüli esetekben nálunk eddig sem egészen ismeretlen, így 1807-ben a nemesség tiszta jövedelmének $\frac{1}{6}$ részét, vagy

16 $\frac{2}{3}$ %-jét s azon kívül ingó vagyona tőkeértékének századrészét ajánlotta meg. A pénzügyminister a tiszta jövedelemnek csak 3 %-jére szorítkozik javaslatában.

A jövedelmi és rendes adón kívül még pálinkaadót indítványoz, melyet fogyasztási adó szempontjából kivan ugyan tekintetni, de valamint a jövő évi adórendszerrel, úgy itt is a kutatásokat, és gyűlöletes gyámkodást kerülni óhajtván, s általában oly adórendszernek barátja nem lévén, mely a polgárok szabad életét örökös avatkozásoknak teszi ki, ezt nem magánál a productiónál kívánja beszedetni, mint az következő törvényjavaslatából kitűnik:

Törvényczikk rendkívüli pálinkaadóról. 1. §. Míg az új adórendszer behozaték, f. 1848. évre rendkívüli pálinkaadó állapítatik meg, s mindenki által, legyen akár adózó, akár nem-adózó fizettetni fog, ki pálinkafőző kazán birtokában van. 2. §. Házilag űzött pálinkafőzésnél, mely szerint a főzés egész éven át négy hétnél hosszabb ideig nem használtatik, a az e végre használt kazán legfőlebb két akó tartalmú, adóképen 2 frt. fizetendő; és ha a kazán vagy a főzési szabadság más idegennek is kölcsön adatik, még annyszor 2 frt mennyiszer s mennyinek kölcsönöztetik. 2. §. Gyárilag kezelt pálinka-főzésnél: a) Egyszerű kazánoktól, a kazán minden akómértékétől 10 forint, b) Gőz-kazánoktól a kazán minden akómértékétől 20 frt. 4 §. Az ezen adóval terhelt hazai pálinkafőzés védelméül, a külföldről behozandó pálinkára, akójától 8 frt. határvám vettetik. 5. §. Pálinkával egyenlő tekintet alá jön a spiritus, liqueur s bárminő név alatt előforduló égetett szesz. 6. §. A pálinkaadó összeírása és pálinkaadó kivetése a jövedelmi adóval együtt történik.

Az ország eddig Erdélynek nevezett részében ekkorig az adó nem egész Összegben határozatott az országgyűlésen, hanem az adó tárgyai valának meghatározva, s a kulcs megalapítva. Itt tehát november és decemberre sem lehet az adóilletőséget számban meghatározni, hanem szükség az adótartozások iránt előterjesztett javaslatot Erdélyre is kiterjeszteni, úgy, hogy azok, kik ott eddig is adóztak, a két hónapra f. é. adójuk $\frac{1}{6}$ részét tartozzanak megfizetni. Hatodrésze azért szorítkozik a pénzügyminister, mert a még M. Terézia idejében megállapított erdélyi adókulcs annyira terhes, hogy a jövő adórendszerben sem tartja tanácsosnak oly magas adókulcsot fölvenni. Az e tárgyra vonatkozó törvényjavaslat következő:

Törvényjavaslat az ország azon részének, mely ekkorig Erdélynek nevezetett, közadójáról. Az eddig Erdélynek nevezett országrésznek eddigi adófizető lakosaira nézve rendeltetik: 1. §.» Az adótartozásoknak,, s folyó évi october végéig kivetett adónak behajtására nézve, a törvényczikk minden rendelete Erdélyre is kiterjesztetik. 2. §. Erdélynek azon lakosai, kik eddig is adót fizettek, 8 a mitől ekkorig adót físettek, — folyó évi november és december hónapokra azon adónak hatodrészét fizetendik, mely rajok 18 $\frac{47}{48}$ -ki közigazgatási évre egész évi adóilletőség gyanánt kivette volt. 8. §. Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg. 4. §. Az eddig adómentes lakosok adójáról külön törvény intézkedik.

Végre ajánlja a pénzügyminister, nem volna-e tanácsos megengedni, hogy — mivel terményeket a hadsereg ellátására venni kell — a kinek tesszik, adójának egy harmadrészét természetményekben röhassa le.

Hátra van még, hogy a törvényhozás a költségvetés azon részére nézve,

mely a kijelölt jövedelmi kútfők által nem fedeztetheték, a pénzügyminis-
teriumnak utat nyisson. Mire nézve az alább olvasható törvényjavaslatot azon
megjegyzéssel terjeszti elő, hogy ha a lázadás és horvátországi pártütés, vagy
külellenség általi megtámadás még ez évben a 40,000 gyalog, és 10,000
lovasnál többnek kiállítását tennék szükségessé, a hitelnyitás erre is kiterjesz-
tessék.

Törvényjavaslat: Az ország folyó félévi közszüksé-
geinek fedezése végetti hitelnyitásról. A mennyiben a jelen tör-
vényhozás által megállapított költségvetést, a kijelölt közjövödelmek valóságos
behajtása nem fedezné, az ország folyó félévi közszükségeinek fedezésére, az
ország kincstára számára 16.000,000 pfrt erejéig hitel nyittatik. 1. § Ennek
következtében, as ország pénzügyministere felhatalmaztatik, a hiányt a kije-
lölt határig, a szükséghez képest, vagy kölcsön útján, vagy kamatlan pénz-
jegyek kibocsátásával, vagy pedig a két módot egyesítve fedezni. 2.§. Köl-
csön esetében, a pénzügyminister a törvényes kamatlábot tekintetbe venni, a
egyszersmind arra is ügyelni köteleztetik, hogy a kölcsön ne örökös kamat-
fizetés, hanem törlesztés alapján köttessék. 8. §. Pénzjegyek kibocsátása ese-
tére pedig rendeltetik, hogy azok minden országos és más közpénztárakban,
teljes névszerinti értékökben ezüst pénz helyett elfogadtassanak; z as ország
azoknak teljes névszerinti értéküket a közállomány minden mostani s jöven-
dőbeli közjövödelmeivel biztosítja. 4. §. Az ország a pénzügyminister által
ezen törvény értelmében elvállalando kötelezettséget, az ország kötelezettsé-
geinek ismeri és nyilatkoztatja, s annak teljesítéséért, minden közjövödelmei-
vel általában, és szükség esetére egyes, különösen kijelölendő közjövödelmi
ágakkal is kezeskedik. 5. §. A mennyiben az országnak kül- s beüllenség
elleni megóvása azon 40,000 gyalog és 10,000 lovas katonaságnak kiállítá-
sán kívül, mely már a költségvetésben befoglaltatik, már a folyó félévben
még bővebb fegyveres katonai erőnek kiállítását parancsolná; — as erre
megkívántatott költségeknek azon arányban! fedezése végett, mint es as első
40,000 gyalog és 10,000 lovas kiállítására a hadügyministeri költségvetés-
ben megállapítva van, a pénzügyminister a fentebbi hitelnek hasonló arány-
báni nevelésére is felhatalmaztatik, 6. §. Ha tehát akár ezen körülménynél
fogva, akár különben is a kölcsönkötés viszonyai következtében, a pénzBgy-
minister 16 millió pftnél nagyobb, de 30 millió pftot semmi esetben nem ba-
ladható pénzügyi munkálatba bocsátkoznék, arra ugyan felhatalmaztatik, azon
kikötéssel mindazáltal, hogy ezen hitelből többet valósággal ne használhasson,
mint a mennyire a megállapított költségvetésnek, a közjövödelmek általi nem
fedezhetése miatt elkerülhetlenül szükség leend. 7. §. Ezen törvény végrehaj-
tásával a pénzügyminister bíztatik meg, ki arról a törvényhozás legközelebbi
Ülésének számot adni köteleztetik.

A törvényhozás bölcseségétől függend a hitelnyitást arra is ki, vagy
nem terjeszteni, hogy — ha az úrbériségekérti kárpótlás esete, mely a nem-
zet becsületének kezessége alá helyeztetett, az evaluatio rögtönös bevégzése
által már a törvényhozás jövö ülése előtt bekövetkezhetnék, — a pénzminis-
terium azon tőkeösszegig, mely a kincstári javak évi jövödelme által képvisel-
tetik, finanszmunkálatba bocsátkozhasnék, mi iránt törvényjavaslattal csak
azért nem lép föl, mivel a kárpótlási összeget távolról sem gyaníthatja.
C. Jövedelmi kimutatás s költségvetés 1849-re és adóterv.

Az állandó katonaság behozataláig as adóztatásnak typusa hazánkban

az volt, hogy az országgyűlés nem egy meghatározott összeget ajánlott, hanem meghatározta, minden kapassam mennyit fizessen, mely rendszer Erdélyben (azonban az adójánlati alkotmányos biztosítéknak tetteges nullificatiója mellett) máig fonmaradt

E rendszer rász oldala az volt, hogy az országgyűlés sohasem tudta előre, mennyit teend a beszédendő öszszeg, s hogy a rónokok kegyosztásának tág tér nyílt, kik majd kegyből, majd adományért sokakat mentesítettek,

Ellenben jó oldala az volt, hogy minden kapura kimondatván az adó, egy adózó a másikért sohasem fizethetett, mert akar sok, akar kevés kapuszám lett legyen összeírva, mindenik csak annyit fizethetett, mennyi rá országgyűlésileg ki volt vetve.

Az állandó katonaság behozatalával e rendszer- megváltozott. Ez idő óta nem az határozta meg, mennyi adó fizetessék egy hold föld, vagy egy telek, vagy egy személy után, hanem egy bizonyos összeg ajánlatik az egész ország részéről.

E rendszer jó oldala, hogy az ország utolsó fillérig tudván, mennyit ajánl, az összeg meghatározása legalább korlátot vetett a nem számoló kormány túlságos zsarolásának.

Innen származott, hogy a magyar nemzet az ország financiájának gyarapítását nemcsak nem eszközlötte, sőt attól mindig a lehetőségig szabadkozott; minden adójánlás valódi harcz volt kormány s nemzet között, s az adó leszállítása a hazafiúsághoz számították. Ez oka egy részről, hogy az alkotmányos kormány a kincstárt üresen találta.

A magyar nemzet maga volt az alkotmányos nemzetek között mely a fonák kormányzati rendszer következtében, a politikai maximái közé volt kénytelen számítani, hogy a kormánynak minél kevesebb jövedelme legyen, sónál, harminczadnál leszállítást sürgetett, minden új adótól összeborzadt - stb. Ebből egy másik, szinte egyedül álló anomália következett, hogy. t. i. minden közcél létesítésére külön adót kellett ajánlania, és pedig nem annak évi szükségei fedezésére, hanem az évi szükség tőkéjének letételére. Ha a nemzeti színháznak 20,000 ft. évi jövedelmet akart biztosítani, 400,000 ftoft fizetett, hogy a 20,000 ftnyi kamat kikerüljön.

Mindamellet azonban hazánk szükségeinek fedezésére külföldről nemcsak semmi sem fordítottat, sőt inkább évenként az ausztriai birodalmi pénztárba 6—8 millió pft. fizettetett.

Az eddigi adórendszernek azonban az volt legroszabb oldala, hogy a helytelen kivetésnek minden hibája másoknak vált terhére, s egy adózó a másikért fizetett. Az országgyűlésileg meghatározott adó a törvényhatóságokra minden adat nélkül, önkény szerint vetetett ki. Az állandó katonaság {íhözatalakor éreztetvén az adófelosztási kulcs szüksége, tétetett portális összeírás; de a törvényhatóságok közti fölosztás szerencsétlen elve a kérdést megye és megye közti párbajjá tévé, mely két viharos országgyűlést foglalkodtatott siker nélkül, és a felajánlott adó végre önkény szerint lön fölosztva, nehogy a nemszámoló kormány az ország valódi erejét megtudja, s aa országgyűlés végperceiben körülhálózása által a nagyobb adót keresztül is vigye: egy századon át nem is gondoltak az összeírásra, s csak hányták aa ideális porták szerinti felosztást önkény szerint, az nézetvén a legderekkab követnék, a ki legtöbb portaszámot bírt megyéjéről le-, s másokra föllármázni,

Egy szárad múlva ismét történt összeírás, mely 18 év óta ismét és méltán felejtve hever, mert nem volt egyéb egy köznemzeti és erkölcsi botránynál, mely a hitszegett hazugságot szomszédmegyei polgártársaink rovására mintegy polgári erénnyé emelte.

Ekkint maradt a dolog a réginél. Az országgyűlési követség magasztos állása a más törvényhatóságokbeli adózók elnyomásának eszközévé fajult. Keserű harcok után megtörtént a törvényhatóságok közti önkényes felosztás, s egy megye, egy város a másikért fizetni kényszerítettet.

Ekkor a mások terheletésébeni harcz átment a megyékbe. Miként az volt a legrosszabb követ, ki az országos adóból legnagyobb részt vitt haza, úgy as volt a legrosszabb szolgabíró, ki a megyére vetett adóból legtöbbet vitt járására.

E harcz utóbb átment az egyes községek közti felosztásra, s bevégeztetett az egyéni felosztásnál.

A dolognak rősz oldala még azon határozatlanság is volt, minő hasonlati arányban áll ion egymáshoz a személy, a föld, az ingó vagyon, a kereset. Csodálatos, hogy a magyar törvényhozás soha sem tartotta méltónak e lényeges kérdéssel foglalatoskodni. Mely arány midőn először lön megállapítva, ha a leghelyesebb combinatiókon épült is: az ingó s ingatlan vagyonnak, népességnek és-területnek egymáshoz aránya csak félszázad alatt is végtelenül változott. Ez oka, miszerint a magyar adózási rendszer nem egyéb, mint rendszerített mesterség, attól venni, a kinek nincs.

És e hajlam az egészen különböző erdélyi rendszerben is feltalálható. így péld. a ki összes vagyona után 6 ftnál több adót nem fizet, fejétől 4 ftozt fizet, tehát $66\frac{2}{3}\%$ -et, a közép adózási osztálynál ez arány már leszáll 6% -re, a leggazdagabb adózók pedig alig fizetnek $\frac{1}{2}\%$ fejadót

A pénzügyminister szükségesnek tartá ezeket az eddigi rendszer fonák-ságának indokolása végett előbocsátani, midőn javaslatba teszi, hogy adórendszerünket egészen változtassuk meg. s ne az összeg határozottassék meg, mely az országra kivettetik, hanem az, hogy egy hold földtől vagy egy lakszobától, vagy egy bizonyos keresettől egyénileg mennyi adó fizetessék, s az egyéni adó összegéből tudassék meg az összes országos adó mennyisége.

Igaz, hogy e rendszer behozatala, első évben, a költségek fedezhetése iránt bizonytalansággal jár; de ezen hitelnyitás által segíthetni, s a bizonytalanságnak a 4 hónap alatt bevégezendő első összeírás véget vet, végre sokkal jobb az igazság ösvényén föllépni, mint az igazságtalanság útján maradni.

E rendszer jó eredményei: 1. Hogy minden ember csak magáért fizet. 2. Ha látandja az ország, hogy az adó sok, vagy kevés, a könnyítést vagy terhelést a szerint aranyozhatja, a mint a földön, vagy a munkán akarand könnyíteni. 8. Az adó meghatározásában most mindjárt figyelmeznii lehet azon szempontra: az adó egyénileg megbírható-e, mi a portalis rendszernél lehetetlen volt

Az adórendszeri javaslat részletes fejtegetése előtt a pénzügyminister négy alapelvet kivan előbocsátani:

1. Az adó nem cél, hanem eszköz; tehát több adó ne vettessék, mint okvetlenül szükséges.

2. De ha szükség volna is, oly nagy adó ne szedessék, mely csak a vagyontőke megcsorbításával beszedhető.

Eddig Európában többnyire a vezérelv ekkint állt: „fizess, azután

élj, ha marad miből.“ Ez elvnek meg kell szünni, meg kell fordítottatni, ha egyszerre nem is, legalább e cél felé az első lépést irányozni. Vétessék föl tehát elvül, hogy az adó csak a tiszta jövedelem egy részét vegye igénybe. Mi ha nem elég, oly finánczmunkálattal kell a szükségén segíteni, mely által a teher több évekre osztva elviselhetővé váljék.

3. A közszükségnek csak azon része fedeztessék adó által, melyet máskép fedezni nem lehet.

4. Egyenes adó csak annyiban vettessék ki, mennyiben az okszerűleg helyeselhető indirect adó a szükség fedezésére nem elegendő.

Ezek folytán a pénzügyminister előterjeszti: I. A költségvetést. II. A használatban levő jövedelmek kimutatását. III. Némely indirect kútfők javaslatát. IV. A még ezzel is fedezetlen szükségét pótoló adórendszer iránti indítványt.

I. **Költségvetés.** Megjegyezvén, hogy a rendes naptári évet a közigazgatás minden ágaiba behozni látja okszerűnek, s hogy Erdélyre a költségvetést egészen meg nem határozhatja, míg ez iránt az országgyűlés által kiküldött bizottmányval nem értekezik, bemutatja a pénzügyminister az 1649-iki költségvetést. *)

E 62 222.368 forintnyi költségvetésben a had ügymin is téré 39.197.767 frtra, a nemzetőrségi pedig 8.350.000 frtra, s így a honvédelmi költség 42.547.757 frtra megy. Midőn a haza megmentéséről, midőn a nemzet életéről van szó, semmi Összeg sem szerfelett nagy; de elvonatkozva a jelen rendkívüli körülményekről, fölkéri a pénzügyminister a képviselőket, gondoskodjanak oly honvédelmi rendszer föllállításáról, mely a honnak a mostaninál több biztosságot nyújtván, minden vagyonosságát ne nyelje el. Minek kulcsát a katonáskodásnak életszaki cathgoriák szerinti átalánosításában, B a porosz honvéd-rendszer alapvonásaiban véli föltalálni, miszerint a hadügy-

***) E költségvetés kiadási rovatai :**

Ő felsége királyi udvara	3.000.000	pfrt.
Főnséges nádor udvara és hivatala	225 720	„
Ministerelnök	85.500	„
Külügyminister	94.890	„
Belügyminister	817.440	„
Pénzügyminister	1.995.011	„
Közmunka- és közlekedési minister	8.799.950	„
Földművelés-, ipar- és kereskedési minister	994.526	„
Vallás- és közoktatásminister	2.902.894	„
Igazságügyminister	809.180	„
Hadügyminister	39.197.757	„
Nemzetőrség	8.350.000	„
	összesen	62.222.368 pfrt.

A bevételi rovatok pedig, u. m. rendes adó, közvetett adó, javak, különféle közjvedelmek, melyekhez a királyhágmentuli jövedelmek, jelesen kincseti javadalmak és bányászat is adatnak, összesen . 16.859.053 pfrt. adatván, s est a kiadásból levonván, marad fizetendő 45.868.810 pfrt.

ministerium rendes évi költsége! 89 millió forintról 18 millióra olvadnának le. Lehetetlen a nemzetnek el nem keserednie, ha látja, hogy az illyrek oktalán pártütése annyi tér mellett 42 millió forintnál több gyümölcstelen költségbe kerül. A nemzetnek intézkednie kell, hogy ilyesmi többé ne történhessék.

Megjegyzendő még a költségvetésre nézve, hogy abban a basa szellemi és anyagi fölvirágzásának, s több olyan költségei is foglaltatnak, melyek csak egyszer sok időre fordulnak elő.

És bár óhajtaná a pénzügyminister, hogy az ország jobblétére még nagyobb pénzerőt fordíthassunk; azonban nem gondolja, hogy ily összeget félig rendezett állapotunkban adó útján elviselhetlen terheltetted nélkül kitermenteni lehessen. Azért ha háború lesz, akkor bajosan fogunk vasatokat építeni, béke idején pedig a hadügyministernek nem leend 39 millió forintra szüksége. Nem fog tehát csalni a gyanás, ha az összes költségvetés mintegy 8 millió forinttal kevesebbre nézetett is.

De azért nem óhajta a jelentést tevő minister, hogy a képviselők valamely közhasznú — bár nem halaszthatlan — költséget kitöröljenek.

Ez általános észrevételek után a költségvetés egyes kiadási rovataira a pénzügyminister következő észrevételeket tesz:

1) Ő felsége udvari tartására, a segéd katonai testületek és a közös diplomacia testületével együtt a múlt országgyűlés 8.000.000 pfirtot határozott; ennyi van a jelen költségvetésben is. De e három tétel egybezavarva nem maradhat.

A magyar nemzetnek önálló haderőről kell gondoskodnia, s így a tüzerek, hidászok, árkászok is, kell, hogy egészítő részét tegyék, mire a hadügyminister 1.301 807 forintot vett föl. A külhatalmasságokkal érintkezést is országunknak saját megbízottjai által kell kezelnie, s e végett az 1848: 8. t kiegészítésére van szükség. Ezek aztán a had- és külügyministeriumhoz tartozandván, egyedül ő felségének udvartartási költségeit kellene meghatározni.

E pontra nézve megjegyzendő még, hogy Budán a királyi lak nagyobbitására ő felsége által már régebben egy összeg volt kirendelve, s a munka foly is. Most a nemzet hő óhajtása, hogy királya Budán lakjék: illő tehát fényesebb épületről gondoskodni, mire még 200.000 ft. kívántatik, s ez még rovatba sorozandó.

2) A külügyministeri költségek közt a külföldi követségek s ügynökségek költségei még elő nem fordulnak, mivel törvényhozás által még nincsenek meghatározva, a mi külsországi megbízások eddig voltak, azok ez évben a pénzügyministeri kiadások közé vitettek be. Ha a törvényhozás a diplomacia iránt bővebb intézkedést kíván, szükséges lesz erre is mintegy 800.000 forintnyi hitelt nyitni.

3) A pénzügyministeri költségvetés iránt megjegyzendők:
a) A nyugdíjak és nyugberek összege 669.767 írtra van számítva. A pénzügyminister kormányzása óta annál inkább volt kénytelen némely nyugdíjazásokat teljesíteni, mivel többnyire oly tisztviselőket illettek, kiknek a törvény egész jövedelmeket biztosította. A törvényhozástól függ e rovatok átnézésével, vagy új nyugdíjazási rendszert megalapítani, vagy mostani állapotában hagyni.

Fordul e tekintetben még egy elvkérdés elő. Néhány volt főispán na-

gyobbított fizetése hátralevőségét ápril 11-kén kiadni kérte, mit a pénzügyminister mint törvénytelen megtagadott.

Volt eset, miszerint egy volt nyugdíját kamarai hivatalnok főispáni helytessé neveztetett ki; a ministerim e törvénytelen hivatalt megszüntetvén, az illető egyén előbbi nyugdíjáért folyamodott, mit a pénzügyminister hasonlóképp megtagadott.

A volt birodalmi statutanács magyar tagjai, valamint a birodalmi udv. kamarának magyar dolgokkal foglalatokodott tagjai szintűgy nyugdíjt kívannak, első azon törvéynél fogva, mely az udv. statutanácsba magyarokat is alkalmaztatni rendeli, utóbbiak, mert magokat kincstári dolgokban ő felisége személye mellé rendelt magyar tisztviselőnek tekintik. A pénzügyminister mindez elvkérdéseket a törvényhozás rendelkezéséig felfüggesztés.

A mi a közállományra nézve a nyugdíjazási rendszert átalában illeti: a pénzügyminister azon rendszert óhajtaná behozni, hogy a ministereken kívül minden más közhivatalok nyugdíjképességük legyenek ugyan, de 6000 pfrtnál nagyobb, 100 frtnál kisebb senkinek se adassék. A törvényhozástól függ megítélni, méltánytalan volna-e, ha mindkettő a múltra is kiterjesztetnék. A 4 cathegoria helyett pedig alkalmasnak vélné a 8 cathegoriát, s 5 éves szolgálatra $\frac{1}{8}$, 40 évre pedig egész nyugdíj számítatván, a fizetés 5 évenként $\frac{1}{8}$ -dal emelkedjék, úgy mindazáltal, hogyha 100 frt nyugdíj nem járna is, anyi mindenesetre, 6000-nél több pedig semmi esetre ne adassék. Magában értetik, hogy a hibájok, vagy vétkek miatt elmozdítottak nyugdíjt nem igényelhetnek.

b.) bankjegyek s álladalmi utalványok készítésére 800,000 frt. van fölvéve. Előre levén látható, hogy a közállomány finánczmunkálataiban az 1 és 2 irtos jegyeknél meg nem állapodandik, nehogy a kibocsátás technikai nehézségei miatt fenakadás történjék, a finánczminister az álladalom használatára saját műhelyt szerelt föl, s a bankjegykibocsátás évi költségei fejében 300,000 irtot tett jegyzékebe.

c) A bányászat (Erdélyt ide nem érve) a költségvetés részletei közt 833,900 pfrt kárral tétetik ki. Megnyugtatósul szolgálhat azonban, hogy e hiány nem a bányászati rendes üzletből ered, hanem onnan, mert nagyszerű művek vannak épülőben. Biztos kilátása lehet a nemzetnek, hogy e beruházások után a magyarországi bányászat 1 millió pfrtnál több tiszta jövedelmet hozand.

A pénzügyminister főgondjai közé számítja a bányászat körüli javításokat, de Tannak dolgok, mik az ő körét túlhaladják, ilyen a bányatörvénykönyv behozatala.

Mivel pedig a codificatio nehézségei miatt, mind a polgári magán-, mind a bányatörvénykönyvnek törvényhozási úton behozatala még soká hagyand magára várakozni, kívánatos, hogy a ministerium, egy rendezettebb státustanács hozzájárultával, polgári magán-törvénykönyv és bányászati codex ideiglenes behozatalára fölhatalmaztatnék. Egyébiránt sok más tekintetből is szükséges, hogy az országgyűlés elnökein kívül ő felsége, vagy távollétében a nádor királyi helytartó, a ministerium előterjesztésére még vagy hét státustanácsost nevezhessen; mert jelenleg csak a múlt nem parlamentarizmus kormány főbb tisztviselői levén statustanácsnokok, ez állás nem a bizodalomnak, hanem a személyes kímélet törvényének kifolyása.

4.) A közmunka s közlekedés — ministeri költségvetésben 8,000,000

pfirt vízszabályozásokra és vasutakra van fölvéve, mi inkább beruházás, mint kiadás. A pénzügyminister semmit sem óhajt inkább, mint hogy ezek a jövő évben, valósíthatassanak. Ez azonban békét föltételezván ha háborúnk lesz, ily nagyszerű építés lehetetlen; ha ellenben békénk lesz, a hadügy ministeri költségvetés ennyivel bizonyosan megkevesedik. Miért az összes költségvetésből 8 millió levonható.

Azonban figyelmezteti a pénzügyminister a képviselőket a tengerészetre, melyre költségkímélés tekintetéből, semmi sem fordul elő; pedig a hű Fiume tengerrévi biztosítását, s annak és tengeri kereskedésünknek oltalmazását nem lehet elhanyagolni. S azért akár tekinti a figyelmet, melyet Fiume igényel, akár a magyar lobogó becsületét, akár tengeri kereskedésünk igényeit, vagy a tengerparti finanszialis őrvonal biztosításának szükségét, akár végre azon befolyást, melyet a korona jogaihoz tartozó Dalmátország és quareroi szigetek rokonszenvére gyakorolhat annak tapasztalása, hogy a magyar nemzet tengerészetet kezd alkotni; lehetetlen nem ajánlania, hogy a fiumei révgát kiépítésének folytatásán kívül, legalább a magyar kincstári jövedelmek biztosítása, s különösen a sócsempészet megakadályozása tekintetéből, 2—3 nagyobb hadi brig vagy corvette kiállításának s föntartásának költségeire a pénzügyministerium annál inkább fölhatalmaztassék, minthogy eddig a a quareroi öbölben Pola és Lussin piccolo közt a magyar tengerpart, s magyar kincstári jövedelmek ótalmára egy goelette, s egy peniche folyvást cikázott, a fiumei révben a kormányzó rendeletére egy peniche horgonyzott, s a martinschizzai Lazaretnél az őrszolgálatot szintűgy egy peniche teljesítette, most pedig ez ótalom Ausztria részéről természetesen megszűnt. Ennélfogva e költséget annyira sürgetőnek s előlegesnek tartja, hogy csak kincstárunk szűk körülményei okozák, miszerint az e végetti kiadásokat saját felelőségére, mint már megtörténteket, nem lehet alkalma bejelenteni.

6.) A vallás- és közoktatásügyminister 2,909,894 frtnyi költségvetésében a cath. iskolák s egyházi költségek nem foglaltatnak, mivel ezeknek saját alapjuk van. Ezek a közoktatásminister által kezeltetvén, számadási kimutatásuk ennek köréhez tartozik.

Távol van a pénzügyminister azon gondolattól, hogy az alapok rendeltetésüktől elvonassanak, de reményli, hogy mihelyt a körülmények engedik, az alapítványi tőkék bankszerű kezelése s az alapítványi javak kezelésében behozandó, sőt már behozatni tervezett javítások a megcsökkennt jövedelmeket tetemesen növelendik. Mi annál kívánatosb, mivel még a r. cath. lelkészek és káplánok közt is vannak, kiknek élelmi gondoktól ment állapotba helyezéséről gondoskodni a törvényhozás feladata.

6.) A hadügyministeriumnak 89 millió frtot haladó költségvetése a mostani rendkívüli körülményekhez van szabva. Ha a honvédelmi új rendszer életbe lép, a költségvetés is ahoz képest fog változni. Megjegyzendő még az is, hogy a fölvett egy tüzérezred csak kezdetnek tekintendő.

7.) A nemzetőrségi költségvetésben 1,800,000 csak három évig lesz állandó rovat, minthogy a honvédsereg 14 zászlóalja kerül ennyibe; egy millió pfirt. pedig fegyverzeti költség, mi nem minden évben fordul elő.

A mi a fegyverzetet illeti, az illető ministerek számot adandnak mindazon lépésekről, melyek fegyverszerzés tekintetében történtek.

Nehogy pedig hazánk valaha többé ily borzasztó állapotnak legyen kitéve, fegyvergyárak létesítésére is történtek intézkedések, melyek közül a

pesti, a kincstárból havonként fölszerelési segítségül 85,000 írt. előlegezést nyervén, már novemberben oly karban lesz, hogy naponként több száz kész szuronyos puskát fog kiszolgáltathatni

8.) A költségvetésben az úrbériségek kármentesítése nincs fölvéve; mert a földbecslés nem lévén végrehajtvá, az összeget sem tudhatni. Számítható azonban, hogy mintegy 100 millió pfrtra menend. Az adott nemzeti becsületszó s ez osztály eladósodott állapota megkívánja, hogy valami segítség mielőbb nyújtassák, annál inkább, mivel a kölcsöntőkék fölmondhatlansága soká nagy convulsiók nélkül így nem maradhat.

Az e részbeni segítségnek a pénzügyminister két módját látja: hitelbank felállítását és némi előlegezést a kárpótlás fejében.

Kötelességének tartja tehát megkérni a képviselőházat, hogy a költségvetés tárgyalása után nyomban a hitelintézet tárgyában, s ezzel összekötvé a kármentesítési előlegezés iránt indítványt teheszen.

II. Jövedelmi kimutatásban a pénzügyminister csak rövid észrevételekre szorítkozik:

1.) A mostani hadiadóbeli tartozás második fele itt van ugyan föl véve, de annak nagyobb része behajthatlan, különösen azért, mert azok nagy része nem az adózóknál, de hűtelenül kezelő falubíráknál s adószedőknel nagyrésztben már nemzedékről nemzedékre szállt papiroson. A nemesség adóménességének egyik átkos következménye azon könnyelmű hanyagság, melylyel a szegény adózó nép pénze kezeltezt.

2.) A szabad kir. városok és szepesi kerület kir. díja, vérérosítési, papi segély, türelmi bér, díjak és sóár iránt már a folyó féllevi kimutatásnál törént észrevétel.

3.) A harminczad most még hazánk irányában ellenséges természetű, úgy hogy a vámtariffa revisiója mind a kereskedésre, mind az álladalmi jövedelmekre kedvezőleg hatna, mint a legvirágzóbb országokban a jói szerkezeit határvámrendszer a legbővebb jövedelmi forrás. Kívánatos, hogy barátságos egyezkedés alapján határozottassék el azon országokkal, melyekkel kereskedelmi viszonyban vagyunk, melyek közt Ausztria első helyen áll. Kereskedésministeriumunk arra is tett már lépéseket, hogy a vámtariffa az ausztriai ministeriummal egyetértőleg átvizsgáltassék, mivel azonban a mostani rendszer Ausztriát a mi rovásunkra kegyeli, neki nincs érdekében a változtatást óhajtani. Ennélfogva a pénzügyminister a kereskedelmi min is térnek azon kívánságár, miszerint felhatalmazást kér, hogy ha Ausztria részéről halogatást tapasztalna, a határvámszabályzatot addig is, míg a törvényhozás intézkednék, a haza szükségeihez képest módosíthassa, financiaiis szempontból is támogatja.

Ausztriának irányunkban követett ellenséges politicája mellett jó less megemlékeznünk, hogy a vámszabályzatban hatalmas védeszköz van kezeink között Csak gyapotárúkért mintegy 24 millió frtot fizetünk Ausztriának, s hazánk piaczarói a német birodalom, Schweiz, Belgium, a franczia köztársaság s Anglia versenye ki van zárva, s Dunánk torkolatját szabadnak csak azért nem mondhatjuk, mert a tengerészhatalmaknak nem állt érdekükben oly folyam torkolatára ügyelni, melynek piaczaról ki voltak zárva.

A költség s jövedelem közti összehasonlítást következőkben foglalja össze a pénzügyminister:

Az összes költség kerek számmal 62 millió; ebben azonban 120,000

katonának s 30,000 lónak kiállítására, s 200,000 katonának hadi lábbon tartása befoglaltatván, a költséget 8 millió irrtal kevesebbre számíthatni, mivel a vasutak építése békétől föltételeztetik, s e szerint a kiadás valószínűsággal 54 millióra leszállítható.

Azonban önálló diplomatiánk költségeit, nagyobb tűzéséget, a kir. lak nagyobbítását, tengerparti és tengerészeti költségeket, s előre nem számítható költségekben körülbelül egy millió frtot, s így összesen mintegy 4 millió frtot hozzászámítva, a valószínűsággal kiadás 58,000,000 pirt

Ellenben a 16,359,058 frtnyi jövedelemből az adótarozásokat csaknem egészen leszámtván, az összes jövedelem biztosan 13 millió frt.ra tehető; minélfogva marad 45 millió pirt fedezendő.

Megjegyzendő azonban, hogy e 45 millió távolról sem egészen hiány; mert a fönnnebbi számvetésben egyetlenegy fillér direct adó sem foglaltatik.

III. Mell eladók. Tekintvén hazánk körülményeit, a pénzügyminister a mellékadók javaslatánál következő alapelvekre kívánt tekintettel lenni:

1. Hogy az első szükségű cikkek beszerzésének aránytalan terheltetése mellőztessék.

2. Hogy a behozandó fogyasztási adónemek meghatározása és behajtása ne legyen a belső, életet zavaró és bosszantó kutatásoknak kitéve.

3. Hogy azon mellékadók a legcélszerűbbek, melyek által a jövedelemen kívül még más oly czélok is elérhetnek, melyek a közállomány érdekében állnak.

E vezérelvek határai közt következő adónemeket ajánl:

1. Minden birtokváltozás csak úgy legyen érvényes, ha az az illető hatóság birtokkönyvébe jegyeztetik, a bejegyzési díj pedig, a vagyon értékének % az ország kincstárába folyjon.

2. A tőkék egyenes adó alá esendvén, a mi a váltókat illeti, mivel ezek többnyire rövidebb lejáratúak, mintsem hogy évi kamatra alapított adóztatásuk practicabilis volna, reájok bélyegdíjat indítványoz, melynek alapja, hogy a progressiv növekedő váltóösszeg, középszáma után járó félévi kamattól 6% vagyis a tőkétől körülbelül $\frac{1}{5}$ % (= egy %-nek $\frac{20}{211}$ része) fizetessék.

3. A kártyákra hasonlóképp bélyegdíjt indítványoz, és pedig egy játék után 5 krt, külföldi gyártmánynál kétszer annyit.

4. A pálinkafőzésről 1848-dikra indítványozott kazánadó 1849-re is kiterjesztendő.

5. Az italmérés oly tárgy, mely mérsékelt fogyasztási adót is viselhet. De a kutatások mellőzése tekintetéből a községek négy osztályra Boroztatván, mindeniknek adókulcsa törvényben meghatározandó, úgy azonban, hogy az egy helységben! italmérők több osztályok szerint arányosíthatassanak.

6. Ugyanezen osztályzat és kulcs szerint megrovandó a boltokbani vágott dohány- és szivararulás.

Ha e javaslatok a törvényhozás helybenhagyásával találkoznak, következő indirect adónemek léteznének: só-, harminczad-, posta-, váltó- s kereskedelmi törvényszéki, nemkülönböznen címektől, rendektől járó díjak, lajstromzási díj, váltó, kártya-bélyegdíj, pálinkakazán-, italmérési, s dohány, burnót és szivararulási adó, az útvám kérdését a közlekedési rendszer megállapítása-

tói levén kénytelenek fölfüggeszteni. Bemutattatik egyszersmind a mellékadóról szóló törvényjavaslat, mely következő:

Törvényjavaslat. Mellékadókról.. Az országosan megállapított egyenes adókon kívül, úgy Magyarországon, mint a magyar koronához tartozó minden tartományokban, 1849. évi január 1-ső napjától kezdve, még a következő mellékadók lesznek a meghatározott esetekben, mindenki által különbség nélkül fizetendő:

I. Lajstromozási díj. 1. §. Mindennemű birtok-változás, történjék az bár adásvevét, csere, örökösödés, osztály, végrendelet, adomány, vagy bírói ítélet következtében, mindaddig érvénytelen, s a birtokló, valóságos birtokosnak mindaddig nem tekintetik: valameddig-a birtokváltozáa az illető törvényhatóságnál be nem jegyeztetik. 2. §. Ezen bejegyzés azon törvényhatóságoknál, hol már rendes telekkönyvek léteznek, eddigi szokás szerint is magában a telekkönyvben történik; a hol pedig még telekkönyvek nem léteznek, addig, míg ezek behozatnának, birtokkönyvek fognak nyitattni, s a bejegyzés a pénzes igazságügyminiszterek által kiadandó lajstromminta szeriát ezekben történik. 8. §. A telekkönyveket, a hol már léteznek, továbbá is a telekbírói hivatal kezelendvén, ott, a hol telekkönyvek még nincsenek, a birtokkönyvek az illető törvényhatóságok levéltárnokainak kezelése s gondviselése alatt állandának. 4. g. A bejegyzéstől, a bejegyzendő vagyon értékének Pesten 2%-je, egyebütt 1%-je leszen lajstromozási díj fejében fizetendő. A Pesten fizetendő 2%-nek fele a városi pénztárt, másik fele az ország kincstárát; az egyebütt fizetendő 1% egészen az ország kincstárát illetendik. 5. §. A begyüldendő díjakat a törvényhatóság pénztárnokai kezelendik, s a bejövendő egész Gszveget tartozandnak felelőség és számadás mellett, az ország azon adótárnokának kezéhez szolgáltatni, kinek kerületéhez tartozik a törvényhatóság székhelye. 6. §. A telekbírói hivatal, vagy birtokkönyvet kezelő levéltárnok köteles lessen minden bejegyzéskor a törvény szerint fizetendő lajstromzasi díjt meghatározni; s a bejegyzést csak akkor teljesítendi, ha az illető fél ezen díjnak a törvényhatóság pénztárában lett fizetését nyugtatvány által igazolja. 7. §. A lajstromzasi díjnak meghatározásában vezér-elvül vétetik, hogy midőn a birtok-változás alapját képező oklevélben vagy a vételár kitéve, vagy a birtok tőke-értéke számban meghatározva találattik, a lajstromzasi százalék a kített öszvegtől leszen számítandó; a hol ellenben ez kitéve nincs, az illető birtokos hiteles becslevelet tartozik előmutatni. 8. §. A birtokkönyv kezelői három hónapról három hónapra tartozandnak a történt lajstromzásokért fizetett díjak kimutatását, az adótárnoknak írásban kiadni; kinek kötelessége azt a birtokkönyvvel egybehasonlítani, s a díjakat a törvényhatóság pénztárnokától a szerint átvenni. 9. §. A birtokkönyv kezelői az adótárnok által, a törvényhatóság pénztárából, évnegyedenként átvett lajstromdíj öszvegnek két százalékát veendik jutalomul. 10. §. Mindennemű adásvevési, s birtokváltozási szerződések, melyeknek — hogy érvényesek legyenek — ekkorig az úgynevezett hiteles helyen kellett bejegyeztetniük, jövendőben, a birtokkönyvekben, bejegyzés által szintazon érvényt és hitelességet nyerendik; e vegre azonban az illető szerződés egy eredeti példánya a megye levéltárába leszen beteendő; s az, hogy mely napon, s mily szám alatt lőn a birtokkönyvbe bejegyezve, a levéltárnok által úgy ezen, mint a feleknek visszaadandó példányra feljegyzendő, 11. §. Az úgynevezett hiteles helyeken bevallások jö-

véndőre megszüntetnek. 12. §. Ezen törvénynek a lajstromzási díjra vonatkozó szakaszait életbeléptetni B végrehajtatni, a pénz- s illetőleg igazságügyministerek vannak megbízva.

2. Bélyegdíj. 18. §. Váltókra bélyegdíj hozatik be, következő arányban:

50 ftig	8 kr.
51 ftől	100 ftig 9 „
101 ftől	200 „ 15 „
201 től	500 „ 40 „
501 „	1,000 „ 1 frt. 20 „
1,001 „	2,000 „ 2 „ 80 „
2,001 „	3,000 „ 4 „ 80 „
3,001 „	4,000 „ 6 „
4,001 „	6,000 „ 9 „
6,001 „	8,000 „ 12 „
8,001 „	10,000 „ 16 „
10,001 „	20,000 „ 27 „
20,001 „	50,000 „ 68 „

Ötvenezernél nagyobb összegű váltólevelek ritkán fordulván elő, vagy kisebb váltólevelekre osztandók, vagy pedig valamely bélyegző hivatalban külön megbélyegzendők, az 50 000 haladó összegtől járó bélyegdíj a fentebbi arány s osztályzat szerint levén meghatározandó 14. §. A mely váltólevélnek kelta (datoma) 1849-iki január elsején túl szól, s nem bélyegpapirosra van írva, a törvény előtt érvénytelen s a hitelező részére meg nem ítéltetik; ellenben az adósság fele az adóson a közállomány részére megvétetik, s ennek behajtása végett a pénzügyminister az illető váltótörvényszék által értesítetik. 15. §. Az 1849 előtt kelt, de 1849 január 1-ső napján túl lejárandó váltólevelek hasonlóképen be nem perelhetők, ha csak lejáratuk napja előtt 14 nappal meg nem bélyegeztettek. A bélyegző hivataloknak tilalmaztatik a később benyújtott váltókat megbélyegezni. 16. §. Oly váltólevelek mindazáltal, melyek 1849 előtt kelvén, s 1849 január 1-ső napja után járandván le, külföldi váltóhitelező részére adattak ki, vagy engedményeztettek: törvényelőtti érvényességüket el nem veszítik ugyan, hanem bepereltetésük alkalmával a törvényes birói díjakkal együtt az illető bélyegdíjnak is meg kell a váltótörvényszéknél fizettetni. 17. §. A pénzügyminister gondoskodni fog, hogy bélyegzett váltópapirosok az ország minden vidékein könnyű szerrel kaphatók legyenek. 18. §. Játékkártyáktól szintűgy bélyegdíj szedetik. És pedig belföldi gyártmánynál 32 lapos úgynevezett magyar kártyától játékonként 5 pengőkracjzár, másnemű kártyáktól szintűgy játékonként 10 pkr., — külföldi gyártmánytól a harminczadon kívül kétszer annyit. 19. §. Külföldről az országba behozott kártyák, az illető harminczad-hivatalok által bélyegeztetnek, a a bélyegdíj lefizetése nélkül a tulajdonosnak ki nem adatnak. 20. §. Belföldön gyártott kártyák magában a gyárban havonként egyszer bélyegeztetnek, szabadságában állván az illető gyámoknak, akár mikor időközben is, gyártmányait bélyegzés végett a helybeli vagy legközelebb fekvő bélyegző hivatalba beküldeni. 21. §. A belföldi kártyagyárosok tartoznak, a jelen törvény megszentésétől számított 3 hónap alatt a pénzügyministernél magukat illető törvényhatóságuk bizonyítványával el látva bejelenteni, kitől Pesten 50, egyebütt 25 pirt. díjnak az ország pénz-

tárába lefizetése mellett, gyártási engedélyt kapnak. Jövendőben pedig kártyagyár csak ily előleges engedély mellett engedtetik; mely azonban a kiszabott díj letétele mellett senkitől meg nem tagadtathatik, ki gyártási jogát az illető törvényhatóság bizonyosság-levelével igazolandja. Nem engedélyezett kártyagyárosok a pénzügyminister által 200 írtól 1000 ftiig terjedhető bírsággal büntetettek: a bírság összegének egy harmada a feladót illetvén. 22. §. A pénzügyminister minden magát jelentő kártyagyáros részére, engedélyező rendeletében kijelölendi számára a bélyegző hivatalnokot, kinek joga van a gyárnok által rendszeren vezetni tartozott könyveket is megtekinteni. 23. §. Minden játék kártyában csak egy lap bélyegeztetik. 24. §. 1849. január 1-ső napjától kezdve bélyeg nélkül bárkinél s bárhol talált kártyától minden játékért 10 ezüst forint büntetés szabatik; mely a törvényszegőn rendőri hatalommal rövid úton lesz megveendő. A bírságnak $\frac{2}{5}$ része a feladót, $\frac{1}{5}$ része a bírságolót, $\frac{2}{5}$ része a kincstárt illeti. Vétségismétlés esetében ezen bírság kétszerezetik. 25. §. A bélyegdíj iránti törvény végrehajtása, a bélyegzők kijelölése s utasítása, s a végrehajtási részletek meghatározása és foganatosítása a pénzügyministerre bízatik.

3. Pálinkaadó. 26. §. Szesztől, pálinkától s egyéb égetett italoctól az italmérésre vetett fogyasztási adón kívül, azon gyártási külön adó, mely 1848-iki második félévre törvény által meghatározottat, ugyanazon módon és mennyiségben évenként jövendőben is kivetendő és beszedendő.

4. Italmérési adó. 27. §. Mindazon közvetlen és mellékes adóneveken kívül, melyek szesz italoktól fizettetnek, minők hazai borra nézve a ssőllőadó, hazai pálinkánál a kazánadó, külföldinél mindkettőre nézve a hártárvám, sernél a kereseti adó, italmérésre használt házaknál a házadó italmérési jogtulajdonosainál, s haszonbérőinél szintűgy a keresetadó: mindenkire kik az italmérést kis mértékkel tetteg gyakorolják, különbség nélkül arra, ha valljon egy- vagy többféle italt mérnek-e, még következő fogyasztási adó vetetik:

1. Pesten a bel- és Lipótvárosban 40 pft, a többi külvárosokban s a város határában 20 frt.

2. Mindazon királyi s többi városokban, melyek mint nagyobb népességnek, külön országgyűlési követküldés jogával vannak felruházva, vagy választó kerületi főhelyül törvény által kijelölve; — valamint szintűgy mindazon városokban s községekben, melyek országaiban vagy vasutaknál állomási helyeken fekszenek, vagy a Duna s Tisza mentében gőzhajó-állomásokkal bírnak, vagy végre mindezen címek alá ne tartozzanak bár, de lakosságuk száma 10,000 főnél többre megyén, 10 pftot

3. Mindazon helyeken, melynek országaiban, de nem állomási helyeken fekszenek: vagy nem országaiban fekdjjenek bár, de lakosságuk száma 4000-et felülhalad, 5 pftot.

4. Minden egyéb helyeken 2 pftot.

28. §. Hol az italmérési jog csak bizonyos időre szorítva házankint gyakoroltatik, az illető osztályzat szerinti italmérési adót annyi ház együtt fizeti, amennyinek italmérési ideje összesen egy évet teszen. 29. §. A mely italmérő az italmérésen fölül ételeket is ad vendégeinek, adóilletékének felével; az úgynevezett vendégfogadósok (szállást is adók) pedig mégegyszer annyival többet adóznak. 80. §. Az italmérési adó, az országos rónok által a házadóval együtt iratik össze, s a község adóilletékéhez egész öszegben hozzá ro-

vatik; az 1-ső 2-dik és 3-dik osztálybeli községekben azonban az egyéni kivetésnél alosztályok határozathatnak; s az italmérők fogyasztásuk terjedelméhez képest különbözőleg rovathatnak meg; de ezen adó más tárgyakra át nem tétethetik, sem az italmérők ezen cím alatt az italmérési összes adónál többel nem terhelhetetnek; hanem ezen adónak csak köztük kell egyénenként felosztatni, s csak általuk fizettetni.

5. Dohányárulási adó. 31. §. Vágott dohánynak s burnótnak boltokban s apró mértékben! árulásáért — a keresetadón kívül még ugyanannyi s oly osztályozat szerinti fogyasztási adófizetendő, mint ez, az italmérésre fentebb a 27-dik §-ban meghatározatok. 32. §. Oly dohányárus-bolttól, melyben szivar is árultatik, ezen fogyasztási adó kétszereszetik. 33. §. Az italmérési adó kivetése s felosztása iránt fentebb a 29-ik §-ban megállapított szabályok a dohány, burnót és szivarárulási adóra is kiterjesztetnek.

IV. Directadó. A pénzügyminister adórendszerének philosophiája röviden következő:

A portalis kivetést, vagyis azon rendszert, miszerint egy bizonyos összeg a törvényhatóságok közt felosztatik, merőben félreveti:

1. Mert e rendszer alapján a kivetésbeni igazságot megközelíteni lehetetlen.

2. Lehetetlen az egyes honlakosok fizetési tehetségét tekintetbe renni.

3. E szerint a kivetés minden hibája egy adózóról másra hárul.

4. Nem lehetvén arra ügyelni, hogy a fölemelés vagy leszállítás az erre legalkalmasabb tárgyakat érje, vagy adómentességeket teremtsen, vagy a szegényt legsúlyosabban terhelje.

Javasolja tehát a pénzügyminister, határozassék meg országgyűlésileg, mennyi adó fog minden hold földre, minden szobára, keresetre, személyre kivetetni, s az új összeírt adók összegéből jussunk az országos adómenyiség tudomására.

E rendszer mellett első évben az országos adóösszeg ismeretlen ugyan; de az, valljon a meghatározandó adót megbírjuk-e, első áttekintéskor meghatározható.

Hogy az adóösszeget előre nem ismerjük, az ország közigazgatásában nem tesz nehézséget, mert a költségvetés megállapítatván, tudjuk, mennyit szabad a kormánynak költenie. Ellenben a portalis rendszer a közigazgatásban nagy főnakadást okoz, mert a kivetendő adó nem lehet nagyobb a költségvetésnél, s ha aztán be nem jő — mivel az egyes lakosok fizetési tehetségére előre figyelni nem lehetett, az országglás gépezete megakad.

Annyi bizonyos, hogy e rendszer mellett senki másért igazságtalanul terhelhetni nem fog.

Az alkalmazás részleteit a pénzügyminister akkép (igyekezett intézni, hogy a kivetésbeni igazság még jobban megközelíttessék, s az adórendszer a közvagyonosságra nyomasztólag ne hasson.

E végre a következő vezérelveket tartotta szem előtt r

1. Hogy az adórendszer egyszerűsítettessék, s a kutatások kerültessenek.

2. Hogy az illetőség meghatározása körül a kénynek minél szűkebb játéka legyen.

3. Hogy csak valóságos vagyon legyen az adó alapja, s a családnya mert semmi vagyona, de sok éhező gyermeke volt, annál több adót ne fizessen.

4. Hogy az ipar ne nyomassék, miért a terhes marhaadót egészen eltöröltetni indítványozza.

5. Hogy az adókulcs ne legyen oly magas, miszerint a vagyonnak tökéértékét vegye igénybe, de oly alacsony sem, hogy az abszolút valószínű jövedelemnek egy csekély része által lerovathassék.

6. szempontból indulva számvetése vezérelvéül azt vette föl, hogy azon adót nem lehet terhesnek mondani, mely a valószínű tiszta jövedelemnek 6%-je által fedezhető. Miből azonban nem következik, mintha a pénzügyminister a jövedelmek után kutató vadászatot akarna intézni, hanem a kivétési kulcs megállapításában a valószínű jövedelem használtatott mérlegül.

Így péld. a legtermékenyebb megyében a legjobb szántó föld holdja 17 krt, az utósó osztályban legrosszabb 4 krt, mi az elsőben 4 frt 43 kr. az utóbbiban 1 frt 6 kr. tiszta jövedelemnek 6%-je. Amott tehát egy hold értéke 94, itt 22 frt

Egy Pesten önállólag dolgozó kézműves adója 8 frt, mi 133½ frt évi keresetnek felel meg; falun 2 frt, mi 33 frt 20 kr. jövedelemmel áll arányban.

Ily vezérelvek nyomán a pénzügyminister öt adónemet javasol:

1. Földadót. 2. Házadót 3. Keresetadót. 4. Személyadót. 5. Távolléti adót

1. Földadó tekintetében a törvényhatóságok 9 osztályba sorosvák. Ez osztályzat határozza meg az adó középszámát, mely az illető törvényhatóságban egy hold föld, szőlő stb. után fizetendő.

Mivel azonban egy törvényhatóságban a községek különböző neműek, s a föld egyes községekben nem egyenlő osztályzatú, minden törvényhatóságra nézve szántó föld, szőlő, szilvás, továbbá erdő, legelő, nádas tekintetében 6, kert és rét tekintetében pedig 3 alosztály van alakítva. Melyik község melyik osztályba soroztassék, az a helységenkénti adó kivétési eljárásra less bizva, de az adókulcs minden alosztályra nézve törvény által meghatározandó. Középszámul pedig a törvényhatóságok főosztályzati kulcsa szolgál. Például az első osztálybeli megyében egy hold szántó földre 15, az utósóra 6 kr. van számítva. Van . pedig ezen osztálynak öt alosztálya, tehát az első osztálybeli szántó földre esik 17, a másodikra 16, a harmadikra 15 kr., (ez a közép kulcs) a negyedik és ötödik osztály pedig egy-egy krajczárral lejjebb száll. E szerint az utósó osztálybeli megyében az öt alosztály szerint egy hold szántó föld 8, 7, 6, 5, 4 krt fizet

A réteknél csak három osztály azért van fölvéve, mert itt három különbség az osztályozót meglehetősen eligazítja, a mint ti, a rét csak egyszer, vagy néha kétszer, vagy mindig kétszer kaszálható.

A főosztályzati kulcsban szántó föld, szőlő és szilvás egy rovatba; kert, rét, .belsőtelek szinte egybe, s erdő, legelő és nádas hasonlóul egybe levén sorozva, ebből nem következik, hogy egy alosztályba is Boroztasanak.

Ez alosztályzat pedig csak helységenként levén értendő, ebből szinte nem következik, hogy ugyanazon helység határában minden hold föld egyaránt adózzék. Ez csak a helység összes adóját állapítja meg, nem as egyéni adókulcsot, melyre minden községben a föld annyi alosztályra arányosítható, a hány osztály van a községeknek egymás költi arányosítására nézve azon hatóságban törvény által meghatározva.

Kinek a legelő 14 és 1 kr. közt változó adója magasnak látszik, ne feledje, hogy a marhatartástól semmi adó sem fizettetik.

E javaslat szerint tehát a földadó kulcsa ekként állna:

Szántóföldnél, szőlőnél, szilvásnál 17 krtól 4-ig, a belső teleknél, rét-nél, kertnél 26 krtól 6-ig, erdő, legelő s nádasnál 14 krtól 1-ig.

Az Erdélyben még M. Terézia alatt megállapított, s most is gyakorlatban levő adókulcs szerint egy hold szántóföld 80—24—18 — 12 krt fizet; a kaszálók csak felével rovatnak meg, ellenben 240 □ölből álló, tehát $\frac{1}{5}$ hold szőlő 1 frt 48 kr.—36 — 24 kr. adót fizet, mi általában a jövedelemnek 10%-jét teszi. Azonkívül ott egy ló vagy ökör 24 kr., egy tehén 20 kr., egy juh vagy kecske 3 kr. adóval terheltetik, mi különösen az erdélyi oláhságot rendkívül nyomja, mivel ezt a Moldva- s Oláhországban egész éven át tartóit juhoktól is fizetik.

£ marhaadó Magyarország némely helyein még nyomasztóbb, mint Erdélyben. Így például Pest megyében csupán hadi adó fejében egy jármaa ökörtől 15 kr., egy fejős tehéntől 37½ kr., egy sertéstől, juhtól vagy kecskétől 7 ½kr., s azon kívül még a legelő is külön adóztatik.

A haszonvetetlen földek, mint a futó homok, kopár sziklák vagy haszonvetetlen havasok a számvetésből egészen kihagyandók, oly földeknél pedig, melyektől — mivel nem úrbérik — robot, dézma vagy más ilyenmű teher jár, az adónak oly aránybani felosztását indítványozza a pénzügyminister, milyen arányban áll az illető hold földből a földművelőre s a tulajdonosra háruló tiszta haszon.

A mennyiben ez osztályzat catastralis fölmérés, összeírás és becslés hiányában tökéletlen, kijavítása a jövő föladatai közé számítandó.

2. Ház adó. A házbér kutatásának kerülése tekintetéből a pénzügyminister a hásszobák s külön bért hozó localitások összeírásának rendszerét vette fel, s a lakhelyeket 4 osztályra osztván, minden osztályra külön kulcsot javasol, mely az azon helybeli szobák számával sokszoroztatván, fogja képezni a község összes házadóját, fönmaradván az egyéni kivetés alkalmazásával az arányosító osztályozás, de a községbeli házadó összege más tárgyra át nem vitethetvén.

Az osztályok következők:

1-ső osztály Pest városa.

2-dik mindazon királyi s más városok, melyek külön országgyűlési követküldés jogával bírnak.

3-dik azon községek, melyek választó kerületi főhelyül törvény által vannak kijelölve, vagy törvényhatósági székhelyek, vagy melyekben a lakások bérbeadásának s bevésének alkalmá nemcsak kivételképen, hanem rendszeren előfordul.

4-dik osztály minden egyéb helyek. '

Az első osztály adókulcsa minden szobától, vagy külön bért hozható localitástól 2 frt., 2-dik osztályé 1 frt., 8-diké 30 kr., 4 diké 15 kr.

£ azonban az egyéni kivetésnél számos alosztályokra lesz fölosztandó, úgy hogy például Pesten a váczy utczában egy utczai szoba 6 pfrt. adót fizetend, míg a Ferenczvárosban egy udvarszoba nem fizet többet 30 kr-nál, a mi amott 100, itt pedig 8½ pfrt. tiszta jövedelemmel van arányban.

3. Keresetadó. Itt a jövedelem számbavételét egészen mellőzni lehetetlen.

A kézművesekre községi helyzet szerint szinte 4 osztály van felállítva, az adókulcs 8—6—4—2 frtra indítványozva. Ezen kívül az állandóul alkalmazott legények száma a kézműves keresetéhez biztos mérték, miért minden legénytől a főnebbi adó fele van fölvéve adókulcsul, fön maradván itt is az egyéni kivetéskori osztályozás, azon megszorítással, hogy a keresetadó más tárgyra vagy személyre át nem vitethetik.

Napszamosoknál 1 — 8 napi munkabér van szinte a főnebbi osztályosat szerint adókulcsul föl véve.

Haszonbérloknél a haszonbér felét vette a pénzügyminister keresetadó alapjául, s annak 6%-jét adókulcsul.

Átalában az egész keresetadónál a tisztajövedelemnek 6% szolgál adókulcsul, a kik azonban meghatározott fizetésből élnek, ezeknek jövedelmök utolsó fillérig megtudathatván, e határozott fizetésnek — mint a haszonbérloknél — csupán fele vétetik adóalapul, hacsak az illető ezen kívül még szállással vagy élelemmel is nincs ellátva, mert ekkor készpénz fizetése $\frac{3}{4}$ részben, vagy egészen szolgál adóalapul.

Ide soroztatnak a tőkepénzesek is, kikre legalkalmasob, hogy a tőkeadót az adós fizesse, de azt a hitelezőnek beszámíthassa. E szerint az adóstagokra nem leend tekintet, hanem minden adós a kamat 6%-jét, mint a hitelező helyett fizetett adót, ennek a kamatfizetésbe beszámítja.

Így például, kinek 1,000 hold középosztályzatú szántóföldje, de 10.000 frt. adóssága van, fizetend adót 166 írt 40 krt, de ebből 86 frtot, mint 600 pfírtól járó 6% tőkeadót a hitelezőnek beszámítaná.

Hogy ezáltal a kamatláb ne növeltessék, arról gondoskodni a hitelviszonyok rendezése körére tartozik.

4. Személyadó. Ennek meghatározásában alapelvül szolgált, hogy ne a család nagysága, tehát élelmezési teher, hanem a vagyon arányában növekedjék, s hogy az életkor utáni kutatások kellemetlenségei kikerültesse, a ki tehát vagyonadót nem fizet, mivel megadóztatható vagyona nincs, személyadót sem fizet; a ki ellenben vagyonadót fizet, az ez adó tizedrészét még személyadóul fizesse. Ez által mind a progressivitas elérve, mind a kivetés egészen egyszerűsítve van.

5. Távolléti adó. Végre méltányosnak látja a pénzügyminister, hogy azok, kik külföldön lakva, napokat a mellékadók alól, minők a só, harminczad stb. elvonják s jövedelmeik kivitelével a forgalmat csökkentik, a közállománynak ezért kárpótlást nyújtsanak, s azért az absentisták kétszeres megadóztatását javasolja.

Ezután az adókulcs eredményét a mostani adórendszerrel összehasonlítván, egy példában egy pestmegyei egész telkes gazdát vesz fel, ki 24 hold szántóföld, 8 hold rét, 8 hold legelő, 2 fiú, 2 leány, 4 jármos ökör, 2 tehén, 2 borjú, 40 sertés, 20 juh után az eddigi rendszer szerint 12 frt $16\frac{4}{5}$ krt fizetett; most pedig a pestmegyei legmagasb osztályzat szerint összesen 12 fr-r $8\frac{2}{10}$ krt fog fizetni.

Az adókivetés és behajtás kezelési rendszerét illetőleg szem előtt tartotta a pénzügyminister, hogy a ministeri kormányzat, a megyei és községi rendszerrel öszhangzásba bozassék. Megakarta adni a ministeri kormányzatnak azt, mit természete megkíván, de nem akarta, hogy e határon túl a ministeri kormány a községi és megyei életet absorbeálja; mert ez élet nélkül valódi polgári szabadságot nem ösmer. Ennek elvesztéséért gyarló kárpótlás-

nak találná azon részvétet, melyet a választók három évben egyszer 80,000 lakosra eső egy köretnak választásabai befolyás által gyakorolnak.

Akkint igyekezett tehát az adókezelést rendszeresíteni, hogy a kös-állomány gépezetének biztos működését a megyei hatóság s községi muriéipalitas ne zavarhassa; de viszont a ministeri kormányzat a megyei s községi életet meg ne semmisítse, hanem legyen meg kellő alárendeléssel mindeniknek saját hatásköre.

E szemponthói indulva adóügyi javaslata következőkön sarkallik:

Az adókulcsot a törvényhozás határozza meg.

Az ország oly nagyságú adókerületekre osztatik, miszerint egy-egy kerületben a községenkinti kivetést egy rónok, s a behajtást egy adótárnok, kik országos tisztviselők a a pénzügyminister által neveztetnek ki, elvégezhecsék.

A rónok községenként teszi adótárgyak szerint a kivetést; egyéni föl-osztásba nem ereszkedik. Munkálata nyilvános. Jelen vannak ellenőrség végett a törvényhatósági tisztviselők, kik a kivetési lajstromot ellenjegysik.

A törvényhatóság átvizsgálja e lajstromokat, s tehet ellenészrevételeket; de minden eljárás határidőhöz s felelőséghez van kötve A végelhatározás a pénzügyministert illeti, ki eljárásáról a törvényhozásnak számol.

A törvényhatóság elkészíti házi költségvetését, s azt a belügyministerhez végelhatározás végett felküldi, ki azt megállapítván a pénzügyministernek tudtára adja.

A község szinte elkészítvén költségvetését, azt a megyei s kerületi alszámvevők megvizsgálják, a törvényhatóság elhatározza, s a pénzügyministert minden község költségvetéséről értesíti.

E szerint a pénzügyminister előtt az országos házi és községi adó tudva levén, elhatározza, minden forint országos adó után hány krajczár házi adó, s hány községi adó fejében fizetendő.

Ezen arányban történik az egyéni kivetés is, s nincs szükség külön kivetésre, hanem minden adó egyesítettik.

A rónoki kivetés után következik as egyéni kivetés, melyet a községi jegyző hajt végre, ki megyei s kerületi tisztviselővé emeltetik,

Ennek ellenőre a törvényhatósági alszámvevő, ki az előforduló panaszokat megvizsgálja, a törvényhatóság elhatározza; a főlebbvitel a pénzügyministerhez fönmaradt.

Az egyéni kivetés lajstromba vetetik, as adószedőnek kiadatik, de minden adózónak saját könyvecskéjébe is beíratik.

Az egyéni behajtás községi adószedő által történik az adózók könyvecskéibe, azonkívül naplóba és külön adólajstromba is vezetetik.

A községi adószedőnek ellenőre az országos adótárnok, kinek nem szabad semmi kiadást tennie, hanem a hónap folytában beszedett adót a havon* ként egyszer megjelenő adótárnoknak adja.

Az adótárnok combinálja az adószedő naplóját az adólajstrommal, ezt néhány adózó könyvecskéivel. Minden hiány azonnal orvosoltatik.

Az adótárnok a községi és törvényhatósági illetőséget kiadván, az ország illetményét a kijelölt kincstári pénztárba szolgáltatja. Minderről a pénzügyminister értesítettvén, az egész ország adóállapotjáról minden hónapban tisztába jő.

A községi adószedők számadásait a jegyző elővizsgálja, a megyei számvevő felülvizsgálja; a megyéjét a megyei számvevő elővizsgába, a számvevő-

szék határos, a belügyminister felülvizsgálja; az adótárnakét a rónok elővizsgába, a pénzügyminister felülvizsgálja.

Minden év utolsó havában a tartozások tisztába hozatnak, minden hivatalnok eljárása jutalommal, de felelőséggel is jár.

Ez a pénzügyminister adórendszere, melynek nyomán bemutatja

1. Az adókulcsrólí törvényjavaslatot:

Törvényjavaslat az 1849-ki adókulcsról. A határörvidékek adózási tekintetben ideiglenesen jelen állapotjukban hagyatván, az országnak minden egyéb részeiben — Erdélyt is ide értve — valamint a kapcsolt országokban is, a már törvény által elhatározott közös teherviselés alapján 1849-ik évben az országos közadó következő kulcs szerint fog kivetetni és behajtatni. 1. §. A nádori kapuszám szerinti (portalis) kivetés eltöröltetvén, az adófizetés minden honpolgárral közös kötelességének igazságosabb felosztása tekintetéből, öt adónem állapítatik meg, úgymint: a) földadó, b) házadó, o) keresetadó, d) személyadó, e) távolléti adó.

Első fejezet. Földadó.

2. §. Földadó tekintetében a törvényhatóságok kilencz osztályba soroztatnak, mely osztályozat a jelen törvényhez % és %% alatt csatoltatik. 8. §. Ezen osztályozathoz alkalmazottan, szántóföldekre, szőlőkre és szilvasokra, az első osztálybeli törvényhatóságokban, 1200 öles holdanként közép számvetéssel 15 kr., az utolsó osztálybeliekben 6 kr. — rétekre, belső telkekre és kertekre az első osztályban 24 kr., az utolsóban 8 kr. — erdőkre, legelőre és nádasokra, az első osztályban 12 kr., az utolsóban 8 kr. fog országos évi adó gyanánt számíttatni. 4. §. Megjegyeztetik, hogy 'semminemű marhatól külön adó nem fog fizettetni; annál fogva, valamint az erdőtől fizetendő adó, mindennemű haszonvételt u. m. fáészást, makkoltatást, legelést, gubicsszedést; úgy a föld, rét s legelőadó már a marhaadót is magában foglalja. Az osztályzati közép kulcs a jelen törvényhez %% alatt csatoltatik. 5. §. Mindenik osztályzatú törvényhatóságban — a szántóföldekre, szőlőkre és szilvasokra öt alosztály, a belső telkekre, rétekre és kertekre három alosztály, — az erdőkre, legelőkre és nádasokra szintűgy öt alosztály állapítatik meg, oly módon: hogy a %% alatti lajstromban osztályonként kitett közép adókulcs mindenütt a közép alosztály kulcsát teszi, s ehhez képest a többi alosztályok kulcsa egy-egy krral (réteknél, kerteknél s belső telkeknél 2 krral) száll és emelkedik. Míszert azután az ország legelső osztálybeli törvényhatóságának legjobb szántóföldjére, szőlőjére és szilvására holdanként 17 kr., a legutolsó osztálybeli hatóság utolsó alosztályában pedig 4 kr. — belső telkekre, réte és kertre 26 kr., s illetőleg 6 kr. — erdőre, legelőre, nádasra 14 kr. s illetőleg 1 kr. fog a községenként! adókivetésnél kulcsul szolgálni. Az alosztályok szerinti földadókulcs, a jelen törvényhez 4 % alatt van csatolva. 6. Ezen alosztályzat a megyékre, kerületekre és székekre értetik, a kir. városok a %% alatti kulcs szerint fognak adóztatni. 7. §. Azt, hogy minden egyes község, az illető törvényhatóságnak melyik alosztályi kulcsa szerint fogja együtt véve a földadót fizetni, az összeírás alkalmával az országos rónok határozandja meg, főmáradván a t ez. szerint az illető törvényhatóságnak észrevételi s minden egyes érdekletnek panaszzoga, melyre nézve a véghatározatot meghozni a pénzügyminister hatóságához tartozik. 8. §. Az adófizetési kulcsnak külön kell a szántóföldekre, szőlőkre és szilvasokra, külön a belső telkekre! rétekre, kertekre, s külön az erdőkre, legelőre és nádasokra

kijelöltetni, de ámbár ezen három cathorjának minden földbemérés egy osztálykulcs van a %% alatt felvéve, az adókietés alkalmával mindazáltal, mindenes földnem, például szántóföld és szőlő, erdő és legelő a rónok által külön alosztályba soroztathatik. 9. §. Egy-egy késségnek minden egyes földneme, például szántóföld, szőlő, rét vagy legelő összesen s együttvéve csak egy alosztályi kulcs szerint rovatathik meg a rónok által, de a községben ai egyéni kietés alkalmával egyes szántóföldek egymás között a T. t. ez. szerint különbözőleg osztályoztathatnak. 10. §. Azonban egy-egy adótárgy összes adóilletékéből más tárgyra semmit sem szabad áttenni; s a mint a rónok által meghatározatik, hogy egy bizonyos községnek összes szántóföldje, a szőlőkkel együtt, vagy szántóföld és szőlő külön összesen mennyi adót viselend, úgy a szántóföldre vetett összes adónak csak a szántóföldek után, rétekre vetetnek csak a rétek után stb. szabad egyénenkint is kiéttetni. 11. §. A földadót mindig a tulajdonos fizeti, akár művelje földjét házilag, akár adta legyen haszonbérbe, a tulajdonos és haszonbérő közötti szerződési viszony kiegyenlítése magánútra tartozván. A hol mindazáltal a föld használatában a volt úrbéri viszonyhoz hasonló szolgálat vagy magánadózás nemé forog fön, például állandó földbér, kilenczed, robot vagy hegyvám, ott a földadó a földtulajdonos és földművelő között a venni szokott haszon arányában osztatik fel olyformán, hogy a földművelő által valamely földnek használatáért fizetett vagy szolgált bér középértéke tisztajövedelemnek vétetvén, annak 6 száztóliját a földtulajdonos, az illető adó többi részét pedig a földművelő fizeti. 12. f. Haszonbéréknél ellenben a földadót egészen a tulajdonos fizetvén, a haszonbérő keresetadót fog az alább meghatározandó módon fizetni.

Második fejezet. Házadó.

13. §. Minden olyan ház, melyben valaki lakik, legyen az maga a tulajdonos, vagy annak tisztje) szolgálja avagy bérlője, házadót fizet. Ezen adó szobaszám szerint határozatik meg. A szobákkal egy tekintet alá jőnek minden más olyan épületi helyiségek (localitások), melyek külön bérbe adhatók, milyenek: boltok, istállók, tárak, kocsiszínék, külön pinczék. Mezei gazdasághoz közvetlen tartozó épületek, vagy épületrészek, mint magtárak, csűrök, pajták, aklok stb. adó alá nem jőnek. 14. §. Házadó tekintetében az országban levő minden városok, falvak, puszták és tanyák négy osztályba Boroztatnak: 1-ső osztályba jő Pest városa. 2-dikba mindazon királyi s más városok, melyek nagyobb népességüknel fogva külön országgyűlési követküldés jogával vannak felruházva. 3-dikba mindazon városok, melyek választókerületi főhelyül vannak törvény által kijelölve, vagy nem ilyenek bár, de melyekben a lakások bérbeadásának s vevésének alkalma, nem egyes kivételképen, hanem rendszeren előfordul 4-dikbe minden más helyek. 15. §. Az első osztálynak házadóját a rónok 2 frtjával, a másodiknak 1 írtjával, a harmadiknak 30 krjával, a negyediknek 15 krjával számítandja. 16. §. A szobák s hasonló tekintetbe jövő helyiségek, minden községekben egyenkint, számszerint fognak a rónok által összeiratni, az összeirtaknak száma az illető osztályzati kulccsal sokszoroztatni, s ekkint az összeg megállapítatni, melyet azon község házadó fejében fizetend. 17. §. Azonban ugyanazon községben az egyéni kietés alkalmával, a házakra nézve, különböző helyzet s jövedelmezőség szerint alosztályokat lehetend megállapítani, melyek szerint a községre általában kiéttett hasadó felosztandó, de a házadóból más adótárgyra semmi nem hárttathatik. 18. §. Keresetadó alá tartozik a jövede-

lemnek és keresetnek minden neme, mely föld vagy hasonló cím alatt nem jött adó alá. Tehát

Harmadik fejeset. Keresetadó.

a) Fekvő birtoknál a földművelést, ahhoz számított marhatartást, és a hasbárt vagy lakást kivéve, minden más javadalom, például kocsmáltatás, sör- és pálinkafőzés, malomjövedelem, híd- s révvám, vásárjog stb. b) Minden személyhez kötött jövedelem, minők: tisztviselői fizetés, szolgálati bér, nyugdíjak, évpénzek, s általában bárminemű szolgálathoz, munkához s alkalmazáshoz kötött s meghatározott díj, bér s javadalom. c) Kikölcsönzött tőkék kamarjai. d) Bárminemű haszonbérlet, a házadó alá esőt kivéve, e) Úgy az értelmi, mint kézimunkának és keresetnek minden nemei, tehát tudományos szakgyakorlat, nevelés, irodalmi pálya, művészet, kereskedés, műipar, szállítványozás, kézimunka. 19. §. A keresetadó alól kivételnek a fejedelem és nádor részére határozott országos díjak, az álladalomnak minden javai s javadalmi (mint melyek természetükénél fogva semminemű adó alá nem jöhetnek); valamint szintűgy a katonáknak fegyveres szolgálatért járó rendes fizetések. 20. §. A keresetadó kivetésének általános szabálykulcsa az: hogy a tiszta jövedelemnek 6%-je vétetik fel adó gyanánt, ennek meghatározásában azonban következő vezérelvek szolgálnak szabályul. 21. §. A 18. §. a) pontja alá tartozó jövedelmek tanúvallomás, oklevelek s egyéb bizonyítványok nyomán kivilágosíttatván, 6%-jök adóul vétetik fel. 22. §. Ugyanazon szakasz b) pontjára nézve határozatlik: hogy a kik meghatározott fizetést s bért húznak, minők a tisztviselők, szolgák, segédek, nyugdíjasok, élvpénzesek stb., kiknek e szerint jövedelmök egészen tudva van, a kereseti adót következő arányban fizetendik: a) Kik pénzbeli fizetések mellett ingyen lakást és élelmet, vagy élelmi járulékot is kapnak, egész pénzbeli jövedelmöknek 6%-jét adóul fizetendik. b) Kik fizetések mellett csak egyikkel vagy másikkal, t. i. élelemmel vagy lakással vannak ellátva, pénzbeli jövedelmöknek három negyedrésztől fogják, a 6% adótt fizetni. c) Kik fizetések mellett sem egyikkel, sem másikkal nem bírnak, pénzbeli jövedelmeknek felétől fognak hasonló mértékben adózni. 23. §. A kikölcsönzött tőkék kamatai következőleg adóztatnak meg: zenkinek adósságai nem kutattatnak, s a föld, ház, és keresetadónak kivetésénél az adósság tekintetbe nem vétetik, hanem az adós, ki a föld-, has- és jövedelmi adót megfizette, ezennel feljogosítatik ezen adózó vagyont terhelő adósságai kamatjának 6%-jét, mint általa hitelezője helyett fizetett kereseti adót hitelezőjének kamatfizetésnél vagy tókelerovásnál beszámítani. A váltóhitelezések megadóztatásáról külön törvény intézkedik. 24. §. Haszonbérletekre nézve rendeltetik: a haszonbért szedő — a mennyiben haszonbérbe adott vagyontól föld-, ház- vagy keresetadót nem fizetett, annak mint tisztajövedelemnek 6%-jével adózik; — a haszonbért adó pedig, a haszonbérűi fizetni kellett összegnek felétől, mint tiszta jövedelemnek tekintett-tői 6%-et adózik. 25. §. Kereskedőknél, minden egyes kereskedőnek egész évi eladási forgalma, t. i. mennyi értékű árut ad el egy éven át, köztudomásra alapított felbecslés által evaluatlik, s ez tőkének tekintetvén, annak 6%-a tiszta jövedelemül, vétetik s ebből ismét 6% adóul számítatik. Ha a forgalmi tőkeérték meghatározásában a kereskedő magát terhelteve érezné, szabadságában áll igazságos evaluatio végett könyveit előmutatni, de arra nem kényszeríttethetik. 26. §. A gyárosok kereseti adója a kereskedőkével hasonló módon tétetik föl, valamint szintűgy as olyan orvosok, gyógyszeré-

szék, ügyvédek, mérnökök, tanítók, nevelők, s ily intésetek vállalkozói, írók, művészek is, kik, vagy a mennyiben nem bizonyos megbatározott jövedelmet hoznak, évi keresetüknek felbecslendő értékétől 6%-et adósznak. 27. f. Kézművesek lakások s mesterségüzésök helye szerint osztályoztatnak, s e tekintetben szintazon 4 osztály állapítatik meg, mely a házadóra nézve fentebb a 14. §-ban ki van jelölve. Mely osztályzat szerint:

az 1-ső osztályban, t i. Pesten egy-egy kézműves után, ki legény nélkül, de saját kezére, vagy magára a mesterre, ha legénnyel dolgozik — általában 8 írt. kereseti adó vettetik, a 2-dik osztályban 6 frt; a 3-dikban 4 frt; a 4-dikben 2 frt. Ezenkívül a legényekkel dolgozók minden egyes legénytől felényire, vagyis az első osztályban 4, a másodikban 8, a harmadikban 2, a negyedikben 1 forint kereseti adóra taxálatnak a rónok összeírása alkalmával. 28. §. Munkások és napszamosok, kik állandóul alkalmazva nincsenek, s bizonytalan keresetű napszamból élnek, évenkénti keresetadóul 1—8 napi munkabér értékével rovatnak meg; hasonlóképen négy osztály szerint és pedig az első osztályban 2 frt a másodikban 1 frt a harmadikban 80 kr. a negyedikben 20 kr. számíttatván a rónok összeírásakor személyenkénti adókulcsul. A négy osztályzat szintazon módon különböztetik meg, mint ez a 14-dik szakaszban a házadóra, a 27-dikben pedig a kézművesekre nézve megállapíthatott. 29. §. A keresetnek minden egyéb módjai s nemeiből élőknel, vagy ezekből is élőknel, minők: fuvarosok, hajósok, személy- és áruszállító társaságok, alkuszok, vontatók, halászosk stb. évi lehető tiszta jövedelmök értéke becsültetik meg, s ebből 8% adóba számíttatik. 30. §. A kézművesek és legényeik, nemkülönb a munkások és napszamosok, a rónoki összeírás alkalmával minden községben számszerint összeírátván, s a kézművesek s legényeik. kereseti adója az osztályzati kulcs szerint külön Összegben; a munkásoké 8 napszamosoké pedig szintűgy külön összegben községenként megállapíthatván, az egyéni felosztásnál alosztályzati különbségek tétethetnek, de ezeknek adójuk, más tárgyakra, s más személyekre át nem vitethetik. 81. §. Ezeket kivéve, minden más keresetadó az egyéni kivetésnél is akként lesz kivetendő, miként azt a rónok szintűgy egyénienként összeírta, 82. §. Mindenkinek személyéhez kötött keresetadója lakása helyén, vagy ha ez az fezágon kívül van, birtokszék helyen íratik össze; ha pedig egy vagy más egyén mint országos tisztviselő lakik kívül az országon, az ilyennek fizetése utáni kereset-adját a pénzügyministerium fogja kivetni s behajtani.

Negyedik fejezet. Személyadó.

33. §. Minden, a ki a fentebbiek szerint egy, vagy többféle vagyoni adót fizet, s csak azok, kik ily adót fizetnek, a föld-, ház- és keresetadó kivül, összes vagyoni adójuknak egy tizedrészét még személyadó gyanánt fisevendik. 34. §. Kivételnek a személyadó alól a fejedelmen és nádoron kívül, még a valóságos katonák, fegyveres szolgálatért járó fizetményeik után, miként már a keresetadónál is kivételtek; de a hadügyministerium bármely központi avagy vidéki szakaihoz tartozó közigazgatási katonahivatalok, például maga a hadügyminister, hadügyi statutitkár, osztályfőnökök, tanácsnokok, titkárok, hadibiztosok, irodai személyzet stb. ezen hivatalaik után kapott jövedelmeiktől, úgy a kereseti mint személyadót fizetni tartoznak. 85. §. A személyadóra nézve semminemű összeírás nem történik, mivel est a más nemű adók összeírásának összege már magában meghatározza.

Ötödik fejezet. Távollevők adója.

86. §. Az országból távollevők (absentisták t. i. kik rendes lakásukat külföldön tartják! vagy állandó lakásuk külföldön ne legyen bár, de évenként Magyarországon s a kapcsolt országokban és részekben hat hónapot nem töltenek, azon mennyiséget, mely az adóból (úgy a direct mint a mellékadókat ide értve) mind személyeikre mind vagyonukra kivettetik, kétszeresen tartóznak fizetni. 37. §. Ennek meghatározása végett, a rónok minden oly birtokosra nézve, ki az összeírás alatti községben nem lakik, az összeírás alkalmával megtudja, ha váljon nem tartózkodik-e külföldön? — s külföldön tartózkodásáról meggyőződván, távolléte adóját külön jegyzékbe teendi, fennmaradván az érdekelt személynek azon joga, hogy az ellenkezőt, alispáni hiteles bizonyítvánnyal igazolhassa; de ezen igazolásnál a honbani lakásnak csak azon időszaka jöhet tekintetbe, mely ugyanazon évben a rónoki összeírást megelőzte. 33. §. Kivételnek mindazáltal a távolléti adó alól a következők: a) kik életök 19-ik évéig iskolai tanulásért tartózkodnak külföldön; b) kik tapasztalásszerzés végett utaznak külföldön. Ily utazásra azonban akár egyszerre, akár ismételve tétessék, összesen két évi időszaknál több nem fordíthatatik a nélkül, hogy az illető egyén távolléte adó alá esnék, c) kik mint országos hivatalnokok, ezen minőségükben, vagy kormányi különös megbízás következtében tartózkodnak külföldön. 39. §. Mindezen adónemek kivetési s behajtási módjáról külön törvény intézkedik.

Törvényhatóságok házi adója.

40. §. A törvényhatóságok házi adójának kivetési s behajtási módjáról külön törvény intézkedik. 41. §. A törvényhatóságok minden házi szükségjeinek készpénzre számítva kell a háziadó rovataiba felvétetni. Ide értetnek a közmunkák is, melyek szintűgy készpénzben kivetttven, a törvényhatóságok által fogadandó munkások által fognak teljesített. 42. §. A törvényhatóság Házi adójához mindenki tartozik járulni, a ki azon törvényhatóságban föld-, ház-, kereseti és személyadókat fizet, és pedig azon arányban, mint azt, a törvényhatóságnak a belügyminister által helybenhagyott költségvetése nyomán a pénzügyminister annak megállapításával elhatározandja, hogy minden forint országos adó után házi adó gyanánt hány kr. fiztessék.

Községi adó. 43. §. A ki országos* és háziadót fizet, a községi adóhoz is járulni tartozik. 44. §. Ennek arányát a község által készítendő, s a törvényhatóság által, a belügyminister helybenhagyása mellett megállapítandó költségvetés nyomán, szintűgy mint a házi adót, toldalék-krokban fogja a kivetési törvény szerint a pénzügyminister meghatározni.

Bemutatja továbbá a pénzügyminister:

2. A törvényhatósági osztálykulcsot.

8. Az alosztályi földadó-kulcsot.

4. Az erdélyi törvényhatóságok osztályzatát s földadói alosztályokat

5. Az adókivetésről s behajtásáról törvényjavaslatot.

Törvényjavaslat Az adó kivetéséről és behajtásáról.

1. §. A közadónak községenként! kivetése és behajtása a törvényhatóságok közbejöttével, s ellenőrsége mellett, álladalmi tisztviselők által történik.

2. §. E végett a pénzügyminister az országot adókerületekre osztandja, úgy mindazonáltal, hogy egy-egy adókerületbe különböző törv. hatóságok területe egybe ne foglaltassék, s egy-egy adókerület csak oly kiterjedésű legyen, mi-

szerint a törvényben megállapított határidőben — egy-egy tisztviselő — úgy az adóketést, mint a községenkénti adóbehajtást személyesen végrehajthassa. 3. §. A pénzügyminister minden kerület számára egy adótárnokot s egy rónokot (dicator) nevez, ki egyszersmind amannak számvevője is. 4. §. Kisebb királyi városokban az adótárnok egyszersmind a közadónak egyénekénti behajtásával is foglalatzkodhatok, s mint ilyen, a községi adószedők számára alább kirendelt javadalmakban részesül; — nagyobb királyi városokban azonban, vagy megyei s szabad kerületi törvényhatóságban kebelezett, de népességöknél s terjedelmüknel fogva — egy adókerületet képező községekben, mint szinte a több községekből álló adókerületekben, sem a rónok, — az egyénekenkénti adóketésben, sem az adótárnok, a 38. §-ban megírt esetet kivéve, az egyénekenkénti adószedésbe nem bocsátkozik, hanem amaz csak az egész községre eső adót határozza meg; emez pedig, a községi adószedők által behajtott adót veszi át 6. §. Az álladalmi rónokok és adótárnokok álladalmi köztisztviselőknek tekintetnek, s valamint kinevezésük s elmozdításukra, úgy egész hivataloskodásukra nézve közvetlenül a pénzügyministertől függenek, kinek, és általa az álladalomnak felelősek; — fizetésök mindazáltal az illető törvényhatóságok házi pénztárának, a községi adóvetőké s adószedőké pedig a községi pénztárnak terhére esik. A hol pedig egy községnek saját jegyzője nem levén, az egyéni adóketés, az illető törvényhatóság Ítélete szerint, több községekben egy jegyzőre bízatik, ugyancsak a törvényhatóság fogja meghatározni, hogy az illető községek, az egyéni adóvetéssel megbízott jegyző fizetéséhez minő arányban járuljanak. 6. §. Az adó községenkénti összeírásának szeptember hónap 15-ik napjáig meg kell történni; az illető rónok által két, s illetőleg három példányban elkészíttetni, s egyik példánynak a község számára kiadatni, másiknak, megyében az alispánhoz, kerületben a kerület grófjához vagy kapitányához, a harmadik példánynak pedig a pénzügyministerhez szeptember 3-ik hetében postán felküldetni. Ennek pontos teljesítéséért az illető rónok hivatalától elmozdítás terhe alatt felelős, fenmaradván vétkesebb mulasztás esetében a pénzügyministernek még azon hatósága is, hogy az ily hanyag tisztviselőt az általa összeírt adó egy havi részletének bírság gyanánti lefizetésében tiszti ügyészi kereset mellett, az illető törvényszék által elmarasztaltathassa. Az illető postahivatal a feladás napját, a boríték külsején 60 pfrt. büntetés terhe alatt feljegyezni köteles. 7. §. Az illető alispán, kerületi gróf avagy kapitány vagy városi polgármester, a hozzá beküldött adórovási táblát a számvevő által eleve átnézetvén, legfőlebb october 15-éig közgyűlést tart; ott a rónokok által beküldött adórovásokat, a számvevő által netalán tett észrevételekkel egyetemben előadatja, s a közgyűlés észrevételeiről készült jegyzőkönyv felterjesztését a pénzügyministerhez legfőlebb october 3-dik hetében eszközli. — Ennek eszközéseért akkint felelős, hogy a pénzügyminister által a később felterjesztett észrevételek, az adó végmegállapításánál figyelembe többé nem vétethetvén, az illető alispán, kerületi gróf, vagy kapitány, vagy városi polgármester, az ezen mulasztásból valamely községre hárult kárt megtéríteni köteles leend; s a pénzügyministernek ily kártérítést rendelő határozata, a törvényszék által az illető község javára foglalás útján azonnal végrehajtható lészen. A postahivatalok iránt az előző szakaszban kiszabott köteletség s büntetés, úgy az ezen szakaszban felterjesztésé, mint általában minden hivatalos levelezésekre nézve kiterjesztetvén, 8. §. Mivel pedig azon eddigi szokás, miszerint ekkorig

az országos adó, a házi adó, s a községi adó külön-külön szokott kivettetni, s az adószedés is külön jegyzetek szerint, majd egyik, majd másik pénztár számára történt, jövedőre megszüntetik; s az adókvetés és behajtás egyesítetik, a törvényhatóságok kötelezettek 1849-ik évtől kezdve július végéig, jövő évi házi szükségük költségvetését elkészíteni, közgyűlésileg megvizsgáltatni, (végmegállapítás végett a belügyministerhez felküldeni. Mely köteletség teljesítéséért a megye alispánja, kerület grófja, vagy kapitánya, hivatalából elmozdítás terhe alatt felelős. 9. §. A beügyminister a törvényhatóságok házi költségvetését augusztus és szeptember hónapok folytán átvizsgáltatván, megállapítja s állapotását a pénzügyministerrel közli; ezen megállapodásnál azonban a törvényhatóságokra, törvény által nem rendszerített költségrovatokat nem parancsolhat, a törvényhatóságok által fölvetett összegeket (kivéven, ha pusztán számvetési hiba, vagy valamely törvényesített rovat kihagyása forogna fen) nem növelheti, ellenben köteles állapotásában arra ügyelni, hogy a házi adóba semmi illetékelen vagy túlzott kiadás fel ne vétessék. 10. §. Megyékben és kerületekben a községi adóra nézve pedig rendelkezik: hogy minden község, szintűgy július végéig, jövő évi községi szükségének előleges költségvetését, az illető megye alispánjának, vagy kerület grófjának, avagy kapitányának beküldeni tartozik; s ezért az illető községi jegyző — hivatalától elmozdítás terhe alatt — felelős. — Az alispán, vagy kerületi gróf, avagy kapitány ezen költségvetéseket a kerületi, vagy járásbeli számvetők által (kik a jövedőre megszüntetett törvényhatósági aladószedők helyébe léptettek) megvizsgálhatja; s a megye vagy kerület főszám vevője által felülvizsgálhatja. — Ezen egész vizsgálatnak augusztus és szeptember hónapok folytán okvetlenül meg kell történni, s a fentebbi 7. §. szerint october első felében tartandó törvényhatósági képviselő-közgyűlésnek végelhatározás végett előterjesztetni. 11. §. Valamint a törvényhatóságok házi pénztárának költségvetését az illető törvényhatóság készíti, s a beügyminister határozza el; úgy a községi költségvetést a községek készítik, s az illető törvényhatóságoknak a községek képviselőiből s megyei tisztviselőkből alakítandó közgyűlése, ennek rendszerítéseig pedig a múlt országgyűlés által helyettesített bizottmány határozza el; azonban határozata eredményét nem részletekben, hanem minden községre nézve külön megállapított összegben a pénzügy ministerhez feljeleníti. Mely feljelenítésnek az előbbi szakaszban említett octoberi közgyűlésből, legfőlebb october 3-dik hetében múlhatlanul meg kell történni; s valamint a tárgyalásnak azon gyűlésbeni bevégzéséért a gyűlés minden tagja egyenként, úgy a tárgy előterjesztése, s a pénzügyministerhez kellő időbeni felküldése iránt, a gyűlési elnök — hivatalától elmozdítás terhe alatt — felelős; valamint viszont az alispán, s illetőleg kerületi gróf, vagy kapitány azon községi jegyzőt, ki a községi költségvetést július hónapban be nem küldené, vagy számvetőköt, kik a vizsgálatot a kiszabott időben meg nem tennék, hivatalaiktól felfüggeszteni, helyüket ideiglenesen betölteni; s végelmozdítás és az elmozdított helyeirei választás végett, a legközelebbi közgyűlésnek jelentést tenni tartozik, különben a felelőség ő reá hárul. 12. §. Ezek szerint a pénzügyminister, a községenként kivetendő adómennyiségről értesítettvén, s azt az illető törvényhatóság netaláni észrevételeinek méltó figyelembe vételével végelhatározatilag megállapítván; egyszersmind arról, mennyiben lett légyen a törvényhatóság jövő évi házi adója megállapítva a belügyminister által, — arról pedig, mennyit teszen minden egyes község-

nek községi költségvetése, az illető törvényhatóság által tudósítván, ő fogja számítani, hogy a minden törvényhatóságra összesen eső országos adó minden forintjához, hasi adó fejében hány kr. és ismét minden község összes országos adójának minden forintjához községi adó fejében hány kr. toldalék esik, s ekként minden községre nézve, az országos házi és községi adó fejében eső illetőséget egy összegbe egyesítve meghatározza; s egy p^hányban az illető adótárnokhoz behajtás végett, más példányban pedig az illető törvényhatóságokhoz, az egyéni kivetés eszközlése végett akként küldi át, hogy legfőlegb november közepéig kézhez jussanak. Az egyéni kivetésnek december végéig be kelletvén rekesztetnie, az adóbehajtásnak pedig januárban megkezdetnie, s havonként egész éven át folytatatnia; mi végre 1849-től kezdve a hivatalos év a rendes naptári év szerint lesz számítandó. 18. §. Királyi városokban a házi adó a községi adóval egybeolvadván, a helybeli költségvetés végmegállapítása ép úgy, mint a megyék s kerületek házi adójára nézve, a 8-dik s 9-dik szakaszokban rendeltetett, a belügyminister köréhez tartozik. 14. §. Az egyéni adókivetésnél a házi és községi adó nem külön vettetik ki, s irántuk az adókivetésben külön számolat nem vitetik, hanem meghatározatván az egyént minden címek alatt illető egyenes közadó, a pénzügyminister által megállapított arány szerint, minden forinthez a házi és községi adó fejében toldalék hozzá adatik, s az egész egy összegbe egyesítetik. 15. §. Szintűgy az adó behajtásánál is, akár országos, akár házi, akár községi adó rovására külön beszedéseket tenni, tilos. Mindazt, mit a községi adószedők egy hónapon át behajtottak, a hónap végével községenként megjelenő adótárnok kezébe, minden beszámítás, levonás, vagy hiány nélkül beszolgáltatják; a ki viszont az átvett összegből a községi pénztárt aránylag illető részt, a község pénztárnokának, s az egész kerületében behajtott ösz-Bzgeből a -törvényhatóság házi pénztárát illető aránylagos részt a törvényhatóság pénztárnokának átadja; az ország kincstárát illető adóilletéket pedig azon álladalmi pénztárba szolgáltatja be, melyet helyfekvés szerint, a pénzügyminister, minden adótárnok számára kijelölend. 16. §. Az adótárnok minden havi adószedés előtt egy héttel azon tisztviselőt, kit a törvényhatóság e végre kijelölend, eljárásának napjáról s rendjéről értesítvén; a kijelölt tisztviselő az adószedésen jelen lenni tartozik. A folyó hóban, a községi adószedő által behajtott adó összeszámítását s nyugtatványozását és ellen nyugtatványozását ellenőrzi, s előttemezi. Az adótárnok ily előttemezett kimutatás mellett tartozván az országos adót az illető kincstári pénztárba átszolgáltatni; amaz pedig az adótárnok eljárása eredményéről a törvényhatóság elnökének jelentést teszen, ez viszont ezen jelentéseket évnegyedenként a pénzügyministerhez, az adótárnokok ellenőrzése végett beküldi. 17. §. Úgy az adótárnoknak, mint a mellé rendelt törvényhatósági tisztviselőnek joga, sőt kötelessége a havonkénti behajtás alkalmával akármelyik községi adózó adókönyvecskéjét előkívánni, s a község adószedő naplójával vagy rovásával összehasonlítani; hiány vagy különbség tapasztalása esetében a törvényhatósági tisztviselő megtévén nyomban a szükségeslett biztosító intézkedést, a tapasztaltakról a törvényhatósági elnöknek azonnal jelentést teszen, kinek kötelességében áll a hűtelen vagy hanyag adószedő ellen, rögtön szigorúan eljárni. Az adófizetésről. Minthogy jövedőben az országos adó nem egy összegben ajánltatik meg az országgyűlés által, nem vettetik ki porták szerint a törvényhatóságok között, s nem dicák szerint a törvényhatóságokban, hanem

tárgyadók tataroztatnak meg, s minden községek illetősége az országgyűlésileg megállapított kulcs és osztályosat szerint állapítatik meg; — az adókiivetés következőleg történik:

18. §. Az adókiivetésnek szeptember hó 15-ik napjáig meg kelletvén községenként történni, a kerületi rónok; miután a törvényhatóság és községek levéltárából, különösen a földbirtokra vonatkozó adatok iránt, minők: térképek, úrbéri tabellák, összesítési, elkülönzési perekbeni kimutatások, telekkönyvek, múlt évi összeírások stb. magának az év folytatában kellő elődolgozatokat készített: értesíti a kerületében levő községek előjáróit, mely nap fog adórovás végett kebelökben megjelenni; valamint, szinte a megye, sz. kerület, vagy kir. város főtisztjét a végett, hogy melléje, az illető sz. bírát, illetőleg számvevőt, vagy más kerületi, avagy városi tisztviselőket kirendelje, s ezeknek és a községi előjárásának közbejöttével, előre közhírré tethelyen és időben, az adórovást, az adótárgyak szerint, és pedig mindenek előtt a földadó kiivetésével megkezdi; 8 ebben következőleg jár el:

a) Földadó.

19. §. A törvényhatóság s község levéltárából kivett adatok nyomán, vagy a hol ily adatok nincsenek, a helybeli lakosok meghallgatásával, és szükség esetében, szomszédhelyeségi tanuk hit alatti kihallgatásával, meghatározza a községi határnak, s netalán hozzá tartozó pusztáknak kerületi kiterjedését; s fölhívja a község előjáróit, hogy ha ez ellen észrevételök van, a kiterjedést hiteles oklevelekkel nyomban bizonyítsák be, és e meghatározást a reá netalán előfordult észrevételekkel együtt jegyzékbe teszi. Ha ellenben a község előjárói a földterület meghatározása ellen kifogást nem tesznek ugyan, de a rónok — a bemondás valósága iránt kétsége támadván — peripherialis felméréshez nyúl, s ebből az sülné ki, hogy a községi előjárók, a bemondásban oly eltagadást követtek el, mely a bemondott területnek legalább $\frac{1}{3}$ részét teszi: a község a reá eső földadónak kétszeres fizetésével büntetetik, a felmérés költségeit az eltagadásra vetemedett előjárók tartozván viselni. 20. §. Minden pusztának, mely nincsen annyira népesítve, hogy maga egy községet tenne, a községi adóbani részeltetés tekintetéből, helyfekvés szerint, egyik szomszéd helységhez kell az adókiivetésnél soroztatni. 21. §. Meg levén a terület állapítva, a rónok mindenek előtt, a teljesen haszonvehetetlen földterület öszvegett, az összes területből levonván, megkülönbözteti, hogy a haszonvehető háttárrészből hány hold van szántóföld, szőlő vagy szilvás, hány hold belső telek, rét és kert s hány hold erdő, legelő avagy nádas; — a holdakat az egész országban mindenütt 1,200 □ ölével tartozván számítani. 22. §. Ezen megállapításban a hajdan úrbérinek nevezett birtok összegének felvételénél az úrbéri táblák, rendezési perek s adórovási összeírások egyik tájékozó adatul szolgálván a község határbani másnemű birtokok összegének bemondására a község azon figyelmeztetéssel szólíttatik fel, hogy a határ összes területe meg levén állapítva, minden elhallgatás a község terhére esik; mivel mindazon földbirtok, melynek minemősége meg nem határozatik, a legmagasabb rovása szántóföld és rétnak fog számíttatni. 23. §. A bemondások valóságára nézve a rónoknak kétsége támadván, tanukat hallgathat, szemlét tarthat, s megállapodását kijelentvén, az ellen a község lakosai közül bárki tehet kifogást; melyet azonban a rónok csak azon esetben vehet figyelembe, ha a kifogás nyomban, minden haladék nélkül, hitelt érdemlő oklevelekkel igazolttatik. 24. §. A rónok annak feljegyzésébe, hogy ki, mennyi szántóföldet, szőlőt,

tétet, kertet, legelőt vagy erdőt bir, nem ereszkedik, (ez az egyéni kivetésre tartozván) hanem csak általában mondja ki, hogy mennyi szántóföldet, szőlőt, szilvást, belső telket, rétet, kertet, legelőt, erdőt s nádasat véssen fel a község adórovásába. 25. §. Ez meglévén, miután az, hogy a törvényhatóság melyik osztályba tartozik, s hogy minden osztálynak hány alosztálya van, országgyűlésiig lett megállapítva, a rónok csupán azt határozza meg, hogy a község földadó tekintetében, melyik osztályba soroztatik; és pedig külön-külön a szántóföldekre, szőlőkre, szilvasokra, külön a belső telkekre, kertekre s rétekre, és ismét külön a legelőre, erdőre s nádasokra nézve; és kimondja, hogy mindenik földnemnek összege az országgyűlésileg megállapított kulcs szerint hány krjával fog az országos adónak a községre vetésében számba vétetni, következőleg földadó fejében az egész község mennyi adót fizetend. — AmbAr az országgyűlésileg megállapított adókulcsban a szántóföld, szőlő és szilvás egy cathgoriába, a belső telek, rét és kert ismét egybe, és a legelő, erdő és nádas, szintűgy egybe számíttatott; a hol mindazáltal az egy cathgoriába sorozott földnemek között például szántóföld és szőlő vagy legelő és erdő között, általában véve nagy különbség van, ott azoknak megadóztatásában külön alosztályzati kulcs vétethetik fel.

b) Házadó.

26.. §. Bevégeztetvén a földbirtok osztályzati összeírása, a rónok a hasadó összeírásához fog; s e végett tetszése szerint kijelölendő meghitelt egyének által, a törvényhatósági tisztviselő közbejöttével, a lakházakat, s azokban a lakszobák, vagy bért hozható boltok, tárak, istállók, pinczék, színek számát ösbzeiratja. 27. §. Megtörténvén az összeírás, az országgyűlési kulcs szerint megállapítja, hogy a község házadó tekintetében melyik osztályba tartozik, következőleg országos házadó fejében a községre összesen mily összeg esik. 28. §. A föld és házadó alól kivételnek: templomok, kór és dolgozóházak, iskolák s egyéb középületek, temetők s közlekedési utak, és kivételnek az álladalom kincstárának saját fekvő javai; de ha ezen javakat vagy bérben, vagy másnemű szerződés szerint mások használják, ezek az élvezett haszonból keresetadót fognak fizetni.

c) Kereset adó.

29. §. Keresetadó alá tartozik a jövedelemnek minden neme, mely föld, vagy házadó rovatba nem jött; tehát köz- és magántisztviselők, a ministerektől kezdve az utósóig, tanítók, lelkészek, orvosok, ügyvédek, mérnökök, írók, művészek, kereskedők, gyárosok kézművesek, bármi névvel nevezett segédek, hasznobérlők, fogadósok, szolgák, szolgáló leányok, s mindennapi élelmökön felül valami biztos keresetre számítható munkások. Az úgynevezett uri jogok és haszonvételek, mint például italméresi húsúvágási jog, halászat, vadászat, vásárjog, nem különben, malmok, hid-, út-, révvámok, bányászat, sör-, pálinkafőzés, s azok melletti marhahizlalás, fuvarozás, szóval a jövedelemnek, jövedelmező keresetnek s kereseti munkának bármely neme. 30. § A keresetadót a rónok az országgyűlésileg megállapított kulcs szerint egyénileg írja össze, s az egy rovatba eső adózók illetékének öszvegét egybe adva, veti ki a községre, miszerint ez, az egyéni kivetésnél, minden oly egyes cathgoriának, mely nem egyéni jövedelem, hanem osztályzati kulcs szerint taxái tátik, például kézműveseknek, napszámosoknak adóöszvegét, az illető egyének közt feloszthassa. 31.§. A tőkék kamatajainak megadóztatása szintűgy a keresetadóhoz tartozik. Ezek azonban, külön Összeírás alá nem jönnek; ha-

nem az illető adós által fizettetnek a hiteleső rovására, az adókulcsban meghatározott módon és beszámítás szerint.

d) Személyadó.

82. §. Megtörténvén e szerint a közvetlen adó minden elszámolt ne-
meinek összeírása, személyadó fejében, még a községre eső összes adónak egy
tized része, az adó öszvegehez hozzá tétetik; s ezen arány az egyéni kivetés-
nél is akként megtartandó, hogy személyadót csak az fizet, a ki valami köz-
vetlen tárgyilag, vagy vagyoni adót is fizet; s személyadó fejében mindenki
sem többet, sem kevesebbet, mint összes egyéb adójának $\frac{1}{10}$ -ed részét fize-
tendi. 33. §. Végre még a közvetett adó nemeiből a rónok összeírására, a pá-
link«kazántól járó, nemkülönbén az italmérsi s dohányárulási adó tartozik,
de ezek a közvetlen (direct) adóról különösen lesznek sommázandók, s ezek-
nek elseje az egyéni kivetésnél is az országos rónok által meghatározott meny-
nyiségben hajtatik be; a két utóbbiak pedig községenként külön össze-
gekben határozatván meg a rónok által, személyenként az egyéni kivetés-
nél fognak felosztatni. 34. §. A rónok ekként az összeírás alatt lévő köz-
ségre esendő, minden adónemeket egybefoglalván, a rovatos táblázatba, úgy
az összes adót, mint egyes rovatainak összegét, a keresetadót cathegóriák
szerint egyénenkint; szintűgy az italmérsi és dohányárulási adót, szám és
cathegoria szerint, a pálinkaadót pedig egyénenkint is beiktatja, a táblázatot
kir. városokban két, egyebütt három jegyzékben elkészíti, s a törvényhatósági
tisztvisselével s községi bírival és jegyzővel aláírta. 35. §. Ezen törvényható-
sági és községi tisztviselők azt, hogy az összeírás előttük ekkint történt le-
gyen, aláírásukkal bizonyítani, hivataluktól! elmozdítás terhe alatt kötelez-
tetnek; mindazáltal ha észrevételeik forognak fen, azokat az összeíráshoz csatol-
hatják, s ezt aláírásuknál is megjegyezhetik. 36. §. Ezen kifogási és észrevé-
teli jog, bármely illető községbeli egyénnek is megengedett, sőt ha ki ma-
gát az Összeírás által igazságtalanul terheltetve érzi, észrevételeit az össze-
írásnak törvényhatóságilag történendő átnézésé előtt oda is benyújthatja, s
irántoki véleményét a közgyűlés határozatilag kijelentendi, és igazság szer-
inti tekintetbe vétel végett a pénzügyministerhez felterjesztendő 37. §. Miu-
tán minden községnek adója a fent leírt módon, a pénz ügy in inister által meg-
állapítatott, s a törvényhatósághoz és országos adótárnokokhoz behajtás végett
leküldetett, az adótárnokok magokat a községenkénti adóbehajtásban csupán
és egyedül ehhez alkalmazandják; 8 az egyéni kivetésekbe nem bocsátko-
zandnak. 38. §. Mindazonáltal, ha a községi adószedők által, az összes adó-
illetőség az év folytában az adótárnoknak be nem szolgáltatott, a decemberi
adószedés alkalmával köteles az adótárnok magának az egyéni adóvetési táb-
lázatot előmutattatni, s a tartozásokat behajtani; ha pedig hehajthatlan téte-
lek találkoznának, azokat a fenforgó okokkal egyetemben jegyzékbe tenni,
miszerint semmi adótartozás más évre át ne menjen. A behajthatlanságok
iránti véghatározat s azoknak, hol alapos okok forognak fen, elengedése, ha
pedig a községi adószedő hanyagságából eredtek, ezekeni megvétele a pénz-
ügyminister hatóságához tartozván. 89. §. Az egyéni kivetés iránti részletes
rendelkezés a törvényhatóságok meghallgatása mellett a pénzügyministerre
bizatik. Mire nézve azonban a következő vezérelvek állapítatnak meg: 40. §.
Az egyéni kivetést, kisebb királyi városokban az országos rónok, nagyobb vá-
rosokban a városi közgyűlés által választandó adóvető, megyékben és sz. ke-
rületekben pedig a községi jegyzők teljesítendik. 41. §. A királyi városokban

egyszer megválasztott adóvető időszaki választás alá többé nem esik, hivatalából csak a városi tanács határozata következtében indítandó tisztügyészi per útján ítélet által mozdíthatatik el. 42. §. A községi jegyzők, mint a végrehajtásnak közvetlen orgánumai, megyei, és szabad kerületi tisztviselők fokára emeltetnek. 43. §. Választásuk következőleg történik. A törvényhatóság elnöksége által az illető község, vagy községek felszólíttatnak, hogy a jegyzőségre három egyént jelöljenek ki; mit ha teljesítenek, a választás a megye, vagy kerület által ezek közül történik, ha pedig nem teljesítenék, a kijelölés oly módon történik, mint a törvényhatóság más tisztviselőire nézve, 8 a választás is a megyei és sz. kerületi közgyűlés, vagy míg ez rendeztetnék, központi bizottmány által a többi tisztviselőkéhez hasonló módon eszközöltetik. 44. §. Az egyszer megválasztott községi jegyző hivatalából csak bírói ítélet által mozdíthatatik el, az e végetti tisztügyészi keresetnek, akár az illető község kérelmére, akár pedig különben is elrendelése a törvényhatósági közgyűlés, vagy bizottmány hatóságához tartozván. 45. §. A hol egyes község nem elég népes arra, miszerint maga egy jegyzőt foglalatoskodtathasson, a törvényhatóságnak szabadságában áll több községeket egy jegyzőségben egyesíteni! s a jegyző lakhelyét kijelölni. 46. §. A községi jegyzők fizetéseit, a megyei vagy kerületi törvényhatóság határozza meg. 47. §. Ezen fizetést a községi-jegyzők az illető község, vagy községek, helybeli pénztárukból kapják; mi végett annak a községi költségvetésbe!) évenként fel kell vétetni. A hol több községek vannak egy jegyzőségben egyesítve, azoknak a jegyző fizetésébeni részeltetősök arányát szintűgy a törvényhatóság határozza meg. 48. §. A királyi városi adóvetők s illetőleg községi jegyzők az adónak egyénekenkénti kivetésében következőleg járnak el: kezökhöz kapván az országos rónok által kidolgozott s a pénzügyminister által megállapított adólajstromot, annak egyes rovatait az illető egyének közt felosztandók, munkájokat nyilvánosan s az illető egyének meghallgatásával hajtják végre, és pedig

A földadóra nézve.

49. §. A földadónak minden rovatát, csak az illető földbirtokosok közt osztandják fel, oly módon, hogy a szántóföldekre és szőlőkre együtt, vagy külön-külön meghatározott adóösszeget csak a szántóföld, vagy szőlőbirtokosok fizessék, s egy tárgybeli adó más tárgyra, vagy szentélyre át ne ruháztassék.

A község földadója cathegoriák szerint a törvényhozásilag megállapított egy bizonyos alosztálybeli kulcsal levén számitva, az egyéni kivetés alkalmával minden földnemre több alosztályok megállapíthatók; de nem többek, mint a mennyi az illető törvényhatóságra s illető földnemre nézve törvényben meg van határozva, s az egyéni kivetésnél csak ezen alosztályi kulcskülönbség alkalmaz tathatik.

Például: X. megye törvény által földadó tekintetében a 6-ik osztályba tartozik, melynek szántóföldre nézve közép adókulcsa 9 kr. — Azon megyének X. helysége a rónok által 4-ik alosztályba Boroztatott, melynek adókulcsa 8 kr. minden hold szántóföld után. Van összesen 1000 hold szántföldje, tehát fizet szántföldadót 133 ft. 20 krt. Ennek kell az ottani szántóföldek közt felosztatni. De a határbeli földek különböző minőségűek, az egyéni kivetésnél tehát ugyanannyi alosztály felvehető, mennyi a törvényben azon megyére nézve megállapított, t. i. öt, s minthogy ezen alosztályok adókulcsa 11 — 10—9—8—7 kr. holdankint, az egyéni kivetést szintesén különbség szerint

lehet osztályozni, olyformán, hogy egy hold szántóföldtől senki 11 krnál többet s 7 krnál kevesebbet ne fizessen; mindnyájan együtt pedig 183 ft. 20 krnál sem többet, sem kevesebbet ne fizessenek.

A mely föld neme p. o. legelő vagy erdő a község lakosai által közösen használtatik, az egyéni kivetés az egyéni haszonvét szerint számítandó.

Például ha egy bizonyos község 9-ik osztálybeli törvényhatóságba tartozván, bír 1000 hold legelőt, mely a 4 ik alosztályba Boroztatván, holdjától 2 krjával fizet összesen 2,000 kr. adót, a legelő közösen használtatik, s van a helységben 400 szarvasmarha, és 1000 juh, melyből 10 darab egy szarvasmarhára számítható, összesen 500 darab, melylyel a legelőadó összegét elosztván, minden darab szarvasmarha, s minden 10 juh után 4 kr. legelőadó fog fizettni.

A háza d ó r a nézve.

50. §. A háza d ó összege a rónok által meg levén határozva! ennek egyéni kivetésénél, a házbirtokosok meghallgatása mellett, a község külön-böző részeiben jövedelmezőség szerint több alosztályokat lehet megállapítani, de az összes háza d ó csak a házbirtokosok által fizetendő s általok e czim alatt sem több, sem kevesebb nem fizethető, mint a mennyi a rónok által háza d gyanánt az egész községre kivetve van.

Keresetadó r a nézve.

51. §. A keresetadónak azon nemeire nézve, melyek az illető lakosok személyszerinti jövedelmeinek fölbecslése szerint lettek a rónok által megállapítva, az egyéni kivetés már a rónok adólajstromában befoglalvatván, ezek iránt nem ny kivetésnek, hanem csak átírásnak leszen helye.

Ellenben a kézművesek és napszamosok kereseti adója osztályzati kulcs szerint levén a rónok által megállapítva, ezeknek egyéni kivetésében, az illetők meghallgatása mellett, szintazon eljárás követendő, mely fentebb az 50. §.-ban a háza d ó r a nézve kijelöltetett, azon megjegyzéssel: hogy a kézművesek keresetadója csak a kézművesek közt, a napszamosoké pedig csak a napszamosok közt leszen az egyéni viszonyok tekintetbe vételével felosztandó. Személyadóra nézve.

52. §. Mintán az egyéni kivetésnél, minden egyes adózónak, föld-, ház- és keresetadóbeli illetéke, meg lön állapítva, minden személyre nézve a különböző czim alatti adók egy összegbe egyesítettnek, s az egyesített adóösszeghez annak tizedrésze, személyadó gyanánt hozzá adatik.

A törvényhatósági házi adóra és községi adóra nézve.

53. §. A pénzügyminister által községenként meg levén állapítva, hogy házi és községi adó gyanánt, az országos adó minden forintjához mennyi krajczárnak kell toldatni, ezen arány az -egyéni kivetésnél is megtartandó, az ezen adó fejében járó illeték minden egyes személyadó összegéhez hozzáadandó. 54. §. A királyi városi adóvető s illetőleg községi jegyző, a direct adónak egyéni kivetését ekként elvégezvén, a kivetésről két lajstromot készít, melyben minden egyes személynek évi adója, úgy rovat szerint, mint összesítve beírva, egyszersmind az is bejegyezve legyen, mennyit teszen egyénenként az évi adónak egy havi részlete, — s az ekként elkészített adólajstromnak egyik példányát a községi adószedőnek átadja, másik példányát pedig az illető törvényhatósági számvevőnek beküldi. 55. g. Aa adóvető s illetőleg községi jegyző kötelességéhez tartozik még minden

egyed adófizetőnek adókönyvecskéjébe azon évi adóját, annak egy havi illetőségét bejegyezni.

Mellékadókra nézve.

56. §. A közvetlen adó kivétele alkalmával egyszersmind a következő mellékadók is egyénekenként kivettettek s illetőleg őszéiratnak, u. m. a) Pálinkakazánadó. b) Italmérési, s c) Dohányárulási adó.

Ezen adókra nézve, minthogy a házi és községi adók kivételénél alapul nem szolgálnak, külön adólajstrom szintűgy két példányban készítenendő, s ezen adónemek az illetők adókönyvecskéjébe is külön beirandók.

És pedig a pálinkakazánadó minden változtatás nélkül a rónok őszéírásából átíratik; ellenben az italmérési és dohányárulási adó összege külön-külön az illető személyek közt szintazon módon osztályoztatik, mint ez a ház- és keresetadóra nézve az 60, és 51. §§-ban elrendeltetett 67. §. A ki magát az egyéni kivétel által igazságtalanul terheltevé érezi, okadatolt panaszával vizsgálat végett, a kir. városi vagy más törvényhatóságokban a kerületi számvevőhöz folyamodhatik. 58. §. Ezen kerületi számvevők, megyékben és szabad kerületekben az ezennel megszüntetett adószedők helyébe lépnek, s tisztokhoz tartozik az egyéni kivétel ellen hozzájuk adandó panaszokat, nemkülönbén a községi adószedők számadásait megvizsgálni, mely utóbbiaknak elővizsgálata azonban megyékben és sz. kerületekben a községi tanácsnak a jegyző közbejöttével kötelességéhez tartozik, 59. §. Az adókivétel elleni panaszokat a számvevő megvizsgálván, a kérdés végeldöntése végett a törvényhatóságnak véleményes jelentést teszen. 60. §. A törvényhatóság határozata ellen, a meg nem elégedő fél a pénzügyministerhez folyamodhatik, de ha panasza itt is alaptalannak bizonyodnak, az illető törvényhatóság által a vizsgálatban eljáró tisztviselő utazási költségeinek s napdíjainak megtérítésében fog elmarasztalni. 61. §. A kivétel elleni panasz ürügye alatt a kivett adó fizetése fel nem függesztethetik. A panasz valósága esetében a határozat után kelleltné a beszámításnak eszközöltetni, 62. §. Az egyéni kivétel szerinti adószedés községi adószedők által történik, kiket a község maga választ; de az egyszer megválasztott hivatalát mindaddig folytatja, míg vagy hűtelen, avagy rendetlen kezelés miatt el nem mozdíttatik, vagy pedig más okok miatt is adószedőt hivatalra alkalmatlannak bírólilag nem Ítéltetik. 63. §. Valamint egyéni kivétel tekintetében több községek egy jegyzőségbe egyesíthetnek, úgy ezen egyesítés az adószedésre is kiterjesztethetik. Mit az illető törvényhatóságok határoznak meg, s az adószedő fizetésébeni részvétet is ugyanazon arányban, mely a jegyzőre nézve kiszabott, megállapítanak. 64. §. Kisebb kir. városokban az országos adótárnok a községi adószedő tisztjét is teljesítheti. 65. §. A községi adószedő, a naplón kívül, melybe minden bevételeket napról napra bejegyez, még egy különös adóbehajtási lajstromot (incassatorium) is köteles tartani, melybe minden adózó neve, évi adója s havonkénti illetősége külön rovatokban beírva, s az adóvető által aláírva legyen. Ezen lajstromnak ezenkívül még az év 12 hónapjának megfelelő 12 rovattal kell elláttatniok, s minden adózó neve után az illető havi rovatba, az általa befizetett adómennyiségnek az adószedő kezével be kell egyénekenként íratni. Azonfelül pedig minden adófizetésnek az illető adózó könyvecskéjébe is be kell jegyeztetni. — Ezen három oklevélnek t. i. a naplónak, havi lajstromnak és adókönyvecskének tökéletesen össze kell hangzani; különben az adószedő, mint rendetlen kezelő

hivatalából azonnal elmozdítandó; a csempészet esetében az okozott károk megtérítésén felül még mint tolvaj is büntetendő. 66. §. A községeket, adószedőket s egyes adózókat az illető adólajstromok s könyvecskék nyomtatott példányaival az illető törvényhatóságok látják el. 67. §. A községi adószedő a beszedett adóösszegeből semmi esetben, senki utalványára semmi kiadást nem tehet; hanem a beszedett egész összeget minden hiány avagy levonás nélkül tartozik az illető országos adó tárnoknak, ki e végett havonként egyszer a községben megjelenik, beszolgáltatni, 68. f. Az országos adótárnok a községek havi adójának átvételében akként jár el, mint ez fenébb a 16., 16. és 17. szakaszokban rendelve van. 69. §. Az adótárnok köteles a községi adószedő naplóját, a havi lajstrommal (insassatorium) egybe hasonlítani, s az egybe hasonlítás eredményét, mindkettőn aláírásával bizonyítani; az átvett adó mennyiséget magában a naplóban nyugtatványozni; magát pedig az átvételről ellen nyugtatványoztatni, s est a 16. §. szerint láttamoztatni. 70. §. Miszerint pedig az adószedőnek kezelési hűsége folytonosan ellenőrizve legyen, az adótárnok köteles minden havi bevételkor a községbeli adózók körül többeknek adókönyvecskéjét előkívánni, s azt az adószedő havi lajstromával (incassatorium) egybe hasonlítani, különbség esetében a 17. §-bani eljárásnak levén helye. 71. §. A behajtott adóból a törvényhatóságnak házi adó felében s a községnek községi adó fejében járuló részt, az adótárnok az illető pénztárnoknak előttemezett nyugtatvány mellett kiszolgáltatja, s arról ellen nyugtatványt ad. 72. f. Az adótárnok irányábani számvétel tisztjét a íónok teljesíti, s a számadásokat felvizsgálat végett a pénzügyminiszterhez beküldi. A községi adószedő számadásait pedig megyékben és szabad kerületekben a községi jegyző közbejöttével a törvényhatósági számvető vizsgálja meg, s vizsgálatáról az előforduló nehézségek iránti végelhatározás végett a törvényhatósági számvető-székek jelentést teszen. 73. |. A rónok és adótárnok fizetéseit a pénzügyminiszter határozza meg, s az illető törvényhatóságok házi pénztárai fizetik; valamint szintűgy a királyi városokbani adóvetők s adószedők fizetését is; — a községi jegyzők és adószedők fizetéseit pedig a megyék s illetőleg szabad kerületek határozzák meg, s a községek fizetik, mely fizetéseknek tehát a törvényhatóságok s illetőleg községek házi költségvetésében számba kell vétetni. 74. §. Ezen fizetéseken kívül a íónok az általa összeírt adónak 1%-jét, az adóvető s illetőleg jegyző az általa kivetett adónak szintűgy 1%-jét, az adótárnok az általa községenként átvett adónak hasonlóan 1%-jét, s a községi adószedő, az egyénenként behajtott adónak szintűgy 1%-jét veendik jutalmul. — A rónok és adótárnok százaléakai az országos pénztárnak, az adóvető s illetőleg jegyző a törvényhatóság házi pénztárának, az adószedőé pedig, a községi pénztárnak esvén terhére. Mely végett a pénzügyminiszter, a törvényhatóság Összes országos, házi és községi adójának 1%-jét a házi költségvetéshez, a község összes adójának 1%-jét pedig a községek saját költségvetéséhez hozzá számítandja, s az illetőséget ekkint fogja meghatározni. 75. §. Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminiszter bizatik meg, ki egyszersemind felhatalmaztatok ezen törvény értelmében kötelező utasításokat készíteni, az előfordulható kétségeket eldönteni, s törvénynyel el nem látott egyes eseteket ideiglenesen elhatározni. Minden e részbeni eljárásáról a törvényhozásnak időnkint jelentést tenni köteleztetvén.

Az egésznek végeredményét egybefoglalva, a fedezendő hiány	
1648-ban.....	16,000,000 frt
1849-ben	45,000,000 „
	Összesen 61,000,000 frt

Ez azonban a legrosszabb eset számítása, azon eseté, ha háborúnk lesz, s az 1849-ben is végig tartana.

Mennyit fognak ebből a javasolt adónemek fedezni, bizonytalan; 31 millióra azonban lehet számítani, mely esetben a hiány 40 millióra menne.

Mivel azonban bizonyosan nem tudhatni, kénytelen a pénzügyminister az egészre hitelt kérni, mely végre a következő törvényjavaslatot terjeszti elő: *Törvényjavaslat.* Az ország 1849-dik évi közszükségeinek fedezése végetti hitelnyitásról.

A mennyiben a jelen törvényhozás által 1849-re megállapított költségvetést a kijelölt közjövödelmek nem fedezendék; az ország 1849-dik évi közszükségeinek fedezése végett az ország kincstára számára 45 millió pfrt erejéig hitel nyitatik. Ennek következtében: 1. §. Az ország pénzügyministere felhatalmaztadtik, azon 16 millió pfrt-on felül, melynek az 1848-diki második félévi szükséglet tekintetéből kölcsön útján vagy kamatlan pénzjegyek kibocsátásával fedezésére a T. t. ez. által már felhatalmaztatott; még 45 millió pfrt erejéig kölcsönt venni, vagy kamatlan papirospénzt kibocsátani. 2. §. Ezen felhatalmazást azonban a kijelölt határig csak azon mértékben leszen szabad használnia, a mennyiben a közjövödelmek a megállapított költségvetést nem fedezendék. 3. §. Mindazon feltételek és biztosítékok, melyek az 1848-ra szánt 16 millió pfrtnyi hitelre nézve a T. t. csikkben úgy a kölcsön, mint pénzjegykibocsátás iránt megállapíthatnak, ezen 45 millióra is világosan kiterjeszhetnek. 4. §. Különösen a kibocsátandó kamatlan pénzjegyekre nézve rendeltetik, hogy azoknak teljes névszerinti értéküket a közállomány minden mostani és jövődöbeli közjövödelmeivel ezennel biztosítván, azok minden országos és közpénztárakban teljes névszerinti értékben, ezüst pénz helyett elfogadtassanak. — Ezenkívül 5. §. A közállomány ezennel azt is biztosítja, hogy a jelen és a T. t. ez. alapján kibocsátandó magyar kamatlan pénzjegyek 1852-dik esztendőttől kezdve minden évben legalább 8 millió pfrt. erejéig el fognak törleszteni; kivéven mindazáltal azon esetet, hahogy a kibocsátandó pénzjegyek egész összegének forgalomban hagyása a közjölötre nézve jóté, konyak és kívánatosnak mutatkoznék; miről a törvényhozás fog annak idejében határozni. 6. §. Annyi azonban ezen esetre is már most eleve meghatározatik: hogy a törlesztésnek csak azon esetben leend szabad vagy meg nem kezdetnie, vagy évenkénti rendes folytatásának felfüggesztetnie, ha időközben az ország kincstára elegendő ezüstpénzzel leszen ellátva, miszerint az ország pénzügyministere elrendelhesse, hogy a forgásban maradandó pénzjegyek, az előmutató kívánságára az ország pénztárainál akármikor ezüstpénzre felváltassanak. — Míg ez meg nem történhetik, addig az 5. §-ban elrendelt törlesztésnek rendes folytatásáért a közállomány ezennel kezeskedik. 7. §. A pénzügyminister ezen törvény végrehajtásával megbízatik, ki ezen pénzügymunkálat állásáról s eredményéről a törvényhozásnak évről évre nyílt számadást adni köteles leend.

Föltéve a legrosszabb esetet, hogy egyenes és mellékadókul egy fillér sem jöne be; — mi képtelenség — ez esetben mintegy 60 millió frt pénzjegyet kellene kibocsátani.

De ehhez a pénzügyminister még a hitelintézetre 15, az úrbériségék kárpótlási előlegesésére szinte 15 millió kibocsátására fog engedelmet kérni, mely esetben az összes kibocsátás 90 millióra megy.

Kérdés, nem volna-e a pénzjegyforgalom szerfölött nagy? a pénzügyminister meggyőződése szerint nem, mert a forgalomban levő 40 millió bécsi pénzjegyekkel s 10 millió ezüsttel az összes forgalom tenne 140 millió frotot, minden fejre tehát 9 % frot esnék, s ez a legcsekélyebb arány, melyet Európában ismerünk, mert Nagybritanniában egy főre esik 41 ½ frot, Frankhonban 89 frot, Hollandiában 52, Belgiumban 28, Portugalliában 24, Némethonban 25—30, Svécziában 11 frot 24 frotó pénzlab szerint

De kérdés még, károsan vagy jótékonyan hatna-e e kibocsátás az ország jólétére? A pénzügyminister hiszi, mikép nemcsak károsan nem hatna, sőt kitágulnának a nemzettest minden munkás izmai, mint rabé kitágul, midőn a fogság gőzéből szabad légre jut

Adja meg a törvényhozás a munkás mozgalomnak ez életerőt s biztositson békét s önállást a nemzet férfias határozottsága ez országnak, s kevés évek alatt a hon boldogságának szívemelő érzetével emlékezendünk vissza a jelen napok küzdelmeire, szenvedéseire, melyek szabadságunkat megedzendik, s melyeknek férfiasan szemökbe kell néznünk, mert isten áldást csak munkáért ad.

A pénzügyministernek az országos pénzügyről szóló jelentése és törvényjavaslataiból az első rész felett, mely a folyó évben még remélhető jövedelmekről s költségek fedezéséről szól, az általános tárgyalás befejeztetett, mivel a ház, valamint a központi bizottmány mostani körülmények közt nem látta idejét annak, hogy gyökeresen új rendszert teremteni lehessen, azonban másfelől a központi bizottmány egyes észrevételeit a pénzügyminister is általában elfogadta, ennélfogva a házban is csak egyes észrevételek tétettek. Legnevezetesebb, hogy az eddig adómentes osztályra nézve az eddig szokásban volt, de a volt Erdélyre nézve nem is alkalmazható porták helyett, a ház mérsékelt jövedelmi adót fogadott el, mennyiben a nyilatkozatok mutaták, a jövedelem 3%-jét vévén alapul,

Interpellatio is tétetett a hadügyministerhez, de mintán jelen nem volt, helyette röviden a pénzügy- és kereskedelemministerek adtak rövid felvilágosításokat.

XIII-ik ülés a felsőházban

aug. 28-án.

Az elnök kijelenté, hogy a had- és pénzügyi törvényjavaslat a képviselőház elnökétől neki átküldetett s ezek felolvasandók. (Felolvastatnak.)

Perényi mindkét kérdést bizottmányra kívánja bocsátani, de azon meghagyással, hogy az még ma elkészüljön s hogy holnap már referálhasson. A többség Perényi véleménye mellett nyilatkozván, az tón végzéssé. Wesselényi indítványa is bizottmányhoz utasított. Ezzel az ülés eloszlott.

XLI-ik ülés az alsóházban

aug. 29-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Omazta Zs. törvényjavaslatot nyújtott be az úrbéri viszonyok rendezése iránt. — Táncsics az idő rövidsége miatt elvül kívánja kimondatni, hogy jövőben a bordézma és királyi haszonvétel szüntessék meg, s felette a jövő országgyűlés határozzon.— Boczkó látván Ausztria törekvését Magyarország ellen, törvényjavaslatot nyújt be az ország függetlenségének biztosítása iránt

Ekkor a ház napi rendre térvén át, a pénzügyminister törvényjavaslata a központi bizottmány módosításával elfogadtatott. — Klauzál keresk. minister a vámkérdés ügyében következő beszédet tartott:

A tárgy, melyről szólni fogok, igen fontos, és kívánja minden tekintetben a ház figyelmét. Mert a mostani időig fenállott vám-szabályzat olyan, hogy miatta Magyarország sem földművelésének, sem iparának, sem kereskedésének fejlődnie nem lehetett Ezeknek fejlődése nélkül pedig Magyarország minden legcélszerűbb intézkedések mellett is szegény fog maradni, sem ipara, sem kereskedése, sem általában nemzeti vagyonság emelkedni nem fog. Igen rövi-

den fogom előadni vázlatát a mostani vám-viszonyoknak, s nem tartom szükségesnek azt bővebben fejtegetni, mert azt hiszem, a ki elvállalta a törvény hofeásbani részvételt, bizonyosan megszerezte magának azon szomorú tapasztalást, hogy a Magyarországnál nyomasztóbb vámviszonyokban a világnak egyetlenegy colóniája sem volt. Ugyanis az ausztriai örökös tartományoknak volt absolut kormánya nemcsak hogy egyenesen oly állapotba hozta Magyarországot, hogy itt az ipar ne fejlődhessek, és így kizáró piaczává tette Magyarországot az ausztriai tartományok gyárainak, hanem még ezenfelül úgy vezette a dolgot, hogy Magyarországtól mindazon nyers czikkeket, melyekre a feldolgozás miatt szüksége volt, minél jutányosabban megszerezhesse. A kiskereskedésnek azon ágaira pedig, melyeket Magyarország más országból volt kénytelen megvásárolni, a kereskedést ismét az ausztriai tartományok fővárosában és a trieszti kikötőben összpontosítá, a vámszabályok következtében. Történtek itt, tisztelt ház, az előbbi dicasteriumok felszólalásaira, melyek mindig akkor történtek, meglehetősen nyugodt hangon, midőn az országgyűlésen erős hangon tettek követelések, történtek némely csekély, Magyarország nyomasztó állapotát valamennyire enyhítő változtatások is; — így péld. annakelőtte, akiilkereskedést értve, minden cikk, mely Ausztriában a vámot megfizette, mikor külföldről Ausztriába behozatott, az szabadon vitethetett Magyarországba, de midőn innen visszavitetett Ausztriába, akkor eleinte az egész külföldi vámot, később a fél külföldi vámot fizette meg. Ez változtatást szenvedett e tekintetben is. Van azonban 17 cikk, melyre nézve még mindeddig Magyarország érdekének meg nem felelő vámszabályzat áll. És ez oka, hogy a Duna-alvidéki marhakereskedés Magyarországot mindeddig kerüli, holott természet szerint kijelölt útja Magyarországon vezetné azt keresztül az örökös tartományokba. Így vannak a gyarmati természetmények, melyekre Magyarországnak némely tekintetben szüksége van, némely

tekintetben kényelme kívánja meg azokat, ezek is szinte így állanak jelenleg is a vám viszonyban, his a legfurcsább dolgok közé tartozik, hogy, mi az internationális kereskedést illeti, a belkereskedést is Ausztria nemcsak nehezítette, és mintegy lehetetlenné tette a vámrendszernél fogva az ipar emelkedését, mert igen csekély vámot tett készítményeinek behozatalára, de magát még védte is Magyarország ellen, sokkal magasabb és négyszeres fokozatban különböző vámtétel által. — Ilyen állapotban vevém által a közigazgatásnak, a nemzetnek mindenesetre legnagyobb figyelmét igénylő ezen ágát, és múlhatlan kötelességemnek tartottam kinézni az egészből azokat, melyeken haladék nélkül kellett segíteni. És legelőször is elrendelem minden magyar harminczadnál azt, hogy minden harminczadnál vezetessék egy mercantil könyv addig is, míg Ausztriával e részben tisztába jövünk; melyben jegyeztessék fel mindazon külföldi áruczikk, mely megfizette Ausztriában az illető vámdíjat, és Magyarországra behozatott vámdíjasan; szinte úgy jegyeztessék fel azon külföldi, leginkább Törökországból behozott áruczikk, mely nem Magyarországon consummáltatik, hanem innen vitétik ki Ausztriába. Ezt azért láttam szükségesnek, mert a jelen állapot úgy volt elintézve, hogy bármely gyarmati czikk, bármely külországból Ausztriába bejött, megfizesse a vámdíjat, és ha Magyarország határára úgynevezett szabad boltával jött be, tehát a magyar kincstárnak semmit sem fizetett; ellenben a legújabb időben ki volt véve, hogy a Törökországból jött czikk Magyarországon fizette meg a vámot, s ha Ausztriába vitetett ki, nem fizetett semmit. Ez látzólagos viszonyosság volt csak, mert azon czikkek, melyek Ausztrián vitetnek keresztül Magyarországra külföldről, több vámot fizetnek, mint azon kevés czikkek, melyek Törökországból Magyarországon keresztül Ausztriába vitettek díj nélkül. Ez körülbelül 100,000 forintot tesz évenként. Én tehát felszólítottam az ausztriai kormányt, hogy ő is hozza be ezen mercantil-könyvet, hogy az év végével a leszámítolá-

sok megtörténhessenek addig is míg másként lehet az iránt intézkedni. Második lépésem volt, hogy én szükségesnek láttam az ausztriai kormányt felszólítani, hogy a vámszabályzás tekintetében némi bizonyos, oly szabályokat köves? Bűnk ideiglenesen, addig is, míg a vámszabályzat megtörténik, melyek mind a két nemzet igazságos követeléseivel megegyeznek. így például vannak egyes olyan nyers anyagok, vagy pedig félig levő készítmények, mint a cukorliszt, a mely midőn Ausztriába vitetik be a külföldről, fizet márszájától 7 ft 30 krt; e cukor pedig maga, a mely Gréczen^ vagy más ausztriai tartományi gyárakban készül, semmit sem fizetett, mikor Magyarországra jött be. Én tehát az ilyen félig nyers készítményeket azok közé soroltam, a melyekre nézve a kölcsönös leszámítolásnak meg kell történni. Az ausztriai ministerium, mely időközben többször változott, értem mindjárt a másodikat, mert az elsőben igen rögtön történt változás, szinte küldött a magyar ministeriumhoz egy általános felszólítást azon óhajtással, hogy Magyarország a maga vám-viszonyait, egyetértve velők, szabályozza; valamint én is egyetértést ajánlottam. Az én első levelemre és sürgetésekre semmi választ nem nyervén, legelőször kötelességemnek éreztem megmutatni Magyarországnak a tekintetben is függetlenségét, és azon ágára az iparnak, mely épen a legtermészetellenesb állásban volt helyheztetve, önállólag fellépni. Ez volt a dohánytermesztés érgyártás.

Az ausztriai kincstár természetesen a magyar dicasteriumok által, — de méltóztatnak tudni, mik voltak azok előbb? — azok által megadatta magának az engedményt, hogy Magyarországon dohánykészítményeivel kereskedést üzhessen. Pesten traficát állított fel. A magyarországi dohánykereskedés köteles akkor, midőn külföldi dohánykészítményt hoz be, 40 pftot fizetni márszájától; a kincstár pedig nemcsak az Ausztriában készített dohánykészítménnyel üzte a kereskedést, és attól nem fizetett semmit, hanem ezenfelül az ausztriai kincstár külföldről is hozott be do-

hánykészítményeket és dohányt is, és a készítményektől nem fizetett semmit, s ennél fogva a magyarországi kereskedelem vele nem versenyezhetett, mert 40 ftot kellett fizetni mázsájából, az ausztriai kincstár pedig semmit sem fizetett. Így volt a nyers dohányra nézve is a magyar dohány készítő, a kinek külföldi levelekre bizonyos tekintetben szüksége van, a levelek mázsájától fizetett 15 ftot; az osztrák kincstár pedig, mikor behozta a leveleket, nem fizetett semmit. Ezen állapotot annál kevésbé lehetett tovább elnézni, mert minden oldalról történtek igazságos felszólalások, és mivel még a néhai helytartótanács által a márciusi napokban bezárni rendelt dohánytraficák annak igazgatója által önkényesen felnyitvatván, engem morális kényszerűségbe hozott az iránt intézkedéshez nyúlni, és a pesti váczi-utczában levő dohánytraficát bezárattam. Küldöttem egy jegyzéket az osztrák ministeriumhoz, melyben felszólítottam, hogy nem lehet státusban más státusnak kereskedést üzni, mint státusnak, viszonti kedvezmények nélkül; és mivel a pesti trafica be volt zárva, s igazgatója önkényesen nyitotta fel, tehát akaratom az, hogy a további intézkedésig bezárva kell maradnia. Másodszor szükségesnek láttam, hogy a kincstár, mennyiben bizományosai által üz kereskedést, szinte azon vámot fizesse, melyet fizet a magyar polgár, t. i. hogy ha behoz külföldi dohánykészítményt, mázsájától 40 ftot, a levelek mázsájától pedig 15-öt. Ugyszinte szükségesnek láttam azt, hogy az ausztriai gyárak készítményeinek behozatalát szinte vámdíjazni kell, hogy a magyarországi ipart védjem. (Helyes!) Ezzel is meg akarván mutatni azt, hogy Magyarország kész azon néppel, melylyel egy fejedelem által egyesítve van, ha viszont jó szándokot tanúsít, különbséget tenni más népektől; és így az ausztriai dohánykészítményt megvámoltam ugyan, de nem 40 hanem 15 pftal. Erre az ausztriai ministerium néhány hét után felszólalt, óvást tett, felhívott megszüntetésére ezen vámtételeknek; különösen azon óhajását nyilatkoztatta ki, hogy a temesvári dohánygyárra nézve,

melyre nézve szinte megírtam, hogy nem osztom azon elvet, hogy egy státusban más státusnak, mint státusnak gyártást fizni, viszonti kedvezmények nélkül, lehet, — tehát felszólított, hogy legalább a temesvári dohánygyárt ne zárassam be. Előhozta mindazon okokat, melyeket e tekintetben méltán elő lehet hozni: hogy ha vám mellett hoz be külföldi dohányt az osztrák kincstár, ez Magyarországra nézve nem veszélyes, — hogy ott több embert foglalatostkodtat munkával, — hogy e részben költséges etablissementja van ott, tehát ne tegyek intézkedést. Fel is hagytam az intézkedések folytatásaival azért, mert azt láttam, hogy Magyarországnak kétségkívül érdekében van, ha lehet, ha a jó akarat tul a Lajthán mint a Lajthán innen megvan, az ausztriai nemzettel, mely többé nem áll absolut kormány alatt, és melynek nem kormányával van dolgunk, hanem a szabad nemzettel, oly harmóniában és barátságos egyetértésben élni, a melyben egymástól két független nemzet élhet. Én tehát e tekintetben az intézkedést felfüggesztettem a temesvári gyárra nézve a dolgok további kifejléséig. Mivel azonban első felszólításomra nem kaptam választ, nem tudván azt, hogy ők mikép éreznek a kölcsönös leszámítás iránt, és mivel financiális állapotunk is megkívánta a czukrot, mely évenként 84 ezer mázsát tesz, mely behozatik, ettől, mikor liszt-alakban jön be, az ausztriai kincstárnak 7 ft 30 kr. fiztetetik, szükségesnek láttam, hogy e részben is a magyar kincstár addig is, míg a vám szabályoztalak, ideiglenesen kármentesítsék. Így történt az, hogy a czukorra nézve, mely gyarmati lisztből készül, mázsájától 4 ft beviteli díjt állapítottam meg. Erre még írásbeli választ nem nyertem. De elküldöttem levelezés következtében több biztosokat, kik az ausztriai ministerium által kinevezett biztosokkal kölcsönösen értekezzenek a vám szabályzata felett, mely iránt csak az előkészítő lépések tétettek ugyan meg, azonban van szerencsém a háznak kijelenteni, hogy az osztrák kormány biztosai részéről azon nyilatkozat történt, hogy maga az osztrák kor-

mány a külföldre nézve óhajtja az ügynevezett tiltó vámrendszert megváltoztatni. És mondhatom a háznak, hogy valamint Magyarországnak ily coloniális állapotban tartása mindenesetre abban találta fel okát, hogy az osztrák abszolút kormány Magyarországot nem szerette jobb anyagi állapotban látni, nehogy a többi örökös tartományok neve alatt ismeretes tartományok megkívánják az alkotmányt, és valamint meg vagyok győződve arról, hogy Ausztria ipara sokkal magasabban állana, ha nem gyakorolt volna prohibitív rendszert a külföld irányában ennyi ideig; miért ha a helyett, hogy azt századokon keresztül fentartotta, fokozatonként szállította volna lejjebb a külföldi készítmények behozatalát, — kétséget sem szenved, hogy miután a teremő egyaránt osztogatja azt minden embernek, mit elmének nevezünk, kétségen kívül, ha Ausztria nem lett volna is feltalálója az iparnak, de elérte volna utánzás által Angol-, Francia-, Belgium és részint Németország ipaitit; azonban a folyvást fentartott prohibitív rendszer — mert 60% nem egyéb prohibitív rendszernél — elaltatta az ausztriai gyárat, és azoknak kellett, hogy kizáró piacot szerezzen, s ezen fogyasztási piac volt Magyarország. E tekintetből nem akarták alkotmányos Magyarországot vagyonosodra engedni; s a másik tekintet, hogy sokkal könnyebb volt megtartani a fenálló rendszert, mint azon változtatni. Ez volt oka egy részről, hogy sem Magyarországon az ipar nem fejlődött, más részről az ausztriai ipar sem fejlődött magasabbra, mint lehetett volna. Es ha Ausztria a prohibitív rendszertől a külföld irányában eláll, és czélszerű változtatásokat tesz, akkor, tökéletesen meg vagyok győződve, hogy, ha Magyarország a maga iparát védve, védvámrendszert fog állítani, Ausztria iparának nem lesz oka ellenünk felzúdulni; mért ösztönöztetvén czikkeinek tökéletesítésére, a legrövidebb idő alatt a Dunatartományokban fog czikkeinek fogyasztására piacot találni, hol most nem tudják vele kiállni a versenyt, kivéve az üveget és néhány cikket. Ha

tehát Ausztria polgárai, mint remélem, be fogják látni azt, hogy czélszerűen téve a vámtételeket, más részről, ha Magyarország kedvező iparának megvédésében túlságig nem megy, Magyarország iparának fejlődni lehet a nélkül, hogy Ausztria iparának ártana.

Mi a vámszabályzást illeti, ennek természetesen két tekintetből kell kiindulni: az örökös tartományok és Magyarország tekintetéből. Nem akarom hosszasan fejtegetni, hogy a kereskedés szabadságát, azaz a vámszabadságot az úgynevezett külkereskedésben Ausztria és Magyarország között a legjobbszándok mellett is lehetetlen mitőlünk kívánni; — lehetetlen pedig azért, mert Magyarországnak mindenesetre szükséges, hogy ipara legyen; mert nem áll azon nézet, hogy a mindenhatótól egyik ország csak termelésre van utasítva, másik pedig iparra. Ha lehetne ilyen ország, az bizonyosan el fog szegényedni mielőbb. És nézve geographiai fekvésünket, a természet mutatja, hogy Magyarország egy része földművelésre van szánva, de más része oda van utasítva, hogy ipar által igyekezzék megszerezni, mire, élelmiszerekre nézve, szüksége van. De az egészet együtt véve, méltóztatik tudni a t. ház, hogy Magyarországnak semmi statistikai adatai nincsenek, és e részben nincs ország a miveltebb országok között, melynek vámszabályzata nehezebb lenne, mint Magyarországé; — mégis az, mi van, i. i. az ausztriai kormány által kimunkált tabelle mutatja azt, hogy Magyarországnak 1846-ik évi egész kereskedési mérlege 2,677,000 pengő ftban állott szenvedő állapotban; — miből van ezen szenvedő állapot? Nem másból, mint abból, hogy Magyarország sokkal kevesebb pénzt vett be az általa kiküldött természetményekért, mint kiadott a behozott készítményekért. Mivel pedig Magyarországra Ausztriából hozattak be a készítmények, természetes, hogy a 2,677,000 ft-nak nagyobb része az örökös tartományokra nézve keresőleg áll. Hogy ezen állapot így nem maradhat, az kétséget nem szenved, miután igen valószínű, hogy ezen 2,677,000

ft. pénzösszeg nagyobb; mert midőn a harminczadvonalnál bejönnek az ausztriai tartományok készítményei, mint-hogy a finomabb és gorombább szövetek közt különbség van, igen természetes, hogy a kereskedők egy része a nagyobb értékűt is kisebb értékűnek mondotta, és így csak a kisebb érték van bilanceba foglalva. Kétséget nem szenved tehát, hogy Magyarország kereskedésének szenvedő állapota kétségen kívül jóval nagyobb. Ha pedig azt vesszük fel, hogy olyan szegény országból, mint Magyarország, melynek ipara nincs, évenként csak 3—4 millióval vitetik ki több, mintsem bejön, igen könnyen megmagyarázható, hogy azon státus hová jut. Innen van az is, hogy Magyarországon, az ausztriai tartományokat véve hasonlítással, legkevesebb ezüstpénz van forgalomban, mert szenvedő állapotban levén kereskedése, több pénz folyván ki, mint bejön, természetes, hogy az ezüstpénzhez kinékinék nagyobb kedve levén, az ezüst az újabb időkben nagyobb mértékben folyt ki, mint beszivárgott. Hogy ez így nem maradhat, azt a központi bizottmány is belátta, mert általában a ministeriumot kívánta megbízni, hogy a jövő ülés alatt e részben vámszabályozatot készítsen, Magyarország érdekeinek megfelelőt. Ha a tisztelt háznak ezen utat tetszik követni, a háznak tökéletes hatalmában van azt elfogadni. Az én javaslatom azonban, melyre nézve már előlépéseket is tettem, más lenne. En t. i. az ausztriai kormánybiztosoknak felszólítására, néhány nappal az előtt, a ministeri tanács beleegyezésével, azon jegyzéket küldöttem, hogy én kész vagyok az ausztriai kormány kívánságához képest, a státus quo-t, october utósó napjáig fentartani, de csak azon feltétel alatt, hogy september 15-kén egy eleinte Bécsben összeülendő, később, tanácskozásait Budán folytatandó ausztriai és magyar egyénekből állandó tanácskozományt alakítson, mely a Magyarország és örökös tartományok közötti vámszabályzat iránt kötendő szerződést fogná tanácskozás tárgyául kitűzni.

Erre nézve még választ nem nyertem, de nyíltan megírtam nekik, miszerint Magyarországnak állapota nem az, hogy mi ezzel várakozhatunk, mert minden hét, melyet várakozással töltünk, egyenesen financiánk kárával történik, más részről pedig iparunk, kereskedésünk rovására. Ha tehát a tisztelt ház abban méltóztatik megegyezni, bátor vagyok törvényjavaslatot bemutatni ez iránt, és kérem a házat: méltóztassék a középponti bizottmány ezen javaslatát függőben hagyni addig, míg az általam benyújtandó javaslat azzal együtt vétetnék tárgyalás alá. Abban az lenne foglalva, miszerint a kereskedési minister hatalmaztassék fel, nemcsak az örökös tartományokkal, de más országokkal is kereskedési tractátusra lépni, és ha ez sikerül, foganatosítani, — mert úgy történik mindenhol, más országokban, mivel nem a ház szokott az egyes tételekbe avatkozni, hanem megbízza az illető ministert, és referáltat magának, természetesen felelőség terhe alatt, — más részről pedig, ha nem sikerülne a tractatus, hatalmaztassék fel a minister, hogy mielőbb ideiglenes vámszabályzatot hozzon be, melyet a jövő ülésben a ház asztalára tegyen le. (Helyes!) A törvényjavaslatot elő fogom adni, s nyíltan kijelentem a háznak, hogy Magyarország érdekében az fekszik, hogy olyan vámtételeket állítson keletkező iparának emelésére, melyek a prohibítiv rendszerhez közelednek; arra nézve, a mi Magyarország érdekében fekszik, s az ipar részéről igényelhető védvámokra nézve, kimondom azt, hogy Magyarország méltányossággal legyen maga és szomszédai iránt. És ez tisztán érdekében áll Magyarországnak annál fogva is, mert Magyarországnak geographiai helyzete más országok geographiai helyzetétől sokban különbözik. Magyarországnak szoros összeköttetései vannak a szomszéd tartományokkal, és minél nagyobb a véd vám, annál nagyobb a csempészkedés, s a mint ez lábra kap, a kereskedés azonnal tönkre megy; mert — mint a készülőben levő terv ki fogja mutatni — Anglia nagyságát kereskedési tekintetben legalább annak

megkezdésében találja fel. Ez azon alap, melyre fektetni kell a kereskedést, és a hol a csempészkedés nagyban jön be, ott a becsületes kereskedésnek szünni kell. De az iparra nézve is a magas védvámok inkább károsak mint hasznosak, mert a csempészkedés vám nélkül hozza be az árakat; ésígy nincs semmi, mi az ipart és kereskedést védené. Én e tárgyhoz hosszadalmasan többé nem fogok szólni, a törvényjavaslatot benyújtom, s kijelentem a háznak, hogy kötelességemnek fogom ismerni akár tractatusok, akár magánvámsszabályzat utján dől el a kérdés, a magyarországi ipart méltányos védelem alá venni, más részről vámtételeimben tekintettel leszek a földművelés emelésére, mert most Magyarország keresetének legnagyobb ága a földművelés, és ha méltánytalan lennék a védvámrendszerben, nem leend feljogosítva kérhetni Ausztriától azt, hogy termékeink kivitelében legyen irántunk méltányossággal. Ezen tekintet fog engem vezérelni. Általnyújtom a törvényjavaslatot; ha felolvasottnak veszi a ház, kérésem az, hogy a központi bizottmány véleményét felfüggesztve, ezzel együtt méltóztassék tárgyalás alá venni. (Éljen! Helyes!)

Elnök. A központi bizottmány ebbeli véleményének tárgyalása tehát felfüggesztetik. A minister úr által benyújtott törvényjavaslat a szabályok értelmében az osztályokhoz fog utasíttatni, kinyomatni és tárgyalás alá vétetni.

Lónyay M. előadó olvassa: „Törvényjavaslat a harminczad-vámtóli mentesség megszüntetéséről“, melynek első pontjára —

Klauzál G. Én ezt múlhatatlan szükségesnek látom, mert e tekintetben a magyarországi vámjövedelem nagy csorbát szenvedhet, minthogy régi törvényeink a nemeseknek a vámmentességet megengedték. Ennek, miután újabb törvényeinkben a teheregyenlőség kimondva van, meg kell szünni.

Tanárky G. Én azt tartom, ki kell mondani nemcsak a harminczadi vámmentesség eltörlését, hanem minden

egyéb ilyen vámmentesség eltörlését is: azért ezen módosítást ajánlom: „a harminczad-, rév-, piaczi s minden egyéb vámmentesség eltörltetik.“ (Nem ide való!)

Elnök. Az elv oly szent, hogy azt nem lehet ki nem mondani a törvényhozásnak, de nem itt, hanem erre egy külön törvény szükséges.

Felolvastatván a központi bizottmánynak a postaügyre vonatkozó javaslatai, ismét a kereskedelmi minister emelt gzót, s előadá, hogy a posták ellen emelt méltó panaszoknak ismét volt szerencsétlen helyzetünk, miszerint t. i. ezek nem is a magyar dicasteriumoktól, hanem a bécsi „Oberpost-Verwaltung“tól függttek, főképen azonban azon vegyes rendszer az oka, melynélfogva egyik postaállomásnál hivatalnokok vannak, másutt adományozás útján a posta még az örökösökre is száll, de hogy ebből kibontakozhassak az ország, szóló nem lát más módot mint kárpótlást, még pedig részenként, a finanzia erejéhez képest.

Előadja szóló, hogy a rendetlenségek meggátlására megtette a mit tehetett, — a levélkezelést itt Pesten elválasztatta a hírlapkezeléstől; az utóbbiakat mint ajánlott csomagokat rendelvén legkeményebb büntetés alatt küldetni. Azonban ennek sikere csak úgy leend, ha minden alkalommal lesz ki felszólaljon a rendetlenségekért. A levél vitelbért és hírlapok díját szóló, saját felelőségére leszállította; s ez más országokban is így van; ha azonban tetszik a háznak ebben korlátokat tenni, szóló annyival kevésbé lesz felelős.

Mi a posták magyar lábra állítását illeti: ez igen jogos követelés, de annyi nehézséggel jár, hogy a magyarul nem tudó egyéneket nyugdíjazni kell. Egyébiránt szóló a magyar kezelést már eddig is meghagyta a postaigazgatóságoknak, s 11 közül csak 2 van még, hol ez még nem történt, de hogy történni fog minél előbb, szóló reméli. Megemlíti szóló, hogy a postai és 30-adi állomásokra egyéneket már most is képeztet, s díjtalan gyakornokokul még ügyvédek is ajánlkoztak.

Végre kijelenti szóló, miként a pénzerőhez képest oda fog törekedni, hogy ne legyen nemcsak város, hanem nagyobb hely is, hová a posta legalább négyszer ne járjon hetenként. (Helyes.)

Gál J. A sójövédelmet illetőleg a volt Erdélyre nézve felhívja a házat annak tekintetbevételére, hogy ezen sójövédelem ott az elvesztett úrbériség kárpótlására van szánva, mi legfőleg 35 év alatt meg is fogna történni. Továbbá az apró sónak leszállítása által, melylyel a szegényebb osztály él, kívánja paralisáltatni a Moldvábóli csempészetet; ez iránt Erdélyben törvényjavaslat is készült, mely e tárgyat a mimisteriumra kívánja bízati.

L ó n y a y M. azt feleli, hogy a só felemeléséről nincsen is szó, hanem a pénzügyminister meghagyja a jelen állapotot, míg boldogabb időkből a leszállítás eszközölhető lesz.

Ezzel az ülés eloszlott.

XIV-ik ülés a felsőházban

Aug. 29-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után a napirendre, t. i. a képviselőháztól már elfogadott katonaiállítási és bankjegykibocsátási törvényjavaslatra került a sor, s az előleges tárgyalásra kiküldött bizottmány véleményezése nyomán mindkettő elfogadott.

XLII-ik ülés az alsóházban

aug. 30-án.

A jegyzőkönyv hitelesítése után, Kovács L. előadta, miszerint a bányászat szerfelett nagy adóval terheltetik, agy hogy a bányabirtokosok a bányajövédelem 10 pjét fizetik adóba. Azért, minthogy a status semmit sem veszít vele, a bányabér eltörlését indítványozza, s helyébe a jövédelmi adót kívánja tétetni.— Jekelfalasy a bányabért, mint a feudális viszonyok maradványát szinte eltörltetni kívánja. Ez indítványt Ludvigh és Kubinyi F. pártolák, de az

elnök kijelenté) hogy ezen kérdést incidentaliter nem lehet tárgyalni, hanem mint külön törvényjavaslatot.

Ezután a ház napi rendé, azaz a rendkívüli jövedelmi adóra tért át

Dobonyi indítványozá, hogy mivel a Partium-ban a portalis adó ismeretlen, azért az új adórendszer behozataláig ne vitessék az oda be, hanem tartassák meg az eddig divatozott rendszer. (Elfogadtatott.)

Az 1. §. marad, olvastatik a 2. §.

Bezerédy L. A közadó elvével nem tartja megegyeztetetőknek, hogy a fejedelemnek és nádornak járó díjak az adó alól kivétessenek. Azért indítványozza, hogy a polgárok legelső kötelességében, t. i. a közadózásban a fejedelem és nádor menjenek elő példával. (Bezerédy indítványát a többeég elfogadá.)

3. §. A kereseti jövedelemről. A központi bizottmány kihagyatni kívánja, mivel mindenkinek s így a kézi munkásnak is csak tiszta jövedelme fog felvételni.

Kossuth L. Erre nézve van észrevételem. Felveszem a munkást, kereskedőt, mesterembert, iparúzó, minthogy több rá nézve nem fog evaluáltatni, mint pusztán és egyedül. tiszta jövedelme, s az olyan dolgokat; minő a lakás, háztartás, első élelmi szükségek, az emberek nem szokták a tiszta jövedelemből, hanem a bruttó-jövedelemből fedezni, hiszem, hogy több gazdák vannak a képviselők között, a kik nem vették computusba a búzát, bort, kerti veteményt, a mit természetnek, és felemésztnek a háznál; de hogy áll a dolog az oly emberre nézve, a kinek meghatározott fizetése van, például 400 firt, ennek jövedelme az utolsó fillérig tudva van, és az első szükségi czikkekre semmi nincsen levonva. Tehát van abban igazság, hogy mikor a keresetet általában veszszük fel, annak-tiszta jövedelme fog csak beszámítatni, és az élelmi szerek nem jönnek a tiszta jövedelem rovatába, hanem csak az, a mi ezen felül marad. De a kinek meghatározott fizetése van, ott már különbséget tesz. Fel-

veszem a szolgát, a kinek van 100 fjt fizetése, szállása és ételme, nagy különbséget tesz, ha annak egész 100 fjtját tiszta jövedelemnek vesszük, s az olyan embernél, a kinek semmi conventiója és szállása nincsen, de van 200 fjt. fizetése, szinte 100 fjtot veszünk fel. Ez utóbbi irtózatosan lesz terhelve; tehát van benne méltányosság, hogy ha valakinek meghatározott fizetése van, azonkívül ételme és szállása is van, mint a szolgálóembernek, annak egész pénzbeli fizetése tiszta jövedelem gyanánt vétessék fel és attól adóztassák meg; de a kinek nincsen egyik vagy másik, ahhoz képest fizetésének fele vagy negyedrésze vétessék tisztajövedelemnek és vonassék adó alá. (Helyes.)

Bezerédy I. és Teleky D. a pénzügyminister előadását pártolják.

Kossuth L. Csak azt akartam mondani, hogy azon elvből indultam ki, hogy nem lehet kívánatos, egyszerre a dolgot keresztülvinni minden eredményében, de nagyon óhajtanám az adó philosophiájában azon elvet fentartani, hogy a munkát kímélni kell; mert midőn az ember két kezével keres, ez nem olyan érték, mint az, hogy ha van földje vagy tőkéje. De ha valakinek a részben scrupulusa van, hogy e részben is a gazdagabbak, bár többet keresnek munkájok által, de azon helyzetetésben vannak, hogy megélhetnek, habár az egésztől adóznak is, hogy ki ne csuszszanak a nagyobb adóból, méltóztassanak valami maximumot határozni, például a hivatalnokokra nézve 1200, 1500 vagy 2000 fjtot felvenni maximumot, s-a kinek több van, az fizessen az egésztől; így például a minister s több mások fizethetnek, de azon hivatalnok, a kinek 5,6,800 fjt fizetése van, kinek szálat is kell tartani, ha az egésztől fog adózni, meg nem él.

A 3. §. kimarad.

Olvastatik a javaslat 4. §-a, melyben a jövedelmi adó progressivitása 5 fokban állapítatik meg, s 3%-ig terjed.

Az elnök erre 3 módosítványt jelent be.

Első a központi bizotmányé, mely egyfelől a 2-ik§-ban

megállapított módosításhoz képest, az 50 fton alóli jövedelmet $\frac{1}{2}$ százalékkal terhelni, — másfelől a progressivitást nem csupán 20,001 ft-ig, hanem 50,000 fton felül vinni kívánja, s maximuma 5%-ig terjed.

Második, az 1-ső osztály javaslata, mely egyszerűsítéd és időrövidség tekintetéből, hogy ne keljen minden egyén jövedelmét utolsó forintig kikutatni, jövedelmi cathegóriákat ajánl, ellátva lépcsőzetes sorozatokkal.

Harmadik Ágoston képviselő módosítványa, ki a progressivitásban 10,000 ft jövedelmen felül 6% maximumot vesz fel.

Lónyay M. Jelenleg két javaslat van előttünk, az egyik a középponti bizottmányé, második az első osztályé; melyhez az osztályok kisebbsége járult. Az első javaslat hasonló elveken alapszik, mint a pénzügyminister javaslata, különbség a kettő között csak az, hogy az osztályok többsége a progressivitást egész 5%-ig felvitte, az első osztály megmaradt a 3 % mellett. Mint a központi választmánynál az első osztály előadója, bátor leszek a két előadás közti különbséget kiemelni.

A két vélemény eltérő pontja, hogy a jövedelmi adó mikép vettessék ki. A lényeges különbség csak a kivetés módjai közt van. Az osztályok javaslata szerint minden egyes birtokosnak jövedelmét utolsó forintig, utolsó fillérig kell kiszámítani; a ministeri biztosnak ki kell menni minden egyes helységbe, ott beírásokat, becsléseket, sőt felméréseket is kell tétetni. Nyugodt időkben ilyen eljárás ezét szerű lehet, kivált midőn oly adókulcs dolgoztatik ki, mely alapul szolgáland számos évi adókivetésnek. Azonban azt hiszem, hogy jelenleg felesleges s célhoz nem vezető, mert ha a biztosok a törvényjavaslatban foglalt eljárási módot fognák követni, teljesen lehetetlen még ezen évben ezen összeírást bevégezni s végrehajtani; ügyes számítóknak is kell lenni, kik minden egyes jövedelmet egy fillérig kiszá-

mítván, utána ki tudják számítani az illető száztóli jövedelmet.

Elvileg ugyan azt hiszem, hogy minden adókulcs kidolgozásánál szükséges a legkisebb részletekig az adókivetésben lemenni, azonban ezt ily időközi adónál tenni, szükségtelen lenne, sőt hibás eljárás, mert ez évben talán csak egy-egy kerület egy részének jövedelmét fogná a ministeri biztos ily rövid idő alatt kiszámíthatni.

Ellenben az első osztály által javallott kulcs szerinti kivetés sokkal egyszerűbb a progressivitas szerint, eltérőleg a központi választmány véleményétől, mert csak 3 %-re megy fel, bizonyos sorozatokat alapít meg, s minden sorosat után ki van téve az adóilletőség. Az eljárás mindenestre ez által igen egyszerűsítve van, a ministeri biztosnak kezébe adatik a lajstrom — a besorozásokkal könnyebben eszközölheti, nem kell minden egyes adózó összes jövedelmét utolsó fillérig kiszámítani, csak annyit kitudni, hogy a beírandó jövedelem melyik sorozatba jön, váljon jövedelme a kisebbnél 1—2, vagy 10—20 forinttal, a nagyobbaknál 3—400 sőt 1—2000 forintnál kisebb vagy nagyobb, gondolnia nem kell, mindazokat, kiknek p. o. jövedelme 1200—1600 közt, úgy 7—10 ezer közt van, együvé sorozza, s ki van mondva, mennyit tartoznak fizetni.

Az igaz, hogy egy két forint adóval az egyik inkább, másik kevésbé fog terheltetni, a mint a sorozat elején vagy végén foglalna helyet, ha forintonként történék a kiszámítás: azonban teljes igazságot, úgy hiszem, az első mód által nem lehet elérni, sőt ellenkezőleg azt hiszem, hogy a sorozatokbani összeírás inkább fogja az arányontúli terhelést, s nagy egyenlenségeket mellőzni.

Továbbá miután azt könnyű mindenkinek hozzávetőleg megítélni, hogy vidékén lakó egyes egyének milyen jövedelmet bírnak, ha azt egy forintig meghatározni nem kell, az összeírási eljárás is egyszerűbb s gyorsabb lehet, az eljá-

rásnál a jövedelmi adónak angol mód szerint expertek általi kiszámítása van javaslatba hozva.

A biztos nem megy helységenként, de több helységet egy helyre hív össze, hogy senki ki ne maradjon az összeírásból, nemesi összeírások adatnak a hatóság által segédadatai, egyszersmind minden község előjárói, felelet terhe alatt, összeírják az eddig nem adózottakat, mindenki beírja magát azon sorozatban, melybe tartozónak tartja jövedelmét, miután nem egy forintig kell bemondani jövedelmét, hanem csak azt, melyik sorozat alá tartozik, könnyebben s lelkiismeretesebben meghatározhatja mindenki, egyszerűen kimondja, ilyen p. o. jövedelme 7—800 ft. közt, vagy 5—7 ezer forint közt áll, tehát azon sorozatba jön. Ez megtörténvén a vidék lakói közül választandó bemondók (expertek), kik hasonlókép készítenek egy ily sorozatot, az ily bemondást is hasonlóképen a sorozatonkénti bemondás megengedése teszi lehetővé. A kettőt összehasonlítván, a ministeri biztos kimondja a sorozatot, s azonnal tudatik, ki mennyi adót fizetni tartozik. Tehát még azon előnye is van ezen eljárásnak, hogy bizonyos alap van, t. i. a bemondók sorozata, mely után a biztos indulhat; a másik mód szerint, ha nem hisz az illető birtokos mondásának, hosszadalmas tanúvallatásokat, sőt felméréseket is kell a biztosnak tétetni.

Úgy hiszem tehát, hogy a sorozat szerinti adóztatási rendszer biztosabb, hamarább végrehajtható, és az aránytalan terhelés könnyebben kikerülhető.

A sorozatok is úgy vannak készítve, hogy azt hiszem miszerint a hibás kivetés elleni panaszok igen nagy mennyiségben aligha előjönnének; a kissebbnél 1—2 frt miatt perlekedni s folyamodni nem érdemes; a nagyobbánál, hol a jövedelem ezerekre megy, 10—20 forint talán előállható nyereség hasonlóképen aligha fog okot adni a panaszlásra.

Ezen szempontra figyelt az első osztály, s azért tett a kisebb mennyiségeknél több, a nagyobbaknál kevesebb számú sorozatokat. Sorozatok szerinti kivetés, mint egyszerűbb,

könyebben, rövidebb idő alatt kivihető, ezen félévi kivetésnél méltán ajánlható.

Azonban részemről még egy más körülményre vagyok bátor felhívni a ház figyelmét.

Ez a progressivitás elve.

Úgy hiszem, a progressivitás alkalmazható a rendkívüli jövedelem-adónál, azonban csupán ennél, akkor midőn a közállomány rendkívüli áldozatokat igényel, mindazoktól, kiknek jövedelmük, nagyobb, kik tehát több áldozatokat hozhatnak a haza közjaváért, vagy ha a rendes adózásokon kivétel, a vagyonosabbaktól a szegényebb osztályt inkább terhelvén a felállított indirect adó, ilyen adópótlék hozatik be.

Azonban helytelennek s kivihetlennek tartom minden rendes adózási nemeknél.

Rendkívüli adónak veszek minden adót, mely a rendes adózásokon kívül s fölül szokott kivettetni. Ilyen p. o. az angol incomtu, első eredetét a francia háborúban vévé, njonan behozta sir Robert Peel, a chinai háborúk által okozott nagyobb kiadások következtében.

Ily adózásnál ki lehet mondani, hogy mindaz, ki kisebb jövedelemmel bír, az adózásból kimaradjon, ki több-bei bír — nagyobb mértékben adózzék.

Mi ezen javasloít adó ? — semmi más, mint az eddig nem adózott, azaz a régi kiváltságos osztályra vetett rendes adót pótló ideiglenes adó.

Már kérdem: minő igazság van abban, hogy csupán a régi kiváltságos osztály fizessen rendes adót progressiv mennyiségben; — az eddig adózottak pedig nem. — Minő igazsággal lehet a földbirtokos osztályra nézve progressivitást felállítani, melynek az állomány kárpótlással tartozik, mely súlyosan érzi anyagilag az urbériség megszüntetését, mely oly állapotban van, hogy ha csak a közállomány adott szavát rövid időn be nem váltja — ha hitelintézményekkel segedelmezése nem lesz — az általános tönkrevés örvé-

nyéhez siet, akkor, midőn a haza többi vagyonos osztályai nem fognak progressive adóztatni.

A vagyonosabb birtokos annyira túlterhelhetnék, midőn a pesti több házakat, vagy földeket bíró leggazdagabb polgár, a progressivitást nem ismerné.

A progressivitást, mondom, csak a rendes adón felül kivetendő rendkívüli adónál lehet alkalmazni mégpedig csak úgy igazságosan, ha a haza minden polgárai, kik nagyobb jövedelmet bírnak, mind fizetendik a progressiv rendkívüli adót.

Ha a ház csakugyan akar progressiv adót, határozza meg, mi a rendes egyenlő adóilleték, p. o. félévi jövedelem után 3%. — Ezután ha tetszik, mondja ki, hogy mindaz, ki p. o. 1,000 forintnál több jövedelemmel bír, s így 30 forintot adóznék, fizessen hozzá még egy százalékot, tehát 10 forintot, — ki 10,000 forintos jövedelemmel bír, fizetne 300 irtot, — p. o. két százalékot fizessen még hozzá, azaz 200 forintot, azonban mondja ki egyszersmind a törvényhozás, hogy nemcsak a földbirtokosok, hanem mindaz, ki 30 forintot a ezen felül adózik, hasonlólag fog fizetni rendkívüli progressiv adót.

Ekkor legalább lesz igazságos alapja a törvénynek, ha 3% felébb emeltetnék a progressivitas, p. o. 6 vagy 10%-re, mi valódilag egy év alatt 12—20% tenne.

Ha az adókulcs általában 3% alapíttatnék meg, nyerne a kincstár még akkor is, ha a progressivitással 5 helyett 10% felébb menne, mert a kisebb tételeknél, melyek alá igen sokan jönnek, egy két krajczár felebbemelés sokkal több jövedelmet hoz, mint a nagyobb tételeknél a sokszorozás, — mert ez alá igen kevesen jönnek.

A sok kis tétel többet szokott tenni, mint a nagyobb néhány tétel.

De könnyítettik egy részről a munkálat, más részről a tőkepénzeseknél betudásban múlhatlanul előjövendő anomáliák is megszüntetnének.

Vizsgáljuk ezen anomáliákat — ha marad a miméteri javaslat t i. a progressivitas mellett, az adósnak 3% betudás, — úgy az oly adósoknak, kik p. o. $1\frac{1}{2}$ % után adózának, s adósságok félannyinál valamivel több mint összes jövedelmi értékük, a hitelezők felülfizetést nyernének; p. o. valakinek jószága 10,000 frtot ér, adóssága 6,000 forint — jövedelme 500 forint—adót fizetne $1\frac{1}{2}$ %-tel 7frt. 30 krt, miután a hitelezőnek kamatkép 360 forintot fizet, ezután 3% húz le, mi tesz 10 frt 40 krt: tehát adót épen nem fizetne, sőt hitelezője, adóján kívül még neki fizetne egy forint s néhány krt.

Ezen ugyan segíteni igyekezett a közválasztmány, mert kimondá, hogy az adóssági egyes összegek után progressivitas állapítatik meg, ez is anomáliákra vezet, mert az, ki egyhelyűn kölcsönözött, sokkal többet fog tudni hitelezőjének, mint ki több helyűn kis összegeket kölcsönözött, úgy a hitelező, ki egyhelyűvé adta ki egész tőkét, annak igen sokat, ki több helyűvé, annak igen keveset fog adóképp lehúzni.

Mindenesetre azon cél alig fog egészen elértetni, mit a pénzügyminister tervezett, t i. hogy egy részről a tőkék iö aránylag megadóztassanak, és a földbirtokos osztály terhet megszassa a tőkepenzesekkel.

Ezen anomáliáknak és igazságtalanságnak kikerülése végett, czélszerű volna, ha 3%, mi egy évre csakugyan 6%-et tesz, általános kulcs gyanánt állapíttatnék meg.

Helyes eljárásnak semmiesetre sem tekinthetném, ha a progressivitas, szerfeletti felemelése által az eddig adómentes osztály egy részére különös adót alapítanánk meg.

Ha minden vagyonos egyén nagy progressiv adóval terheltetnék is; az állománynak nagy hasznot alig hozna. A gazdag Angliában a rendkívüli jövedelmi adó, melyet mindenki, ha 150 font sterlingnél nagyobb jövedelemmel bir, fizetni tartozik, évenként két millió font sterlingnél nem sokkal hoz be többet. — Azon egy pár ezer forint, mely a

progressivitásnál fogva bejönne, nem érdemli ezen kivételes terhelést; most midőn úgyis 61 millió hitelre szorulunk, hogy a másfél évi hiányt fedezhessük. — Ha arról volna szó, hogy ezen hiányt ily intézkedés által fedezni lehet, akkor inkább elfogadnám; aránytalan terhelést ne mondjunk ki egy osztályra, mely azt bizonyára legújabb időkben meg nem érdemli. Ezek előterjesztése után ajánlom a háznak az első osztály által javasolt kivetési módot, mint egyszerűbbet s könnyebben kivihetőt, s végre arra kérem a tisztelt házat, hogy a progressivitást határ nélkül emelni ne méltóztassanak.

Bezerédy I. A progressivitást tartja azon eszköznek, mely által a státus a mostani sociális mozgalmaknak élére állhat, s a társaság két szélsőségeit kiengesztelheti. De szóló nem akar a 6%-nél is megállapodni, hanem a maximumot p. 20 %-ig kívánja vinni, mivel úgy hiszi, hogy Magyarországon vannak 2 milliónál nagyobb tiszta jövedelmek is. Kossuth L. pénzügyminister. Az előtte szóló elveit teoriában osztja, s azok közzé tartozik, kik a jó teoriát gyakorlatban is szeretik valósítani, de az ajánlott módot szóló igen parányi orvosszernek hiszi az előadott nagy bajok ellenében.— Ezzel körülbelől úgy járnánk, mond szóló, mint jártunk a király civillistájával. Szép dolog azt mondani: fizessen a király, csak hogy nem monarchicus elv, s reá sehol példa nincs. Hiszen elv szerint még absentismusi adót is lehetne a királyra róni, csak hogy aztán vegye a ház hasznát Ezt csak azért hozom fel, hogy theóriák szépsége által, kivált ily mozgalmas időkben, ne hagyja a ház magát elragadtatni. — Ezen theória alkalmazásából egyfelől alig lenne egyéb eredmény mint keserűség, — de másfelől szóló képtelennek is érzi magát, ezen félévben, a követ úr által ajánlott alapon csak tervet is készíteni, nem hogy behajtani, A dolog practicum az volna: hg. Eszterháznak az országban nem tudom hány uradalmait helyben összeírni s megadóztatni, azután valahányszor előjön valamely név, azt az országos conscriptióba ismét felvenni; de ez nem félévi

munka, s másfelől az egész calculus eredményé álig lenne 20,000 ft. — Ha gondolhatta volna szóló, hogy a civillistát megadóztatják, épen így felszólalt volna ellene.

Egyébiránt szóló hajlandó elfogadni az 1-ső osztály javaslatát az egyenlőség kedvéért; de hajlandó most félévre a 3% mellett maradni. Annyival inkább, mert nem szeretné szóló odavinni a dolgot, hogy valaki azt mondhassa: megadóztattak, én nem adok az ország szükségére többé semmit. így járt Pestváros, mely a ministeriom által felhivatva, hogy lakosait önkénytes ajánlatokra szólítsa fel, jobbnak látta egy bizonyos öszveget kivetni, s eredménye az lett, hogy a státus % részét sem kapta annak, mit különben kapott volna stb.

Lónyai G. A progressiónak barátja, nemcsak azért, hogy a kinek feleslege van, többet fizet, hanem különösen azért, mert az kiegyenlíti a más adónem, p. az indirect adó igazságtalanságát, mely, mint a sónál látjuk, a legszegényebb osztályt aránylag legjobban sújtja. Egyébiránt az 1-ső osztály cathóriáit elfogadja, mert az becsületes emberre nézve megnyugtatóbb, s rendetlen gazdára nézve, ki maga sem tudja bizonyosan jövedelmét, kényelmesebb. A progressióra nézve e félévre osztja a pénzügyminister nézeteit, de felmenne szóló egész az 50—100 ezer ftnyi jövedelemig, mert vannak oly jószágok, melyek in corpore ennyit behoznák.

Miután a pénzügyminister az első osztály százaz cathóriáit elfogadta: kérdésül csak az tűzetett ki: váljon 3% vagy 57₀ legyen-e a maximum? A többség 3% mellett nyilatkozott.

Kossuth L. némelyeknek azon nehézségére felel: hogy miért nem alkalmazta szóló 1849-re is a jövedelmi adót, melyet legigazságosabbnak jelentett ki? Azért, mert—nyíltan bevallva— erre még nincs sem adat, sem tapasztalás elegendő, — mert próba, melyet még egész Európa tökéletesen meg nem oldott A mostani és 1849-ki tapasztalás fogja legjobban megmutatni, mi történjék 1850-bep.

Egyúttal nyilatkozik szóló a következő §-ban előadott megadóztatására a capitálisoknak is. Ha valaki oly rendszert tud felállítani, melynél fogva a capitális magánál a tőkebírv tokosnál adóztassák meg: akkor lehet alkalmazni az itt előL- adótt nézeteket. Szóló gondolkozott, nem lehetne-e kimondani, hogy semmi adóslevél ne legyen érvényes, hacsak be nem jegyeztetik; de a kikkel e tárgyban értekezett, az élő- Ítéletekre hivatkoztak, s azt mondták, hogy a magyar ember leghamarább revoltálna talán, ha adósságait felfedni lenne kénytelen. Nem lehetett tehát mást tenni, mint kimondani, hogy az ne legyen a creditor és státus közti kérdés, hanem végezzék el egymásközt az adós és hitelező, vagyis a birtok jövedelme adósságai tekintet nélkül vétessék fel. — Azonban, mintán a progressió eszméje be van hozva, látta szóló, hogy ezt a capitálisokra alkalmazni nem lehet, mert így más tekintet alá esnék az, kinek 10,000 ftja egy embernél, s kinek agyananyia 10 embernél van kiadva. Csak úgy látott tehát kimehetést, hogy kimondja, miként minden ember a kamatok 3%-mát tudja be hitelezőjének. De most átlátja szóló, hogy ez rősz, mert a progressió szerint némely adós még kapna valamit, s így elfogadja a központi bizottmány nézetét, hogy minden adós az évi kamat annyi százalékát tudja be hitelezőjének, mennyit a törvény hasonló őszveg jövedelmétől fizetni rendel.

A 6. §. A központi bizottmány fentebbi módosításával elfogadtatott.

P a l ó c z y módosítványa, mely szerint a nevelő intézetek, kórházak tőkét az adó alól kivétetni kívánja, elvetetett.

A 7. §. csekély módosítással marad, — a 8. és 9. §. a történt változásoknál fogva kimarad, a többiekén egészen a 14-ig kevés változás történik. A 14—18 §-ok helyett az 1-ső osztály által javasoltak fogadtatnak el.

A 21 §-ban az absentismusi adó, a központi bizottmány véleménye szerint, háromszorosan számíttatik.

Kossuth L. pénzügyminister. Most már azt kérdem, mi történjék a felsége civillistájával? (Jöjjön ide!) Ezt én is óhajtom, nemcsak a magánk, hanem a dynastia érdekében. Nem is azért tettem fel a kérdést, mintha a felségét absentismusi adó alá akarnám vetni, mert tudom, hogy maga a törvény elismerte azon állapotot, hogy a király az országból távol lehet, midőn a királyi helytartót elismerte. Csak azért tettem ezt, hogy megmutassam, miként némely dologtan a praxis a theóriától nagyon elüt — S méltóztassanak utasítást adni a civillistáink megadóztatására, mert én ff felségének civillistájáról még eddig mitsem tudok, hanem tudom azt, hogy titulo udvartartás, diplomatia és közös katonai testületek, a felségének 3 millió van megajánlva. Kérdem tehát, mit fogunk megadóztatni? (Egy hang: semmit)

A többi §-okra nézve a központi bizottnány módosításai, valamint az általa ajánlt új §-ok elfogadtattak. Az egyes képviselők módosítványai pedig elvették.

XLIII-ik ülés az akóházban

aug. 31-én.

Az ülés napirenddel kezdődvén, tárgyalatik „a rendkívüli pálinka-adóról“ szóló javaslat.

A vitatások folytán a pénzügyminister elfogadván a központi bizottnánynak ezen törvényjavaslatra tett módosítványát némi kevés kivétellel, ez vétetett fel §-onként tanácskozási alapul.

Leglényegesebb kérdés volt azon elvnek eldöntése, váljon azok közt, kik eddig is adózván, a törvényhatóság által ezen adó fejében is megrovattak, s kik eddig semmi adót nem fizettek, tétessek-e különbség? A többség, noha a pénzügyminister a különböztetést nem ellenzé, az egyenlőség elvéből indulva ki, nem kívánt különbséget tenni.

Az 1. §. ba Lónyai G. módosítványa belemegy, mely szerint t. i. kazánjától csak az fizet, ki valósággal főz pálinkát.

A 2-ik§-ban a házi szükségre főzött pálinkaadó 2 ftról leszállítatik 1 ftra.

A 3. és 4. §. a bizottmányi szerkezet marad, a 5-ik és 6-ik pedig akként, mint a ministeri javaslatban foglal* tátik.

A bevételek közt utósó helyen fordalt elő a B8|. alatti javaslat „a volt Erdély adójáról,⁴⁴ melyen egyéb változat nem történt, mint, hogy égy királyhágóntuli képviselő indítványára, mindenüvé, hol Erdély előfordul, odatéetett t „és a hozzá kapcsolt részek.⁴⁴ Pálfy J. indítványára pedig belement, hogy a katonáskodó székely, oláh, vagy, bármi más nemzetbeli határörök, a törvény további rendelkezéséig ezen adó alól kivéetnek.

A B. alatti kimutatás II-ik részére, t. i. a kiadásokra kerülván a sor, Madarász indítványt tesz, hogy az a) pontban ő fölsége udvartartására kitett összeg 1 millió pft-ban, b) alatt pedig a nádori 100,000 ftban állapíttassék meg.

A szerkezet marad.

Ellenben Nagy Károly indítványa, a jászkunok által eddig fizetett nádori tiszteletdíjnak f. évi november első napjától fogva leendő eltöröltetöse iránt elfogadtatott.

c) alatt a ministerelnök félévi fizetései s kiadásai foglaltatnak 3 pontban.

Madarász J. a minister-elnököt is többi társaival egyformán kívánja fizettetni.

VI ad képviseld a ministerek fizetését 8000, — a stá-tus-titkárokét 4000 p. ftra kívánja leszállítatni.

Németh A. pártolja a fizetések megkevesbítését, onnan indulván ki, hogy a falusi jegyző és megyei tisztviselő is roszul vannak fizetve.

Kossuth L. pénzügy minister. Nem szól a ministerek-ről,— a stá-tus többi tisztviselőiről pedig csak annyit mond, miszerint nem jól alkalmazott következtetés az, hogy, mert a falusi bíró s jegyző roszul vannak fizetve, tehát legyen minden ember roszul fizetve. Szóló inkább azt mondja;

gyen mindenkinek annyi fizetése, hogy mellékutakon ne legyen kénytelen szerezni. Nem fényoldala Magyar- és a volt Erdélyországnak a csekély sallárium. — Különb is a fizetések meghatározása inkább 1849-re való lesz, hol azonban nem a kevesítés főszempont, hanem hogy mindenkinek határozottassék meg hivatalköre s ahhoz méltó jutalma. Már a mait kormány idejében elismertük azt, hogy egyik baj a tisztviselők nyomoralt fizetésében rejlik, mely miatt sokan kénytelenek voltak nemtelen eszközökhöz nyúlni. A mait kormány tagadhatatlanul igen olcsó volt, de be is teljesedett rajta, hogy olcsó húsnak hig a leve. Egy fogalmazó ki 25 év óta szolgál, a fővárosban családotul 800 forintból él, — kérdi szóló: sok ez? A királyi tábla bíróját évenként 15,000 fttal fizettük eddig, minek következése az lett, hogy sok emberséges ember koldussá lön, míg a nem emberségesek közül sok felvette magát Ezen kell tehát segíteni, egyéb-iránt hol a ház a fizetést soknak tartja, szóló nem ellenzi, annak idejébeni mérséklését.

Ágoston elvárja a ministeriumtól, hogy a régibb hivatalnokokat reducálja. Ezek közt vannak olyanok, melyek már csak czímmé változtak.

Bezerédy I. A nagy fizetésnek nem barátja, de ez iránti észrevételei nem e félévre valók.

Kossuth L. A fényt soha sem pártolta, lelkületéhez mindig az egyszerűség fűt. A status-titkárokra nézve azonban megjegyzi szóló, miként tekintetbe kell venni azt, hogy ezen hivatalnokok politicalai változásnál épen úgy változnak, mint a ministerek, — s hogy p. egy ügyvéd, ki carriére-ját odahagyva, holnap státus titkár lesz, az első ülésben megbukhatik minden becsületessége mellett, s ekkor nálunk sem biztosítás, sem pensió ezen hivatalokra nem levén, újra kell kezdeni pályáját Ehhez járul, hogy nálunk az ily hivatalnokok sohasem liquidálnak a státusra mint másutt stb.

Szólottak mind a három pont mellett és ellene is meglehetősen élesen, azonban az 1-ső pontot a többség felállítás

útján elfogadta. A 2-ik pontnál nem lehetvén kivenni a többséget, az elnök összeszámítást akart, de többen nyílt szavazást kívántak, minek következtése lőn, hogy a többség e pontot is elfogadta.

XLIV-ik ülés az alsóházban

sept. 1-én.

Folytattatik a napi rend, s a ministerelnöki kiadások 3. pontja, melyre nézve VIad képviselő azon módosítványt tévé, hogy az abban foglalt érték pénzé tétetvén, rajta a honvédek számára bakkancsok vétessenek, a többség által megtartatik.

A külügyministeri költségvetés tételei meghagyattak. Azonban Nyáry P. megütközött azon, hogy a volt cancellaria stb. tagjai közül azok, kik alkalmaztattak, miért húznak nagyobb fizetést, mint az nj hivatalnokok; p. nem tudja szóló, miért van ott némelyik régibb álladalmi tanácsosnak 5000 pfrtja? A törvény azt mondja, hogy azok, kik nem alkalmaztattak, megtartják eddigi fizetősöket, — az alkalmazottak pedig logica szerint nem kaphatnak többet, mint a hivatal rendes fizetését.

Az elnök megnyugtatósul kijelenti, hogy a ministerium a központi bizottmány véleménye szerint köteles lesz egy nyugdíjrendszert előterjeszteni, hol a maximum 4000 pengő ftnál többre nem mehet,

A belügyministeri költségvetés tételei maradnak. A 6-ik pontban felett színházi segély megajánltatik, s elfogadtalak a központi bizottmány azon javaslata, hogy a színház tőkái ezentúl az országos pénztárba folyjanak, s az egyenesen az országos pénztárból húzza a fentartására szükséges összegeket.

A pénzügyministeri költségkimutatásban legtöbb vitára adtak alkalmat az e) pont alatt előforduló nyugdíjak. Ezen pontra vonatkozik a központi bizottmány javas-

latt is, egy a ministerium által előterjesztendő nyugdíjrend-szer iránt.

Madarász L. A nyugdíjak kérdését összeköti a volt cancellária, consilium s kamara eddig be nem sorolt sze-mélyzetével. Szóló nem gondolhat mást, mint azt, hogy oly emberek, mint Wirkner, Pazziazi aat. azért kapnak nyug-díj t tőlünk, mert bureaucraticus nyomásuk által a még 1792-ben papiroson kapott constitutiót előmozdították. Van az újabb időben 3 vagy 4 cancellár, kiknek az ország fél-évi nyugdíjazására több ezereket csak úgy nagyszerűen oda-dob. Ha valaki hivatalára alkalmatlanná lesz: akkor van nyugdíjnak helye, de más kérdés az, mikor valaki megbu-kik, s szóló tagadja, hogy akár Pálfynak, ki megbukott, akár Reviczkinnek, kit az olygarchia távolított el, akár Majláthnak, kit Apponyi túrt ki, akár az utóbbinak, kit az új rendszer döntött meg, nyugdíjra igénye lehetne.

Egyébiránt, ha már nyugdíjazásról van szó, szóló kö-veteli, hogy azoknak nevei, kikre nézve a nyugdíjazás be-hozandó, a ház elé terjesztessenek. Ez Angliában is úgy történik, melyre sokan szeretnek hivatkozni. Elég baj, hogy midőn az 1848: 3. t. cikk 24. §-ról volt szó, a simogatási politicánál fogva azt mondák, hagyjuk meg ezen emberek fizetését, hogy ne zavarogjanak, de hivatkozik szóló a mi-nisterekre, nem úgy állított-e fel e kérdés, hogy a jövő országgyűlés bizonyosan el fogja e törvényt törölni. Ez által megkötötte kezét a ministerium, s alkalmazott oly embere-két, kik Metternichnek mindig hű lovagjai voltak, s most is a reactiót ápolják. Szóló tehát most a nyugdíjazási rend-szert kívánja megállapíttatni, de tudni akarja, érdemli-e ezt valaki, mert sokan inkább érdemelnének büntetést. (Tetszés.) Mutassa elő tehát a ministerium az egyéneket, mert szóló Wirknernek et comp. egy krajczárt sem ad. (Helyes.)

Gr. Széchenyi közlekedésminister kéri a házat, hogy midőn a testvériség jelszavát kimondtuk, mutassunk példát abban, hogy készek vagyunk általános amnestiát kimon-

dani. Ily vészes pillanatokban kivált nincs ideje, hogy magyar magyart büntessen. Praescindálnnk e kérdéstől. Ha mi megbocsátani tudunk: akkor remélhetjük, hogy az egek ura is megbocsátja e nemzet régi bűneit s elfásultságait.

B u d a i E. pártolja a központi bizottmányt.

Nyáry P. Midón az angol orangisták s azoknak egy tagja a hannoverai király, meg akarta buktatni a constitutiót, a ház, bár ereje nem volt, mégis megrendelte a vizsgálatot, s az ítélet az volt: most már tudjuk kik vagytok. Szóló nem akar itt sem egyebet, de azt látja, hogy Magyarországon az ily emberek is simogattatnak. Azt hiszi a közlekedésminister úr, hogy jobbak lesznek ezek, ha simogattatnak? Nem, ők ki fognak gúnyolni bennünket. Szóló nem végrehajtást akar, csupán azt kívánja, hogy a haza nyilatkozzék ezen emberek ellen, ők Metternich kormánya alatt meg akarák semmisíteni e hazát, s a mostani bécsi kormány sugdosói. Ezek annyira vetemültek, miszerint a bécsi kormány által kizsaroltatni akarák, hogy küldjünk Jellachichnak Magyarország ellen pénzt. Szabad-e ily embereket fizetni? Sőt szóló hivatkozik Pulszky státustitkárra, hogy ezen emberek némely része meglopta a cancelláriát, elszakasztván a horvát dolgokra vonatkozó actákat stb.

Végzéssé lön: minthogy a nyugdíj törvényen alapszik, 1848-ra meghagyatik, 1849-re azonban a ház új nyugdíj-szabályzatot állítand, s a ministerium utasítatik a nyugdíj-jegyzéket részletesen a ház elé terjeszteni.

Irányi Pestnek a Dunaáradás elleni biztosítására, s a Dunapartnak megerősítésére 50,000 pfitot kivan megszavaztatni. — Az indítvány elfogadtatott

Széchenyi I. a Tiszaszabályozásra 500,000 pfitot kíván megszavaztatni, mi különben is csak előlegezés, mert az illetők visszafizetendik. A Tisza szabályozása által 2,700,000 hold föld fog megnyeretni; a Tisza körül lakik a magyarság, azért kéri kérését figyelembe vétetni.

Olvastatik a földművelési és kereskedésminister költségvetése, mely tesz összesen 318,813 ftot.

Közköztatásügyminister költségvetése.

E pontnál Palóczy felszólítja a közoktatásministert, hogy a Bécsben levő Teresianum című növelde tárgyában legközelebbi alkalommal terjeszsen elő törvényjavaslatot, mire a minister bejelenté, hogy az előleges lépéseket e részben már megtette. Kubinyi F. indítványára museum számára tett ajánlatok s jövedelmeik az országos pénztárba folyjanak, utasítatván oktatásminister úr, miként a museum felszerelését rögtön eszközölje, a szükséges pénzmennyiségek az országos pénztárból fogván fedeztetni, a jövőre pedig intézkedjék e tárgyban; Nyáry P. indítványára utasítatik a ministerium hogy Mátyás királynak, fiától, Jánostól visszakérült, a kamara levéltárában levő iratait rögtön tétesse át a museumba.

XLV-ik ülés az akóházban

sept. 2-án.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Kossuth Lajos emelt szót.

Kossuth L. A hazának kimondhatlanul fontos perczeiben a ministerium kötelességének tartja a tisztelt képviselőházat a legújabb eseményekről — a mint ezekről tudósítva van — értesíteni. Legelőször is kötelességemnek tartom jelenteni, miként a ministerelnök s igazságügyminister, kik a haza nyugalmának s békéjének helyreállítása s az ország törvényes önállásának biztosítása tekintetéből, valamint ő felségénél a katonaállítási s pénzügyi törvények sanctiójának megkívánása végett Bécsbe mentek, még ekkorig vissza nem érkeztek; a mint értesítve vagyunk, épen ma vannak ő felségénél az elhatározó értekezések. Nekünk nem adatott meg azon szerencse a gondviseléstől, hogy hosszas szenvedései után e nemzetnek a törvényes önállás és szabadság méltányos és mérséklett kívánatai keletkeztének első per-

czeit mindjárt békében s nyugalomban és a közboldogságnak kifejlődési jelei közt élvezhetnek.

A nemzetnek, melynek élete különbözik egyes ember életétől, számot kell vetni a körülményekkel, számot önelhatározásával, a akként cselekedni, hogy, vagy a maradék, vagy legalább a história átkot ne mondjon azokra, kik cselekedtek. Én arra kérem fel a tisztelt házat, hogy a fejedelmeli értekezésnek eredményét azon férfias nyugalommal várja be, a mely férfias nyugalom kellő megfontolással s egyszersmind erős elhatározással párosulva mentheti meg egyedül a hazát Méltóztassanak szíkülönbség nélkül közremunkálni, hogy csak most, csak e percekben mindenek felett ne zavartassék meg a nyugalom, ott, hol még van, s ne szaporíttassék ez által a hazának veszélye, s ne gyarapíttassanak ellenségei. Mindenkinek megvan a maga köre, s most én lelkemben meg vagyok győződve, hogy köréhez képest erre hatni a legnagyobb szolgálat, a mit mindnyájan a hazának tehetünk.

A bácsi táborból újabb szerencsétlenség hírét vettük. A tisztelt ház előtt tudva van, miként a Ferencz-csatorna táján a magyar hadsereg különböző osztályokban több helyekre volt felosztva. Temerin, Jarek, Kér, Verbász, Becse, ezek voltak többnyire a positiók; a stratégiát discutiálni nincs helyén, kivált nekem, ki hozzá nem értek; hanem akként vagyok meggyőződve, hogy ezen több részekre osztott táborozási terv egyedül csak azon szempontból vétetett fel az illetők által, mivelhogy az azon vidéken fekvő többi magyar és német községnek biztosítása látszék ezt megkívánni. A háborúnak kimondhatlan szerencsétlensége, hogy kettő között kell választani, vagy minden egyes részeket védeni, 8 ekkor az erő központosítását gyengíteni, s épen ez által a sikert is távolabbra vinni, vagy épen bizonytalanná tenni, vagy pedig áldozatul adni az egyeseket s egész helységeket, miszerint az erő összpontosíthatván, nagyobb sikerrel lehesen működni. Mi, a múltak által a háborús viszonyok hideg

megfontolásától elvonatva, mi messze időkből hátra taszítva azon kortól, a hol Magyarország éppen ily veszedelmet élt, az emberiség ösztönénél fogva kimondhatatlan fájdalommal hallottuk, ha valamely egyes ember, egyes helység veszélynek volt kitéve, vagy éppen megtámadtatott, és szerettünk volna akként intézkedni, hogy minden ember biztosítsák; de úgy látom, hogy valamint másszor nem történhetett ez, most sem fog megtörténni; hanem csak a központosított erővel elhatározó győzelmek hozhatják magokkal a sikert, s csak az ilyen elhatározó győzelem következtében helyreálló béke s nyugalom nyújthatja a nemzetnek a lehetőséget meggyógyítani azon sebeket, miket a harcoknak szomorú kénytelensége ejtett. Temerin és Járek tőszomszédságában, mondhatni torkában feküdvén a római sánczoknak, stratégiai posztiónak sohasem tekintethetett; s ezért stratégiai szempontból elvesztése is nemcsak az én, hanem az ahhoz értők véleménye szerint is, nagy fontossággal nem bír; de szomorú a dologban az, hogy a derék Temerin és Járek helységek elpusztítottak s a lakosság leégett tüzhelyétől elvonulva, a veszély közelében a vendégszeretet alapján vándorként teng. De, mint mondtam, stratégiai tekintetben nagy fontosságúnak nem tartom ez eseményt, sőt azt gondolom, hogy a mennyiben már most ezen posztio a kénytelenségnél fogva feladatván, alkalom szolgáltatott az erőnek nagyobb összpontosítására, talán a győzelemre nézve nem lesz éppen kedvetlen következtetést!. De akármiként legyen ez, a ministerium kötelességének tartja a tisztelt házzal tudatni azt, miről e tekintetben a táborból értesítetett. (Olvassa a Verbászról aug. 30-áról érkezett hivatalos tudósítást)

Ezen rendelkezések levelekben le vannak írva, hanem méltóztatnak átlátni, hogy nyilvánosan azokat felhozni nem lehet. Szinte elfeledtem mondani, miképen Temerinnek ezen szerencsétlensége a hadügyminister és Bechtold vezér tudósítása szerint is a császár-huszárok alezredese vigyázatlanságának és gondatlanságának tulajdonítható egy részben,

kit a hadügyminister állásától azonnal elmozdított, és hadi tanácsot rendelt felette tartatni. — Ha kérdené a ház véleményemet, mit tartok a hadsereg felől? annyit mondok, miképen a hadsereg közvitézeiben és altisztéiben, keveseket kivéve, és a nagyobb részről szólva, egy oly elhatározott hazafiságot talál a hon, mint a minőt megszoktunk a magyar seregnél minden időben, minden veszély alatt találni. A tisztek között hasonlóképen vannak sokan, kik a legelhatározottabb hősie kötelességérettől vannak lelkesítve. Bakonyi ezredesnek elszántságáról aug. 20-án tudósítva van a ház: ilyenek Lenkey kapitány és más többek, kiknek nevei elszámlálásába nem ereszkedem, nehogy valamely érdemesnek kihagyása által megsértsem annak önérzetét; hanem általában véve a többi ezen rovatba nem tartozó tisztekről, úgy látszik, annyit meg kell mondani, miképen ők ha tesznek valamit, csak szorosán hideg katonai kötelességből teszik, hanem az a bizonyos lelkesedés az ellenség irányában talán azért nincsen meg bennök, mert egy részről bujtogatások történnek, más részről pedig, mert azon ellenség, melyet magokkal szemközt látnak, nem oly alakú, mely az elesett hősöknek az ő véleményök szerint, talán várok feláldozásáért a halhatatlanság babérját nyújtaná. Nem az a bizonyos lelkesedés és elhatározás van közöttök, melyet a seregek szoktak érezni, midőn egy Ney, Oudinot, vagy nem tudom ki ellen harcolnának. És ez kimondhatatlanul rosszul hat. A hangulat a hadseregben nem kedvező; a hadügyminister úr lent van, mit tehet e részben, s mit fog eszközölhetni, azt az isten tudja; én csak annyit tudok, hogy a nemzetnek nyugodt férfiassággal készülni kell, s a készüléket a felinduló szívnek fájdalmai általi elragadtatásában nem kell megzavarni oly lépések által, melyek talán épen a készüléket tehetnék kétségessé. Egyébiránt ha a ház a részleiekre nézve bővebb felvilágosítást kíván, azon egyre kérem a házat, hogy a fenforgó körülményeket méltányolva, méltóztassék abban megegyezni, hogy neveztesék ki néhány

tagból álló bizottmány, mely előtt Beöthy Ödön bihari főispán és kormánybiztos úr, a ki fontos dolgoknak a minis-
teriumnai elintézése végett épen a járeki és temerini szeren-
csétlenség után feljött, és a ki a tábort, kevés napok alatt
bár, megvizsgálta, fölvilágosítást terjeszsen elő, s a bizott-
mány ítéletétől fog függni, mik épen akar e dologban to-
vábbra eljárni. (Nem szükséges.) Csupán azt jegyzem meg
Beöthy úrra nézve, hogy, amint mondám, csak kevés napok
alatt van lent, csak azóta, mióta Szentkirályi onnan eltávo-
zott, a ki eltávozott azért, mivel vezére volt a jász-kun se-
regnek, mely aug. 29-én onnan haza ment. Ez által ne méltó-
táztassék a ház legkevesebbé is megzavarodni, mert a mint
az első perczekben okvetetlen szükséges volt, hogy a nem-
zetőrség is némileg használtassák, és valóban sok terhes
költségbe kerül, úgy oda kell mi hamarabb iparkodnunk,
oda kell vezérelnünk minden tehetségeinket, hogy a harczot,
melyet isten reánk mért, ne a nemzetőrséggel vigyük. Erről
többet nem akarok szólni, hanem talán épen ebben fekszik
egy momentum, miért a haza szent nevére kérek mindenkit,
hogy még kifejezéseinkben is legyünk vigyázók. Ezeket kö-
telességemnek tartva a tisztelt ház előtt előterjeszteni, még
egy van, a miről szólni akarok. Én nemzettől nemzet irá-
nyában méltó panaszt, de még alaptalant sem szeretek hal-
lani, és azért talán igen kevesed magammal, kik pestme-
gyeiek vagyunk, én voltam az, ki már évek előtt, midőn a
jelen viszonyokat még csak gyanítani sem lehetett, Horvát-
ország részéről, miután a magyarok ellen méltatlan, alapta-
lan, a nemzetiség, úgy szinte más jogok és szabadságok el-
nyomásának kádjai hozattak fel, Pest-megye közgyűlésén
azt mondtam, hogy a hol szítogattnak egy nemzetnek
érzelmei másik nemzet ellen, ott a capacitatio nem használ,
Én elnyomni senkit a föld kerekéségén nem akarok, és haj-
landó volnék azt mondani horvát atyánkfiaiának: ha meg-
untátok a hétszázados kapcsot, menjetek isten hírével, áldá-
som reátok, legyetek szabadok és boldogok. Akkor ezen

eszmén legjobb barátaim is megütköztek, most csak annyit mondok, ha igaz, miképen Magyarország törvényhozási története folytonos bizonyosága annak, hogy a magyar nemzet a horvátok irányában mindig testvéri indulattal viseltetett, minden jognak és szabadságnak osztályosaivá tette őket nemcsak, hanem különös kiváltságokkal is ruházta fel, — ha igaz, hogy ezen állapoton a közelebbi országgyűlés nemcsak nem változtatott semmit, sőt a közös jognak és szabadságnak áldásait reájok is kiterjeszteni iparkodott, ha igaz az, hogy ezen képviselőház a válaszfelirati viták alkalmával mindjárt kijelentette, miképen valamint önállásából és nemzeti jogaiból semmit fel nem ad, úgy a horvát nemzet igazságos és méltányos kívánatait mindig a legszívesebben hajlandó teljesíteni; ha ezt, mondom, tekintetbeveszem, és más részről lelkem szemeit végig futtatom azon irtózatosszerűségek tömegén, melyek a polgárháborúval járnak: azt gondolom, hogy itt az idő, midőn a képviselőház tanácsot tartson önmagával, miképen akarja beváltani azon szót, melyet az országgyűlés elején mondott, t. i. hogy a horvátoknak minden igazságos és méltányos kívánatait teljesíteni hajlandó. Igaz, hogy azon mód, melyet magam is legcélszerűbbnek találtam volna, nem sikerült, miszerint t. i. Horvátország részéről a közországgyűlésre követek küldessenek és azok itten kívánataikat előadják, hogy azok a kölcsönös jog és szabadság alapján teljes igazsággal és méltányossággal intéztessenek el. Ez lett volna a kiegyenlítésnek legcélszerűbb eszköze; de miután követek nem küldettek, nem tudom, váljon Magyarhonnak képviselői el akarják-e magokat ez által tántoríttatni attól, hogy teljesítsék, a mit megmondottak az országgyűlés elején, midőn kijelentették, hogy a horvátok igazságos és méltányos kívánatait teljesíteni hajlandók.

Én egy tisztelt barátomnak, ki most nincs jelen, azon kifejezésére is emlékezem, — gr. Teleky Lászlóéra — miszerint ő, ha meggyőződnék, hogy a horvát nemzet nem

akar testvéri kapcsolatban élni Magyarországgal még erre is hajlandó; mi, a mint magunknak követeljük a szabadságot, függetlenséget, s nemzeti jogokat; úgy ezeket mástól sem akarjuk megtagadni. De nem akaróké dolog részleteibe bocsátkozni, hanem csak arra kívánom felkérni a tisztelt házat, hogy e részben előterjesztést tenni kívánván, méltóztassanak megengedni, hogy ezen előterjesztés a háznak comitévé alakulása formájában adassék elő. A dolgot egyéb-, iránt azért is tartom sürgetősnek, mert ha — a mint nem kételkedem — ő felsége a katonaiállítási s pénzügyi törvényeket sanctionálni fogja, a tisztelt képviselők kétségtelenül átlátják, hogy a jelen körülmények közt ezen törvények végrehajtására kell legfőbb gondjokat fordítani, a miért is bizonyos kérdésekre nézve tisztába kell jönni. Ezen kérdések közé számítom én azt is, hogy a horvát bonyodalmakat a ház tanácskozás alá vévén, kijelentené a maga határozatát, mit tart e dologban saját méltóságához, igazságszeretetéhez s nemzeti becsületéhez méltónak; s e részben valamit tenni kell, mert a fejedelem által az országgyűlés felhivatván, ezen felhívásra „igen“-nel felelt. Ha ez megtörténik, akkor szükségesnek tartom, hogy a képviselőház egy nyilatkozatot készítsen Magyarország nemzeti akaratáról s szándékáról, mely egész Európához s a külhatalmakhoz is szóljon, miszerint a nemzet részéről legyen feltárva az, mit akarunk, s legyen megmondva, miként jogosabb téren soha nem állott nemzet, mint mi, s ez által legyen hivatkozva, a mint istennek igazságára, úgy az igazságos embereknek is sympathiájára. S e részben örömmel jelenthetem, hogy aug. 26-án frankfurti követünk, Szalay László, a német birodalmi kormányzó által már mint Magyarország követe fogadtatott s elismertett, valamint a követség is a német birodalom részéről mihamarább vizonoztatni fog. Ez első lépés, tisztelt képviselők, mely által Magyarország az európai nemzeti családok közt önállólag megjelenik, s szabad reményleni, hogy ezt a újbbi hatalmasságok részéről is ha-

sonló lépések fogják nem sokára követni, mire nézve a törvénytörés korlátai közt közrehatni a ministerium valamint eddig, úgy ezután is szoros kötelességének ismerendi.

Madarász indítványára határozat lön, miként a ház mind a két tárgyban, mint comité fog határozni.

Balog L. indítványára, a ház tagjai az aug. 19-iki szent-tamási csatában hősiessen harczolt vitézek számára — kezdve az őrmestertől, a közvitézig — kétnapi díjukat ajánlották föl, megjegyezvén, miként ez ajánlat korántsem jutalomnak tekintendő, mint inkább alkalomnyújtásnak a fárasztó munka utáni néhány kedvteli óra élvezhetésére. — Ezek után a ház comitévé alakult.

XLVI-ik ülés az alsóházban

sept 4-én.

Kossuth L. (Feszült figyelem közt a szószerkekre lép.) Tisztelt. képviselőház! Kimondhatlan szerencsétlennek érzem magamat, hogy épen a jelen perczekben, mikor minden embernek kettőztetett erőre van szüksége, engem a betegség annyira elnyomott, hogy alig tudok megállani, és alig tudok szólni. (Üljön le). Akkor nem fogják hallani, a mit mondok. (Tessék leülni; leül).

Ne méltóztassanak várni, hogy valami hosszas motivált előadást tegyek, csak egyszerűen és röviden kívánok szólni azon hitben, hogy a tisztelt képviselőház előadásomnak motívumait a körülményekben találandja.

A múlt országgyűlés végével a ministerium átvette a kormányzást, esküt tevén le hűségre a király és alkotmány iránt, és engedelmességre a törvény iránt. A haza felett összetornyosuló vészeknek ellentállani a ministerium ezen helyzetben csak úgy és akkor lett volna teljesen képes, ha mindazon constituált hatalmak, a melyeknek kifolyását képezi csak egy ministerium, annak működését őszintén előmozdítják. A ministerium ilyen előmozdításra nem talált.

Ő felsége a király iránt a legtisztább hűséggel visel-

tetve hónapokon keresztül csak azért esedeztünk, — nem hogy ő felsége valamely rendkívüli erővel támogassa az országot, — csak azért esedeztünk előtte, hogy hű magyarjai közötti megjelenésével adja meg az új alkotmányból kifolyó új kormánynak azon morális támaszt, a mely a monarchia eszméjében és a magyar nemzetnek a fejedelem iránti pietásában helyeztetik. Öt hónapon keresztül esedeztünk ezért; — és még sem történt meg.

Egy hadsereggel találkoztunk pártütés és zendülés ellenében, mely pártütés és zendülés a fejedelem nevében mondja magát működni. Mi volt természetesebb, minthogy ő felségétől kértük, hogy a hadsereg, mely egyedül volt meg és van Magyarországon még most is, ő felsége által hozassék a hűség tiszta eszméjére vissza, mely nem abban áll, hogy ő felsége nevében a magyar király ellen pártot üssenek: hanem, hogy őfelsége kormányának engedelmeskedjenek. Ő. cs. és kir. felsége méltóztatott e részben egy pár manifestumot kibocsátani; hanem őszintén megvallom, nekem erős meggyőződésesem, hogy az ő felségét legközelebb környező körökből sok történt ezen parancsok sikerének meghiúsítására; sok történt arra nézve, hogy a hadseregben azon szellem foglaljon helyet, miképen ő felségének talán nem is az az akarata, mi azon parancsokban foglaltatik. A bécsi kormány részéről, — mely fejedelmünknek egységénél fogva kétségtelenül, nem mondom, hogy közre dolgozni, azon egy fejedelem a magyar király koronájának épségben megtartására, tartozott volna, de legalább nehézséget nekünk nem tenni, — ellenkezőt tapasztaltunk.

És mind ezek ellenében a ministerium, mely hűséget a király és alkotmánynak, és engedelmisséget a törvénynek esküdt, igen természetes, hogy csak a törvényes eszközökkel élhetett, a melyek minden oldalról elzsibbasztattak, míg végre nyílt kijelentésekben nyilvánult a hadsereg nagy részéről az, hogy a határőrök, a horvátok, szóval a hadseregnek eddigi zászlója alatt küzdők ellen ők nem fognak küz-

deni; voltak, kik nem mondták ezt, de a nagy rész igen. E mellett csak még a kinevezés hatalma is törvény által megkötve levén, teljes lehetlenné tétetett a ministerium kezében, hogy átalakíthassa ezen seregei

Én, tisztelt ház, erősen meg vagyok győződve, hogy, vagy végének kell szakadni tüstént ezen állapotnak, vagy pedig a nemzet kénytelen lesz ideiglenesen oly végrehajtó hatalomról gondoskodni (igaz), a mely végrehajtó hatalom ne legyen kénytelen a maga eljárásának eszközeit törvényből, hanem a haza veszélyéből meríteni. — (Igaz) A ministerium, a mely így meg van kötve, mint ez, nem mentheti meg a hazát (igaz); és ha én e perczen még arról a székről (ministeri székre mutat) léptem a szószékre, csak azért tettem, mert két ministertársunk Bécsben van, nem akartam, hogy az mondassák, hogy a végső kísérleti eljárásban, melyre ki vannak küldetve, rögtönzött idő előtti lemondásom által, már gátot okoztam. Én azon készséggel és elhatározással, azon meggyőződéssel, hogy az ekképen megkötött ministerium a mint van, szemközt az ellenséges hatalmakkal,— nem azért, mert én, vagy más a minister, hanem azért, mert olyan a ministerium a maga constitutiójában, mint a minő, — meg nem mentheti a hazát. Felkérem a házat hogy nagy határozatokra és eltökélésekre készülve, az utolsó lépések, sikerének megkísértésében a még most létező ministeriumot támogassa. A ministerium Beöthy kormánybiztos urat lerendelte a táborba, teljes hatalommal s azon megbízással, hogy állítsa fel a hadsereget, szóljon hozzá a hazának nevében, lelkesítse, buzdítsa őt hűségre, tegye biztossá a nemzet méltánylásáról és hálájáról a híveket, s bírjon hatalommal az ott levő hadügyministerrel egyetértőleg rendkívülieg is tenni mindent, mit a fenforgó körülmények a haza megmentésére szükségessé tesznek. A ministerium midőn ezt tette, tette egy oly hatalom nevében, mely ma van, holnap nincs; ezen eljárásnak mélyebb, biztosabb, állandóbb alapot kell adni, s azért kérem a házat, nyilatkozzék, ha Beöthy kormánybiztosnak e

részbeni felhatalmazását a nemzet képviselői részéről helyesli-e? (A képviselőház tagjai néhányan kívül mind felállván helyeslést mondanak.) Bechtold vezér lemondott állásáról, a ministerium felszólította a hadügyministert, ismerje kötelességének ott maradni a vész helyén, a tábort rendben tartani, és a körülmények szerint a haza megmentésére intézkedni s onnan el nem jöni, míg oly kezekbe nem adhatja és nem adja a vezérletet, mely kezek a harcmezőn kivívt érdemeknél fogva, szintúgy a hadseregnek mint a nemzetnek bizalmát bírják. Kérem a házat, hogy e részben a vezérnek, olyan vezérnek kinevezésére egyenesen a hadügyministert határozatilag a maga részéről utasítsa (helyes). De tisztelt képviselőház! velünk rút, ocsmány játék játszatik (már régen). A mivel világnak morális ereje az igazságos ügyet támogatja. Felhívom a házat: a nemzet képviselőinek nevében, készítsen rögtön manifestumot Európához, melyben el legyen mondva a magyar nemzet szenvedése, el legyen mondva a magyar nemzet joga, mérsékeltsege, hűsege, minőhez hasonlót a legközelebbi időben Európa példája nem mutat, hogy nyíltan álljon Európa előtt, miszerint annyi ármányok által mérsékleti követeléseink és elidegeníthetlen jogaink alapján megdöntötték bennünket, s bennünk a civilisatiónak egyik előbástyája és a szabadság egyik oszlopa rendeltetik meg. — Kívánom, hogy a ház appelláljon istenre és Európának igazságszeretetére s készítsen egy manifestumot. A miniszerelnök és igazságügyminister felküldettek Bécsbe a ministerium határozatából, a végett, hogy egyszer már végkép lássuk tisztán, határozottan: hogy áll irányunkban a dynastia, hogy áll Ausztria? Ne mondjunk gyanúsításokat, ne használjunk ellenséges indulatokat, hanem határozott tények álljanak elő. Esedeztünk ő felségének, méltóztassék a Magyarországbán levő bármely fegyverzetű hadseregnek saját aláírása alatt szétküldendő tábori parancsokban kijelenteni, miképen ő felsége minden katonától, bármi rendű, bármi fegyverzetű legyen is, szorosán

megvárja és parancsolja, hogy a míg Magyarországon van, a magyar kormány parancsai szerint a hon minden ellenségei ellen szint azon hűséggel és vitézséggel szolgáljon, mint a magyar hadseregek most ő felsége trónjának támogatására híven és bátran szolgálnak, még a hont fenyegető veszélyeknek híretől is elzárva. 2-or kértük ő felségét, hogy miután az ő felhívása következtében a magyar nemzet, mindjárt országgyűlés elején, magáévá tette és elfogadta a ministeriumnak azon nézetét, hogy a horvátok irányában minden méltányos és igazságos kívánataik teljesítésére kész: ennél fogva a horvát mozgalmat, mennyiben horvát mozgalom, és nem más természetű mozgalom, békés úton kell a két nemzet között elintézni; mert nem lehet, hogy két nemzet idegen hajtogatások következtében, idegen czélok végett, egymást rontsa, pusztítsa, szenvedésekkel és vérrel áraszsza el hétszázados kapcsának terén; mivel a mennyiben a horvát kérdést barátságosan kell kiegyenlíteni, küldjön parancsot Horvátországba, hogy Magyarországot megtámadni ne merészeljék. 3-or kértük ő felségét: méltóztassék napot határozni a közelebbi időre, mikor fog ide lejönni, s méltóztassék hosszas ittmulatása által azon morális súlyt, mely a királyság eszméjében fekszik, megadni saját trónjának megtartására: — mert azért küzdöttünk, azért vagyunk veszélyben. Ha nem vezérelt volna bennünket ezen nézet, s a trón iránti hűség azon napokban, mikor az ausztriai háznak semmi támasza nem volt a föld kerekiségén, midőn szétbomlott a csekély, Olaszországban levő hadsereg, ha mondom azon hűség nem lett volna bennünk, sok dolgok másképen állanának. De általlengette mindig a hűség ezen nemzetet, s azért megkívánhatja, hogy ő felsége nyújtson segédkezet, trónjának megtartására, ha azt meg akarja tartani. Azért kértük ő felségét, méltóztassék lejönni (Nyáry közbeszól: követeljük); esedezem alázatosan, méltóztassék egy kis türelemmel lenni. Kértük ő felségét, hogy méltóztassék lejönni, s a háznak tudtára adni, s kinyilatkoztatni

hogy a végett jön le, miszerint a törvények, s az alkotmány fentartásában és jogaink megőrzésében, mely nemzeti jogaink trónusának existenciájával kapcsolatban vannak, hossz-
 szasb itt mutatása által, közre kivan dolgozni. Egyszersmind felküldöttük a hadügyi és pénzügyi törvényeket szentesítés végett. Kérem a házat, addig ne tegyünk semmit, míg a siker reménye el nem érkezik; de már nyolcz napja, hogy fenvannak társaink, és most is hogy mennek a dolgok? mintha a halasztás mérlegén nem feküdnék egy felől nemzetek sorsa, másfelől nem feküdhetnék korónáknak existenciája. Kérem a házat, méltóztassanak egy küldöttséget küldeni ő felségéhez, jöjjünk tisztába dolgainkkal, de ne a végett menjen a küldöttség, hogy ott heteket mulasson, hanem nyisson magának utat a fejedelem trónjához, mondja meg: hogy a haza veszélyben van, és veszélyben a trón, tehát akarja-e ő felsége megtenni azt, mi a nemzetnek megtartására szükséges. Nem várhatunk napokat s heteket, miután hónapokon által az intriguek minket veszélybe döntöttek; gyors határozatot akarunk, düljön az jobbra vagy balra, hogy számot vethessünk magunkkal, mivel tartozunk a hazának, (éljen!) ne mulasson ezen küldöttség ott 24 órát, tudni fogjuk ha nem fogadtatik el, hogy mit akarnak Bécsben. Kérem a házat, méltóztassék ezt megtenni, s a ministerium részéről most kísérletben levő utolsó lépést — mert természetesen utolsó lépés a törvényhozás részéről — támogatni, s a nemzet erejével sikerre vagy valóságra vezetni. Végre, mert semmi a világon lelkenek nem fáj annyira, mintha az ármánynak azon diadalát látom, hogy nemzetek — mert nemzetek nem ismerhetnek nagyobb kincset a szabadságnál — ármányok következtében, a szabadságnak szent neve alatt, egymás ellen vérontásra izgattatnak, kérem a házat, méltóztassék egy kis bizottmányt nevezni, mely a ministeriummal értekeznek a horvát ügyek iránt, mely elő fogja terjeszteni mindazon hosszadalmas adatokat, melyek kezénél vannak, e dologban terjeszsen elő a háznak javaslatot Meggyőző

désem szerint, ha e dologban valamit tenni kíván a ház, és mennyire van határozva, jobban lesz így előkészítve, mint ha egy javaslattal a ministerium előállana; mert most méltóztassanak elhinni, tiszta őszinteséggel teszem azon nyilatkozatot, hogy rendkívüli hatalmakra lesz szüksége a nemzetnek; a ministerium, mely a törvénynek korlátai közé van szorítva, nem mentheti meg a hazát. Én, a minister, nyilatkozatom ezt ki a háznak. Tehát ennek nem ministerialis kérdésnek, hanem a közveszélynak és a közhaza iránti kötelességnek érzetéből mindnyájunk emanatiójának kell lenni. Tehát kérem a házat: méltóztassék egy bizottmányt kirendelni. A mondottakat mind reassumálni alig bírom, ha jól emlékezem, esedeztem a háznak, Beöthy Ödön kormánybiztosra nézve, 2-or kértem a házat, hogy manifestumot bocsásson Európához, s kösse össze ezt egy felszólítással a magyar nemzethez, melyben világosságra legyen hozva, hová vezetetik a nemzet, és hogy biztosok fognak nevezetni az országban a ház részéről, a kik élőszóval mondják meg a népnek, hová ragadtatik, hová vezetetik, és gyűjtse össze, ha kell, a hazának összes erejét, a haza megmentésére. 3-or küldöttség neveztessek Bécsbe, és 4-er egy bizottmány a horvát ügyek iránti előkészítésre. Méltóztassanak megbocsátani, többet nem szólhatok, mert beteg vagyok. (Éljen! elfogadjuk! mondassék ki a végzés.)

Kossuth beszéde után némi szünet következett, miközben a gyöngélkedve távozó pénzügyministert kitörő éljenvihar kísérte ki a teremből. Ezután

B .Zsennyey csupán egyre kívánja figyelmeztetni a házat, hogy t. i. midőn e rendkívüli eszközökhöz nyúl, ne mulasszon el semmit, mi a nemzet és király közt kiegyenlítésre vezet Mert ha a nemzetet azon átok érné, hogy királyától el kellene magát választani: akkor vész érheti a dynastiát, de okvetlenül vész érendi a nemzetet. Csupán annyit akar tehát mondani, hogy a Bécsbe menendő küldöttség kövessen el mindent,, hogy a szerencsétlen félreérté-

sek kiegyenlítettvén, a nemzetnek annyira szükséges békét eszközölje.

Barthos E. és Bónis S. utalnak az indítványra, melyben épenoly eszközök javasoltatnak, mikkel a trónt megmentjük. Felesleges levén tehát az előbb szóló figyelmeztetése, Bónis kívánja kimondatni, hogy a képviselőház ezen határozata egy szó ellenzésre sem talált

A ház elnöke kifejti, hogy az indítvány többféle határozatokra vezetvén, az egyes kérdéseket egyenként fogja kitézni, hogy a ki valamelyiket nem tartja jónak, nyíltan jelenthesse ki. — Egyenkint föltételvén a kérdések, a pénzügyminister indítványai közakarattal elfogadtattak. A Bécsbe menendő küldöttség 100 tagban állapítottatván meg, sorsolás útján alakítottatott meg. A küldöttséget Pázmándy D. vezeti.

Délután 5 órakor folytatattván az ülés, a ház következő határozati szerkezetekben állapotott meg:

A képviselőház határozata, az aldunai táborozás vezérletét illetőleg. 1-ször. Beöthy Ödön a ministerium által a bácsi táborba teljhatalommal kiküldött kormánybiztos, a képviselőház által is teljes hatalommal ruháztatik fel, oly formán, hogy mindent, a mit a körülményekhez képest a haza megmentésére szükségesnek lát, a nemzet nevében megtehesse és intézhesse, különösen oda utasítottván, hogy a hadsereget kiállásra, a haza iránti hűségére és törvény iránti engedelmességre buzdítsa és lelkesítse, s a hazának minden hű harcosát a nemzet haláljáról biztosítsa, hadügyminister úrral egyetértőleg az érdemnek rögtön is jutalmat és kitüntetést nyújtson, szóval, mit a hazára nézve károsnak tart, azt elhárítsa, a mit pedig jónak és szükségesnek tart, a nemzet képviselői által is ráruházott teljhatalommal eszközölje*

A ház megvárja a hadügyministertől, hogy a tábor mozdulatairól s vezérleteiről mindaddig maga intézkedendik, míg a vezérletet oly hű, és biztos egyénnek nem adta át, ki a haza szolgálatában kitüntetett érdeménél fogva ~ úgy a hadseregnek, mint a nemzetnek bizodalját bírja.

A képviselőház határozata, a bécsi küldöttség iránt. 2-ször. A képviselőház tapasztalván, hogy a haza megmentésére s a királyi szék érdekében, a szükséges intézkedéseknek ő felségétől kieszközölése végett, Bécsbe küldött ministerek az országot s a királyi székét veszélyeztető halogatással találkoznak. A képviselőház részéről rögtön egy küldöttség utasítatik ő felségéhez, mely kifejtvén' ő felsége előtt azon veszélyes helyzetét, melyben, a több felől támadott pártütés és lázadás miatt, a nemzet és ezzel ő felsége trónja van, a nemzet nevében annak elkerülhetlen szükségét jelentse ki, hogy ő felsége királyi magas személyében az ország kebelében

megjelenvén, az ország megmentéséhez királyi hatalmának mérlegbe vetésével járuljon. És hozzon a háznak határozott bizonysgot a küldöttség a felől: Valjon a dynastia akarja-e őszintén a nemzetet azon törekvésében támogatni, hogy ez országot ő felségének csorbítlanul megtartsa s az ő felsége által szentesített törvények minden pártütés ellen sértetlenül fentartassanak? Az idők súlya minden halogatást veszélyesnek mutatván, a képviselőház ezen küldöttséget oda utasítja, hogy 24, legfelebb 48 órán túl Bécsben ne időzzön, hanem ő felségének tudomására juttassa, miként ha rögtön meg nem hallgatnának, a halogatást tagadó válasznak venni lesz kénytelen.

XV-ik ülés a felsőházban

sept. 4-én.

Olvastatik az alsóház .határozata a Bécsbe menendő küldöttség ö az al-dunai táborozást illetőleg. Mindkét határozat elfogadtatott.

XLVII-ik ülés az alsóházban

sept. 5-én.

Dévaványa majorságiaknak elbérált földei visszaadása iránti kérvénye a bizottmányhoz tétetett át. Kecskemét városa az iránt folyamodik a házhoz, hogy miután ő magát már előbb megváltotta, váltságbérét a status térítse meg. Mosolylyal fogadtatott. — Végre a horvátligybeni értekezletre s az Európához és a nemzethez intézendő nyilatkozványok kidolgozására megválasztott képviselők nevei olvastattak fel. A horvátügyre nézve többséget nyertek: Kubinyi F., Pálffy J., Kazinczy G., Madarász L., Nyáry P., Bezzeredy I., Patay J., Lónyay G., Záborszky A., Palóczy L., Bónis S. Ghiczy K. A nyilatkozványok szerkesztéséhez megválasztottak: Ghiczy K., Kemény D., Nyáry P., Kossuth L., Pázmándy D.

XLVIII-ik ülés az alsóházban

sept. 11-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Pálffy J. alelnök jelenté, hogy Pázmándy D. a bécsi küldöttség elnöke jelentést teend a küldöttség eljárása eredményéről Pázmándy

nagy éljenzés közt szószékre lépven, következő értelemben tévé a jelentést:

„Az eljárás eredményét hidegen és szárazon terjesztendem elő, mert itt a tények erősebben szólnak, mint a szavak. A küldöttség f. hó 6-án este Bécsbe megérkezett. 7-én összeült, meghatározandó azon beszédet, melyben az ország kívánsága s jelen állapota a fejedelem elébe terjesztetik. Batthyány L. miniszterelnök bejelenté a küldöttség megérkezését, s ő felsége jelenté, hogy a küldöttséget 8-án, 12 órakor fogadandja el Schönbrunnban. Deák F. igazságügyminiszter német fordításban közlé ő felségével a beszédet, mire ő felsége Lobkovicz segéde által azon választ adá, hogy a beszédben magas személye iránt több sértő kifejezés foglaltatván, ha azok nem módosíthatnak, a küldöttséget el nem fogadja. A küldöttség meg volt győződve, hogy a beszédben nem az, hogy sértő kifejezés, de még csak tisztelenség sem foglaltatik, de azért, hogy a nemzet kívánságát ő felsége elébe terjeszthesse, s bizonyosságot szerezhessen magának, ha igaz-e, mit a pártütők mondanak, hogy t. i. a pártütés ő felsége nevében üzetik; — hajlandó volt a beszéden némi csekély módosítást tenni, kívánván a sértőknek képzelt helyek kijelölését. A módosítás megtétele után a küldöttség másnap 12 órakor elfogadtatott, s a beszéd így mondatott el:

„Felséges úr! Az Erdélylyel egybeolvadt Magyarhon nevében jövünk felséged elibe, mely a felséges uralkodóház iránt századodon át tántoríthatlan hűségének érzetében méltán megkívánja, hogy az ország jogainak sértetlen megtartásában koronázott királya által támogattassék. Ferdinánd volt felségednek uralkodó házából az első, kinek Magyarország, s Leopold, kinek Erdély önkénytesen szabad akaratából fejére tévé királyi szent koronáját.

Magyarország nem fegyverrel meghódított tartomány, hanem egy oly szabad ország, melynek alkotmányos szabadságát, önállását és függetlenségét felséged koronázási esküvel biztosítá és megpecsételé. Azon törvények által, melyeket felséged f. évi april hó 11-én legfelsőbb királyi jóváhagyásával szentesített, a nemzetnek régen hőn táplált kívánatai teljesítettek. És ezen a nemzet megnyugodva, régi hűséggel, s a szabadság kölcsönözte kettőztetett erővel készen állott a több oldalról fenyegető veszélyek közepette felségednek trónja fentartására.

Most Magyarországnak több részein pártütés van, melynek vezérei foly-

tonosan nyíltan azt állítják, hogy az uralkodó háznak érdekében és felséged nevében ütöttek pártot és zendültek fel a magyar nemzetnek felséged által ismételve törvényileg biztosított szabadsága és önállása ellen. A magyar hadseregnek egyik része az ausztriai monarchia érdekében Olaszországban vérzik a csatatéren diadalbabérokat arat addig, míg ugyanezen seregnek másik része arra izgattatott, hogy az ország törvényes kormányának engedelmeséget mondja fel. Azon pártütésnek, mely Magyarország alvidékein a békés falvakat porrá égeti, ártatlan asszonyokat és a gyermekeket brutál népek szokásait túlhaladó kínzással végzi ki, mint szinte olyan pártütésnek, mely Magyarországot Horvátországból ellenséges beütéssel fenyegetett, sőt már Fiú-mét, a magyar kikötőt, és a slavoniai megyéket minden legkevesebb ok nélkül el is foglalta, — mozgató rugója nem lehet más, mint azon reactionalis törekvés, mely magának czélul tűzte ki, Magyarország törvényes önállását és a népnek szabadságát megsemmisíteni, s a felséged dicsőült ősei s magának felségednek koronázási esküje következtében szentesített törvényeket széttépni.

A magyar törvényhozás felségednek felszólítására a haza védelme végett már két hónappal ezelőtt összegyűlt. És most kívánja e nemzet, hogy felséged a törvényhozást nagy munkájában, királyi méltóságának súlyával támogassa azon törekvésében, mely törekvés a haza megmentésére levén irányozva, Felséged királyi trónjának sértetlen épségbeni fentartásával ugyanazonos. Ennek következtében a magyar nemzet nevében kérjük Felségedet:

Méltóztassék sikeresen rendelkezni, hogy az ellenség előtt jelenleg nem álló magyar hadseregek rögtön Magyarországra bevonuljanak, s a ministerium rendelkezése szerint honvédelmi kötelességüket vitézül és híven teljesítsék.

Parancsolja meg Felséged királyi kegyelme elvesztésének és a törvényes büntetésnek súlya alatt, hogy mindennemű hadsereg, mely Magyarorszában van a pártütők ellen — bárkinek nevét és zászlóját bitorolják is — a magyar törvény fentartásának és az ország védelmének kötelességét pontosan teljesítse.

A magyar nemzetnek elhatározott szándéka a horvát és magyar nemzet között fenforgó nemzetiségi és beligazgatási kérdéseket még jelen országgyűlésén az egyenlőség, testvériség, szabadság és közös alkotmányosság alapján megoldani és kiegyenlíteni. Horvátország jelenleg katonai zsarnokság alatt van. És ez által Horvátország polgárai megakadályoztatnak törvényes kívánataiknak a magyar törvényhozás eleibe leendő juttatásában. Tegyen azért Felséged sikeres rendelkezéseket, hogy a horvát nemzet eme zsarnokság alól felszabadítva, szabadon nyilatkozthassak. A pártütőleg elfoglalt slavoniai megyék és Fiume pedig azonnal visszaadassanak. A magyar nemzet nem kételkedik, hogy létezik egy reactio, mely czélul csak önhasznát tűzte ki, és hogy ezt Fölséged nemcsak eltávolítani, de a büntetendőket meg is fogja büntettni.

Kívánja a magyar nemzet, méltóztassék Felségednek a Magyarország gyűlése által már fölterjesztett törvényeket királyi jóváhagyásával szentesíteni és a nemzet körébe Buda-Pestre azonnal lejönni s a törvényhozásnak s az alkotmányos kormánynak működéseit királyi jelenlétével ön magas személyében gyámolítani és vezérleni.

Felséges, úr! a magyar nemzet életének jelen percei annyira fontosak,

hogy e hű nemzetre a halogatások jelenleg a legkárosabban hathatnak. Alattvalói hűséggel kérjük azért Felségedet, hogy kívánatainkat teljesíteni, különösen pedig Magyarországbán haladék nélkül megjelenni annál inkább méltóztassék, minél bizonyosabb az, hogy ezen kérésünk teljesítése nélkül a bizodalom megfogattatván, a törvényes eszközök sikeres használatában elszibasztott magyar ministerium a belbékét és rendet helyre nem állíthatja.

Felségednek gyors elhatározásától függ ezen megmérhetlen veszélyek elhárítása. Járuljon Felséged királyi hatalmának mérlegbe vetésével a haza megmentéséhez, és a magyar nemzet tántoríthatatlan hűséggel fogja támogatni Felségednek trónját.“

Jelenté továbbá, hogy a ministerelnök és igazságügy-minister több nap óta sem a magokkal vitt törvényczikkekre, sem kérelmeikre nem nyerhetvén kihallgatást, a küldöttséggel már csak mint egyszerű követek jelentek meg; a külügyminister pedig, Eszterházy hg. leköszönt és Bécsből eltávozott. A küldöttség ki nem puhatolható, kik legyenek most azok, kiknek tanácsával ő felsége a magyar dolgokban él.

Ezután felolvassa nádor ő cs. k. fensége következő levelét:

A királyi Helytartó a képviselőház elnökének! Mintán a ministerelnök hivataláról lemondván az összes ministerium és annak egyes tagjai működése megszűnt, én pedig ezen lemondást elfogadván, a jövőnd ministerelnököt ő felsége jóváhagyása alá terjesztettem. Elnök úr a törvényhozó testületet értesítendő, miszerint a törvény értelmében gyakorlandó kormány gyeplőit kezembe vettem, és a két ház erélyes támogatására számolok. Kelt Budapesten, sept. 11-én 1848. István nádor k. helytartó.

Továbbá a ház elé terjeszté a volt ministerelnök gr. Batthyáynak hozzá intézett levelét, melynek tartalma következő:

A ministerelnök Pázmándy Dénesnek, az alsó tábla elnökének: Gróf Teleky Ádám által a magyar hadügyministeriumhoz küldött levélnek mássát, melyet elnök úrral az ülésben már közlöttem, de elnök úr azt kezemhez ismét visz szajuttatta, mint fontos, s talán a táblának előadandó iratot, azon megjegyzéssel van szerencsém közleni, hogy az eredetit ő cs. k. főherczegségének küldöttem át. Pesten, sept. 11 én 1848. Gr. Batthyány Lajos.

Mindezeket előadván, azt hiszem, — végzé szóló — kiküldetésünknek eredménye világosan áll a ház előtt, valamint szinte az is, hogy a ministerium leköszömvén, ő cs. k. fensége, a nádor kir. helytartó miként járt el hivatalos kötelességében; de másrésről világos az is, hogy az ország

jelen helyzete olyan, miszerint kormány nélkül egy pillanattig sem maradhat. (Helyes! Éljen !)

Bezeredy I. A haza kormány nélkül egy pillanattig sem maradhat. A törvény világosan mondja, hogy ha a király távol van, a nádor vigye a kormányt. (Éljen Kossuth! Az utcán szakadatlanul: éljen Kossuth!) Azért indítványozza, hogy a nádor a ministerium által folytassa a kormányzást, s a lelépett ministerek ideiglenesen tartsák meg helyeiket.

Madarász L. A nádor levelére szorítkozván, kijelenti, hogy az érvénytelen s törvénytelen, mert az 1848. 3. t. ez. 3. §-a szerint a kormányzást csak a magyar ministerium által viheti, és úgy ő felségének, mint a nádornak bármely rendelete csak úgy érvényes, ha egyik vagy másik minister ellenjegyzzi. Azért interpellálja a ministeriumot, mert most is annak tartja, az iránt, igaz-e, hogy ő felsége Jellachichot fölmentvén a hűtlenségi kereset alól, báni és katonai méltóságába visszahelyezte? ha igaz, melyik minister ellenjegyezte? kéri a horvát ügyre vonatkozó irományokat, mint szinte a nádorhoz érkezett bécsi emlékiratot is előterjesztetni.

Kossuth L. Az elnöki előadásból értették, uraim, miszerint ő cs. k. f. herczegsége a nádor, egy iratot bocsátott ide, melyben tudatja, miként a ministerium lemondását elfogadja; kijelentvén, hogy annak következtében felterjesztést tőn a ministerelnök iránt ő felségéhez, s míg ez megtörténik, a kormányzat gyeplőjét kezébe veszi. — Én, — ki ő felsége által neveztettem ki ezen ország egyik ministerévé, — tagadom, hogy István főherczegnek joga legyen ministeri ellenjegyzés nélkül parancsolni ezen országban. (Közhelyeslés.) Ha ő ezt tenné, megszegné esküjét s a törvények iránti kötelességét. — Ha a ministerek lemondtak is, Szemere Bertalan, — ki azon tárczát viszi, mely egyszersmind a közrend és bátorság fentartását is kezeli, kérelmünkre a conferentiában tett nyilatkozata szerint is kötelességének ismeré — s köszönet neki ezen kötelesség ér-

setéért, bár leteszi a tárczát, melynek gyakorlatában árulással környeztetek oly oldalról, honnét támogatást kellene tapasztalni, hogy visszaélés ne történjék, — a ministeri tollat kezében tartani addig, míg nem lesz törvényes orgánom, kinek azt általadhassa, (éljen!) és ezen iratot nem kontrasignálta senki. íme én, ki lemondtam hivatalomról, e széket ide, (a ministeri asztal mellé) teszem, s rá ülök (éljen!) (a ministeri padra ül) s azon erőnél és hatalomnál fogva, melyet nem egyéniségem gyengesége, hanem melyét nekem a törvény nyújt, akarom látni azon embert, ki tagadni merje, hogy itt, azon körben, melyet a törvény a pénzügyministerre ruházott, én parancsolok. (Hosszas éljenzés, miközben szónok a szószékre lép.) Ezen előrebecsátott nyilatkozatnál fogva felelek az előttem szólt képviselő interpellációjára. Igenis, a bécsi ministerium egy értesítést készített, s azon értesítést ő felsége augustus 31-kéről írt kéziratában a nádor kir. helytartóhoz leküldte, azon kijelentéssel, hogy mivel ezen emlékiratban azon zavarodásoknak okai és súlya foglaltatnak, melyeket a múlt országgyűlésen ő felsége által szentesített ministerialis kormányzat az összes birodalomra hozott, ennek komoly megfontolását és figyelembe vételét a magyar ministeriumnak ajánlja; egyszersmind kijelentvén, hogy a horvát viszonyok békés utoni lecsillapítását mulhatlanul szükségesnek tartja a végett, hogy a polgárháborúnak iszonyai meggátoltassanak; s tudtván abbéli kívánságát, hogy a magyar ministerium több tagjai 8, legfeljebb 14 nap alatt Bécsbe menjenek fel, a végett (a képviselők háza előtti téren összesereglett s Kossuthhoz harsányan éljenző nép zajong). Ha méltóztatnak megengedni, valaki a képviselőházból talán szólna le a néphez, tudtván, miként a nemzet képviselői tanácskoznak és határoznak, várjanak bizalommal. (Közfelkiáltás: Nyáry szóljon a néphez.)

Elnök: Nyáry képviselő úr fog szólni a néphez.

Nyáry. (Kevés szünet után visszatér az erkélyről.)

Mielőtt a tisztelt ház határozatát tudtára adhattam volna a

künlevőknek, egyik tagtársunk megelőzött, s a nép, mint a következésképpen mutatja, elhallgatott s várja a határozatot.

Kossuth L. (Folytatólag) Kijelentette — mondom — ő felsége azon kívánatát, hogy a magyar ministeriumnak több tagjai 8, legfőleg 14 nap alatt a horvátkérdésbeni alkudozás végett Bécsbe menjenek, mely alkudozások tárgyában a bécsi ministerium, melynek vélekedésem szerint, a magyar és horvát ügyekhez semmi köze nincs — némely előleges feltételeket szabott ki, melyekre nézve ő felsége ezen iratában kijelentette, hogy azoktól legfelsőbb helybenhagyását meg nem tagadhatja. Ezen feltételek következők: 1-ör hogy a tanácskozáshoz b. Jellachich, és a társországok küldöttei hozzájárulhassanak. 2-ör hogy Magyarország részéről Horvátország, Slavonia és a határőrvidékek ellen mindén megtámadás vagy harci készülétek megszüntessenek, és viszont. 3-ör hogy b. Jellachich és Rajacsics elleni személyes intézkedések visszavetessenek ég megsemmisítenessenek. 4-er hogy a határőrvidékek általában provisórie, és ideiglenesen az ausztriai ministerium kormányzása alá visszaadassanak. (Zaj!) Kijelentette ő felsége, mikép megleyén győződve, hogy a magyar ministerium a legszívesebb készséggel nyújt segédkezet ezen viszonyoknak békés utoni kiegyenlítésére, tudtul adván a nádor k. helytartónak, hogy Jellachichhoz is hasonló parancsot intézett, melyben azt adja tudtára, hogy magát minden órán a Bécsbe menetelre készen tartsa, és semmit el ne kövessen, mi ő felsége által itt előlegesen kitűzött feltételek sikerének némikép derogálhatna. Ez kelt aug. 31-kén, akkor, midőn a ministerelnök és igazságügyminister már Bécsben voltak, kikkel a dologról ő felsége részéről mindamelllett semmi legkisebb értekezés pem történt, kikhez semmi tudósítás, semmi értesítés nem adatott, kik e szerint megelőzték ő felségének azon kívánatát, hogy a magyar ministerek Bécsbe menjenek fel. Ott voltak, de velők senki sem szólt, még csak magának ezen emlék- és kéziratnak kiadása sem közöltetett velők. Midőn

a ministeriumnak Pesten levő tagjai ezen emlékiratot sept 4-én megkapták, a ministeriumnak Bécsben levő tagjait tar* talmáról futár által értesítették, nem kételkedvén, miként ő felsége, ha valóságos szándoka van a jog, igazság és méltányosság ösvényén eltávolítani Magyarországtól a polgárháború iszonyait, azon férfiakkal fog tanácskozni, kik a magyar királynak magyar dolgokban, egyedül törvényes tanácsosai, kiken kívül a magyar királynak magyar dolgok felett mással tanácsoznia nem is szabad, s kik Bécsben levén, ő felségének tanácsosal és közremunkálással szolgálhatnak. Míg ennek sikerét várnök, gr. Teleki Ádámtól, ki a miniszterium megbízása következtében a Dráva melletti vonalon felállított seregnek vezérőrnagy-parancsnoka, egy tudósítás érkezett hozzánk, melyben arról tudósítja a ministeriumot, miként b. Neustaedter, ki Jellachich alatt Warasdon tábornok, ő felségének egy nyomtatásban is megjelent kéziratát küldte át gr. Telekihez, egy proclamatio kíséretében, mely proclamatióban kijelenti, hogy a horvát seregek minden pillanatban által fognak törni Magyarországba. Azon legfelsőbb kéziratban, melynek másolatát gr. Teleki nekünk felküldte, nem foglaltatik arról semmi, hogy ő felsége b. Jellachichot Bécsbe idSzi a horvát viszonyok békés kiegyenlítése vógetti tanácskozmányra; nem foglaltatik, hogy neki megtiltja a Magyarország elleni ellenséges lépéseket, hanem foglaltatik benne dicséret és magasztalás eddigi hü és loyális viseletéért; annak kijelentése, hogy ő felsége örvend, hogy ennek következtében visszavonhatja azon június 10-iki manifestumot, melyben báni méltóságától őt alap nélkül felfüggesztette, s kijelenti azon várakozását és meggyőződését, hogy b. Jellachich „im Interesse der Gesammt-Monarchie“ tovább is úgy fogja magát viselni, mint eddig. Ő felsége ezen kéziratának valódiságáról méltán kételkedtünk, de mivel ezen kéziratban az -foglaltatik, hogy ő felsége hasonló értelemben a nádor kir. helytartóhoz is irt, a ministeriumnak egyik tagját — a cultusministert—felküldtük ő cs.

kir. főherczegségéhez megkérdezni, váljon van-e erről tudomása, és kapott-e valami ilyest ő felségétől? A nádor kijelentette, hogy erről semmi tudomása nincs, ő felségétől semmi ily tartalmú irat nem érkezett, szóval augusztus 31-től semmi mást Bécsből nem kapott, mint azon emlékiratot, melynek kísérő kéziratáról egypár szóval említést tettem. Ennek következtében kötelességünknek tartottuk gr. Teleki Ádám parancsnok vezérőrnagyhoz s Csányi László királyi biztoshoz egy rendeletet készíteni, és azt úgy készíteni, hogy egyszersmind ő felségének a nádornak aláírásával ministeri ellenjegyzés mellett adassék ki, melyben ki levén fejtvé a dolgok állása, ki levén fejtvé, miként ő felségéről teljességgel fel sem tehetjük, hogy magyar ministeri ellenjegyzés mellett, a törvény értelmébeú kiadott manifestumot, ellenjegyzés nélkül visszavonná, kijelentettük, hogy a felhívott s állítólag a nádorhoz küldött hasonló tartalmú irat ide nem érkezett, s hogy így vagy tévedést, vagy ő felsége szentséges nevével galád visszaélést kell gyanítani, s oda utasítottak, hogy ha csakugyan betörnének a horvátok, a magyar földnek egy talpalatnyiját se hagyják védtelen elfoglalni addig is, míg a magyar értesítve lesz, hogy ellene irtó háború viseltetik, s védni fogja magát. Mielőtt azonban ezt ő felségének hogy benyújtottuk volna, megérkeztek Bécsből miniserelnök és igazságügyminister urak, magokkal hozván nyomtatott példányban azon legfelsőbb kéziratot, mely ő felsége által oly értelemben; mint mondtam, b. Jellachichhoz intéztetett, magokkal hozván egyszersmind az érintett kézirat létezéséről tudomást. Ha nem csalatkozom, Ferencz Károly főherczeget az igazságügyminister megkérdezte, való e ez? ki erre igennel válaszolt. Így tehát ezen dologban tévedés nem lehet.

Így áll a dolog a Jellachichhoz intézett kéziratra nézve, melyen semmi ellenjegyzés nincs. Azon emlékiratra nézve, melyet ő felsége ide küldött, azt én a ház elnökének átadtam, ezen hosszú emlékiratban röviden az foglaltatik, hogy

a *pragmatica sanctio* nemcsak azt teszi, hogy Magyarországnak tulajdon azon egy királya legyen, ki egyszersmind ő felségének német országaiban, és német országain kívül levő többi tartományaiban uralkodik, hanem hogy a *pragmatica sanctio* a kormányzatnak egységét is teszi; következve, hogy ő felségének nem volt joga a múlt országgyűlési törvényeket sanctionálni, hogy ezen törvények ellenkeznek a *pragmatica sanctio*val; azon törvények jogtalanul sanctionáltak a fejedelem által, azon törvények Magyarországnak s egyszersmind az ausztriai birodalomnak javával ellenkeznek, és ennél fogva felhívja a magyar ministeriumot, e részbeni közremunkálásra, hogy az akként módosíttassák, miszerint a *pragmatica sanctio* valódi értelmében a kormányzati egység helyreállítva legyen az egész birodalomra és Magyarországra nézve. Ennyiből állnak röviden szólva azon adatok, melyek iránt a történt *interpellatio* következtében fölvilágosítást adni szükségesnek tartottam. Mindezen irományokat e ház elnökének általadtam; ha úgy tetszik a háznak, intézkedjék felőle, hogy azon iratok, mind németül levén szerkesztve, magyarra, és minden nyelvre lefordíttassanak; hogy a háznak egy küldöttsége dolgozzon ki higgadt kedélyvel, de azon rendíthetetlen igazságérzettel, melynek alapján állunk, egy feleletet arra, mely ne csak oda szóljon, hanem szóljon istenhez és Európához. (Helyes.) Egyébiránt kénytelen vagyok a háznak azt is tudtul adni, miként ha tekintetbe veszem egy részről gr. Teleki Ádám vezérőrnagynak azon tudósítását, miszerint báró Neustadter proclamatiójára hivatkozva mondja, hogy minden perczben a horvát seregek Magyarországra beütnek; ha tekintetbe veszünk más privát, de mégis meglehetősen hitelt érdemlő adatokat, ezen beütés alkalmasint már megtörtént, ha nem történt meg, a legközelebbi napokban meg fog történni. Én ezen temérdek veszélyek között a nemzetnek kettőt kívánok. Először, hogy saját lételének megmentésében legyen lelkesült, mint kell lenni annak, a kinek személyes és nemzeti

létele forog kérdésben; de ezen lelkesülésben hagyja magát vezéreltetni a férfias határozottság által, azon határozottság által, mely lelkesülésben eléggé megtartja azon higgadt gondolkozást, hogy megválaszthassa jól azon eszközöket, melyekkel lelkesedetten élni kell. Ezért kijelentem azon meggyőződésemet, hogy bátor azon perczek, midőn a nemzetnek létele vonatik kérdésbe, az extremumokra is feljogosítanak mindenkit, mert az önfentartási kötelesség istennek első parancsa; mégis szívvérébe kívánám, hogy Magyarország minden lakosának általmenjen az, hogy Magyarország jövője nem az utczákon, nem imitt amott parányi csoportozásokban kitörő cselekvések, hanem a nemzetnek egyesült lelkesedése és ereje által mentethetik meg. (Igaz.) Kívánom, hogy a törvényhozás érezze, hogy a hol egy nemzetnek létele kérdésbe vonatik, kimondhatlan szerencse, ha tgyttt van a testület, mely a törvény alapján mondhatja: „én vagyok a nemzetnek képviselője, felruházva azon joggal, hogy a nemzet fölött gondoskodjam, fölruházva azon kötelességgel, hogy gondoskodjam úgy, mint a körülmények s a veszély nagysága kívánják. Tehát annak, minek Magyarorszában történni kell, történni kell a törvényhozás által. De a törvényhozásnak olyan eszközökhöz kell nyúlni, melyek képesek legyenek a hazát megmenteni; s a törvényhozásnak számítani kell az összes nemzet lelkesült határozottságára, mely határozottsággal ha nem bir, irtó háború viseltetvén ellene, el fog veszni. Es a törvényhozásnak oly eszközökhöz kell nyúlni, mely a nemzetnek ezen lelkesülését biztosítsa. Én, mint azon férfiú, a ki lemondottam a ministerségről, de tárczámat vinni fogom mindaddig, míg törvényes orgánuma nem lesz a nemzetnek a financz ügyekre nézve, kinek azt általadjam (éljen!), saját tárczám köréből egy határozatra hívom föl a képviselő házat (halljuk!) Hetek előtt kijelentettem, miként, tekintetbe vévén azt, hogy az országban még új jövedelmi források nyitva nincsenek, a régiek pedig kiapadtak; adót a

viszontagság korában csaknem senki sem fizet; a kincstári javak alig jövedelmeznek valamit; a pénztárak egyrésze a pártütők által elraboltatott; a sófogyasztás fogy; a harminczad Európának izgalmas állapotánál fogva kevesebbet hoz be; ellenben a költségek új seregnek állítása és ezer és ezer szükségek által annyira szaporodtak, hogy csak a folyó septembri hónapban is közel négy millió forintot tesznek, míg ellenben a kiszámítható rendes jövedelem, ha mind bejöne is, alig tenne többet 200 ezer forintnál; — felszólítottam a képviselő házat, hogy ezen körülmények tekintetbe vételével, nehogy a státus-gépezet s az ország védelme megakadjon, intézkedjék arról, hogy hitel legyen nyitva a pénzügyminister számára, papírpénz kibocsátása végett, mely a törvényhozás határozatánál fogva minden közpénztárnál készpénz gyanánt elfogadtassék, és melynek névszerinti értékét a nemzet becsületére mostani és jövendő minden jövedelmeire garantírozza. És a képviselőház ezen előadást annyira motiválta, és a körülményeket oly szorgosaknak találta, hogy nem is várva a budget tárgyalását, elhatározta a finanszminister számára 61 millió hitelnek megnyitását; és ezen állapotásban a proponált törvényjavaslat minden cikkében a felsőház is egyértelműleg osztozott. Ő felsége a király július 2-kán összehíván az országgyűlést, ezen rendkívüli összehívásnak okául adta, hogy az ország védelme, a lázítás, pártütés, — mely pártütést főtámaszképen támogatja azon férfiú, kit ő felsége september 4-kén loyális hű alattvalójának mondott — mondom, összehívta az országgyűlést, hogy az ország védelméről, katona-állításról és pénzügyről gondoskodjék. A törvényhozás gondoskodott, s ő felsége azt mondja, hogy meg fogja gondolni, ezen törvényeket sanctionálja-e vagy sem. Az ország gépezete, ha határozat nem jön közbe, legközelebbi órákban meg fog akadni; mert jövedelmek nem lévén, a közsükségek nem fedezhetők. Én kérem a házat, parancsolja meg a pénzügyministernek, hogy a már készítettet elkez-

dett ötös bankjegyeket használja a status költségeinek fedezésére. (Helyes.) Addig is, míg ő felségének sanctiója megérkeznék, melyre nézve ki kell mondanom, hogy ez épen egyik ok volt, miért tettem le hivatalomat; mert én a parlamentáris kormányt akkép értem, hogy ő felsége a törvények értelmében a ministerium által tesz előterjesztéseket; és mi a ministerek részéről terjesztetik elő a háznak, az ő felsége által terjesztetett elő, (agy van) következőre ő felsége által terjesztve elő, és szóról szóra akképen fogadtatván el, a mint ő felségének ministeriuma, tehát ő felsége maga terjesztette elő, ha őfelsége gyengélkedik, vagy inkább, mint maga mondja, elgyengültt egészségével visszaélve ezen törvény sanctiója meggátoltatik, ez nem más, mint a camarilla, mely ő felsége elgyengültt egészségével visszaélve Magyarországot oda vinné, hogy közigazgatási gépezete megakadjon, hogy Magyarország ne védelmezhesse magát a beütő pártütők ellen. Azt a nemzet képviselői, midőn együtt vannak, nem tűrhetik, nem vehetik lelkökre, hogy Magyarország védtelenül legyen, s azért, mert ő felségének egészsége elgyengült, az ország elveszzen. A hadseregre nézve, arra kérem a házat átalában, midőn kinyilatkoztatom azt, miképen azok, kik terjesztetik a hirt, hogy Pesten már a respublicát kikiáltották, staféták által, lent a táborban is, a kik consignálják felföldön a katonaságot, azon célra, miszerint a végett kell készen állaniok, hogy elnyomják a respublicát, azoknak egyedüli céljok az, hogy a magyar nemzetet aluszékonyságba vezéreljék, miszerint a néppel azt hitessék el, hogy ha védelemre szólíttatik fel, nem magát kell tulajdonképen védenie, nem az ő kiirtása forog kérdésben, hanem hogy némely emberek ő felségét trónjától fosztják meg. Ez azon ösvény, melylyel oda akarják vezetni a magyar nemzetet, hogy védelem nélkül nyújtsa a barbár pallos alá nyakát, a mint ezt Temerrinói is tapasztaltuk, a hol nem tekintve, hogy valaki férfi, gyámoltalan nő, vagy gyermek, mészárszékre vezetetik, és falvak pusztíttatnak el Ezen hír-terjengéssel azt akarják

elérni, miszerint higye el a nép, hogy nem existénciája fo-
rog kérdésben, hanem hogy a királytól akarják a trónt el-
venni; pedig úgy áll a dolog, ha pietással viseltetünk a ki-
rály iránt, ha a hűség szempontjából, akarunk indulni,
lehetetlen a meggyőződést megtagadni, hogy ő felsége azon
közelebbi rendeleteket, melyek neve alatt keletkeztek, csak
egyedül annál fogva adhatta ki, mert a mint az országos kül-
döttségnek is mondotta, egészsége elgyengült. Tehát a ki-
rály nevével visszaélve Magyarországot vészbe akarják
dönteni, inkább romok felett akarván uralkodni, csak hogy
uralkodjanak, mintsem hogy megtartanak az országnak
jogait és szabadságait, a mely egyedüli biztos támasza az
ausztriai háznak, mert megjövendölöm, és hallja meg az
örökkévaló isten jóslatomat — mert ha van, lehetetlen, hogy
igazságos ne legyen és elnyomattassanak e nemzet jogai
— ennek sorsával az ausztriai ház vesz el legelőször (éljen).
Tehát felhívom a nemzet képviselőit, hogy a hűség érzete,
melylyel a király iránt viseltetik, erősítse meg azon méltó
fájdalomban, melyet egy hű alattvaló szívében okoz annak
tapasztalása, hogy fejedelmének egészsége annyira elgyen-
gült, hogy nevében, a honnak ellenségei vészbe döntik a
királyi széket, s a hazát, melyre egyedül biztosan támasz-
kodhatik. Tehát felhívom a képviselő házat, mentse meg ő
felségének s az országnak a trónt, mert az árulók környe-
zik és ezek pártütést csinálnak, mentsük meg a trónt, s a
fejedelmet, a ki nem mentheti meg magát, mert egészsége
annyira elgyengült, hogy ellenségei aláíratják vele azt, mi
a trónnak vesztére szolgál. Ilyen értelembeni eljárásra ha-
tározatokra és cselekvésre hívom fel a nemzet képviselőit,
hogy ily értelemben hassanak a népre, közvetve és közvet-
lenül, gondoskodjanak az eszközökről, melyek a népet fel-
világosítsák, s azon férfiakról, kik a népben ezen felvilágo-
sításnak sikert szerezzenek, intézkedéseit pedig merítsék a
körülményekből, úgy, mint a haza megmentésének köteles-
sége kívánja, tehát egy régi, még Mátyás király alatt hozott

törvény értelmében, mely olyankor, midőn a király elgyengült egészsége miatt az országglást maga nem viheti, azzal a nádort ruházza fel, kívánom kijelenteni, hogy a nádor királyi helytartó a melléje adandó felelős ministerium útján az országglást tökéletesen vegye át azon dolgokra nézve is, melyek különben ő felségének aláírásával történnének, ha ő felsége az országban ben volna, vagy ha azon kívül van is, nem volna elgyengülve egészsége (helyeslés); és épen azért király ő felsége június hónapban, — mert betegsége bekövetkezett, a mely, mint saját válaszából kitetszik, még most is tart, s ötét már egészen az elgyengülésre vitte, — szttk* # ségesnek érezte a nádor királyi helytartót felhatalmazni arra, mire a törvények, különben is felhatalmazzák. Nádor ő felségének tehát nem azt kellett volna tenni, hogy a maga részéről ellenjegyzés nélkül, mert ezt törvényesnek el nem ismerhetem, a lemondást elfogadja s tudtára adja a háznak, hogy a kormányzás gyeplőit kezébe vette, hanem kellett volna neveznie miniszerelnököt, és azt nyomban jelenteni a háznak, mert a haza perczei veszélyesek, s oly kormányzatra van szüksége, oly erős tudjon lenni, és a nemzet bizalmára számolhasson, mert a camarillák csinálhatnak pillanatnyi kormányt, de a nemzet bizalma nélkül az nem állhat meg. Azt kellett volna tehát tenni a nádornak, hogy nyomban nevezzen férfiakat, és Szemere belügyminister által ellenjegyezve küldötte volna meg a háznak, hogy a ministerium lemondott, elfogadom a lemondást, ezek az új ministerek, foglalják el helyeiket, s vegyék át a kormányzást. Mivel ez nem történt, a ház lássa mit cselekszik, de valamit tenni kell. Kell lenni olyan kormány-
nak, mely a maga állását érezze. Én magamra nézve kinyilatkoztattam, mit ismerem kötelességemnek; a ház intézkedjék a többi dolgokra nézve, én megadtam a kellő interpellációt; a vitatkozásokban felmerülendő indítványokra nézve, melyek a ház teendői iránt előfordulnak, megmondom véleményemet.

Szemere B. Uraim! mióta a magyar nemzet e földet elfoglalta, soha fontosabb pillanata nem volt, mint a jelen. A földet megszerezte akkor, most az a kérdés, hogy meg kell tartani. A szabadság és veszélynek küszöbén állunk mi itt, 300 év múlva kivívtuk a szabadságot, és most veszélyben van szintűgy az egyik, mint a másik. Hanem épen midőn ilyen veszélyben vagyunk, midőn azok nyomán, mik legújabban történtek, a hazafinak lelke méltán elkeseredik, és méltán a legfájdalmasabb lelkesedés fog el bennünket, épen akkor, midőn lehetetlen, hogy, ha nem egy # év múlva, ha nem tíz év múlva, de végre el ne jöjjön a nemesis, mely a szerencsétlenséget, melynek következményei még csak el fognak jöhetni, hogy el ne jöjjön a nemesis, a mely megbünteti az apáknak bűneit harmad- és negyed-ízigen. Ilyen körülmények között vagyunk most uraim! De azt hiszem, hogy midőn ilyen körülmények közt vagyunk, az elkeseredést fojtsuk el, a lelkesedésnek adjunk kellő irányt, mi pedig dolgozzunk s cselekedjünk azon higadtsággal, mely a jelen pillanatban leginkább szükséges; mert a keseredettség nem igent meg bennünket, valamint a lelkesedés sem, hanem ha számítók leszünk, mint elleneink, ha az okosságnak minden eszközeit és mesterségeit kezünkbe ragadjuk és felhasználjuk, úgy győzni fogunk, különben nem. Nem akarok a tárgyba bele menni, hanem csak okát akarom adni annak, miért eddig nem mondtam le tárczámról. (Éljen.) íme uraim! miután ministerium nincs, vagy legalább a nádor királyi helytartó azt hiszi, hogy nincsjött egy rendelet ministeri ellenjegyzés nélkül, s megtetszik rajta, hogy a nádornak nincs alkotmányos tanácsadója, mert törvénytelen a rendelet (helyes). Én azon hitben vagyok, miképen ha a király meghal, és azt kiállják, hogy a király holt, de azért a király él, akképen alkotmányos országban ha az egyik kormány lelép, rögtön utána következik a másik; a két kormány közt hiány egy perczig sem lehet. Hogy is lenne hiány a kormányban épen Magyarországon, hol je-

lenleg is az országban 15 királyi biztos munkálkodik. Ez az országnak rendkívüli állapotára mutat. Hol az országnak sok részeiben pártütés van, hol a horvátok jogtalanul, méltánytalanul, szemtelenül beütni készülnek, hol az egyik nemzetiséget a másik ellen uszítják, hol a vallásbeli előítéleteknek minden eszközeit felhasználják, hogy állhasson az ország pillanatig is kormány nélkül, hogy állhasson azon kormány nélkül, melynek egyik serege odalent küzd, a másik pedig küzdeni készül, hol a régi kormánytól átvettük a kincstárt a legnyomorultabb állapotban, s ha a finanszminister hivatalát nem viszi, az egész ország hitele zavarba jön, a mi egy harmadik pártütéssel felér. Ilyen körülmények között a kormánynak legkevesebbé sem lehet meglenni. Azt hiszem, hogy a mely ministerium és a mely férfiak elvállalták azt, hogy egyszer a kormány padjára ültek, azoknak kötelessége is, hogy addig maradjanak meg helyükön, míg más kormány azt el nem foglalja (helyes). Nekünk a ministeri tárczát adta a felség, és azt a felségen kívül más közülünk senki el nem veheti, ha mégis a törvényhozási teremben kisebbségben lettünk volna, hazafiúi tisztünknek ismertük volna tüstént lemondani; de megvallom, mi birt engem arra, hogy nem mondtam le: mert attól tartottam, úgy jár ezen felelős kormány, mint ama barlangbeli állat, mely egyszer bemenvén oda, nem jött vissza többé; aht hit* tem, hogy többé ministerek nem is fognak neveztetni, és hol akadt volna egyén, a ki azt mondtotta volna: én vagyok a felelős minister. Én tehát kimondom pusztán a tárgyra véleményemet három pontban. Először, nyilatkoztassa ki a képviselőház, hogy a nádor királyi helytartó rendelete törvénytelen (helyes). Én kérem alázatosan, minister vagyok, azt sem mondhatja a nádor rólam, hogy lemondottam, s én nem ellenjegyeztem a rendeletet. Ma délután elmentem a nádorhoz, s kinyilatkoztattam, hogy ha a többiek benyújtották is lemondásukat, én, a kinek kötelessége a rendet fentartani, megvárom, míg más felelős kormány lép az előb-

binek helyébe, s addig nem fogok lemondani (helyes). De ha nem volna is törvénytelen a rendelet, az által, hogy nincs ellenjegyezve, törvénytelen 2-szor azáltal is, hogy nincsen benne valamely egyén kijelölve miniszterelnöknek, miről az országgyűlést tudósítani kellene. Ebből következik 3-szor, hogy miután a kormánynak kötelessége megvárni a másíknak alakulását, és általadni neki a hatalmat, melyet a felség kezeiből által vett, és a két kormány között interregnum nem lehet, tehát indítványozom, hogy miután a felelőséget ilyen körülmények közt magamra nem vállalhatom, miszerint a rendet fen bírjam tartani, s miután másrésről alkotmányos elvnek tartom és a parlamentális kormány eszméjéből folyónak azt, hogy addig, míg az egyik ministerium megalakítva nincs, a másik ministerium ne hagyja el helyét, tehát kívánom, hogy hagyja meg a képviselőház a ministereknek, miszerint nem szabad nekik elhagyni helyöket, hanem azt tartsák meg addig, míg mások elfoglalják. (Helyeslés. Közbeszólás: „a ministerek foglalják el helyeiket“) Mert ha ezen férfiak elhagyják helyeiket, én kijelentem, hogy habár a haza köszönhet is ezen férfiaknak valamit, miszerint a függetlenséget és szabadságot kivívták, de helyeiket elhagyva, polgári bttnt követnek el (igaz). Végül azt mondom, hogy fájdalom lelkesedésével, de higgadtsággal mindenek előtt, és a törvény iránti tisztelettel -s a fejedelem nevében kövessük el azt, mit a nemzet megmentésére tenni kell (helyes).

Gr. Batthyányi L. Tisztelt ház! Fölteszem, hogy bizony senki nem fogja azt hinni, miszerint mi, kik kilépünk, meg kívántunk volna szökni a veszély perceiben, s az országot kormány nélkül hagyni (éljen). De uraim! Épen azért, mert meggyőződésem szerint, most épen jelenleg minden nap, sőt minden óra, oly elhatározó és oly eldöntő, hogy valósággal összekötött cselekvést igényel, melyet csak egy egyéniség, vagy legalább oly testület, mely egy forrásból keletkezik, és hasonnemű s egyforma meggyőződéssel van lelkesítve, vihet végbe: tehát kötelességemnek tartottam,

kilépni, és szükségesnek tartottam, hogy olyanok maradjanak helyökön, s foglalják el a helyet, kik e tekintetben egymás közt tökéletesen tisztában vannak, öszhangzásban tudnak és akarnak cselekedni (helyes). A múlt napokban, nem lehet tagadni, hogy több ízben nem volt méltatlanság, ha a ministerium némi hibájával s energia hiányával vádoltattak némelyek. De honnan keletkezett ez? Nem onnan, mintha minden egyes tagja a ministeriumnak magában erélyes ember nem lett volna, és jó hazafi, hanem mert két eltérő vélemény levén egybekapcsolva, az egymást felemésztette, és így pozitívus erő kifejtés lehetetlenné vált. Most tehát szükségesnek látom, hogy egy irányban menjen a dolog, azon irányban, melyben a dolgoknak menni kell. A háznak ime nyilvánult közbizodalma, s hogy az célra fog vezetni, hiszem és reménylem is; hanem hogy mi, kik azon irányban kezdet fogni, s azt elősegíteni meggyőződésünkönél fogva nem vagyunk képesek, kik olyan kérdéseknél, melyek minden nap előadhatják magokat, eltérő véleményben vagyunk, az erélyes föllépést gátolnánk voksainkkal s nehézségeinkkel, és azt tartom, ez nagy baj volna. Vannak eszközök, melyekhez talán a napokban szükség lesz nyúlni a közbátorság és rend fentartására; lehet eset, midőn az egyik felekezet a ministeriumban épen azt hiszi talán e tekintetben üdvösnek, mit a másik veszélyesnek tart. Mikor majd az ellenség be fog rohanni, lehet, hogy az egyik egyik seregben fog bizni, másik pedig a másikban, s lehet, hogyha a ministeriumnak minden tagja ugyanazon seregben bízik, jobban fogják szeretni a sereget a fővárosban megtartani, mintsem az ellenség elébe küldeni. Olyan esetek is adhatják elő magokat, hogy nincs idő a vitatkozásra, hanem gyorsan és határozottan kell cselekedni. Tehát én is azt mondom, hogy egy nem felelős hely tartott kormányzás és intervallum nem lehet, minden perczen felelős ember kell, hanem elégségesnek tartom, ha csak egy emberre bíztatik is a felelőség. A közbizodalom már nyilatkozott, bízunk meg Kossuth Lajosban.

(Éljen Kossuth!) Kossuth L. fogja tehát a dolgot vinni, a loyaltás meg lesz mentve, s a dolgok bizonyos elhatározott irányban fognak menni, mert a veszély perczeiben minden irány jobb, mint az iránytalanság. (Éljen Kossuth.)

Kossuth L. Az 1848-ik évi 3-ik törvényczikk 11.§-a azt mondja: hogy a miniserelnököt ő felsége, s annak az országból távolléte esetére a nádor királyi helytartó ő felségének jóváhagyásával nevezi. Ha tehát a ház azt akarja, hogy én, vagy akárki más — mert egy perczig sem lehet alkotmányos ország kormány nélkül, és pedig a törvényhozó test bizodalmaival támogatott kormány nélkül,— viseljük ideiglenesen azon kormányt, mely nélkül nem szabad, hogy legyen az ország addig, míg talán ő felsége, vagy nem is tudom, inkább a nádor — mert ő felsége kinyilatkoztatta, hogy elgyengült egészségi állapota — miniserelnököt nevez, és annak tehetségével, szándokával és irányával a ház szót vet, és úgy fogja látni, hogy gyámolítást ad-e neki, vagy pedig ellenkezőt; ha, mondom, akarja a ház, hogy addig ily törvényes formákban menjen a dolog, kérem a házat, az ülés nyilatkoztassa ki magát addig permanensnek, míg a háznak egy küldöttsége általmegy a nádor királyi helytartóhoz, s megviszi neki a ház határozatát s a ház akaratát, és meghozza, hogy váljon hozzájárul-e ő fensége vagy nem. E szerint fog azután a ház intézkedni. En kijelentem, hogy részemről, ha én találnék az lenni, kit a háznak csak jóakarattal érdemlett bizalma mintegy föl hívni látszott előbb, én az üres helyeknek kitöltésével öt percz alatt készen leszek. (Éljen.)

A ház küldöttséget rendel a nádorhoz, a végett, hogy nevezzen miniserelnököt, mert jelen körülmények közt egy pillanatig sem lehet az ország kormány nélkül.

A küldöttség Budára átmenvén, annak visszajöveteléig a ház permanensnek jelenté magát, mely idő alatt Kossuth indítványt tön az 5 ftos bankjegyek iránt kibocsátott ren-

deletének jóváhagyatását, másodsor, az ország védelme iránt hozandó határozatot illetőleg.

Visszaérkezvén a küldöttség Budáról, AlmásyP., mint annak elnöke, jelentést tesz:

A ház határozata következtében, ő fenségével tudattak a ház határozatát, melyre ő fensége válaszolta, hogy igen sajnálja, miszerint a mai napon a ház elnökéhez intézett levele mint törvénytelen el nem fogadtatott, mert jól tudja, hogy határozatnak, vagy törvénynek hozatalához ministeri ellenjegyzés szükséges, s arra szükségesnek is tartotta volna az ellenjegyzést megszerezni; de ezen levelet sem határozatnak, sem törvénynek nem tekintvén, hozzá ministeri ellenjegyzést szükségesnek nem tartott.

A 2-ikra nézve sajnálja, hogy az ő mellőzésével méltóztattak Kossuth és Szemere urakat a kormány folytatásával megbízni, mert ő azt hiszi, hogy 1848-ban megmutatta, mit tud és mit tett ezen hazáért. S annál fogva ezen mellőzést bizalmatlanságnak nézi. Mondta, hogy azon esetben, ha a ház a bizodalmit elvonná tőle, arra is kész lenne, hogy szeretett és imádott hazáját elhagyja. Kijelentette, hogy míg törvényesen jár el a ház, addig ő reá mindig számolhat, azontúl egy perczig sem.

Ezután a képviselőház Kossuthot éljenezve eloszolni kezdett

Almásy. (Ismét szószékre lép.) Úgy látom nem méltóztattak megérteni. Ő herczegsége azt mondta, hogy, ha elvonná tőle a ház bizodalmit, akkor arra is kész volna, hogy szeretett és imádott hazáját elhagyja. Nem ezen esetre vonatkozólag, hanem általánosságban véve a bizodalmitlanságot. (Éljen Kossuth.)

XLIX-ik ülés az alsóházban

sept 12-én.

Kossuth a terembe lépvén, harsány éljennel üdvözöltetik. A jegyzőkönyv olvastatik. Az elnök jelenti, hogy a ná-

dor kijelentette, miszerint legkevésbé sem volt szándékában, hogy törvényt sértsen, hanem csak a felsőházat és képviselőházat hívta fel, hogy addig őt tanácsaikkal gyámolítsák, míg az új ministerium megalakul. A jegyzőkönyv tehát ezen kijelentés szerint lenne módosítandó.

Palóczy szerint a kibocsátandó manifestumot minden nyelvre le kell fordítani.

Nyáry indítványozza, hogy a nádor levelére adandó váiaszban a ház azon kívánsága kijelentessék, miszerint ő fensége ezután is szokott erélyességével járjon el Ezt a ministerium fogja közleni ő fenségével.

Ezután olvasá Kossutha tőle formulázott határozatokat; melyek következőleg hangzanak:

I. A pénzügyre nézve. Addig is, míg az ország szükségeinek fedezése végetti hitelnyitás iránt alkotott törvényczikk ő fensége által szentesítettnek, a pénzügyministernek a Közlöny 90. számában közrebocsátott azon rendelete, miszerint az 5 frtos pénzjegyeknek kibocsátását elhatározá, ezennel helyesletetik; s a nemzet képviselői ezen pénzjegyek teljes névszerinti értékét a törvényjavaslat értelmiben az ország minden közjóvelmeivel biztosítván, azoknak minden közpénztárakban ezüstpénz gyanánt elfogadását elrendelik.

II. Az ország védelme iránt Addig is, míg a katonaaállítás iránti törvényczikk ő fensége által szentesítettnek, a nemzet képviselői az országot védelmi eszközök nélkül nem hagyhatván, következőket határoznak:

1. A ministerium megbízatik, hogy azon seregmenyiséget, mely az ő felségéhez felterjesztett törvényjavaslatban nyomban kiállítatni rendletetik, toborzás útján állítsa ki.

2. Ennek sikeresebb eszközlése végett a ministerium fölhatalmaztatik, ezen seregmenyiséget a törvényhatóságok között felosztani, s a törvényhatóságoknak kötelességek leend, a reájok eső illetőséget viszont községenkint oly módon kiszabni, hogy minden község a maga illetőségét a ministerium által megszabandó határnapig toborzás útján akként tartozzék kiállítani, hogy ha a kiszabandó határnapig illetőségét ki nem állítaná, a törvényhatóság a fennmaradandó hiányt az illető községnek azon ifjai közöl, kik az ő felségéhez felterjesztett törvényjavaslat 11-ik, 16-ik és 18-ik szakaszában kijelöltetnek, sorshúzás útján legyen köteles azonnal kipótolni.

3. A sorshúzásnál az említett 11-ik§-ban foglalt kivételeken kívül, még a család fentartására múlhatlanul szükséges egyetlenegy fiúra vagy vőre is tekintet legyen, s ha a sors ilyet, vagy pedig egy család tagjai közül többeket érne, ezeknek a helyettesítés megengedtessek.

4. Az ekként kiállítandó sereg egyenesen s kirekesztőleg csak a már felállítatni kezdett honvéd-zászlóaljok szaporítására fordítandó, s új honvéd-zászlóaljjakká alakítandó, melyeknél az ügyvezetési vezényleti nyelv, zászló, ruha és jel azonnal magyar leend,

5. A rendes hadseregben szolgáló tiszteknek s katonaságnak ezen honvédszázalójakba átlépése megengedtetik, s ha oly közkatonák s altisztek lépnek át, kik már szolgálati idejüket kitöltötték, eddigi zsoldjuknál $\frac{1}{3}$ -dal nagyobb díjt hozandanak.

6. Az ekkép kiállítandó honvédsereg az ország békéjének tökéletes helyreállításáig szolgáland, s ha ezen idő nem tenne annyit, mint a mennyi rendes katonáskodási idő gyanánt törvény által meg fog állapíttatni, a kitöltött honvédi szolgálat mindenkinek be fog számíttatni.

7. A kik a már felállított, vagy még felállítandó önkénytea csapatokban tesznek szolgálatot, ezeknek szolgálati ideje hasonlóképen beszámíttatik, B az önkényteseknél, valamint a honvédszázalójuknál tisztek mindenesetre, legalább is rangjoknak megtartása mellett, ha kívánandják, a rendszeresen felállítandó magyar katonasághoz át fognak; tétetni.

8. Úgy az önkénytesekre, mint a toborzás útján egybeállítandó s illetőleg kipótolandó honvédszázalójakba beállásnál a nemzet képviselői által föltétlenül biztosíttatik, hogy a veretési testi büntetésnek helye nem leszen.

9. A kik magukat a haza védelmében kitüntetendik, azokra, ha birtoktalanok, a kincstári javak telepítésénél különös tekintet leend.

10. Ezen határozatok rögtönös végrehajtása a ministeriumnak kötelességévé tétetik, s a képviselő test megvárja a nemzettől, hogy a haza vésszes perceiben lelkesülten sietend a királyt és hazát megmenteni, s megvárja a törvényhozás mindazon tagjaitól, kik vidékeiken e határozatok lelkes végrehajtására sikerrel közremunkálhatni vélnek, hogy ezen közremunkálási készségüket a ministeriumnak haladéktalanul bejelentvén, a hazát megmenteni fáradhatlan buzgalommal törekedjenek, mert a képviselőház úgy magára, mint az összes nemzetre nézve jelszavul tűzi ki: hogy az nem érdemli a magyar hazafi nevet, a ki mindent meg nem tesz, a mit tehet, a király és haza megmentére.

Kubinyi F. indítványozza, hogy jelen rendkívüli körülmények közt a követek is gyakorolják magokat és külön csapatot képezzenek. (Tovább.)

Az elnök jelenti, hogy a többi kérvények közt Josipovich, Draskovich és Jellachich Béla a bán erőszakoskodásinak határt kívánának vettetni.

Kossuth L. Ha a tisztelt ház méltóztatik ebben meg egyezni, óhajtanám, hogy a mai esteli ülésben a hűbéri viszonyok iránt tehessem meg azon előterjesztést, melyet tegnap megígértem, de melyet azóta nem volt időm formulázni. Ha formulázhatom egyszersmind a kármentesítési törvényt is, azt is rögtön még ma be fogom adni, ha pedig ma nem tehetném, engedelmet kérek, hogy azt holnap beadhassam. Erdélyre nézve a mely törvényes intézkedéseket kivételesen szükségesnek tartok, azokat különösen Pálffy képviselő úr-

nak szíves közremunkálásával bevégeztük, s az elnökségnek be is adtak. Ha méltóztatnak azoknak kinyomatását megrendelni, az hasonlókép holnap tanácskozás tárgya lehetne. Nem gondolnám, hogy ilyen dolgokat, melyek részletességekbe nem mennek, bizottmány útján kellene tárgyalni. A ház választhat a módok közt, a szabályok értelmében is. De én ezenkívül azt, hogy a ház a horvátok irányában mit tenni akar, azt haladék nélkül tegye meg, és mondja ki, azt hasonlókép a teendők legsürgetőbbjei közé számítom, s engem e tekintetben semmi ellenséges lépés, a mit én nem a horvátoknak; hanem a bécsi camarillának tulajdonítok, vélekedésemben nem fog megingatni; de óhajtanám, hogy a ház akkor határozná ezen dolgok felett, mikor még a méltó boszankodás nem hágott íel a nemzet képviselőinek kebelében azon fokra, melyre fel kell hágni, ha hírét vennénk, hogy sikerült a bécsi ármánynak a horvát sereget Magyarországra beindítani. Azért kérem a választmányt, méltóztatnék a ma esti ülésre beadni munkálatát, s nézze át ezen petitiót is.

Pálfy J. Kéri, hogy az Erdélyt illető törvényjavaslatok holnap rögtön tárgyaltassanak. (Helyes.)

Pap Zs. Kívánja, hogy azon tagoknak, kik a ministerium részéről ki voltak küldve, de kikkel az erdélyiek értekezni nem akartak, az Erdélyt illető munkálat kinyomatás előtt vizsgálat végett kiadassák.

Drágós. Ha a munkálat ki nem adatnék is, észrevételeit rákiki megteheti.

Kossuth L. Drágós képviselő úrnak megnyugtatósára annyit jelentek ki: én sem akarom magamat arra kötelezni, hogy azon benyújtott törvényjavaslatokat, úgy a mint vannak, magamévá tegyem. Meg fogom fontolni, és valamint magamnak fen fogom tartani azon jogot, hogy ha valami észrevételem volna, azt előterjeszthessem: úgyszinte a képviselő úrnak is fenmarad ezen joga, annyival inkább, mert kijelentem azt, hogy azon dolgokon kívül, me-

lyek itt vannak, még némely teendőt szükségesnek látok. Nevezetesen, előre tudtul adom a háznak, miként én azon meggyőződésből indulva, melyet már több ízben kijelentettem, hogy t. i. Európának minden népiségei között a magyar és oláh az, mely ha élni akar, hivatva van egymás irányában a legnagyobb rokonszenvvvel egyetértésben lenni; ezen meggyőződésből indulva, és azt remélve, hogy román ajka polgártársaink között is sokan vannak, kik ezen meggyőződést osztják, a kik ezen meggyőződésnek a román ajkú* aknai sikert szerezni, s részükről is közremunkálni hazafiúi kötelességöknek ismerik; azon reményben, hogy ezen meggyőződés vérré válik náluk is, szinte úgy, mint vérré vált nálunk: nagyon hajlandó volnék megkísérteni, hogy az eddig történt zavargások emlékezetére a feledékenység fátyola boríttassák. És ezért az Erdélyben történt politicalai vétségekre nézve, mert azokra nem terjeszkedném ki egyáltalában, ha valami eriminalis kétség forog fen, erre nem kívánnék kiterjeszkedni, mert ezek iránt a törvényes eljárásnak folytatatni kell; hanem a politicalai vétségekre nézve szeretném a háznak megegyezését birni, hogy a nádort felszólíthassuk, hogy bocsássuk őket szabadon, azon reményben, hogy ez a testvériség megállapítására, az egyetértés megszilárdítására fogna szolgálni; és azon kijelentéssel, hogy ha csalatkoznék a nemzet ezen várakozásában, kétségtelenül kettőztetett szigorral volna kénytelen föllépni azok ellen, kik a nemzetnek ezen barátságos lépését hálátlansággal viszonozzák. De ezt föltenni nem akarom. Úgy hiszem, a két népiségnek egyetértésében, barátság és testvériségében a szabadság élvezete van, ez tehát ösztönül fog szolgálni arra, hogy szorosabban fűzzük azon kapcsot, mely eszköz lesz az alávaló ármányok megsemmisítésére, melyek Magyarország és a Magyarországot lakó román ajkú népiség szabadságának elnyomására vannak intézve.

Drágós. 1½ millió román ajkú polgárt csak 3—4-en képviselvén, kívánja, mint Pap Zs., hogy a törvényjavaslat

kinyomatás előtt közöltessék a kormány által kinevezett egyénnel.

Pálffy J. Akarja-e Magyarország törvényhozó testülete, hogy Erdély megmaradjon Magyarország mellett, vagy sem? Ha akarja, nem lehet csak egy napig is halasztani ezen ügyet; ha csak egy napig halasztatik is, Erdély el fog szakadni Magyarországtól; nem azért, mintha Erdély el akarna szakadni, hanem fenálló institutiói miatt. Ha a kormányzékhez megy egy, az uniót megszüntető rendelet, több törvényhatóság sietni fog annak végrehajtásával, — s így lesz zavar és anarchia.

Elnök. Mihelyt az erdélyi törvényjavaslat kinyomattott, rögtön napi rendre fog kerülni, s akkor mindenki előadhatja iránta nézeteit

Zsembery. Uraim! Egy határozat meghozatalára hívom fel a házat. Ezen háznak nagy feladata a hon megmentése; és minden lelkesedés, minden áldozatkészség mellett nem sikerült a veszélyt a honról eddig elhárítani; sőt láthatárunk naponta sötétebb, s körülményeink naponta aggasztóbbak. Úgy hiszem, minden képviselő keblében él azon érzet, hogy ezen termet addig elhagyni nem szabad, míg a hon megmentve nincs. Én azért felszólítom önöket, hozzunk határozatot, hogy a ház magát permanensnek nyilvánítja mindaddig, míg a honról a veszély elhárítva nincs. (Napi rendre.) Azt mondják talán némelyek, hogy ez törvényellenes lépés. Erre azt válaszolom, a minő modorban támadtunk meg, olyan modorban kell magunkat megvédeni. A ki olvasta a Staatschriftet, az láthatta, hogy a camarilla alkotmányunkat, s az utolsó országgyűlés alatt hozott törvényeinket megtámadja. Ez felülről jövő revolúció; mert a revolúciók nem csak alólról, hanem felülről is szoktak keletkezni. A felső revolúció az, mely despotiára vezet. Ha tehát ily modorban támadtunk meg, ilyen modorban védjük magunkat. Azon szótól, hogy ez nem törvényszerű, vissza ne retten-

jünk. Azt kérdik némelyek, czélszerű-e est most tenni, vagy akkor kellene tenni, midőn a fejedelem a házat el akarná oszlatni, mert hiszen arra idő akkor is van. Én azt mondom, annak ideje most van, és nem akkor. (Most.) Mert a határozatnak forrása, ha. az most fog meghozatni, egyedül a haza veszedelme, a haza veszélyes állapota és nem más. Itt más okot sabstituálni nem lehet. Hogyan fog azonban állani a kérdés: ha netalán egy leirat érkezne, mely a házat eloszlatni kívánná? Ha akkor nyilvánítja magát a ház permanensnek, azt lehetne szemünkre vetni, hogy engedetlenek vagyunk a fejedelem iránt. Ezen váddal most nem lehetne a házat illetni. Meg vagyok győződve, hogyha a ház kimondja tisztán akarátát, a fejedelemnek eszébe sem fog jutni, ezen házat eloszlatni. Nézzük az eventualitásokat. Tudjuk, hogy nincs több, csak három ministerünk, a hadügyministert is ide értve. A miniszerelnök fölterjesztett, de ki legyen, azt nem tudjuk. Én megvallom, hogy egy kis gyanúm van, hogy ebben a titokban talán valami reactionalis rejthetik, s vegyük fel, ha egy ilyen kinevezetnék, mi történik akkor? az a miniszerelnök, mikor ministeriumával köztünk megjelenik, bizonyosan zsebében hozza az eloszlatási decretumot, melyet akkor használhat, midőn azt czélszerűnek látja. És akkor hogyan fogunk állani? Úgy fogunk állani, hogy zavaroktól, revolutiótól félhetünk. Hiszen eszébe juthatna azon ministeriumnak, hogy budget nélkül-folytassa az ország kormányzását, és még arra is hivatkozhatnék, hogy eddig sem volt. Akkor volna egy ministerium, mely ezen házban nem gyökerezne. Ezt meg kell előzünk, és kimondani, hogy a ház magát permanensnek nyilvánítja. (Helyes, a bal oldalon.) Én a ház határozatát ekként formuláztam. (Halljuk.) „A népképviselők a hon megmentésére levén egybehíva, hogy a hazának törvénybiztosította függetlenségét megvédjék, és a független hont koronás királyunknak megtartván, annak esküjét beváltsák, mindaddig, míg a magyar birodalomban a béke és törvé-

nyes rend a nemzet önállásának és alkotmányos jogainak tökéletes biztosításával helyre nem állítatik, eloszolni nem fognak és gyflésüket állandónak nyilvánítják.“

Bezerédy I. Ingerlőnek látja a király irányában, ha a ház permanensnek nyilvánítja magát, azért az indítványt nem pártolhatja.

Nyáry. Zsembery indítványa nagyon fontos, azért igen kívánatos, hogy a törvényhozó testületnél véleménykülönbség se legyen ezen kérdés fölött, 8 ezt nem határozatilag keli kimondani, hanem tettel. Nem kell feledni, hogy nem szerb, nem horvát lázadás van az országban, hanem az ausztriai camarillának a tegnapi emlékiratban kifejtett terve, mely nem egyéb, mint Magyarországot megsemmisíteni. Ily esetben minden lehető fegyverhez kell nyúlni; első fegyver lesz azt kimondani, hogy a házból addig, míg a háza megmentve nincs, el nem távozunk (helyes).

Schmidt K. szebeni követ szerint, az emberiség nagy eszméje: szabadság, jogegyenlőség és testvériség, minden egyes honpolgárra ki van mondva, de a nemzetiségek biztosítására aligha csak egy lépés is történt. Kívánja 1. kimondatni, hogy a ház a törvény által kiszabott úttól eltávolozni nem akar, és hogy Magyarország alkotmányos önállását a *pragmatica sanctio* alapján akarja fentartani; kívánja kimondatni 2. hogy a jogegyenlőség elvét nem csak egyes honpolgárokra, hanem a nemzetiségekre is akarja kiterjedtem.

Klauzál nem pártolja Zsembery indítványát, mert az provocatiója lenne az ármánynak és gázságnak (zúgás).

Batthyány L. Zsembery indítványát szinte nem pártolhatja. — Szél J. szinte nem pártolja. — Palóczy Zsembery indítványát pártolja, mert Franciaországot is nem egyszer mentette meg a gyűlések permanentiája a végveszedelemtől. Jusson eszünkbe az 1789-dik évi aug. 4-ke, a mikor megvettetett a francia nemzet függetlenségének

alapja. A király az egybegyűlt képviselőkhez beküldötte a gárdakapitányt, s ez azt mondotta: „oszoljatok szét, a király azt parancsolja.“ Mirabeau ekkor monda amaz örökre hires szavakat: „mondd meg uradnak, hogy minket csak szurony okkal verethet szét e teremből.“ A király azt tenni nem merte, s a nemzet magát constituálta. Napóleon zsarnokságát is egyik az buktatta meg, hogy a kamaA magát Lafayette indítványára permanensnek declarálta.

D e ák F. felolvasá az 1848. VI. t. ez. 7-ik §-át, mely azt mondja: „az évi ülés az utolsó évrőli számadásnak és következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő előterjesztése, és az irántoki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés el nem oszlat-hatók. Erre Zsembery visszahúzá indítványát.—

Esti 8 órakor az ülés folytatott.

Kossuth L. Tisztelt képviselőház! A reggeli ülésben méltóztattak nekem és Szemere belügyminister úrnak meghagyni, hogy a háznak azon határozatát, mely ő cs.kir. főherczegsége az ország nádora és kir. helytartója iránt a ház osztatlan bizodalját kijelenti, neki vigyük meg. Ezen megbízásban mi eljártunk, és ő cs. kir. főherczegségének azt kijelentettük. ő cs. kir. fensége méltóztatott azt válaszolni, hogy nem tagadhatja azon való fájdalmát, hogy miután ő számotvetve minden cselekedeteivel, a mit hivataloskodásának nehéz egy éve óta tett, azon tökéletes tiszta öntudattal van, hogy soha egy lépést sem tőn, a mi törvénytelen lett volna; sőt hogy minden igyekezetét mindig arra fordította, hogy a hazának jogait s szabadságát meg-óvja, az új időnek új szerzeményeit előmozdítsa, és a törvény megtartása iránt a legszigorúbb lelkiismeretességgel viseltessék; igen fájtn neki a képviselőház azon tegnapi kijelentése, hogy azon tudósítást, melyet a ministerium lemondása következtében a ház elnökéhez küldött, a ház törvénytelennek nyilvánította. És adta nekünk, és általunk a képviselőháznak tudtára, miként neki legtávolabbról sem

volt soha esze ágában sem azon gondolat, hogy ő mint' nádor és királyi helytartó másképp, mint csak a törvény által kijelelt módon, tehát ministerinm útján, tehát minister ellenjegyzése mellett intézhessen valamit. És ő nem is küldött semmi intézvényt, semmi rendeletet a házhoz, mert azt tudja, hogy ahhoz minister ellenjegyzése kellett volna; hanem küldött egy egyszerű tudósítást a házhoz arról, hogy a ministerinm leköszönt, tudósított arról, hogy a ministerinm alakítására nézve a szükséges lépéseket megtette, és tudósított arról, hogy a törvények értelmében a kormányt folytatni fogja, azon világos kijelentéssel, hogy a ház őt ebben támogassa. Következve semmi rendelvény, semmi intézvény nem foglaltatván benne, és a kormány gyepelőjének kezébevételehez azt, hogy „a törvény értelmében“ viláosan hozzátévé, tehát a törvény értelmében mindig a ministerium útján — mert ez a törvény értelme — és a házat híván fel támogatására ezen eljárásában, a mint mondja, igen fájdalmasan esik neki az, hogy maradjon fen egy oklevél Magyarország történetében, mely reá azt mondja, hogy neki egy tette törvénytelen volt..

Tisztelt képviselő' ház! Én nyíltan és minden tartózkodás nélkül kijelentem, hogy valamint a nemzet a múlt országgyűlésen kivívott eredményekre nézve főherczeg Istvánnak tömérdek hálával tartozik; én voltam szerencsés akkori igen szerény egyszerű állásomban is az összes törvényhozásnak szónoka lenni, mely a nemzet nevében neki ezen hálát és lekötelezést kijelentette, úgy, mint ezt nyíltan megvallom, hogy ez úgy van, és én, és azok, kik azon nehéz napok eseményeiben a viszonyok, körülmények, vagy ha úgy tetszik, öntevékenységünk által is a cselekvések homlokterébe szorítottunk, mondhatom, hogy én és társaim tudjuk legjobban, hogy mi nehéz küzdelmeket kellett neki élni. És azóta, és mióta ministeri pályánkat folytatjuk, őszintén kell kijelentenem azt, hogy ő cs. kir. főherczegségének azótai hivatalos pályája is valósággal nem volt

rózsaágyon-fekvés, hanem örökös nehéz tövisekkel küzdés, hol gyakran azon környezeteknél fogva, melyek, azt kell mondanom, boldogtalan, de általunk hűségesen szeretett fejedelmünket környezik, még magával családjával is gyakran kellemetlen helyzetbe jött, azon szilárdságnál fogva, melylyel a ministerium által elébe terjesztett törvényes kívánságokat gyámolította és valamint ezek a múltra nézve így vannak, úgy én a ház előtt nyíltan kijelentem meggyőződésemet, minden további taglalása nélkül a körülményeknek, úgy vagyok meggyőződve, hogy valamint a múltban nagyobb szolgálatai a haza iránt, úgy jövőre nézve is a haza megmentése, nem akarom mondani, teljes lehetetlen volna, de annyit ki kell mondanom, hogy kimondhatlanul megnehezítettnek annak valószínűsége, hogy meg lehet a házat menteni, ha a főherceg királyi helytartó és: a törvényhozás között valami idegenség maradna fenn, mely talán oda vezethetne, hogy közremunkálását a haza megmentésében nélkülözni volnánk kénytelenek. (Igaz.) Ezt a házára nézve legnagyobb szerencsétlenségnek tartanám. És én, félretéve, hogy főherceg, királyi helytartó, mint férfiúban becsülni tudom azon érzést „nekem fáj, midőn azt mondják, hogy törvényteleniséget tettem, mikor megmondtam, hogy nem akartam törvényteleniséget tenni, ez nekem fáj.“ Tehát miután azon magyarázat, melyet ő fensége ismételve nyújtott, tökéletesen megnyugtathatja a házat, hogy ő nem rendeletet, nem intézvényt, hanem egyszerű tudósítást akart tenni a háznak; miután kijelentette, hogy azt, hogy a kormány gyeplőjét általveszi, nem másképp akarta érteni, mint csak úgy, hogy a törvény értelmében kivan eljárni, és e részbeni gyámolításra kérte fel a házat: kérem a képviselőket, méltóztassanak határozatilag kijelenteni, hogy ő főhercegségének ezen nyilatkozata által tökéletesen meg vannak e részben nyugtatva, hogy ő főhercegsége semmi törvényteleniséget elkövetni nem akart, és ennélfogva azon kijelentéseket ezen magyarázat vitán nem

kívánják fentartani. (Helyes.) S hogy egyszerre szóljak a do-
logról, én tisztelt képviselőház, nem vágyok azon férfiú, ki
bármily csekély vagy bármily nagy állásnak nehézségeitől
visszariadjak; nem vagyok azon férfiú, ki meg nem ta-
nulta a veszélynek bátran szemébe nézni, akárhány oldalról
jöjjön is az, hanem midőn a haza megmentéséről van szó,
megfontolva, minő roppant nehézségekkel jár ezen nagy
feladatnak megoldása, lehetetlen nem éreznem annak kike-
rülhetetlen szükségét, hogy ki a kormányt viszi, annak
keze sem egy sem más oldalról ne legyen zsibbasztva; tör-
vényen alapult intézkedései, vagy a körülmények által
igényelt rendelkezései kész végrehajtásra, engedelmességre
találjanak. S méltóztassanak meghinni, a dolgok természé-
_
tében fekszik azon pszichologiai igazság, hogy minden
ideiglenes állás, ideiglenes hatalom, melyről nem tudjuk
meddig tart, kétségtelenül zsibbasztó. Igen sok ember, mert
az ország gépezetének igen sok ága van, sok ember van, ki
ha egy rendeletet kap, melyet végrehajtania kellene, nem szól
semmit, hanem zsebbe teszi, és végre nem hajtja, hanem
számot vet magival, váljon olyan embertől, jön-e, kinek
engedelmességgel tartozik; van-e állandóság azon hatalom-
ban, mely neki ezt parancsolta. Maga ezen kétkedés elzsib-
basztja az embernek erejét. Embertől csak emberit lehet
kívánni, s miután egy vagy két ember kivált ily nehéz kö-
rülmények között a végrehajtási eszközöket nem nélkülöz*
heti, én azt mondom, semmi sem oly kívánatos a hazára
nézve, mint hogy Istvánnal egyetértésben legyen a ház, azon
hitnek alapján, hogy István főherczeg Magyarország jogai-
nak híve, s meg van arról győződve, hogy a trónt is csak
úgy lehet megtartani, ha Magyarország jogai és szabadsága
fen tartatnak.

Ez az egyik kellék; másik: hogy ezen ideiglenes álla-
pótnak minél hamarabb vége legyen, B hogy tudjuk, ki lesz.
állandó addig, míg e háznak, mint a nemzet képviselőinek
akarata által támogatatik; mert természetem ha valaki

nek minoritása van, akkor változni kell a hatalomnak; de én úgy hiszem, akárki lép is a kormányra, a képviselőház nem fog fenakadni egy vagy más apróbb véleményekben, hanem mindenképp szem előtt fogja tartani azon nagy célt: mindenképp előtt a hazát megmenteni, a veszélyeket elhárítani, vagy legalább kevesíteni, hogy a nemzetnek a maga életszükségei kifejtéséhez ideje legyen. S azért semmi személyes barátság vagy ellenszenv nem fogja a laza képviselőházon kormány irányában vezérelni, hanem azon nagy gondolat, hogy megmentessék a haza, melynek éltevel játszani nem szabad. Én kérem a házat, nevezzen egy küldöttséget, mely István főherczegnek megmondja, hogy a ház megnyugszik nyilatkozatában; másodsor egy Úttal szólítsa fel a ház nádor ő fenségét, hogy azon hatalomnál fogva, melyet az 1848. törvény kezébe tett, vessen véget ezen ideiglenes állapotnak, mert most ily zsidbasztó hatalommal keveset lehet tenni, mihelyt annak nincs állandó basisa, igen kevés sikerrel lehet működni. (Helyes). Ezt kívánom és ajánlom a képviselőháznak mint egyik eszközt azon sok eszközök közül, melyek a haza megmentésére szolgálnak, melynek nehézségei perczről perczre szaporodnak, s azért szaporodni kell a lelkesült akaratként is, de másrésztől azon készségnek is, hogy minden indulat hallgasson, hanem ragadjuk meg azon eszközöket, melyek nélkülözhetlenek a haza megmentésére s ezen eszközök, isten előtt esküszöm belső meggyőződéseim szerint, nélkülözhetetlenek. (Éljen).

Kossuth indítványára küldöttség ment a nádorhoz, megmagyarázni, miként értette a ház tegnapi határozatát, melyben a nádor leirata törvénytelennek jelentetett, és megkérni, hogy alakítson állandó kormányt.

Batthyány L. erre jelenté, hogy a nádor őt szólítja fel a ministerium alakítására. (Jobboldalon: éljen; baloldalon: Kossuth éljen.) Ezután a jegyző felolvasá a nádor ide vonatkozó levelét:

Kossuth L. Tisztelt képviselő ház! Előre akarom bocsátani, miszerint nagyon örvendek, hogy azon óhajtás, melyet a haza fenmaradása tekintetében egyik nélkülözhetetlen feltételnek és eszköznek jelentettem ki, pár perczek előtt, a nélkül, hogy a háznak e részben szüksége lett volna azon lépést tenni, melyre fölkértem, már teljesült az által, mit a haza megmentésére egyik nélkülözhetlen eszköznek tartottam. Ennek előrebecsátása mellett kettőt jelentek ki: 1-ször, hogy azon meggyőződésben vagyok, miszerint azon férfiú, bárki legyen is az, ki a jelen vészes perczekben a kormányzásnak épen nem kedves, hanem igen terhes föltételeit elfogadja, az kétségtelenül számot veteti magával, s haza körülményeivel, s lehetetlen hogy elfogadná, ha azon meggyőződésben nem volna, hogy hasznot tehet a hazának. Ha ezt minden egyéniségtől elvontan mondom, másrésztől ha látom, hogy az elfogadást azon férfin tette, ki mint Magyarország első felelős ministere, nevét, históriai becsületét ugyan azonosította Magyarország állásával, ki első volt István főherczeg után, ki a magyar ministerium létrehozásában legtöbbet tett, kit akkor, midőn magyar ministerium akitásáról volt szó, Pozsony városában egy erkélyről ezerek előtt mutattam ki, mint azt, ki a végzet által hivatva van Magyarország első ministerelnöke lenni; midőn azon férfiút látom azzal megbízva, megvallom, sok aggodalom elenyészik lelkemről; mert én tartottam s féltem attól, hogy azon ármányoknak, melyeknek tanúi valánk hónapok óta, első nyilatkozványa lesz, hogy midőn magát a reactio egy részről Jellachich pártütése, más részről a rácz lázadás, harmadik részben pedig mindennemű bujtogatások következtében elég erősnek véli, hogy levesse az álarczot, féltem, hogy vagy nem lesz többé magyar ministerium, vagy csak úgy, ha a nemzet azon eszközhöz nyúl, a melyhez szabad nyúlni, midőn a nemzet létele forog kérdésben, s a kétségbeesés bekövetkezett; vagy attól féltem, hogy azon ministerium a reactionnak teremtménye lesz, ki nyomorult rongyo-

kat hagy a nemzetnek, s kopott színt, hogy a legalitás formája alatt ölje meg a nemzet szabadságát De midőn gr. Batthyány Lajos van megbízva a ministerium alakításával, s midőn ő, kinek történelmi neve s becsülete, s Magyarország önállásának fentartásával ugyanazonosítva van, midőn az aggodalom elszállott, Magyarország önállása felől többé nem kétségeskedem, akármilyen legyen a ministerium: az útban különbözhetik talán, de ezélja nem lehet más, mint-hogy a hazának szabadságát és önállását biztosítsa! Uraim! Míg ezen ministerium azon úton jár, míg az eszközök választásában annyira nem téved, hogy azt legyen kénytelen hinni, hogy az eszköz, melyet választott, az út, melyet követ, a legjobb szándék mellett is a haza veszedelmére vezet,, míg ez nem történik, míg kételkedem egyik vagy másik eszköznek czélszerűségében, de veszélyesnek nem látom as eszközt, egyébiránt szándékának tisztaságáról tökéletesen meg levén győződve, reám azon csekély szóval és erővel, mely bennem van, azon ministerium számíthat, a haza megmentésének nagy munkájában, a mint számíthatni fog minden perczen, minden időben, minden ember, nem gyámolításomra, hanem arra, hogy minden, a mit isten tudnom adott, és mit a nemzet némely részének bizalma bennem rejleni vél, fel fogom használni, akárki legyen azon férfiú, ki Magyarországnak Önállását eladni, elárulni, vagy ügyetlenség által veszélybe dönteni fogná. (Éljenzés.)

Batthyány L. felolvastatás végett átadja az elnöknek Csányi kormánybiztos levelét, melyben jelentetik, hogy Jellachich előcsapata már átkelt a Dráván. A levél sept 11-ikén kelt, Jellachich csapata Légrádnál tört át.

Perzel M. Én ezen tudósításból eredett keserűségét a háznak nem kívánom nagyobbítani az által, hogy a két hónapos politica mostani eredményének taglalásával a házat legdrágább perczeitől megfoszszam. Nem taglalom tehát a követett politicát, noha talán nem ártana, hanem egy kérdést kívánok a miniszterelnök úrhoz intézni, mely kérdésnek

megoldása és teljesítése a legelső energicus lépése hon megmentésére. A tudósításból kitűnik, miként a katonaságra, melynek közvitézeire nézve — mint már sokszor kimondotam — a legnagyobb bizalommal viseltetem, de melynek főtisztjeit árulással vádoltam, a mit jelenleg a kir. biztos szinte tanúsít, kitűnik, mondom, miként a királyi biztos ezen katonaságra, vagyis inkább vezérletére nem számíthat; és így csupán azon egypár honvéd-csapatra, s néhány nem igen jól organisált nemzetőri testületekre van szorítva, melyekkel nemcsak hogy eldöntő ütközetet nem lehet vívni, de még valami jó, alkalmas és czélszerű retiradát sem lehet eszközölni, mint a milyen volt például Károly főherczegnek híres visszavonulása. Hanem gondoskodni kell természetesen a főváros biztosításáról; mert azok, mik e napokban történtek, nemcsak hogy nem nyújtanak nekem elegendői garantiát arra nézve, hogy Jellachichnak fegyveres ereje ellenében megállhatna e főváros, s biztosítva lenne a törvényhozó test működése; hanem az ezen város környékén fekvő katonai erő már magában is elegendő erős arra, hogy összegyűjtetvén, s Jellachich közeledtével ellenünk fellelkesíttetvén, bennünket semmivé tegyen. Ha Jellachich, merészelte megtámadni az országot, míg másrésről bizonyos adataink vannak, hogy a katonaság árulással van tömve: akkor mit várhatunk most az itten fekvő katonaságtól? azt, hogy végre vagy tisztán Jellachichhoz csatlakozik; vagy ha nem, hát még megelőzve, mielőtt az ide érkeznek, megsemmisít bennünket. Én tehát a miniszerelnök úrhoz egy kérdést, sőt követelést intézek: tett-e a miniszer úr valami lépést arra nézve, hogy Budapest minden oly katonaságtól megtisztítsák, mely katonaság tisztjeiben tökéletesen nem bizhatni; és hogy csak oly katonaság legyen itt, mely akkor, mikor a haza megmentésére fog kiállítatni, neki engedelmességek fog? Másodszor: Buda vára iránt tett-e intézkedést a miniszer úr, hogy tisztán nemzeti érzelmű sereggel, ágyukkal, a egyéb ily megkívántatóságokkal ellátsák; kérdem

léhát a minister urat, hogy először tett-e intézkedést arra nézve, hogy a külföldi seregek eltakaríttassanak ? másodszor: váljon van-e szándékában a minister úrnak, hogy a vett tudósítás után, nyomban a maga kezébe, a maga hatalmába kerítse Buda várát, s így a nemzet kezébe szállítsa át? s harmadszor, bízik-e, és tudja-e azt, hogy Pesten és vidékén hamarjában, de mindjárt holnap oly erőt fog megszerezhetni, melylyel Budavárát a magyar nemzet birtokába, s az ő parancsolatja alatt a haza védelmére el tudja foglalni és felszerelni.

Ezen három kérdései feleletre a haza nevében kérem fel a minister urat.

Batthyány L. Ami a kérdéseket illeti: hogy váljon tettem-e ezt vagy amazt? én bizony nem tettem semmit, mert épen ma lettem minister. (Egy hang: tegnap is az volt Zaj.) Nem voltam. Egyébiránt az interpellatiókra és kérdésekre felelni köteles vagyok; de ha önök feleletemet lehetetlenné teszik, úgy lelépek a szöszekről, s nem felelek. (Felkiáltások: igazság. A zaj lecsillapul.) Azt tetszett mondani a követ úrnak, hogy a múlt napokban is birtam a hadi tárczát, de méltóztassanak visszaemlékezni, miként a lég-Közelebbi időkben Bécsben lévén, csak egy pár nap előtt tértem vissza, s eddig másra volt bizva a haditárcza; azon idő óta pedig, hogy visszatértem, tegnap vettem gróf Teleki tábornok levelében azon hirt, hogy bizonyossággal lehet tartani Jellachich berohanásától; s ekkor én mindjárt, tegnap délelőtt, ezen tárgyra nézve az illetőkkel tanácskoztam, B tettem is intézkedéseket, de hogy ezek végrehajtottak-e vagy sem, nem tudom, mert már délután hivatalos köröm nem volt. — Most az első kérdésre átmenvén, hogy váljon az idegen katonaságot el akarom-e innen szállítani ? e tekintetben csak a legnagyobb általánosságban mondhatom azt, miként én minden katonai testületet, akár honi, akár külföldi, akár rendes, akár önkénytes, vagy bármiféle legyen, ha parancsaimnak ellenszegül, vagy ha olyan, a mely-

nek engedelmességéről nem leszek meggyőződve, s hihetném, hogy annak idejében nem számolhatok rá, azt az országból vagy ki fogom küldeni, vagy pedig felszólítani minden habozás nélküli teljesítésére rendeleteimnek (helyes). A mi Budavárát illeti: ezen várra nézve politicám természetesen már abban benfoglaltatik, amit az első kérdésre nézve feleltem, t. i. azon leszek, hogy itt is teljesíttessenek rendéléteim. A harmadikra nézve, hogy t. i. birok-e katonai erővel, miszerint erőszakkal is elfoglalhassam Budavárát? azt a ház is meg fogja bírálhatni, hogy jelenleg, micsoda erőszakhoz lehet nyúlni; egyébiránt mindenestre kötelességemnek fogom tartani, a fenálló erőt úgy használni, hogy a lehetőségig neheztsem Jellachichnak közeledéssé másrésről biztosítsam a fővárosnak is nyugalmát (helyes).

A nádornál volt küldöttség megérkezvén. AlmássyP. jelenté, miszerint a nádor örömmel fogadta, hogy a ház meggyőződött arról, mikép törvényteleniséget elkövetni nem kívánt

L-ik ülés az alsóházban

Sept 13-án.

Megnyitvatván az ülés, B o é r jelenti, hogy a gránátosok közöl, kik a honvédekhez átállottak, három elfogatott, egy pedig testi büntetéssel is illetetett. Jelenti; hogy az estei gránátosoknál egy őrmester napi parancsot olvasott fel a legénység előtt, miszerint az, ki a honvédekhez átmegy, szökevény gyanánt tekintetik. Kívánja, hogy a kormány a ház átjöhetségi határozatát olvassa, vagy olvastassa fel a sorkatonaság előtt, hogy a kinek kedve van, szabadon átjöhet a honvédekhez; kívánja, hogy a bujtogató katonatisztek hadi törvényszék elé állíttassanak. Mire a miniszerelnök következőleg nyilatkozott

Batthyány L. Mi az első tárgyat illeti, t. i. azon katonákat, kik eddig a honvédsereghez vagy az önkényte-Bekhez a sorenzredeből áttértek, nincs tudomásomra, hogy

valaki azok közül megbüntettetett volna, kik áttérési szándékukat kijelentették; s biztosíthatom a házat arról, miszerint nem fogom megengedni, hogy valaki valamely oly tétért büntetessék meg, mely ezen tisztelt háznak határozatán alapul (helyes). A mi az innen túli áttérést illeti, arra kérem a házat, hogy ennek folytatását, s határozatának innentúli fogamatba vételét, bizodalom jeléül, az én belátásomtól méltóztassék felfüggeszteni (többen: nem lehet. Zaj). Méltóztassanak kihallgatni, hiszen igen könnyű lesz ezen kérdésre nézve is szavazás útján tisztába jönni. — Most még arról akarok jelentést tenni, a mit tegnap óta a haza védelmére tettem, s kötelességemnek tartottam tenni. Politicám abban áll, miszerint a míg lehet, arra bírjam ő felségét, hogy az országot az invasiótól mentse meg. (Zúgás.) Mihelyt e tekintetben feltételem nem fogadtatnék el ő felsége által, eo ipso minden hivataloskodásomnak vége lesz. De addig is, habár hivataloskodásom csak egy pár napig fogna is tartani, addig is szoros kötelességemnek tartandom semmit el nem mulasztani, mi az ellenség kellő fogadtatását illeti. Ugyanazért mindenek előtt odafordítottam gondomat, hogy a katonai főparancsnokok részéről biztosíttassam, s az ország fő katonai parancsnoka Hrabovszky altábornagy részéről nyertem is biztosítást az iránt, miszerint rendeleteimet pontosan végrehajtandja, a mit ő katonai szavára megígért. Első teendőnek véltem, oly dispositiót tenni, miszerint Jellachich útjában sikeres ellentállásra találjon; s azon esetre is, ha ezen törekvésnek sikere nem lenne, még a főváros is, a mennyire lehet, katonailag biztosítva legyen. Ezért egy lehető legnagyobb számú és legbiztosabb csapatokból álló erőnek egy bizonyos pontra összegyűjtését meghagytam, s ennek minden kellékekkel ellátását biztosítottam; másrésről pedig kiadtam a parancsot, hogy ezen város környéke még azonnal ma erősíttetni kezdessék; minthogy pedig a főváros pesti részét siker reményével az ellenség ellenében tartani alig lehetne, a védelmi szerek leginkább Budára fognak át-

szállíttatni; s így mindazon ágyuk s más becses hadiszerek, melyek különben könnyen az ellenség kezébe kerülhetnének, biztos helyre fognak áttétetni; minthogy különben elfoglalván ezeket az ellenség, s ellenünk fordítván, hasztalan lenne minden ellentállási törekvés. Ezen oknál fogva adtam ki azon parancsot, mely szerint a Neugebaude-ból az ágyuk, bombák és más efféle hadi szerek a várba vitessenek át; a várat pedig magát, mint utolsó menedékhelyét azon katonai erőnek, mely ha kénytelen lenne Pest felé magát visszahúzni, ebbe vonulna be, mindenekelőtt biztos kezekbe akartam adni; ugyanazért megparancsoltam, hogy még ma a honvédtüzérség vegye át (helyes); s minthogy a gránátosok a verbászi táborba fognak indíttatni, megparancsoltam, hogy addig is a várban a katonai szolgálatot a nemzetőrség tegye, s így katonaság ott nem is lesz; de nincs is szükség, hogy legyen, mert a netalán visszavonuló sereg elégséges lesz garnisont képezni. Hasonló intézkedést tettem Komáromra nézve is, a honnan vettem egy levelet, melyben jelentetik, hogy parancsaim teljesítettek. Van még ott egy compagnia Ceccopieri, de a napokban parancsom következtében Majtényi alvezredes parancsnoksága alatt 200 önkénytea befogadtatott; de ezt elégségesnek nem tartom a vár biztosítására, ámbár a nevezetesebb része a várnak különben is már a nemzetőrség kezében van; ugyanazért megparancsoltam, hogy az emiitett Ceccopieri század tüstént holnap reggel a várból eltávozzék, s menjen vissza egyik előbbi állomásába, t. i. Pozsonyba, helyette pedig a Turszky-ezrednek egy része helyeztessék be. Egyébiránt pedig a Wilhelm-gyalogság Bécsbe fog indíttatni, valamint szinte a Kresz-féle katonaság is. S így azt hiszem, eléggé bebizonyítottam, miként elhatározott szándékom az, hogy mindenesetre, ha le is lépek, utódomnak oly állapotban adhassam át a kormányzást, minélfogva szemrehányás ne illethessen, hogy vagy mulasztás, vagy rász akarat által azon becses drága 3—4 nap, mely alatt talán a kormányzást vezetni fogom, hiába telt volna el. Ellen-

ben szükségesnek tartottam és tartom az előbbeni okoknál fogva, hogy t. i. mielőtt még ellenség a fővároshoz közelítene, egy bizonyos ponton, melyet strategicus nézetből a legczélszerűbben kiszemelendőnek véltem, az ellenség ott is már ellentállásra találjon, a mi talán nem is egészen siker nélkül fog megkísértetni. Hogy pedig ne legyen szükség az itt, és Pest környékén tanyázó önkénytes csapatokat kimozdítani, azért a tábornak egy része, mert négy felé állított fel tábor, t. i. Váczon, Szolnokon, Aradon és Pápán, ezen táborok hátrá megindított, hogy az ellenség elébe álljon, valamint szinte a honvédi tüzérségnek egy része is oda fog indíttatni, a württembergi ezrednek pedig itt levő két százada, valamint a Hunyadi-sereg is le fog indíttatni, hogy oly diversiókat eszközöljön, minélfogva az ellenség semmi oldalról biztosítva ne legyen. — Mindezekből az következik, hogy rövid idő múlva a város katonaság nélkül marad, de számat tartok a nemzeti őrsereg buzgalmára, melynélfogva a közbéke és rend fentartására annyival is inkább fog közremunkálni, mert szerencséje van a törvényhozó testet kebelében bírni. Azonban lehetnek némelyek, kik a jelen perczben aggodalommal látják azt, hogy a főváros minden védelmi erőtől meg lesz fosztva; de a mint emiittem, az erősítési munkálatok még ma foganatba vétetnek; minden hadi készület pedig, melyet az ellenség ellen, ha netalán előnyomulna, megvédeni nem lehetne, biztos helyre fog szállíttatni; a katonaságra egyébiránt is a fővárosban szükség nem lévén, ha vissza kellene vonulnia, ez esetben tökéletesen elégséges lesz arra, hogy a várat is védhesse; addig pedig több emberre nincs itt szükség, mint a mennyi a közrend fentartására elkerülhetetlenül megkívántatik. S ha e szerint a sereg egyik része az ellenség elébe indíttatik, másik része pedig az országból kiküldetik, minden súrlódásnak vége lesz.

Ezek azok, miket eddig tettem, s ezekben foglalatik követendő politicám. Ha ezt elég biztosnak tartja a tisztelt

ház helybenhagyásával hozzájárul, szerencsémnek fogota tartani; ellenben, ha nem nyerné meg a ház helyeslését, sajnálattal leszek kénytelen, azt mint oly nyilatkozatot venni, melynél fogva ezen nehéz perczekben nem lennék képes tovább is kormányozni, ha a ház bizodalját tovább is nem bírom-

Kossuth L. Ministerelnök úrnak azon politicájára nézve, melyet a horvát pártütők irányabani országos védelem tekintetében követendőnek itt bevallott, mi az általános irányt illeti, észrevételem nincs; egyes pontjaira teendő észrevételeim pedig csak legfelebb némi figyelmeztetésül fognak szolgálhatni. Az általános irányra nézve nincs észrevételem azért, mert míg magam is a kormányban voltam, nekem azon politicára nézve, melyet Magyarországon most követni kell, mindig azon fő és lényeges nézetem volt, hogy hiba s tévedés, — nehogy többéit mondjak — a nemzeti szabadság barátainak túlcsapongásától jobban félni, mint az ország ellenségeitől; s ezért mindig azon véleményben voltam, hogy nem kell kímélni az ellenséget, bármi alakban legyen is ellenünk, s nem kell félni, nem kell legalább túlfélni túlbuzgóságától azon elemnek, mely kellőleg vezérelhetve kétségtelenül érezni fogná a kitörés perczében is azt, hogy, ha túlmegyén azon vonalon, melyre oly férfiak fogják inteni, kik a hazának igaz hívei, s kik iránt minden becsületes ember, mint hü fiai iránt e hazának, bizalommal viseltetik, vissza fogják magokat tartani tudni, s visszatartván, az ország bajait növelni nem fogják. A legközelebbi napok nehézségei épen a körül forogtak, hogy mint a volt kormánynek tagja azt mondtam: nem kell Pestre katona, elég ellensége van a hazának, ellenség elébe kell tehát azt állítani, a polgároknak pedig józan belátásához kell szólani, hogy bármi színezetű legyen is valaki, ne háborítsa a rendet, s éreztetni velők, miként a rendet háborítani s Magyarország sorsát utczai tumultusok terére vinni, nem a haza megmentése. (Helyes, éljen!) Ennek ellenében történtek a-

legközelebbi napokban lépések, és ha ingerültség s nyugtalanság volt, ez éppen azért volt, mert a Kresz-lovasok, Wilhelm-gyalogok s más katonaság a ministerium tudta nélkül minden oldalról a város környékére hoztattak, s nem tudván megmagyarázni, hogy mit akarnak itt, s minek kellene beparancsolni a város környékére oly sereget, mely ellensúlyozhatná a nemzeti védelem erejét; s nem lehetett tudni, hogy az idegen katonaság ki által parancsoltatott ide, s nem fog-e reactionalis mozgalmaknak támaszpontul szolgálni. E részben tehát, minthogy éppen az volt politicám, melyet a minister úr által a jelen perczben követeteni látok, melynél fogva t. i. katonaságot itt tartani nem kell, hanem az ellenség ellen fordítani: ezen politicát irányára nézve tökéletesen helyeslem. És ha részleteire nézve észrevételem van, nem olyan ez, mi törvényhozás tárgya lehetne; hanem legfelebb csak miután a tisztelt ministerelnök úr. is némi részletekbe bocsátkozott, én is csak mint szerény magánvéleményt fogom előadni észrevételemet. S ezen észrevételem a körül öszpontosul, miszerint én szükségesnek tartom, hogy a kormány akként intézkedjék, minélfogva a védelmi positiók megválasztásában, a mennyire lehetséges, a két testvér fővárosnak maga Jellachich szerencsés előnyomulása esetében is megtámadása, elkerültessék; azaz: hogy a fő védelmi pont ne magában a két fővárosban legyen concentrálva, hanem úgy legyen egy kissé eltávolítva, hogy védve legyen ugyan a város, de ne tegye ki ostromnak, mert ennek okvetlenül igen szomorú következményei lennének.

Tehát czélszerűbbnek tartanám, nem minden védelmi eszközöket Budára öszpontosítani, hanem távolabb Budától, közelében a fővárosnak olyan positiót venni, mely megvédje a fővárost, hová lehet concentrálni minden erőt a nélkül, hogy ben a városban volna. Tehát tanácsosabb lenne egy részét az ágyuknak és védelmi szereknek Komárom várába tenni biztosság végett, itten pedig csak annyit hagyni meg apókból, a mennyi szükséges. S ha már biztos helyre aka-

runk tenni valamely honvédelmi szereket, lerakó helynek jobb positionak tartom Komáromot, mint Buda várát. És azért különös figyelemre bátor vagyok kérni a miniserelnököt, miszerint minden kitelhető tehetségét fordítsa arra, hogy Magyarországnak várai, különösen pedig Komárom biztos kezekben legyen. És e részben nekem pusztán személyes nyilatkozata egy vagy más parancsnoknak nem elég, mert tapasztaltam a múltból olyanokat, hogy igen szép nyilatkozatokat hallottam, mikor pedig kenyértörésre került a dolog, nem feleltek meg a tettek. Óhajtom, hogy legyen meggyőződve a miniserelnök úr, hogy intézkedéseinek csak akkor lesz sikere, ha nem szavakban, hanem jól kiszemelt egyéniségekben keresi a biztosítást, és azért örömmel értetem, a miben magamnak is még részem volt, hogy Majthényi Komárom várában van, óhajtom, hogy hozzá hasonló hazafi parancsoljon Komárom várában. Átalában nem tudom, hanem úgy látszik, hogy az alkotmányra! eskünek — de bizonyossággal nem mondhatom — az ezredeknéli alkalmazása végrehajtva van, de a főbb tiszteknél és a várparancsnokoknál nem teljesített. Én szükségesnek tartom az olyan várparancsnokot, ki ezen esküt nem teszi le, rögtön elmozdítani helyéből. Ezeket előrebocsátva, mint mondám, azon nézetét miniserelnök úrnak, hogy ne a hazát magok a haza polgárai ellen védjük, hanem védjük az ellenség ellen, s minden erőt ide összpontosítsunk, helyeslem, s míg követi ezen politicát, gyámolításomra számolhat. Mi illeti az elsőt, t. i. a rendes katonaságnak a honvéd önkényes zászlóaljba szabad általmehetését, szükségesnek tartom, mert én tettem a javaslatot, azt egy pár szóval motiválni, hogy minő szempontból indultam ki ezen javaslatnál. Ha soha elméletileg meg nem lettem volna is arról győződve, pedig megvoltam győződve, hogy Magyarországnak önállása, törvényes függetlensége és szabadsága addig biztosítva nem lehet, míg magyar tisztán nemzeti lábra állított hadsereg nincs, csak a legközelebbi napoknak történetei is tapasztalatilag

meggyőztek volna arról, mert hogy állunk? a táborból mindennap jönnek hírek, az érdeemes követ urak közül sokan vannak, kik biztos kútfőből leveleket kaptak e részben, s magam is kaptam még csak tegnap is, érkeztek olyan levelek, miszerint a dolog annyira megy, hogy a táborban levő még magyar ezredeknek tisztjei között is aláírási iverk keringenek annak kinyilatkoztatására, hogy a szerbek és a horvátok ellen nem fognak küzdeni. Ilyen kezekben van egy része a hadseregnek, s teljes bizonyossággal mondhatom a miniszterelnök úrnak, hogy még az igen jó szellemű Turszkigyalogság és az itt tanyázó huszárság között is vannak tiszték, kik hasonló szellemtől vannak áthatva. Sokat hallottam életemben a katonai becsületet emlegetni, de meg nem foghatom, mint értelmezik ezen emberek a becsületszót, midőn Magyarországtól elveszik a zsoldot, melyből élnek, eszik a kenyeret, melyet a magyar haza nyújt nekik, és aláírást készítenek, hogy nem védik a magyar hazát. Már kérem alázatosan, ha valamely katonatiszt akármely seregnél azt mondja, hogy meggyőződésével ellenkezik, hitével, gondolkozásával megegyeztetni nem tudja az itteni szolgálatot, inkább elmegyen; azt mondom neki: a vélemény szabad, tessék, becsületes ember vagy; hanem elvenni a zsoldot, a seregnél maradni és kötelességét nem teljesíteni, ez áruslás. Magának Hrabovszkynak szájából hallottam, midőn szót tettem neki az iránt, hogy: az úr most Magyarország főparancsnoka, alája tartozik Bácsmegye is; az úrnak megmondom, a körülmények így állanak, miképen vélekedik az úr, mint hadi parancsnok? Ő azt felelte rá: ha nekem valamely tiszt azt merné mondani, hogy vakon nem engedelmeskedik annak, a mit én mint hadi parancsnok parancsolok, azonnal főbe lövetem, mert ha azon engedetlenséget elnézném, az következik belőle, hogy a közlegény nem fog majd engedelmeskedni felebbvalójának, s megbomlik a disciplina; pedig többet használ 5000 ember, hol oly rossz szellem nincs, mint 100,000 ember disciplina nélkül. Én Hrabovszky tá-

bornok iránt bizalommal viseltetem, csak azt sajnálom, hogy az árulók közül még egy sincs főbelőve. Ezt nem tulajdonítom Hrabovszkynak, hanem, miután látom, hogy a dolgok így vannak, azt mondom, ez szörnyűség. Tehát a magyar legénység, melyre a haza számolhat, ilyen kezek által el-tompitassék, vagy tehetetlenségre, vagy pedig arra kárhoztassák, hogy katonai revolúcióknak legyünk tanúi, hogy a magyar seregek egymással küzdjenek. Ettől féltem, s azt gondoltam, hogy legkönnyebben, legkevesebb érdeksértéssel lehet ezen visszás viszonyokból azáltal bonyolódni ki, hogy azt mondja az ember, itt vannak a honvéd-zászlóaljok, a törvényes függetlenség és szabadság biztosítására, nyíltan vannak annak sorai, lépjen által, a kinek tetszik. Azt gondoltam, hogy azon tisztek, a kik aláírásokat készítenek, egyszerűen csak azt veszik észre, hogy nincs seregük, a mire támaszkodhassanak (éljenzés), ez volt politicám s azért javasoltam a háznak; hogy nem rosszul számítottam e tekintetben, mutatja az itteni tapasztalás, mert a seregnél találkoznak hű honfiak, kik azt mondják: „hálaistennek, van tehát mód megszabadulni a német parancstól!“ (Éljenzés.) Ez a szempont, melyből a javaslatot tettem, egy magas állású férfiú azon észrevételt tette rá, hogy QZ törvénytelen, hogy ha az ország, a képviselőház együtt akar vele menni, a törvényesség ösvényén kell maradni. Azt hiszem, itt van a pont, midőn egyszer már az ügynevezett törvényességről általában egypár szót nem lesz felesleges szólani. Ha valaki, én a törvények barátja vagyok fde én a törvényt mindenki felett állónak hiszem, a királytól kezdve, és ha valaki tőlem azt kívánja, hogy a törvényességet úgy magyarázzam, hogy a király, nem akarom mondani maga, de nevével visszaélve, megtöressék a törvény, hogy Jellachich kedves alakban pártot üt a törvény ellen, hogy a katonák, midőn nem engedelmeskednek, rendreutasíttassanak, szóval a törvény megtörésének minden eszköze felhasználtassák, én pedig akkor összetegyem közeimet s azt mondjam; veszsen a

haza! (Éljenzés és tapsvihar.) Kinyilatkoztatom, hogy azon nemzet nem fog élni, mely nemzet elvül nem választja azt, hogy a ki őt követ, ő azt mennykövel (taps), A törvényeségről tehát az át alános nézetem, hogy a tyrannismusnak nem ismerem veszélyesebb nemét, mint a mely törvény iránti engedelmességre hivatkozva rontja meg a törvényt és dönti meg az alkotmányt. Ez általános hitem e tárgyra nézve. Mi a tárgyat illeti, törvénytelennek sem tartom, törvényentúlinak sem tartom, s szeretném azon legulejst látni, ki nekem megmutatná, hogy például Jakab Mihálynak a Turszky neve alatt és nem Hunyadi neve alatt kell a hazát szolgálni. Azt tudom, hogy a törvény mondja, miszerint hadserege legyen a hazának, de hogy arról a törvényhozás ne disponálhasson, azt nem tudom, azt hiszem, hogy a törvényhozás Turszkytól ma elveheti a katonákat s adhat neki veres vagy- zöld hajtókát. A katonaság a haza megmentése végett használtatik, s annak hite a zászlóhoz van kötve, kötelessége nem egyéb, mint hűség az alkotmány iránt; Ezeket motivációjára annak, miért tettem azt. Ezt előrebo-csátva, kinyilatkoztatom, hogy én úgy értem a ministerelnök úrnak előadását, miképen ő nem azt mondja, hogy a ház ezen határozatától álljon el, hanem azt mondja, ha bízik a ház hazafiúságában, ennek alkalmazását bizza ő reá; így jelentette ki ministerelnök úr. Nem akarok e tekintetben neki fenakadást csinálni, először azért, mert sokkal hosszabb political életet éltem vele együtt, mintsem hogy elmondván a vezérpoliticalát, melyet az imént tőle hallottunk, nem volna bizodalom az iránt, hogy a mennyire minden körülményeknek tekintetbe vétele mellett azt kivihetőnek és czélszerűnek látja, végre is fogja hajtani. Hogy lehetnek körülmények, midőn ennek végrehajtása nehézséggel jár, őszintén elismerem, mert teszem, itt van egy huszár-zászlóalj, a melyet gyengíteni nem tartanám tanácsosnak, hanem igenis vagy 3 tisztelet onnan elkergetni és szabadabb tért hagyni azoknak, kik becsületes hazafiak. S már ezen zászlóaljból is

többen által akartak menni; 2-or, pusztán kimondva az átmenetel visszaélésekre is vezethet, így például egyik vagy másik katona csínt követ el, s attól fél hogy a kapitány megbünteti, s hogy biztosítsa magát, általmegy. Egy szóval vannak a dolognak gyakorlati akadályai, de mihelyt a minisiterelnök úr in thesi nem tagadja, másrésről bátor vagyok minisiterelnök úrnak azon indokokat, melyeket előterjesztettem, figyelmébe ajánlani, hogy e kiegyenlítési politíea a magyar hadsereg megalakításának legegyszerűbb s leggyengédebb módja, s megvárom a minisiterelnök úrtól, hogy a hol a körülmények veszélyessé nem teszik azt, követői fogja a háznak politicáját, mely tudva volt akkor, midőn a ministerium megalakítását elvállalni szíves volt Ezeket kívántam kijelenteni, s most reassummálom: először, hogy politicáját a hon védelmére nézve helyeslem, másodsor kijelentem, miszerint ő nem kívánja, hogy felfüggesztessék a határozat, hanem hogy annak alkalmazására adassék neki szabad kéz, én megadom, azt neki (éljenzés).

Irányi interpellálja a minisiterelnököt, ki rendeletéből jöttek Budapestre és környékére az idegen katonák?

Batthyány L. nem tudja, ki rendeléséből jöttek, a kéri a házat, mentse fel annak kutatásától.

Kubinyi F. szerint e dolog iránt a nádorral kell tisztába jönni, és felszólítani, hogy a nemzet és dynastia becsületét fentartsa.

Az ülés esti 8 óraker folytatvatán, Perczel Mór következőleg nyilatkozott:

Perczel M. Tisztelt ház! Nem csak pénzbeli és fegyveres erők által kell a nemzet megmentéséről gondoskodni; hanem kell némely más erőket is felhasználni, mely erők a magyarországi népet fellelkesítsék a hon védelmére. Már e szószékről többször volt ígérve, különösen pénzügyminister által e napokban fel volt ajánlva, hogy egy törvényjavaslatot fog a ház elé terjeszteni a szőlődézma és egyéb úrbéri viszonyok megszüntetése iránt Épen ma Baranyamegyéből

mintegy 12 helység küldöttjei jelentek meg, kik panasszal kívánnak a ház elé járulni az iránt, hogy miután a szőlődézma megvétele nézve Baranyában némely szigorú lépések követték el, melyeknek már több emberélet is lett áldozatává: én kötelességemnek érzem, hogy a hazának jelen veszélyes pillanataiban a polgárok között minden legkisebb összeütközés elkerülése végett a ház minél előbb és rögtön intézkedjék (helyes); pedig annál inkább, mert tudjuk, hogy Somogy s Baranya népe már rég óta izgattatik Jellachich emissariusai által; már nyomtatott proclamatiók keringenek, melyekben nekik több concessiók ígértetnek. Igen bámulatos, hogy azon Jellachich, ki a camarilla szolgálatában s érdekében működik, ki a régi állapotot kívánja visszaállítani, mégis a tulajdon szentségét, melyet pedig ők mindig pengettek, támadja meg, és a mit Verőczemegyében tett, hogy egy grófnak birtokát alattvalói között elosztogatta, most Magyarországon a földbirtokosok egyharmadát azon népnek részére ígéri, mely ő hozzá kíván állani. Ilyen körülmények között tisztelt ház, midőn látjuk azt, hogy Magyarországra nézve is ezen gonosz kormány ugyanazon systemát kívánja követni, melyet 1846-ban Gallicziában követett, t. i. a népet kívánja a birtokosok ellen lázítani: én a nép érdekében, de az összes nemzet fentartása kötelességének érzetében szükségesnek tartom, hogy a ház rögtön intézkedjék. A napokban e teremben egy különben általam igen tisztelt férfiú ajkairól szavakat hallottam, melyek engem mély botránnyal töltöttek el. Azt mondotta, hogy a magyarországi nép nem simul a mostani állapothoz. Uraim! ilyen szó a magyarországi nép ellen káromlás. Magyarország népe nem lenne barátja a szabadságnak? Azon nép, mely régi zsarnokainak, kik egy kis könnyítéssel segítették martiusban, feledve minden bűneit, elnyomatását, az ő felszólításokra, nem várva a sanctiót, ezereinkint tódult fegyver alá, azon nép, mely soha fegyverrel nem bírt, mert még a vadásztatól is eltiltották, fegyverét elvették, azon

népet merészelnék mi bántani, mely nép minket aristocratákat legnagyobb bizodalomával megajándékozva ide küldött, hogy a hazát megmentjük, — azon népről nem szabad ilyesmit feltenni. És épen azért, mert a magyar népbe igen bizunk, talán többet mint magunkban, mert ha a magyar nép nem lenne érett, nem szeretné a szabadságot, azon sok bujtogatás következtében, melyek körében használtattak, régen oly scénákra vetemedett volna, mint Gallicziában. De még most is, midőn Jellachich a határt általhágta, a helyett, hogy, mint több emberek, kik csak intimidálni akarnak bennünket, híresztelték, Jellachichhoz állának, ideküldött 12 helység Baranyamegyéből, és kért bennünket, hogy intézkedjünk, nem állottak Jellachichhoz, hanem azt ígéri, hogy asszony, gyermek ellene áll, mint Siklóson egykor asszonyok verték ki a vasasokat. Nem szabad ezen népet martalékul engedni, hanem mit úgy is megígértünk, és a pénzügyminister szóba hozott, minél előbb be kell végezni. (Holnap.) Én tehát bátor vagyok a házat iölkérni arra nézve, hogy a szöködézma rögtön megszüntessék, és egyéb úrbéri viszonyok kiegyenlítettessenek: hogy ezt holnap kitűzve tanácskozás tárgyául, volt pénzügyminister urat megkérnök, hogy ez iránt holnap javaslatát adja be. (Helyes.)

Farkas P. pártolja Perczelt. — Nyáry a töle benyújtott úrbéri törvényjavaslatot kívánja felvételni. — B ezerédy L. nem tudja, hogy a központi bizottmány átnézte-e már.

Elnök. Az erdélyi törvényjavaslatnak, a szabályok értelmében először az osztályokon kellene átmenni, különben a ház másképen is rendelkezhetik. Talán jó volna, ha az úrbéri az erdélyi törvényjavaslat után vétetnék fel.

Táncsics kéri a ház által elhatároztatni s ország-szerte kihirdettetni, hogy nem csak Pesten, hanem az országban mindenütt térhet át a sorkatonaság a honvédekhez.

Bartos, mielőtt a szüret bekövetkeznék, kívánja a

bordézmát megszüntetni, s ez iránt törvényjavaslatot nyújt be, — Pap Zs. Az ármány, mely megsemmisítésünket czélul tűzte ki, mindenféle ígéretekkel csábítja a népet; az ilyen politica ellenében szinte ilyen ellenpolitikát kell használni; azért, bogy az ellenség számításaiban megelőztessék, az úrbért az erdélyi törvényjavaslat előtt kívánja felvételni.

Luzsinszky J. a rögtönzés szükségét elismeri, és törvényesen kívánja kimondatni, hogy az idén már senki sem tartozik bordézmát adni, hanem termését haza viheti kiki, köteles levén a törvény által elhatározandó váltásági töke kamatját annak idején megtéríteni. E tekintetben ajánlja a föld és bor mennyiségéhez mérsékelt föld becsét.

K e l l e r J. Az erdélyi viszonyokról szóló törvényeket tovább halasztani nem lehet, s hogy Erdély a reactio martaléka ne legyen, még ma kell azt fölvenni. Tudva van, hogy a székely katonasághoz még ma is érkeznek Bécsből parancsok; azért az erdélyi törvényt még ma be lehetővén végezni, azután vétessék föl az úrbér.

Kossuth L. En szeretem azt, ha a rendkívüli körülmények ellenkezőt nem parancsolnak, hogy minden dologra nézve tartsa meg a ház azon eljárást, melyet azon dolgokra nézve már meghatározott. Nyáry követársunk a jobbágyi természetű viszonyok megszüntetése iránti törvényjavaslatát beadta, volt igazságügyminister az iránt szinte törvényjavaslatot adott be. — A mennyire tudom, a ház azt bizottmányokban tárgyalta, 8 mert azok már készen vannak vele, véleményem szerint a legrövidebb úton elővehető lesz, ha ekként méltóztatik a háznak intézkedni, hogy a központi bizottmány holnapi ülés előtt üljön össze, tárgyalja, s a holnapi ülésben vegyük fel nyomban, (Helyes.) Ezt azért is óhajtánám, mert én, valamint akkor, midőn a kormánynak egyik érdemetlen tagja voltam, (hosszas éljenzés) úgy most is azon meggyőződésemet nyilatkoztatom ki, hogy ha a volt aristocratiának akármely része a múlt időkből fenmaradt jobbágyi viszonyokat tartogatni akarná, csak önmagának

ártana, mert alkalmasint kármentesítés nélkül vesztene el, mivel azokra ki van mondva az isteni végzet által, hogy azok fen nem maradhatnak. De másrésztől azt is kinyilatkoztatom, miként én nemcsak mint ember embertársaim iránt, hanem egyenesen mint magyar a magyar elemnek, a magyar nemzetiségnek érdekében tartom azt, hogy a volt nemesség vagyoniilag tönkre ne tétessék, hanem mikor el kell veszni annak, mire ki van mondva a világ történetében az ítélet, egyszersmind adassék meg a nemességnek az, mire méltán számot tarthat, miszerint legyen kedve a hazát ezen nagy veszélyben védeni. S e szempontból indulva, időt fogok magamnak venni a holnapi illésig, mikor a bizottmány általnézi azon törvényjavaslatot, melyet e tekintetben némely tisztelt barátim, kiknek szakjártassága iránt e tekintetben bizalommal viseltetem, elkészíteni szívesek voltak, egyszersmind holnap nem tárgyalás alá, hanem legalább fel fogom olvasni javaslatomat a kármentesítés iránt, melyet az urbériség iránt nyomban tárgyalatni kérek. Tehát véleményem az: holnap tárgyalassék bizottmányban, s aztán tilzessék ki napirendre, most pedig tárgyaljuk az erdélyi dolgot; az erdélyi követ uraknak, kik többet vagy kevesebbet akarnak, tessék előadni nézeteiket, hiszen mindnyájunkat csak az vezet, hogy Erdélyben minél több rokonszenvet költünk, mert mi testvérileg akarjuk ölelni, kiket már törvényileg magunkhoz kapcsoltunk.

Schmidt E. Az erdélyi törvényjavaslat sokkal fontosabb, mintsem előleges tanácskozás nélkül tárgyalni lehetne, azért kívánja az osztályokhoz utasíttatni. — Buda S. szerint a háznak szabálya levén, miszerint először minden tárgynak az osztályban kell tárgyalatni, az erdélyi törvényjavaslatra is azt kívánja. — Pap falvi a románajkúak mostoha helyzetére hívja fel a ház figyelmét, és azok pártolását sürgeti, s az erdélyi törvényjavaslatot először osztályokban kívánja tárgyalatni. — Batthyány L. szinte osztályokhoz kívánja utasíttatni.

P á l f y J. Ha csakugyan el akarja a ház e tárgyat hasz-
 lasztani, úgy nem szólok hozzá; hanem bátor vagyok még-
 is egyre figyelmeztetni a tisztelt házat, arra, t. i. hogy miután
 a reactio mindenféle alakokban működik, úgy Erdélyben,
 mint Magyarországon; nem gondolja-e a ház, hogy fejét a
 reactio ott fogja leghamarabb felütni, hol támaszra talál, s
 így Erdélyben? Mert a kir. kormányzék, melynek Erdély
 köszönettel bizonyosan nem tartozik, fenáll még mindig, mint
 végső támaszpont, melyet a reactio, a mikor tetszik, felhasz-
 nálhat Ha gondolja~a ház, hogy Erdély Magyarországnak
 nem kedves nyeresemény, úgy halászszaak el e tárgyat; de ha
 két országnak megtörtént egyesültét fel akarják tartani, sőt
 szorosabb kapocscsal egybefűzni, úgy méltóztassanak eresz-
 ben határozni; annyival is inkább pedig, mert tudva lehet
 mindenki előtt, miként a határőrökhöz most mindenféle en-
 gedmények érkeznek, melyek által elleneink azokat részük-
 re akarják megnyerni, ha pedig elszakad a székely fegyve-
 res erő, akkor úgyszólván a haza fegyveres erő nélkül ma-
 rad, méltóztassanak tehát gondoskodni, nehogy a székelyek-
 nél s egyáltalában a határőröknél megelőztessünk.

M i k ó M. Hazánkban a vész mindenfelől nő, s ép azért
 pillanatig sem halasztható megszüntetése minden olyan rend-
 szernek, mely a hazát megmentendő biztos katonai erő ki-
 fejtését akadályozza. Ilyen pedig azon székely katonásko-
 dási rendszer, melynek megszüntetése a törvényjavaslatban
 foglaltatik. — Uraim, a haza oltalmára alkalmas karok
 aránylag a székely katonavidékeken legnagyobb számmal
 vannak, és mégis ott, az önök által hozott törvény értelmé-
 ben, a katonaaállítás nem kezdethezt meg, a nemzetország
 nem állíttathatott fel, mert mindezt a fenálló rendszer aka-
 dályozá, — önkénytesek gyűjtése is próbáltatott e vidéke-
 ken, és sikertelenül, s tudják-e önök, miért? talán, mert
 hiányzottá lelkesedés? Nem uraim, francia háborúban
 szolgált egyének is vannak, kik örömet előveszik régi fegy-
 vereiket a haza ótalmára; de mindazoknak, kik a mostani

rendszerbe írva vannak, eltiltatott az önkénytesek közé állani, azon katonai hatalom által, melyet önök még eddig nem szüntettek meg.

Felhívom tehát a házat, azon nép érdekében, mely a székely katonáskodás rendszere által küszöbéhez van bilincselve, midőn a haza távol vidékeit ellenség dúlja, vegye fel rögtön e törvény czikket, adja vissza szabadságát e népnek, s nyújtson rögtön alkalmat, hogy a székely is vérét és életét a hon megmentésére szabadon áldozhassa-

Kossuth L. Én az erdélyi viszonyokra nézve akként vélekedem, hogy az előttünk fekvő törvényczikkekben vannak oly pontok, a melyek iránt soha sem lesz szerencsés a ház az erdélyi követ urak egyetértésének örvendhetni, hanem a melyekre nézve, akár ma, akár holnap, akár máskor tárgyaltsanak, különböző vélemények fognak nyilvánulni, hanem engem ezen állapotra nézve az nyugtat meg, mikép a mi Erdélyre nézve a legsürgetősebb, hogy ott a reactio támaszpontja ne találjon, nem olyanok, melyekre nézve akár eltérő vélemények, akár pedig súrlódások merülhetnének fel; s ezért megértve a körülmények sürgős követeléseit, kérem a tisztelt házat, ne méltóztassanak elhalasztani azt, mit megtenni kétségtelenül lehet. Kérem, mi véleménykülönbség lehet arra nézve, hogy ha már egyszer ministeri kormányzat van, gubernium s thesauriatus nem lehet? Mi véleménykülönbség lehet arra nézve, hogy a székelyek és határőrvidéki katonaság sérelmei megszüntessenek. És ha Kolozsvárnak kívánatait tekintetbe vesszük: miért ne lehetne az igazságszolgáltatásra nézve határozni, hogy a kir. tábla Erdélyben maradjon ott a hol van? hogy a kormányzók megszüntével Kolozsvárott állíttassék-e vagy ne egy fő törvényszék? és hogy a pesti hétszemélyes tábla részéről neveztessek ki oda egy osztály? miért ne lehetne, mondom, ezek iránt határozni. Én nem bánom, ha engedünk a körülményeknek annyit, a mennyi kell, s elhalasztjuk azon kérdéseket, melyekre nézve véleménykülönbség támadhatván,

felöltik határozni nem égy könnyen lehetne; de hdgy azt, miszerint gubernium ne legyen, annyival inkább, mert a reactionak szolgál, s azt, hogy Kolozsvár városának ez vagy amaz mégadassék, elhatározni ne lehetne, nem tudom átlát-
ni, mert hiszem, hogy nem nagy véleménykülönbség fog ezekre nézve támadni, hanem egyszerű szózatolással lehet bevégezni. (Általános helyeslés.)

E 1 n ö k. E szerint a 10., 11., 12., 13., 16. és 20. §§-ok fognak felolvastatni.

A 10. §. a közigazgatásnak Erdélyre alkalmazásáról csekély módosítással elfogadtatott, a 4. §-hoz az tétet-
vén, miszerint „azon havasok, melyekről bebizonyítható, hogy az ezred kormánya által a községektől erőhatalommal foglaltattak el, tulajdonosaiknak azonnal visszaadásanak.

Az 5. §. felett, mely az erdélyi dolgokban jártas egyéneknek mindenik ministeriumnál alkalmazásáról szól, hosszaáb vita keletkezett.

Nyáry a román ajkúakat kívánja megemlíttetni. — Keller Erdély 7 bűnét nem akarja a 8-dikkal tetézni. Volt 3 nemzet, 4 vallás — ez a hét bűn. Ha az oláhok megemlíttetnek, akkor a bolgárok, szászok is hasonló követelésekkel állhatnak élő. — Pap Zs. az oláhok elnyomatását panaszolja, s kívánja azokat a törvényben megemlíttetni. — Zeyk, Kemény D. nem kívánják. — Kossuth, bár pleonasmus, ha megemlíttetnek a románajkúak, de ha megnyugtatót szerezhet vele — ám legyen. A §-ba tehát bele lehetne tenni: „a románajkúakból is.“

Kazinczy G. Részemről nem szeretem a tét, mely-
r»a törvényhozás ezen irány által tereltetnék, mert utoljára oda fogunk jutni, hogy Magyarországon a nem-magyarág önálló jogokat követelne, a mely jogoknak követelésére nézve sem póliticailag, sem nemzetiségileg nem értem, hogy micsoda joga lehet valakinek azért, mert oláh, magyar, vagy szász; de álladalmilag sem értem, mert azon elv megtöre-

séül tekintem, mely kimondatott a törvényhozás által, hogy vallásra és népiségre többé tekintet nincs. S itt akárminő clausulákkal élünk, akár a románokra vagy a szászokra teszszük azt, az az elvnek felesleges, haszontalan és veszedelmes gyengítése lesz, talán épen azokra nézve, kik azt követelik, mert jól tudják, hogy például, midőn 1790-ben a vallási törvény hozatott, és Vay József beszúrta a reformátusok számára, hogy tekintet legyen reájok, akkor a kormány oda magyarázta a dolgot, hogy tartassák meg a vallásbeli arány, azért a cancelláriánál oda szurkáltak egy pár református cancellistát, hogy tele szórják homokkal a többinek szeméit. — Ettől a modortól el kell térni a nemzetnek. (Szavazzunk.)

Szavazásra kerülvén a dolog, a többség a szerkezetet megtartá, s így a románajkúak megemlítése elmarad.

Ezután elolvastatott a 11. §, az igazságszolgáltatásnak Erdélyre alkalmazásáról.

A tagok elegendő számmal nem levén, az ülés eloszlott

LI-ik ülés az alsóházban

sept 14-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök több rendbeli kérvényt mutatott be a háznak. Hevesmegyéből több község a szathmári püspök által elkövetett igazságtalanságokat panaszolja, és sérelmei orvoslását kéri.

Gorove a proclamatió-készítő választmányt felszólítja, hogy ha kész a proclamatió, azonnal adja be, ha pedig nem, távozzék, s azt még ez ülés alatt készítse elé.

Vlád A. legjobb proclamatióknak tartaná a néphez az úrbéri dolgok befejezését.

Elnök. Ha a bécsi emlékiratra is lesz válasz a proclamatióban, akkor legalább 3—4 nap kell elkészítésére,

K á l ó c z y. Az Európa népeihez intézendő manifestumban oly hangon kell szólni, mint egy nemzethez ülik; ki kell mondani, mennyire igyekszik a reactio szabadságunkat

eltiprani. Kívánja, hogy azt a választmány még ez ülésben bemutassa. — Asztalos P. több időt kíván a manifestam készítésére fordíttatni. S z u n y o g h kívánja, hogy a választmány minélelőbb fogjon hozzá. — Nyáry csak azt kívánja kimondatni, hogy a választmány minélelőbb járjon el küldetésében s munkálatát, mihelyt bevégezi, mutassa be.

Szintay rögtöni intézkedésre hívja fel a házat, hogy Munkács várának őrzése is nemzetőrökre bízassék.

Kállay O. Hogy az alvidéki táborban a dolgok eddig oly rosszul mentek, abban találta okát a ház, mert a tisztek hűtelenek a haza iránt, s azért rendelte el a törvényhozás, hogy a rendes katonaságnak megengedtesék a honvédszászlóaljához áttérni. Tegnap ezt a miniszerelnök falragasztványokban eltiltja; ez által a ház határozata meg van semmítve, mit is ezennel jelent a háznak.

Madarász L. Kívánja, hogy a ház tartsa fen tegnapi határozatát. Ha az volna a ministeri rendeletben, hogy további rendelkezésig, jóváhagyás nélkül, az átmenet nem szabad, meg lehetne nyugodni; de midőn az mondatik: ezen rendeletem után senkinek semmi szín alatt meg nem engedetik, akkor méltóztassanak ezen ministeri parancsban a dictatura világos szavait elfogadni. Szóló egy országban sem hallotta azon esetet, hogy a miniszerelnök lelép, mert politikáját a ház leléptette, és másnap ismét fölkel, még pedig mint miniszerelnök, s a ministerium többi tagjait elbocsátja. Ez Európában egyetlen eset. Annak örült, hogy a ministerium azon politicára tért, melyet a ház akkor követett, midőn Kossuth a kormányon ült s a ház akaratját bírta, midőn néhány reactionarius schwarzgelb emberen kívül az egész ház megnyugodott, hogy a haza ügyei erős kézzel fognak vezetetni. (Éljen Kossuth.) — Mi a népfölkelést illeti: azt a haza megmentése egyetlen hatályos eszközének tartja, de kívánja, hogy a ház vezesse. Azt semmiféle generálisra nem kívánja bízni, hanem polgári biztosokra; mert csak így van a haza jövője megmentve. Beöthy Ödön a táborban nem

tudta a nemzeti szint a katonasággal fölvetetni, mert a tisztek a nemzet ellen működnek. A hadministertől egy hadnagy azt kérde a sereg előtt: igaz-e, hogy önök a rácsok ellen akarnak bennünket vezérelni? mi ellenök nem megyünk, ők is ő felsége alattvalói; igaz-e, hogy magyar hadsereget akarnak állítani? mi ez alatt nem fogunk harcolni s a hadi minister nem volt képes megbüntetni a hadnagyot, ki kevélyen lépett vissza a sorba. Ekképen vannak hazánkban az ügyek. — Tegnap 80—90 rendes katona jött át Pestre, hogy magát a honvédekhez beírassa, s a miniszerelnök visszautasította. Midőn megengedte, a ház a katonaságnak, hogy a honvédekhez átállhassanak, csak a határozat alkalmazását bízta a miniszerelnökre, kinek nincs semmi joga a határozat megsemmisítésére, mert a végrehajtás és megsemmisítés közt még nagy hézag van. Kívánja, hogy a miniszerelnök nyilatkozzék, mikép teljesítette a határozatot? kívánja, hogy a miniszerelnök ministereket nevezzen ki, mert most épen nem biztosság egy ember feje, pedig ez a legnagyobb mit adhat, mert addig míg Batthyány miniszerelnök, Somogyban el fogunk veszni, s hol van az erő, mely jót állhasson, s eleget tehessen azon károkért, melyeket nekünk az ellenség okozott vagy okozand? kívánja, hogy a miniszerelnök a ház elébe hívassék s kielégítő feleletet adjon.

Bernáth. A miniszerelnök rendelete homlokegyenest ellenkezik a ház határozatával. Ezen rendeletben az van, hogy a sorkatonaságból senki semmi szín alatt ne merészeljen átmenni a honvédekhez. A ház határozata és a miniszerelnöki rendelet együtt meg nem fér. E dolog iránt azért felvilágosítást kér a miniszerelnöktől.

Nyáry. Ha nincs itt a miniszerelnök, érte kell küldeni — Míg az elnök e dologról értesíté a miniszerelnököt, napi-rendre tért a ház.

Olvastatott az erdélyi törvényjavaslat. A 2.3. §. marad.

4. §. Schmidt e §-nál ki akarja a szászokat az erdélyi kir. tábla alól venni, s bele tétetni, hogy a szász ha-

tóaágok lakosai csak a magok törvényszékeiknél idéztethetnek perbe. Keller következő módosítást ajánlja: „a szász-székbealakókat kivéve, kik azon esetekben, melyekben eddig a kir. táblához meghívtattak, ezennel a Kolozsváron felállítandó kir. feltörvényszékhez lesznek meghívandók.“ Drágós Schmidtet nem pártolhatja, mert separatismusra vezet, a separatismusnak pedig nem barátja. E kifejezést „szász-földön“ szó nélkül nem hagyhatja, mert szász földet nem ismer, hanem csak fundus reginat, melyre a szászok letelepedtek. G a l J. Keller módosítványát pártolja.

Keller módosítását a többség elfogadja.

Olvastatott az 5—10. §§.

Egy képviselő: azon toldalékot, „a méltatlan folyamodók ellen a szokott büntetések ezennel is fentartatnak“ ki akarja hagyni. — Keller, mivel a szegénységet védi; Teleky D., mivel különben a perek örökkévalókká válnának — kívánják megtartatni. — Csiky világosabban akarja kitételni. Egy képviselő az erdélyi folyamodást következőleg magyarázza: Erdélyben folyamodás tárgya minden oly határozat, mely nem épen magának a pörnek tárgyában hozatik, p. o. az alperes felszólíthatván, legelői is azzal lép föl, hogy nincs készen, s kér magának 12 napot adatni; ha megtagadtatik, azt mondja, recurrálok, mihez van ismét 60 napja; recurrálhatott még a 12 nap meg nem engedése esetében a királyhoz, erre ismét 90 napot kellett várni, így a 12 napból lett 150. Ezen szokás csak a szegényebb embert nyomta; tehát ezen visszaélésnek kell valami megtorlás. Pap Zs. a nép érdekében kihagyni kívánja; egy más képviselő a nép érdekében behagyni akarja; Mikó szinte kihagyni kéri. A többség a szerkezetet meghagyja.

Ekkor Batthyány L., ki jelen nem volt s különben is rekedtsége miatt nem tudván beszélni, írásban küldé be Madarász L. interpellatiójára a feleletet.

1) A ház tegnapi határozatánál fogva felhatalmazva

érezte magát a miniszerelnök most, midőn a rendes katonaság az ellenség elébe vonul, a rendes katonaság soraiból a honvédekhez átmenetet jelenre nézve felfüggeszteni. Azonban a mint ezen rendelkezést az említett körülmény tekintetéből a jelen pillanatban múlhatlannak ismeri, a ház határozatánál fogva hasonlóképen felhatalmazva érzendi magát ezen átmenetnek ismétli megengedését annak idejében közzé tenni.

2) A fölkelést csupán azon vidékekre terjeszté ki, melyek az ellenségés táborhoz közel állnak.

3) Hogy a ház határozata azonnal foganatba vétetik, nyilvános jele, hogy az 5 ftos jegyek már jelenleg is forgalomban vannak.

Balogh J., részéről, bizod álmatlanságot nyilatkoztatván ki a miniszerelnök iránt, tudata véleményét, mely az: miként a haza csak úgy mentethetik meg, ha a kormányt Kossuth Lajos kezeibe adja a ház. Barthoss E. jelentvén, miként Jellachich, tudomása szerint, már Kis-Kanizsán van, seregeink pedig Keszthelyig hátráltak, felszólítá a házat a nép érdekében minél előbb teendő intézkedésekre. Madarász L. a miniszerelnök válaszában harmadik pontjával meg volt elégedve, de az első kettővel nem. Az elsőre nézve ugyanis kijelentvén, miként a népfelkelésnek polgári biztosok által kell vezetettnie, mert annak egyesek általi elrendezése az alkotmánynyal ellenkezik; a másodikra nézve megjegyzé, miként a ház ebbeli határozatát nem semmisíté meg, csak a végrehajtást bízta a miniszerelnökre. — A keletkező hosszabb vitatkozásoknak Kossuth L. vetett véget.

Kossuth L. Tisztelt képviselőház! En nem ismerem férfiút, kit akár a törvényes formák közt a constituált hatalom, akár pedig, ha a veszélyek úgy kivannak, az önfentartásnak érdeke rendkívülileg bár az ország kormányzatábani részvétellel bízna meg, nem ismerem férfiút, ki nyílt homlokkal ígéretet merne tenni, ennyi veszély között, hogy minden-

esetre meg fogja menteni a hazát. Ez egyes ember erejét felülmúlja, erre nézve az egész nemzetnek lelkesült közreműködése szükséges. Azért, uraim, a hazafiúság legtisztább érzetével kérem önöket és esdeklem, hogy ne nehezítsék a pályát. Miképen állanak a dolgok? Tegnapelőtt, midőn a nádor levele felolvastatott, gr. Batthyány Lajos e szószekről nyilatkozatot tett a háznak; abban ez foglaltatik: Én elvállalom a ministerium alakítását (bátorság kellett ily perczekben annak elvállalására): de azon feltételt szabtam hozzá, hogy a dynastia ne contracarirozza a ministeriumot hanem legyen öre az alkotmánynak, s hárítsa el az akadályokat, melyek a dynastia köréből a fejedelem nevében tétetnek Magyarország megmentésének útjába, s egyszerűm mind megmondom, hogy jelen perczei a hazának nem engedik a várakozást és csütörtök estig határozott tudomást kötök ki magamnak, különben nem alkotom a ministeriumot. Tehát kérem ma csütörtök van, várjuk be még az estvét. Én ugyan azt hiszem, hogy nem fogják megadni oda fen, mit a ministerelnök kíván, ha csak a most rémitő alakban mutatkozó bécsi mozgalom talán többet is nem csinál; azt gondolom, hogy nem fogják megtenni, mit megtenni a királynak törvényes kötelessége. De ha nem fogják megtenni azt, azt gondolják az urak, hogy Batthyány Lajos, kinek politicájában nem osztozom, azon férfiú, ki 5 nehéz hónap tapasztalásain keresztül nem tanulta volna meg azt, hogy szavakkal többé száját betömetni egy magyarnak sem szabad engedni; és ha oly gyenge volna, mint fel nem teszem róla, ő azt mondotta, hogy ma este határozottan felel a háznak, mert, hogy most Jellachich előnyomul, ne foszszon meg rövid türelemtől, mert sem ő a szomszédban, sem pedig a fejedelem közel ide nincsen, úgy áll a dolog, hogy a háznak az éjjel határozott nyilatkozatot kell kapni. A nemzetnek nem lehet játszani engedni magával, sem úgy, hogy a fejedelem ne tegye meg azt, a mire köteles, sem pedig Úgy, hogy húzás-halasztással töltsük az időt, várván, hogy

közelgjenek a seregek, megbéníttassanak a nemzet intézkedései, mert akkor sírba dől a magyar. Ezt a nemzet nem tűrheti. Megvallom, ha a király, vagy ha ő beteg, azok, kik nevét bitorolják, rögtön, nyomban nem ugyanazononosítják magokat tökéletesen Magyarország törvényeivel, akkor igaza van az előttem szóló követnek, azon kérdést kell tárgyalni-miképen van az, hogy Magyarország királyának tábornoka tör be a törvény ellen, és mit kell akkor tenni mikor ez történik? Én arra kérem a házat, hogy a határozatok nagyszerűségének minden következményeit tekintetbe vévén, nagyszerű határozatokra legyen kész, ha ma estve nyíltan határozottan meg fogja mondani Batthyányi Lajos: teljesítettek-e azon feltételek vagy nem, melyeket ő kiszabott, hogy ahhoz képest úgy intézkedjék, mint hazafiai kötelessége, és a hon megmentése igényli. Kérem, most egy óra délután; várjak be az estét; azt ma meg kell tenni. Mi az egyes tárgyakat illeti, egyre másra lehet határozni. Mi a bankók kibocsátását illeti, azt gondolom, rendben van, helyeselheti a ház, hogy a miniszterelnök folytatja a kibocsátást, és erre nézve kijelentem, hogy nincs igazsága annak, ki azt gondolja, hogy ez csak törvényenteli lépés is. Ez általában egy neme az úgynevezett subsidiumoknak, mert ezen név alatt ismeri a parlamentarizmus élet a hitelnyitást és adó-felajánlásokat, Ez nem olyan dolog, a mit szentesíteni kell, hanem olyan dolog, mit a királynak meg kell köszönni, hogy a ház adja, mert a király nevében kormányoz a miniszter, és annak nevében kéri a házat, hogy adja meg neki a szükséges eszközöket. Ez nem olyan dolog, melyet a királynak a helyett, hogy megköszönné, hogy a nemzet kormányzási eszközöket ad, még szentesíteni is kellene. Mint a kétforintos bankók kibocsátásában mertem magamra vállalni a felelőséget, mert azoknak hitele a letett ezüstön alapszik, úgyszintre akkor is merhetem azt tenni, midőn a ház határozata hozzájárul, hogy az ezüstalap helyett az országnak minden közjövédelmeit nyújtja fedezési alapul. Ennek kibocsátás-

nem olyan dolog, a mélynek törvénytől kellene függeni. Ez hatalmában van a nemzetnek, épen úgy, mint a pénzügy-ministernek, ha nincs pénze, bizonyos kötelezvénynyel anticipálná a 1850-dik évi sójövedelmet. Itt hát törvényentúliság sem forog fen. Azért helyesen cselekedett a minis-terelnök, hogy folytatta azon lépést; és nagyon ajánlanám akárki legyen, ki azt gondolja, ha ellenkező rendeletet boc-sát ki, sikerét megszünteti, ajánlanám, hogy fontolja meg, minő felelősséget vállal magára. Mi a másodikat illeti, meg-mondom azon politicámnak indokát is, minélfogva én 24 órai-ephemer kormányzásom alatt szükségesnek tartottam-alázattal megkérni a házat, hozzon határozatot, hogy a ren-des hadseregből be lehessen lépni a honvédek közé. Egyet elfeledtem az indokok közül megmondani, azt t. i. hogy azt találtam egyszersmind a legczélszerűbb módnak arra, hogy lehessen legrövidebb idő alatt, néhány nap alatt, gyakorlott hadseregre szert tenni az országnak, mert úgy képzelem, ha a rendes hadseregből által teszünk a honvédekhez 2000 lelkesült ember mellé, ezer vitéz gyakorlott katonát, úgy, hogy minden harmadik ember gyakorlott gránátos, tehát készen van a gyakorlott hadsereg. — Én tehát magyar hadsereget akartam, és láttam szükségesnek teremteni, s kivenni a katonákat az idegen érzelmű tisztek kezéből. így van már olyan tiszt, a ki azt mondja: Ich bitte recht sehr was soll ich machen, ich habe nur 7 Mann; tehát menjen isten hírével. Ez így történt, s nem siker nél-kül. Azt gondolom, hogy azon sereg, mely már induló félben van, alkalmasint furcsa dolgokat fog véghezvinni. A minis-terelnök úr kérte a házat, nem arra, hogy hatá-rozatát megváltoztassa, hanem, hogy engedjen tért felelős kormányzatú belátásnak a teljes végrehajtásban. Magam hozzájárultam ehhez, a ház megegyezett benne, s most a minis-terelnök azt mondja: a Hunyadi-csathoz több nem vétetik be, mert fölösen van már kiegészítve, és annak ren-deltetése, hogy menjen a táborba, a többinek pedig a rendes

katonaság közöl zászlóját elhagyni nem szabad. Erre nézve interpelláció tétetett a miniszerelnök pírhoz, s rá válasz érkezett. Tehát itten legfőlebb az forog fen, hogy a miniszerelnök azon megbízással, melyet neki tegnap a ház adott, belátása szerint él. Már most kérem alázatosan, nagyon óhajtottam volna, hogy e részben a miniszerelnöknek más belátása lett volna, hanem nem tagadhatom, hogy ő olyan hatalmat gyakorlott, melyet a ház neki tegnap adott, ő a jelen körülmények közt azt gondolja, hogy azt tovább folytatni nem kell, és a háznak a ma estvét be kell várni, mert ma estve vagy elvállik, hogy Magyarországnak pillanatnyi veszélye ajournírozva van, vagy pedig az ellenkező válik el. Ha az első történik, akkor nagy köszönettel fog tartozni a nemzet Batthyánynak, hogy kieszközölt a veszély növekedése nélkül néhány napot a készületre. Ha a másik történik, akkor fogjuk azon kérdést tárgyalni, hogy van az, hogy nem a pártütő Jellachich, hanem a kimondhatatlan érdemekkel diszló, és ő felsége hálájára különösen lekötelezett ausztriai tábornok jön be a hazába, akkor ehhez képest kell választani a nemzetnek az eszközök közöl; mert úgy vagyok elhatározva, és azt gondolom, hogy sokban lesz ezen elhatározás, hogy örömet élnénk a formák között; de a formák kedvéért sem magunk, sem nemzetünket, megölni nem hagyjuk. Következőleg, mint nagyon sajnálom, hogy azon nyilatkozatban, melyet innen-onnan szerencsém van hallani, nevem is említettik, sajnálom azért, mert ha talán politicámmal ez előtt hónapok alatt nem riadtam volna is vissza az ekképen nyilatkozott bizodalomnak jelétől, most bizony megvallom, ha végig nézek magamom, és másrészt, hogy mennyi támogatásra számíthatok, nemcsak itt, hanem egyebütt is, nem fog ez visszariasztani a cselekvéstől, sőt kétszeresen fogom erélyemet kifejteni. De ez nagydolog, roppant hivatás. Nem tudom van-e ember a hazában, ki megfelelhetne ennek. Azért ismételve kérem, várjuk be az estvét, akkor határozauok, de legyünk úgy elkészülve, hogy azok után, miket

ministerelnök mondani fog, okvetetlenül végezzünk, mert a sorsnak, jobbra vagy balra, de dölnie kell. Azért kérem, ne szaporítsuk a nehézségeket, hanem tárgyaljak azon tárgyat, melynek tárgyalatni kell, melyek közé számítom egyrészt a nép tekintetében azt, mit neki megadni kell: mert míg a népnek más, mint a törvényhozás, többet ajánlhat jogszerűségnek színével, addig ne gondolja senki, hogy az rendelkezik vele, ki neki keveset ajánl. Más részről ilyen tárgynak tartom a földbirtokosok kármentesítését is, mert a nemzetnek van része, melylyel még a törvényhozás rendelkezhetik, mert Jellachich alkalmasint nem fog kármentesítést fizethetni senkinek, de mással disponálni igen. Ezen részt kívánom csatolni a nemzetnek ügyéhez, mert ott áll az ország, hogy alkalmasint az lesz elhatározva, hogy ne tengjen tovább az eddigi 300 éves veszélyes maszlagételen, mely csak a haldoklásnak stádiuma volt, hanem elhatározva lesz, legyen-e szolgál, mely tűrje a jármot, de mindig széttörheti azt, vagy pedig szabad nemzet. Ez meggyőződésem. (Helyes).

Ezután olvastatnak a 11.12.13. §§-ok, melyek változás nélkül maradtak. A 14. §-ra nézve Schmidt H. Erdélyben 3 váltószéket akar, u. m. Kolozsváron, Brassóban és N.-Szebenben. Marad a szerkezet.

A 12.t.cz. befejeztetvén, a többi osztály okra utasított.

Ezzel az ülés 2 óraker eloszlott.

LII-ik ülés az alsóházban

sept. 15-én.

A Bécsből várt felelet még meg nem érkezvén, az ülés nem az előre kijelölt kérdésekkel foglalkozott ugyan, de mindamelllett érdekes tárgyai voltak.

Kossuth L., kinek a terembeni minden mozdulatát tapsvihar követé, bizonyossá tévé a házat, miként legközelebbi órákban alkalmasint fel lesz szólítva a dolgok új fordulata iránti határozatra, s szóló mint ember, bízik istenben, mint magyar, bízik a nemzetben, hogy minél inkább neveli

a cselszövő ármány e haza veszélyét, annyival bizonyosabb, hogy e nemzet szabad lesz. (tetszés).

Egyébiránt most a végett léptem fel, — úgymond szóló — hogy mint egyszerű magánember, azon ígéretet, melyet ministerségem első perczében tettem, beváltsam, hogy ti. a nemesség, — melyben mindenestre sok nemzeti elem, sok elszántság van, miután elveszte azt, mit megtartania lehetlen volt, az urbériséget, — kárpótoltassék. Ha a tisztelt ház javaslatomat határozattá emeli: bárki lesz is a pénzügyminister, végrehajtani köteles leencL

Itt szóló elmondja javaslatának filosophiáját:

A dolog — úgymond — a körül forog, hogy bár Magyarországnak adósságai nem levén, a béke helyreálltával hitelviszonyai szilárdságára számolhat; sőt biztos adatok után mondhatom, hogy a consolidált béke első perczében egy nemzet sincs, mely ha kölcsönözni akar, nagyobb készsége találandna, mint a magyar- de most e perczben, valamint más nemzet, úgy mi sem kaphatnánk kölcsönt

Más részről a birtokos osztályt, mely elvesztett urbériségeért kárpótlásra vár, adósságok nyomják; 8 azt hiszem, ha ezen adósságoktól megmenekült, nagy könnyítés lesz rajta.

Én tehát, e szempontból indulván ki, azt javaslom, hogy az urbériséget vesztett birtokosok adósságait azon mennyi-Béig- a meddig az egyes birtokosnak urbéri kármentesítéshez joga van, a státus vállalja magára, azaz: a hitelezők kötelesek legyenek az adandó státuskötelezvényeket elfogadni.

Tudjuk, hogy a közjólét, mely szabadságon alapul, nem oly bér, melyet az istenek ingyen adnának a halandónak, s nem kell visszarettenni, ha a szabadság áldása materiális áldozatokba vagy vérbe is kerül. A honnak minden lakosa kisebb és nagyobb mértékben érezte és érzi az áldozatot. Azonban tagadhatlanul a tőkepénzes osztály az, mely még eddig legkevesebb áldozatot hozott.

Én azonban javaslatomat akként formuláztam, hogy a hitelező a státus által ily módon magánadósaitól átveendő pénzének megkapására nézve, több eszközök közt választhasson.

Nevezetesen a státus vagy consolidált 5%-es státuskötelezvényeket ad a hitelezőnek, vagy szinte 0 percentes fizetési biztosítékleveleket

A különbség a kettő közt abban áll, hogy a consolidált státuskötelezvényeknél a hitelező fél éves kamatszelvevényekkel láttatik el, — ezen kívül 1 percent évenként az adósság törlesztésére fizettetik; minélfogva az adósság letisztázása bizonyos meghatározott évek múltával menend végbe. — A fizetési biztosíték-leveleknél ellenben a tőkének évenkénti törlesztése nem történik, hanem a státus azt mondja; most az adósságok felmondása az úrbériséget vesztett birtokosoknál fel van függesztve, s fel is lenne függesztve mindaddig, míg a státus vagy kölcsön, vagy jegybank által módot nem nyújt a birtokosoknak a fizetésre. Ezen időpont lesz most is a fizetési határidő. £ szerint a fizetési biztosíték-leveleknél nem bizonyos, mikor fizettetik a tőke, de egyszerre fizettetik le; a státuskötelezvényeknél ellenben a letisztázás ideje tudva van, de ez nem egyszerre történik. — E szerint a hitelezőknek nem lehet panaszra okuk, mert a két mód közt választhatnak.

A kisebb hitelezőkre nézve, kikről feltehető, hogy pénzüket hosszabb időre nem akarták kiadni, azon kivételt tettem javaslatomban, hogy az ilyenek 2000 ftig készpénzben kapják meg pénzüket. S erre 15 millió bankjegyet elegendőnek tartok. Miről később fogok még szólni.

Azon birtokosok, kiknek adósságuk nincs, vagy a kik a státus által elvállalt adósságnál több kármentesítésre tarthatnak számot, szinte 5 pcentes státuskötelezvényeket kapnak, vagy pedig oly státusjavakat vesznek által, ha nekik tetszik, a pénzügyministertől a kárpótlási öszveg fejében, melyeket a státus még semmi más czélokra p. telepítésre ki

nem jelölt, — megjegyezvén, hogy az ekkép átruházandó státuszjavarok árában az 5 pcentes státuskötelezvények elfogadtatnak. Sőt szóló véleménye szerint a közalapítványi javakat is fel lehetne e célra használni, mert az értök kapandó 5 pcentes státuskötelezvények sem vonatnak el az alapítvány céljától, sőt az alapítvány jövedelmei még szaporodni is fognak.

Végre a kisebb birtokosokra nézve, kik egy pár telekkel gazdaságuk minden eszközeit csaknem elvesztették; szinte azt javasolja szóló, hogy 5000 ftig a kárpótlás ezeknek készpénzben adathassák. Ez nem fogja a bankjegyek számát szaporítani, s így hitelöket csökkenteni, mert azon 61 millióból, melybe Magyarország és a volt Erdély jövedelmeire nyitandó új kútfök még nincsenek beszámítva, kitelik sat

Szólo felolvasván javaslatát, azt a ház helyesléssel fogadta, s kinyomatását elrendelte.

Ugyancsak Kossuth L. megemlítvé, hogy Bécsből egy önkénytes csapat jött hozzánk, résztvenni Magyarország harczában, mely a szabadság harcza és így az övék is; miután nemzeteknek, melyek szabadok, barátságban kell lenni egymással, — s nekünk közös ellenünk van, a camarilla: ellenségünk pedig csak ama két tehetetlen ausztriai ministerium volt, mely érdekeit fel nem fogva, Ausztria önállását consolidálni gondolta, ha szentségtelen kezét a mienk ellen emeli: indítványoz egy küldöttséget, nem az udvarhoz, hol gyalázatos ármány működik, hanem a nemzethez, mely megmondja, hogy ha az ő szabadságuk megtámadtatni fog, a magyar nemzet mindig kész lesz védelmükre. Ezen indítvány rögtöni egyetemes felállással elfogadtatván, az elküldendő 12 tag nevei a ma estve 8 órakor tartandó ülésre fognak beadatni.

A ministerelnök jelenti a háznak, hogy a mai gözössel várja Bécsből a futárt, ő felségének azon feltételre

adandó válaszával, mely mellett egyedül vállalta el szóló a ministerium alakítását

Felolvastató szóló gr. Teleki Ádám vezérőrnagyhoz küldött legutóbbi rendeletét, melynek értelme az, hogy a jelen rendelet vétele perczétől fogva egy talpalatnyi földet se engedjen b. Jellachichnak védtelen. Ha netalán — így szól a rendelet — ön bármi okból e feltételt el nem fogadná: átadandja azonnal a védsereg vezérletét a rangban ön után következő tisztnek, szükség esetében addig menvén, míg egy hazafi találkozik, ki hazája földjét megvédeni első leg-szentebb kötelességének tartja stb.

Továbbá jelenti, hogy Pest körül a védelmi munkálatok folynak, az önkénytesek, sorkatonaság és mobilis nemzetőrség egy része ma indult útnak, holnap fog menni a másik rész.

A perlaszi táborba is lement egy sokat ígérő csapat segítségül, ha talán Jellachich embereinek szándoka volna erősíteni, a rácz lázadást. Egyébiránt megparancsolta szóló, hogy mihelyt ezen erő leérkezik, nyomban foglalják el a sz.-tamási sánczot (tetszés). Ha ez megtörtént, nagy erő lesz ismét dispositióik alatt, s ezzel hatalmas diversiót lehet csinálni.

Egyébiránt sajnosan kénytelen szóló kijelenteni, hogy a Dráva melletti vezérség várakozásának meg nem felelt, mert a nélkül, hogy Jellachich emberei még csak egy lövést tettek volna, táborunk már Keszthelyig vonult vissza, Jellachich pedig eddig N.-Kanizsát elfoglalta (roszaló zúgás). Megemlíti szóló a nehézséget a fővezér választásában, hogy t. i. a többi tisztnek olyan alatt akarnak állani, ki rangra nézve náluk feljebb való.

Budára nézve jelenti a minisiterelnök, hogy a magyar tüzérség már átvette a várbeli szolgálatot; a komáromi várban pedig azonkívül, hogy Majthényi alezredes 250 önkónytessel ben van: a Turszki sorkatonaság tegnap felváltotta a Cecoopieri-okat,

Többféle interpellációk tettek még az egyes váratat illetőleg, s tán vége hossza Bem lett volna, ha Palóczy képviselő nem figyelmezteti a házat, hogy ily dolognak nem itt van helye.

Végül a napirenden levő tárgy, t. i. a szőlődézma eltörlése következett volna, de még a központi bizottmány munkálata sajtó alól ki nem került. Utoljára a ház egyhangúlag elfogadta Pázmándy elnök indítványát, t. i. egyhangúlag kimondatott határozatilag, hogy a szőlődézma el van törölve.

8 órakor estve az ülés folytatván, a jegyzőkönyv hitelesítése után Záborszky nagyobb ünnepélyességet kívánván az osztrák országgyűléshez menendő küldöttségnek adni, kívánja a küldöttség tagjai számát szaporíttatni. — Irinyi a szőlődézma elengedésének azon indokolását, hogy e végett több folyamodás jött a házhoz, kívánja kihagyatni. (Elfogadtatott.) Hetyey azt kívánja hozzátéetni, „és hegyvám“ Záborszky ezen kitévelt ajánlja: „mindennemű dézma, vám és egyéb tartozások“ (helyes). Elek M. szerint oly szőlők ne adózzanak, melyekben szabad adásvevés gyakoroltatik. (Az utcán összegyűlt nép zajong.)

Kossuth. Nekem egy alázatos észrevételem van ezen határozatra nézve, a mi annyiból áll, hogy Magyarországon sok szőlő van, melytől dézma, hegyvám, vagy valami praestatio fiztetik, de nem a nép, a földet maga kezével művelő nép bírja a szőlőket. Somlyón, a tokaji hegyen az ország leggazdagabb birtokosai dézmás szőlőket bírnak. Nem tudom, mikép fog a ház a kármentesítésről intézkedni, de arra nem volnék hajlandó, hogy az ország kármentesítse p. o. Breczenheim herczeget azon dézmáért, melyet neki herczeg Esterházy fizet. Statusgazdászati szempontból hozzájárulok, hogy eltöröltessék a szőlődézma, de úgy kívánom értetni, miként praecupálva ne legyen a vélemény, hogy ha a status általi kármentesítésről lesz szó, ez csak azon népre értessék, mely maga kezével műveli a szőlőt,

E l n ö k. A Bécsbe küldendő válaszmány tagjai következők: Deák, Eötvös, Balogh, Pulszky, Szemere, Kállay, Szirmay P., Irányi, Gorove, Teleky D., Bezeredy L., Reiszig A.

Battyány L. Tisztelt ház! Sajnálattal kell jelentenem, miszerint a mára várt eldöntő válasz meg nem érkezett, s így 24 óra előtt nem leszek képes e tekintetben valami határozottat mondhatni. Minthogy ezen kívül a drávai táborból oly jelentés jött, melynél fogva azt jelenleg vezérlet-nélkülinek mondhatni, a jelentés felolvasása után e tekintetben bátor leszek egy javaslatot tenni. Méltóztassanak a jelentést felolvasatni.

Záborszky A. olvassa Csányi Lászlónak Reszt-helyről sept. 12-én kelt levelét, mely szerint gróf Teleki A. saját és tisztikara nevében kinyilatkoztatta, hogy Jellachich ellen indulni nem fog, mert egy eskü köti vele, hogy Batthyány L.-t törvényes miniszternek el nem ismeri, hogy neutrális állásba kívánja magát helyezni, sőt, hogy ha Csányi kir. biztos a katonaságnak elhelyezéséről és élelmezéséről nem gondoskodik, kész Jellachich táborához állani. (Leírhatlan ingerültség a képviselők közt, felkiáltások: gazember, hazaáruló, halál a fejére ! stb.)

Batthyány L. Ezekből láthatja a tisztelt ház, hogy seregeink vezérlete egy perczig sem maradhat többé azon ember kezében. Hogy pedig a már félig-meddig elpártolás-nak induló ottani sorkatonaság ismét a kötelesség ösvényére visszatérjen, arra kérem a házat, hogy rögtön küldjön a nádorhoz egy küldöttséget, megkérendő őt arra, hogy holnap azonnal induljon a táborba s vezérelje a hadsereget.

Kossuth L. Már az igaz uraim, hogy a históriában csakugyan nincsen példa arra, hogy egy nemzet annyi el-lenséggel találkozzék, mint a szegény magyar. (Igaz.)

Ki hitte volna, hogy még a Teleki név sem lehet szenny nélkül, és nem lehet ment alacsony ocsmányságtól. Ez szeren-csétlenség, urak, melynek ellenében azonban férfias elhatá-

rozottsággal kell fellépni. Mi á nádort illeti, azon vélekedésben vagyok, hogy mint ország nádorának vannak eskü szerinti kötelességei, melyeket teljesítenie kell (zajongás ég éljenzések az utcán). Lármaival nem mentjük meg a hazát

Mi jött közbe Jellachichnak beütése előtt? Egy parancs, vagy is inkább, Jellachichot bűnének méltó büntetése alól feloldozó legfelsőbb leirat. Én ezen leiratot is, nehogy olyat legyek kénytelen mondani a fejedelemről (zaj az utcán).

Elnök: Nyáry, Madarász, légyenek szívesek lecsendesíteni az utcai közönséget.

Kossuth L. Mondom, azon kézirat, mely Jellachichhoz jött, olyan, miszerint ha azt nem a fejedelem elgyengült egészségi állapotából kell magyarázni, úgy egyenesen azt kellene mondanom, hogy..... de mindamellett abban egy szó sincs arról, hogy Jellachich Magyarország elfoglalására utasítatik.

Már most, vagy van a nádornak Jellachich eljárására nézve az udvartól valamely értesítése, vagy nincs, ha nincs, akkor nádori tiszte szerint — melynek lemondásáról beszélni a veszély perczében nem szabad — természetesen teljesíteni kell azt, mi azon magas méltóságához kötve van.

Ha ellenben valamely értesítése volna az udvartól, akkor vélekedésem szerint is kétségtelenül választania kellene neki, vagy születési állása, vagy esküvel megerősített kötelessége között.

Én felteszem róla, hogy azt fogja választani, mit a becsület, a letett eskü, mit a haza iránti kötelessége parancsol, s annyival inkább nem fogja ezt megtagadni akkor, midőn még oly helyzetben van, hogy nem mondhatja, — bármennyire ment legyen az árulás ellenünk — miként Jellachich a fejedelem szavával utasítottatott volna az országba! betörsre.

Én tehát azt, hogy egy küldöttség által a nádor felszólitassék arra, mire miniszerelnök úr javaslatot tőn, szükség-

gesnek tartom, oly kijelentéssel azonban, hogy Ő fensége mindjárt holnap induljon (helyes).

De nekünk a dolog ottani állásáról folytonos világosságban kell lenni, embereinknek kell lenni azoknak teljesítésére, miket a nádor mint vezér nem teljesíthet (helyes).

Én tehát azonkívül, hogy a nádort a hadsereg vezérletére felhívjuk, három tagnak a ház részéről leküldetését szükségesnek tartom, kik az árulók ellenében használják fel teljes hatalmukat (helyeslés). Nem akarok itt részletekbe ereszkedni; privátíve megmondom bárkinek cselekvéseimet, melyeket e részben szükségeseknek tartok, egyrészt azon sikernek előidézésére, hogy azok, — kik magukat ily ocsmányul megbélyegezték — a nemzet előtt ne kérkedjenek büntetlenül egy perczig is, hanem nyomban szigorú büntetéssel sújtassanak (kitörő lelkesedéssel: úgy kell bánni a gaz árulókkal), másrészt pedig, hogy azon sereg, mely a Dráva partján van, ne vesszen el. Én tehát szükségesnek tartom ily biztosoknak a táborbai leküldetését, s azt, hogy a nádor átvegye azon tábornak vezérletét, nyomban holnap reggel indulva.

Az e végetti felszólítását a nádornak nem csak szükségesnek tartom, de megvallom, hogy olyannak tekintem ezen kérdést, miszerint, ha a nádor nem teljesítené a háznak kívánatát — no de ezt akkor fogom megmondani, ha a nádor nem teljesítené.

Menjen tehát át egy küldöttség a főherceghez, és a ház ne oszoljon el addig, míg a küldöttség vissza nem jő, mert azt. vélem, hogy ahhoz képest fogunk intézkedni, a minő választ hozand a küldöttség, melyet úgy kívánnék megbizni, hogy a nádort arra szólítsa fel, miként, mint az ország főkapitánya, nyomban menjen a táborba, s vegye át a vezérletet. Úgy gondolom, miniszerelnök úr az ottani sereg szaporítására nézve kétségtelenül meg fogja tenni azt, mire jelenleg felszólítom: hogy minden más tekintetet mellőzve, miszerint ide, s oda is kellene katona, minden kitelhető erő

a drávai vidékre öszpontosíttassék, s új erők teremtésére minden sikeres lépések megtéssenek, így például: állítsa ki rögtön a hajdúkövet Bocskay harcziás hajdúit; Perczel M. vadászait, s többen, kik ajánlkoznak. De a nádort mindenestre ezen kifejezéssel kívánnám felszólíttatni: hogy a seregnak vezérletét nyomban a végett vegye át, hogy Magyarországnak földére Jellachich védetlenül egy lépést se haladhasson, nem pedig a végre, hogy valamikép gyengének lássa a sereget s Magyarország földének megmentésére ne legyen lépést.

Ő fensége, ki a fejedelem irányában törvényes élen áll, — emlékezzék meg a históriából, hogy ezen állásnak magának is nagy hatása van, s ha ő fensége ott részint kellőleg felhasználja állását, részint a táborba innen küldött biztosok felhasználják a nemzet, a törvényhozó test nevében állásukat, nem kételkedem, hogy sok ember ne fogna akadni — ha Ausztriának egy örökös főhercege Jellachich táborába csak egy sétabottal menne is, ki kétszer meg ne fontolná, hogy oly tábor ellen indul fegyveres kézzel, melynek élén a császárnak s királynak öcsce, királyi helytartója, s a királyi családnak egyik tagja áll. (Tetszés.)

Kívánnám, hogy ezen helyzetének fontosságát a Budára menendő küldöttség ő fenségével tudassa. (Számosan: Kossuth menjen.)

Nem uraim! engem méltóztassanak megkímélni: hiába, ha ő fenségétől törvényes dolgot kérünk is, mégis jobb, ha azt kedvesebb emberek kérik, mint én; erre ügyelni kell, de különben is a ház elnökét illeti az ily kötelesség. (Helyes.)

Küldöttség menjen tehát át, és mi várjuk be annak visszajöttét, s ahhoz képest intézkedjünk.

En kijelentem, miszerint ha 8 fensége nem teljesíti kívánatunkat, a ministerium alkotása iránti várakozásra egy perczig sem volnék kész, s nem volnék hajlandó azon 24 órára, melyre a ministerelnök úr hivatkozott. Ha azon-

ban ő fensége szavát adja, hogy mindjárt megy a táborba a végett: hogy Magyarország földét megvédje, úgy, hogy védetlenül az ellenség egy tapodtat se foglalhasson el — ily áron számot vetve a körülményekkel — bármi nehezen essék, ha azon felül a holnapi nap felhasználtatik arra, hogy több erő gyűjtessék, és a biztosoknak oly parancsok adassanak, melyek következtében azon erőt — mely az áruló kezében van, felhasználhassák a haza javára, — hisz köztük lesznek hazafiak is — s az árulónak magának megbüntetésére, ha, mondom, ily erélyes intézkedések tétetnek, és a megindított seregek helyreérkezése is gyorsan megtörténik, nem menvén az rendes utazási modorban, hanem minél gyorsabban, ha ő fensége a ház kívánatát teljesíti, ám legyen, s várjuk be a 24 órát; de ha nem teljesíti, a hazát halogatásokkal veszni nem hagyhatjuk, s ekkor másképen kell intézkedni, mikép? azt meg fogom mondani azután. (Szónok zajos, szünni nem akaró tapsok, éljenzések s közhelyeslés közt lép le a szószékről.)

Elnök. A háznak határozatául jelenté ki, hogy a nádorhoz egy küldöttség menjen, mely ő fenségét a ház nevében felszólítandja, hogy a seregnek élére állván, rögtön holnap menjen Jellachich ellen.

A küldöttség tagjai: Kemény Zs., Sréter L., Sillye G., Sebestyén I., Haller S., Nyáry P. Szaplanczay J.

A küldöttség eltávozik.

A küldöttség éjféli $\frac{1}{2}$ 12 órakor visszaérkezett,

Pázmándy D. Nádor ő cs. kir. fenségének a ház kívánatát előadván, jelenthetem a háznak, hogy ő fensége oda nyilatkozott: igen jól ismeri nádori kötelességeit, és azokat úgy is, mint a hazának fia, be fogja tölteni, és a táborba szíves készséggel el fog menni. (Hosszas éljenzés.) Kijelenti továbbá, hogy ő ennek feltételül kívánja azt, hogy a képviselőház a törvényes úton és fonnák között maradjon. Következve mindaddig, míg ő felségétől határozott válasz nem érkezendik a felküldöttek iránt, vala-

mely oly intézkedést ne tegyen, mely a törvényesség korlátain túl menne. Kijelenti továbbá azt is, hogy miután ő úgy van értesítve, hogy azáltal, hogy gr. Teleki Á. a drávai tábornok s parancsnok ezen árulást követte el, Csányi L. kormánybiztosnak serege igen megfogyott; másrésztől értesítve van arról is, hogy az innen részint ma elindult, részint elindulandó seregek alig néhány állomásra fognak lenni; de mindezen seregeket, ha összeveszi is, nem tartja elégnek arra, hogy biztos eredményre lehessen számítani. Következve holnap gr. Batthyány miniszterelnökkel értekezni fog, hogy ezen seregek hová és miként pontosíttassanak össze, de elvárja a képviselőháztól is, hogy minél több erőnek minél előbbi őszpontosításáról rendelkezni fog. Kijelenti továbbá azt, hogy tegyem biztossá a képviselőházat, hogy ő visszaemlékezvén azon kapocsra, mely őt ezen nemzethez atyja után is köti, ha mindenki meg fogja is csalni ezen hazát, ő halála után is úgy akar állani, mint olyan egyén, kiről senki se mondhatta, hogy megcsalta hazáját

Kossuth L. Én, ha élek, meg fogom várni a tetteket, és a szerint leszek hálás vagy hálátlan, a mint a tettek hozzák magokkal; szóval, leszek igazságos. A mi ő fenségének ezen nyilatkozatát illeti, hogy feltételt köt, miszerint a ház a törvényesség ösvényéről le ne lépjen: nincs idő polémiába ereszkedni, hanem annyit mégis ki kell jelentenem, hogy ez alatt ő fensége mást nem érthet, mint azt, hogy a magyar törvényhozó test, ne declarálja üresnek a magyar királyi széket. Ezt értheti, és így jól van; hanem, hogy a király iránti hűség kapcsának megtartása mellett a törvényhozó test törvénytelen tehesse, ez absurdum. Az sohasem törvénytelen, mit a törvényhozó test tesz, Legfelebb a körül foroghat a dolog, hogy valamely intézkedésre nézve a szokott formák a sanctió tekintetében tartassanak-e meg, vagy határozatilag intézkedjék a ház. Én kijelentem, méltóztassék ő cs. kir. felségének lejönni, és ha itt lesz, hogy vele a sanctióról beszélhessünk, én ráállok,

és nem fogok soha határozatot indítványozni, mert fogom tudni, ha a fejedelem a sanctiót valamitől megtagadná, mit kell tenni. De midőn ő felsége beteges, a camarilla körében van, itt sincs, még a ministerium alkotására is 24 órát kell 24 óra után elvárni, ha már most ő fensége úgy érti szavait, hogy teremtsünk hadsereget, de előbb alkossunk törvényt, ha ilyen törvényességet ért, ez nem volna törvényesség, hanem ez volna a legnagyobb hűtlenség a királyi szék iránt; mert hiszen ilyen árulókat nem látott a história, mint itt vannak. Meglehet, hogy Magyarország elvesz, — de ezzel, hiszem, megpróbálkozunk, — de a magyar azért még sem vesz el. Ha mindjárt Budára jön is Jellachich, s itt szláv országgyűlést akar tartani, hiszen már török dívánt is tartottak Budán, és mégsem vesztünk el; és az nagyobb dolog volt, mint azon 20—30 ezer ember, kiknek erőt csak ilyen árulások adnak, mint Telekié. De arról tökéletesen meg vagyok győződve: ha csakugyan rá volna mérve ezen szegény nemzetre a halálnak legszomorubbika, az árulás: a dynastia utána fog dőlni, legfelebb hároauhét alatt. És akkor követne el törvényteleniséget a ház, ha azon eszközök előteremtését meg nem kísérténé, melyek szükségesek arra, hogy a királyi széket megtartsuk, mert ő felsége meg nem tartja, és a camarilla sem akarja számára megtartani Jellachich először a fejedelem iránti hűségéről beszélt, most már Pesten tartandó szláv országgyűlésről beszél. Tehát ha mi meg nem tartjuk, úgy senki sem fogja megtartani. A magyar birkatürelmű, de ennek is van határa, és ha azt mondják: vesznie kell, védeni fogja magát; hiszen a féreg is védi magát, ha tapostatik. Én tehát abban fen nem akadok, hogy azt mondja ő fensége, hogy a törvényesség teréről le ne térjen a ház, mert ez alatt nem értek mást, mint hogy a fejedelem iránti hűséget fel ne mondjuk. És óhajtom, hogy a körülmények ne alakuljanak úgy, hogy az ez iránti kötelességgel is kénytelen legyen a nemzet számot vetni. Ezt a ház tenni nem fogja, és mivel tenni nem fogja, mind az, mit a haza megmentésére szükségesnek lát,

mindaz törvényes; mert messze van a király, a nádor tá» borba megy, tehát mi legyen a törvényesség, mint az, mit a törvényhozó testület tesz. De hiszen a nádor is méltóztott felszólítani, hogy mivel azon seregek elégtelenek, a sereg minél nagyobb és minél hamarabbi szaporításáról intézkedjünk. Nem érti tehát alatta azt, hogy ha Perczel megbizatik egy honvédezred felállításával: ezt tegyük törvénybe, és küldjük Bécsbe, sanctio végett; mert akkor nem tudnánk kívánságának megfelelni. Következve intézkedni fogunk a fejedelem iránti hűség alapján ő felsége trónusának megtartására, mely bizonyosan elvesz, ha mi nem intézkedünk. És azt gondolom, ő felsége megnyugszik ebben. Már most szükségesnek tartom miniszterelnök úrnak kifejezni azon kívánságot, hogy minden disponibilis erő odaindítassék, és minél nagyobb erő fejtsék ki, lovasság felállítására, mert Jellachichnak semmi lovassága nincsen, azért ezen erőelőnyt használni kell. Hanem az igen természetes, hogy mikor itt ilyen árulások forognak fen, én azt okvetlenül szükségesnek látom, hogy maga a képviselőtestület részéről három ember menjen le a táborba. Hogy milyen utasítási adjunk azon három embernek, én azt nem tartom szükségesnek, hogy arról sokat beszéljünk. Ha azon érdemes urak, kik le fognak küldetni, netalán nem találnák fen önkeblükben azt, hogy mit kell tenni azon felhatalmazás mellett, melyet a háztól nyerendének, mert a háztól kell a felhatalmazást nyerniök, ez nem lehet más, mint hogy menjenek le, és a nemzet hatalmának teljes nevében tegyenek mindent, mit szükségesnek látnak. Ez a felhatalmazás. Ha egyébiránt egyiknek vagy másiknak véleménye iránt tájékozni akarnák magokat, én is a magam szerény véleményét megmondom, hogy mit tennék azon helyzetben, ha a körülmények úgy hoznák magokkal, hogy én mennék le. De azt hiszem, választani kell olyan embereket, kik bírják, és inspecie ezen megbízatásra bírják a háznak bizodalját; mert lehet, hogy némely egyéniség talán némely dologban bírná a ház tökéletes bizodal-

mát, de más dologban szintje nem bírja. És a rendkívüli körülmények miatt, rendkívüli energicus embert tartok szükségesnek. En részemről Perczel Mór, Asztalos Pál és Bónis Sámuel urakat küldenem, ki. (Helyes.) Felhatalmaztatásuk annyiból állana: fel vannak hatalmazva mindenre, a mi a haza megmentésére szükséges, és curent, ne *respublica aliquid detrimenti capiat*.

Batthyány L. Kossuth L. úr három egyént kíván küldeni a táborba, erre nincs észrevételem; de arra figyelemzettem a tisztelt házat, hogy midőn ő főhercegsége a nádor késznek nyilatkozott elmenni, ő felébe ne állítsunk oly hatalmat, mely talán némileg az ő állását nehezítené, szabad mozgását akadályozná, és így azon készséget, melyet most tanúsított, megszübbaszthatná. Úgy gondolom, a ház mindenestre oda utasítaná azon három egyént, miszerint nádor ő főhercegségével magokat ellentétbe annál inkább ne tegyék, minthogy tőle a haza érdeke ellenében semmit sem lehet reményleni.

Kossuth L. Erészben, hogy ne legyen közöttünk ezen dologban a netalán nem eléggé világos magyarázatnál fogva legkevesebb félreértés, kinyilatkoztatom, hogy én a dolgot úgy értettem, ő fensége azt mondja: elmegyek, hű fia leszek a hazának, és fogom védeni in specie, mint vezére a hadseregnek, Jellachichnak beütése ellen, és közbejövén egyebek, arra kérem a házat, hogy gyámolítson oly eszközök előteremtésével, melyek ezen eljárásnak sikerét még inkább biztosítják. Tehát tökéletesen jó téren állunk, mert azt mondják, ő fenségét fogjuk gyámolítani abban, hogy Jellachichot megverje; mert ez a *cardo rei*. Ebben fogjuk gyámolítani őt főképen. Először küldöttünk oda biztosokat, miszerint ő fenségének azon eljárásában, hogy a hadsereggel Jellachichot minél biztosabban megverje, ő fenségét azon eljárásában a képviselők is elősegélik minden kitelhető módon. Másodsor gyámolítsuk a ház részéről hozandó intézkedésekkel, melyeket a törvények szerint szükségesek-

nek látónk. — Azért azt gondolom, hogy nincs legkisebb ellenkezés ő fensége azon helyzetével, hogy megy megvédeni a hazát, sőt inkább ez a maga kívánságával tökéletes összhangzásban van. Ha a szerepek változnának akárhol a földön, tehát azon intézkedésnek is szükséges változni; de én most ő fensége iránt tökéletes bizalommal vagyok, sikert is reményelek eljárásától, és azt elő akarom mozdítani, azért indítványoztam, hogy azon urak kiküldessenek. A mi azt illeti, hogy a ház a maga részéről szinte cselekedjék, én csak azt kívánom előre bocsátani, hogy én a dolgot annyira sürgetőnek vélem, és ő fenségének megjelenését a főhadi szál-láson annyira nélkülözhetlennek, hogy kérni fogom minister elnök urat, legyen szíves, ő felsége becses adott ígérete következtében, ő fenségét arra bírni, hogy a mennyire lehet, a minis-terelnökúrrali értekezést — mert most bizony nincs időnk aludni — még ma éjjel méltóztatnék megtenni, és holnap reggel tetézzé a nemzet iránti szívességet, mint felajánlkozott, rögtöni elindulásával; bizony jelenleg a sikerre igen sokat tesz, ha nem késik. Másrésztől meglehet, hogy a ház részéről némely intézkedések lesznek szükségesek, de erre már a háznak a dislocált és disponibilis erőket egészen ismerni kell. Ez nem olyan tárgy, melyet nyilvánosan tárgyalhassunk. Nagyon óhajtanám, hogy minden hadi munkálatra vonatkozó interpellatiók és felhívások akként intéz-tetnének, hogy abból valami baj ne következék. Úgy hasonlókép a ház intézkedései végett szükséges tájékozást bajosnak találom a ház előtt tárgyalni, hanem ha talán — de csak úgy, hogy ha jobb módot tud valaki, azt elfogadom-talán méltóztatnának néhány tagból álló választmányt nevezni ki, miszerint az a disponibilis erőről, melyről minis-terelnök úr intézkedhetik, magának tudomást szerezzen, s annak következtében, a nélkül, hogy szóljon, hogy mennyi az, látván, hogy micsoda intézkedésekre van szükség, tehesse a háznak javaslatot. Ezen javaslatomtól örömet elállók, ha minis-terelnök úrnak vannak a maga részéről a ház eleibe

adandó intézkedései a haza erejének szaporítása iránt, mint-hogy akkor erre nincs szükség, mert ha miniszerelnök úr azt mondja: nekem erre van szükségem, úgy hiszem, a ház minden eszközt meg fog szavazni s annak végrehajtásáról intézkedik, mit az ország erejének szaporítására szükségesnek lát De ha talán miniszerelnök úrnak nem volnának ilyen kívánnivalói e perczen, jó volna, ha a ház informálná magát, mi az a disponibilis erő. Lehetne ezek iránt interpellálni, de az ily interpellatiót nem szeretem, hogy miniszerelnök úr itt nyilvánosan mondja el: itt ennyi erőm van, itt ennyire bízhatni a tisztekben s a közvitézekben, de ha miniszerelnök úr maga teszi propositióját, úgy hiszem, a ház minden eszközt meg fog szavazni.

Batthyány L. Akár. a ház, akár egy kinevezendő bizottmány előtt fog tőlem felvilágosítás kívántatni, az erőre és disponibilis kezekre nézve, azt megadni mindig kötelességemnek ismerem. A mi pedig a végrehajtást illeti, azt kérem, hogy míg állásomban maradok, szabad kezet engedjenek. Ha hozzá nem járul a ház, minden pillanatban kész vagyok hivatalomat letenni.

Kossuth L. En a bizottmányt nem a végett indítványoztam, hogy az rendelkezék, hanem a végett csak, hogy azon bizottmány szerezzen magának tudomást a haderők állapotáról, miszerint, ha annak következtében a ház elébe valamit előterjesztendőnek vél, tudni illik, ha a bizottmány meggyőződnek, hogy a dolgok így állván, jó volna, ha a ház ezt vagy azt határozná, nem, hogy a bizottmány rendelkezék és hajtsoft végre valamit, hanem, hogy a netalán teendő törvényhozási intézkedések iránt tegyen javaslatot, hogy a ház magát orientálhassa, annyival inkább szükségesnek vélvén ezt, mert ő fensége is kijelentette, hogy az erőt csekélynek tartja s annak szaporítása iránti intézkedésre hívja fel a házat. Ennek következtében a ház háromfélekép támogatja ő fenségét: 1-ör leküldi a biztosokat, hogy az árulók kevesedjenek, úgy a mint lehet, ennek több módja van; a barátok

pedig szaporodjanak. Másrésről a házat szólítja fel, hogy gyámolítsák. E végett tájékozzak magunkat, a tájékozást pedig nem szeretem nyilvánosan tárgyalni. Még azt akarom hozzá, tenni, miként én koránsem értem ezen uraknak a ház részéről kiküldetését úgy, hogy ez által Csányi László országos biztos úr eljárásában legkevesebb csonkítást akarnék tenni. Én Csányi László arat, istennek hála, azon férfiak közé számítom, kiknek létele felett örvend a szív, mikor áruházzal találkozik olyan oldalról is, hol kétszeresen fáj. Csányi László tökéletesen helyén van, ő a hazának köszönetére érdemessé tette magát. (Éljen.) Az ő hatalma csonkítatlanul marad, s hatalmának sikert eszközölni a törvényhozó testület nevében és vele egyetértőleg: lesz hivatása a kiküldötteknek.

Pap P. Az alduai vidékekre szinte 3 meghatalmazottat kér küldetni

Batthyány L. Arra kérem a házat, hogy az aldui vidékekre jelenleg még ne méltóztassanak küldeni

Nyáry javasolja, hogy az újonczkiállításnál csak akkor lehessen a conscriptióhoz folyamodni, mikor toborzás útján nem állíthatni ki a megkívántató mennyiséget

Ezzel az ülés éjféli után fél 1-kor eloszlott

LIII-ik ülés az alsóházban

sept 16-án.

Irányi D. felszólítatni indítványozá a miniserelököt, hogy Budapest védelmére nézve szakértők által tervet készíttessen, melynek kivitelét Budapest lakosainak készségére bizná, nem kételkedvén, hogy a testvérfővárosok minden lakosa, saját érdekénél fogva, rang- és nemkülönbség nélkül, ásót, kapát fog a hon szívének körülsánczolására.— És miután Budapest fegyverzett nemzetörségének nagyrésze nem oly lelkes, vagy, ha igen, de nem oly bátor, hogy az ellenségnek merően szemébe nézzen, ilyektől czélszerűnek vélné a fegyvert elszedetni, s oly önkénytesek kezébe adni,

kik a fővárosok őrizetét képeznék. — Gorove indítványa szerint Budapest nemzetőrsége falragasztványokkal volna felhívandó, miszerint a városházaknál hat óra alatt nyilatkozzék kiki, akarja-e a város védelmét magára fölvállalni? és alkalom volna adandó mindazon lelkes egyéneknek, a kik védő karjaikat önkényt felajánlják, s e határozat végrehajtása gr. Ráday Gedeonra bíztnék, kiben a bizalom őszpontosul. — Kossuth véleménye e tekintetben odajárul, miszerint a két főváros ostromnak semmiesetre ne tétessék ki, hanem minden erősíték Buda környékén központosítsák. — A budapesti nemzetőrségre nézve óhajtja, miszerint annak minden tagja hazafiúi kötelességének ismerje résen állani; egyébkint nem barátja az olynemá intézkedéseknek, melyek a nemzetőrséget elkedvetlenítenék.— Ephemer kormányának ideje alatt el nem mulasztá a helybeli nemzetőri tiszteket magához szólítani, a kik biztosítást tőnek arról, hogy Budapesten sorkatonára szükség nincs, és a nemzetőrség rendeltetésének megfelelni kész. Mindazonáltal a fővárosok védelmének kötelességét nem kívánja azokra szorítani, kik nemzetőri szolgálatra törvény által köteleztetnek, hanem önkénytesek kiállítását is jónak véleményezi, ennek költségei súlyát azon gazdagok vállaira óhajtván fektetni, kiknek az áldott béke legdúsabban jövedelmez ugyan, de a vész és ennek elhárítása kötelességétől menekülni szeretnek. — Az ezekben megérintett politicát a ház helyesléssel fogadván, — Nyáry a honvédelem tárgyában, az ország népességét véve alapul, indítványozá, miszerint 127 honpolgár után 2 honvéd állíttassék ki rögtön, az e tárgyban hozott határozat értelmében, — mit a ház szavazat útján elfogadott a már kiállított erőnek betudásával.

Ludvigh jegyző olvassa a képviselőház határozatát a nádor felhatalmazása iránt; kijelenti a képviselőház: 1-ször, hogy a királyhoz hűséges akar mindvégig maradni, és egyedül az ország integritását, épségben tartását és függetlenségét czélozza. 2-szor, hogy hajlandó a monarchia viszo-

nyainak érdekszemponyjából lehető kiegyenlítésére minden módot elfogadni, melyek Magyarországnak jogi és érdeki szempontból nem ártanak, a monarchiának pedig hasznára válnak. 3-or, hogy ezen kiegyenlítés csak akkor történhetik, midőn Jellachich az ország határát, melyet ő felsége nevével megtámadott, elhagyván, az országban a belbéke helyreállott. Megbízatik ő fensége, hogy, ha alkalom nyílik a háborút kiegyenlíteni, az ország becsületének fentartása mellett megteheti, minthogy a képviselő ház már a válaszfeliratban kijelentette, hogy a horvátoknak minden igazságos és méltányos kívánatait teljesíteni a legszívesebben hajlandó.

Ágoston. Kossuth indítványa úgy, mint formulázott maradjon.

Madarász L. Midőn Európában a nemzetek a trónokat széttörik, akkor a magyar nemzet nem követel egyebet, mint, hogy királya jöjjön közibe és ossza meg vélek jó és balsorsát. Midőn más országokban a dynastiát elkergetik, akkor a magyar a hűség fegyverével jön elő. Ezt kell tenni, hogy egyetlen polgár se legyen a hazában ki azt mondhasa, hogy el nem követtünk mindent, és ne érezze kötelességének férfiasan föllépni a vész ellenében. A határozatban ben van, hogy az egyezkedés addig meg nem történhetik, míg Jellachich az ország határait, melyet ő felsége nevében megtámadott, el nem hagyja; ebben elég biztosítékot látok, hogy hűségünk nem fog oda magyaráztatni, miszerint Jellachich ezen kitételnél fogva jogot nyerjen Magyarországot invasióval legyőzni. Kívánom ezen határozatot meghagyatni.

K o s s u t h. Szükségesnek tartja, hogy a kívánatok azon rendben foglaltassanak a jegyzőkönyvbe a mint elfogadtattalak. A nemzet készül háborúra, de azt mondja, hogy azért nem akarok senkivel igazságtalanul bánni; azért kívánja, hogy a katonakiállítási határozat lenne első, azután lenne a nádor felhatalmazása.

Olvastatik Kossuth törvényjavaslata az úrbériségi kármentesítésről:

Törvényjavaslat az úrbériségi kármentesítésről.

Miután az 1848. évi XII. törvénycikk az úrbéri megszüntetett magán uri javadalmak státusadósságá leendő átváltoztatását elrendelé, egyszersmind az illető birtokosnak megengedé a becslés megtörténte után státuskötelezvények kiadását azonnal követelni; a birtokosok kármentesítéséért járó összegek mikép leendő kifizetése iránt rendelkez: 1. §. Mivel az állománynak Európa jelen hitelviszonyai között egyszerre czélszerű nagyobb kölcsönöket e célra tenni, vagy a hypothecául lekötött kincstári javakat részint telepítés útján, részint jutányos eladással rögtön forgalmítani nem lehet, a birtokosok kármentesítését az állomány hitele erejével eszközöndi. 2. §. Még pedig a következő elvek szerint: a) Az úrbériséget vesztett birtokosok adósságainak; felmondása a törvény által bizonytalan időre már fel levén függesztve, minden úrbéri természetű jószágokon fekvő adósságokat a kárpótlás összegéig, az állomány veszi át b) Ezen adósságok lefizetése végett kármentesítendő birtokos kezeihez, vagy ha a hitelező úgy kívánná, saját kezeihez, a pénzügyminister a hitelező tetszése szerint, vagy ideiglenes kamatozó „fizetési biztosítványokat“ adand, melyek státuskölcsön útján, vagy pedig ennek, s az ország arany- s ezüsttermelésének összegyűjtése alapján felállítandó jegybank által fognak teljes névszerinti értékben beváltatni, vagy ha az illető hitelező úgy kívánja, 5%-es consolidált státuskötelezvényeket kézbesitend. c) A hitelezők tehát az illető adósnak, vagy a pénzügyministernek e törvény kihirdetésétől számított 2 hónap alatt kijelenteni tartoznak, melyiket választják a két fizetési eszköz közül; ha nem nyilatkoznának, az 5%-es consolidált státuskötelezvényeket tartoznak elfogadni, d) Azon birtokosok, kiknek józágaik adósságokkal terhelve nincsenek, vagy az a) pont szerinti lerovás után még kárpótlási követelésök volna: szintűgy 5%-es consolidált státuskötelezvényekkel fognak kármentesített. 3. §. Ezen czélok eszközölhetésére az állomány kiadand, a körülmények által igényelt óvatosság s arány megtartása mellett: a) Consolidált állományi adósságleveleket, melyek 100—500 és 1000 fnyi mennyiségűek lesznek, 5%-et kamatoznak, e végre fél éves kamatszelvényekkel láttatnak el, évenkint 1%-et tevő törlesztés által beváltatnak, s egyenkint és szám szerint az állomány consolidált adóssága nagy könyvébe beíratnak, b) Az állomány továbbá kiadand nagyobb egyes összegekre szóló, 5%-et kamatozó, „ideiglenes fizetési biztosítványokat.“ Ezen fizetési biztosítványok kifizetésére azon határidő tűzetik ki, mely alatt az állomány a 2. §. b) pontja szerint ezen biztosítványoknak kifizetését eszközölsbe veheti. Tehát azon idő múlva elégtendő ki a fizetési biztosítványok birtokosait, mely idő kellett volna a régi úrbériség birtokosainak kölcsön-általi kifizetésére. 4. §. Azon kármentesítésre jogosított birtokosok számára, kik valamely állományi felügyelet s kezelés alatt álló közalapítványból kölcsönöztek, ezen kölcsönből azon összeg, melyet az állománytól kármentesítés fejében követelhetnek, le fog húzatni. 5. §. Az állomány a közalapítványok tőkéből kármentesítésre fordított összegek helyett 5%-öt kamatozó s az egész összegre szóló kötelezvényeket fog az illető közalapítványoknak kiadni. 6. §. Minden nem állományi kezelés alatt levő alapítványok, vagy testületek tókéi, melyek úrbéri természetű földbirtokra adattak kölcsön, előlegesen összeírat-

van, ezen kölcsönzések a hypothecául szolgáló birtokok kárpótlási mennyiségéig, szint ily 5%-et kamatozó státuskötelezvényekkel fognak kicseréltetni. 7. §. Ha mindazáltal az ily magán alapítványok vagy testületek, inkább consolidált adósságlevelek általi kifizetést kívánának, ez iránt a pénzügyministerhez folyamodhatnak; — a pénzügyminister, ha különös körülmények nem adnák magokat elő, kérésüket teljesíteni. 8. §. A magán hitelezők, az állomány által kiadandó kamatozó jegyeket névbeli értékükért elfogadni kötelesek, azonban csak azon mennyiségig, mely mennyiségig az illető adós kárpótlásban részesül, s ha valamely kármentesítendő birtokosnak adósságai többre mennének, mint az őt illető kárpótlás: a hitelezők arány szerint tartozandak a közállomány kötelezvényeit elfogadni. 9. §. Ha a hitelező kamatos fizetési biztosítványokat választana a 3. §. b) pontja szerint, az egész összegre szóló kamatos fizetési biztosítás által elégítetik ki. 10. §. Ha a hitelezett összeg 2000 forintot meg nem halad, s a hitelező inkább óhajtana rendes forgalmi jelek általi kifizetést, ezen óhajtását a pénzügyministernek bejelenteni. 11. §. A pénzügyminister e célra felhatalmaztatik 15. millió összegig, kamatlan állományi kisebb értékjeleket használni. 12. §. Azon adósságoknál, melyek ekkint csak egy részben rovattak le, a hátra maradt összeg minden tekintetben, — s ugyanazon előnyökben részesül — s ugyanazon betáblázási sorozatot tartja meg, melylyel előbb az egész összeg bírt. 13. §. Mindazon birtokosokra nézve, kik már teljesen kármentesítették, az 1848-ki pozsonyi országgyűlés IX-ik t. cikkének 5. §-a azonnal megszűnt hatással lenni. — A még hátralevő adósságok iránt minden előbbi kötelezettség teljesen előáll. 14. §. Azon kármentesítendő birtokosok, kiknek jószágaik adósságokkal terhelve nincsenek, vagy ezeknek a fentebbi módon letisztázása után még kárpótlási követelésük volna, a 2. §. e) pontja szerint 6%-os consolidált státuskötelezvények által fognak ugyan kielégítettetni; — mindazonáltal, ha ez iránt az illető minisiterrel egyezkednek, kárpótlási követelésük erejéig vehetnek az ez országgyűlésen alkotott telepítési törvény végrehajtására nem szükséges kincstári javakat által, melyekért a consolidált állományi adósságlevelek fizetésül elfogadtatnak. 15. §. Sőt a mennyiben a kincstári javak — melyeknek ekkénti részleges eladása a telepítésre szánt javakra, nemkülönben a már telepített kertészségekre, mint szinte a bányászat és sókezelés ellátásához szükséges jószágokra ki nem terjedhet — a fentebbi célra elegendők nem lennének, a közállomány kezelése alatt levő közalapítványi javak is hasonló módon eladathatnak; s az érettek fizetésül bejövendő státuskötelezvények szint azon természetűek, szint azon célra fordítandók, és szint azon elkülönzött kezelés alatt maradandók lesznek, mint az eladandó javak voltak; s azok összegétől az ország kincstára a közalapítványi pénztárnak az 5% kamatot folyvást és rendszeren fizetni tartozandik, s e végett a közalapítványi pénztárnak az 5. §-ban említett kötelezvényeket fog kiadni. 16. §. Valamint a 10. és 11. §§. szerint a kisebb kölcsönöknek kamatlan értékjelekkeli kifizetésére a pénzügyminister felhatalmaztatott: úgy azon kármentesítendő birtokosokra nézve, kik vagy adósságokkal terhelve nincsenek, vagy azokon felül még kárpótlási követelésük fennmarad, a pénzügyminister szintűgy felhatalmaztatik kármentesítésükre, ha kívánandják, kamatlan pénzjegyeket használni; úgy mindazáltal: hogy egynek-egynek 5000 pengő forintnál nagyobb összeg ily pénzjegyekben ne adassék. 17. §. Megjegyeztetik mindazáltal, hogy a kamatlan pénzjegyeknek

e végett s a 11. §-ban kijelölt célra használata csak akkint engedtetik meg, hogy a kamatlan pénzjegyek kibocsátásában azon 61 millió fton túl haladni semmi esetben se legyen szabad, mely összegre a pénzügy miniszternek a T. t. cikkben hitel nyittatott, de melynek fedezésére kamatlan pénzjegyek kibocsátása csak annyiban engedtetett meg, a mennyiben a közjövödelmek a közszükségeket nem fedeznék. 18. §. Ha tehát az ezen határig kiadandó pénzjegyekkel a 17. §-nak egészen eleget tenni nem lehetne, a pénzügyminiszter az 5000 ftonnál aránylag alább szálland. Miszerint tehát magát a számvetésben tájékozhassa, a kármentesítendő birtokosok, kik pénzjegyeket kívánandnak, e részbeni óhaját a becslés alkalmával tartozandnak kijelenteni. 19. §. A 8. §. a) és b) pontja szerint kiadandó consolidált statuskötelezvények és fizetési biztosítványok nemcsak a közigazgatás és katonaság körében cautiók letételénél elfogadtatnak; hanem a bérbeadott kincstári javak, vagy javadalmak haszonbéri összegei egyenesen és kirekesztőleg csak ily statuskötelezvényekkel s fizetési biztosítványokkal lesznek fizetendők; s az ily haszonbérletileg bejövendő értékek, valamint szinte a kincstári és közalapítványi javaknak a 15. s 16. §§. szerint eladásából bejövendők a rendes törlesztés által beváltott jegyekkel együtt évenként meg fognak semmisíttetni, s a közállomány adóssági könyvéből számszerint kiegyeztetni.

(Közfelkiáltás: Fogadjuk el a mint van).

Ezen törvényjavaslatra néhány követ észrevételt tön, de minthogy az általános tárgyalás befejeztetett, az elnök figyelmeztetvén a házat, hogy egyes §-ok iránti észrevételeit a szakaszonkénti tárgyalásnál tegye meg.

Ezzel az ülés eloszlott.

Délután az ülés 6 órakor folytatván a jegyzőkönyv hitelesítése előtt az elnök a karzatot csendes magaviseletre hívá fel, nehogy valaki azt mondhasa, hogy a többség a határozat hozatalára kényszerítve volt.

Kossuth L. Ehhez a legközelebbi napok és órák tapasztalása nyomán még csak azt adom hozzá: miszerint, ha volna e házban ember, ki ígéretet merne tenni a hazának e vészes körülményeiben, hogy akármi hatalom legyen bár kezében, annak okvetetlenül sikere lesz — azon ember eljárásnak sikere, ereje, energiája, befolyása s tevékenysége ilyesek által paralyáltatnék. Ez lelke meggyőződése — ki bármely perczen Schaffotte alá teszem fejemet. Ne tegyék lehetetlenné s hatástalanná a tevékenységet azon perczen, midőn ellenség van minden felől. (Éljen.)

A délelőtti jegyzőkönyv hitelesíttetik.

R e p e c z k y kívánja, hogy azon vármegyéknek, melyek önkényteseket adtak, számíttassék be, és a jegyzőkönyvben világosan fejeztessék ki, különben az a magában értetik nem nyugtatja meg a népet.

Kossuth L. Ha van valaki, kinek ez megnyugvást adhat, általában nem vagyok annak ellene, hogy azon eszme megemlíttessék, s mindössze csak annyit akarok mondani: hogy azon eszmét már határozatilag kimondá a ház, mi több, a mai jegyzőkönyvben is megemlíttetik.

Ugyanis: midőn az indítványt tettem egy határozat alkotására, abban ezen eszme világosan benfoglaltatik. Ezen határozat meg nem változott, s arra nézve csak az jött közbe: hogy azon pontra nézve — hol a rendes katonaságnak a honvédek közé szabad átlépése foglaltatik, — a miniserelnök úr kívánta, hogy ezen pont alkalmaztatása belátására bízassék. Ezt a ház elfogadta, de különben az egész határozat áll: következésképp a határozat azon pontja is, melyben mondatik, hogy a kiállított önkénytesek beszámítatnak a törvényhatóságok illetőségébe. Mit Nyáry Pál úr indítványozott, az azon határozat folytán történt, mert meg van mondva egyik §-ban, hogy mondassék meg minden törvényhatóságnak: mennyi katonát kelljen állítania, és pedig tette ezen indítványát az általános felkelés alapján, mi igen helyén van, kivált mióta a nádor a hadseregnek vezérséget elvállalta. A miniserelnök úr is néhány nnp előtt felhatalmazva érzette magát hasonló rendelést bocsátani ki, melyre nézve csak azon kívánságom van, hogy annak sikeres végrehajtását minden kitelhető módon előmozdítani méltóztassék. Mivel tehát általános felkelés basisán történt a határozat, de abból semmi sem lenne, ha csak az mondatnék, hogy minden ember fogjon fegyvert; másrészről pedig a toborzásból a ház legjobb sikert várván, a toborzásnak folytattatni kell, de hogy ennek sikere legyen, a törvényhatóságokra eső katonák számát meg kell mondani. Nyáry indítványa tehát semmi nem egyéb, mint az, mit mindjárt kellett volna tenni azon

határozat következtében, de mit rögtönözni képes nem voltam. Egyébiránt a fölösleges megnyugtatsnak sem vagyok ellensége, azért tegyük be a jegyzőkönyvbe „magában értetvén, hogy a mint a háznak határozatában benfoglaltatik, a kiállított önkénytesek a törvényhatóságok illetőségébe beszámíttatni fognak.“ (Közhelyeslés.)

Gr. Batthyány L. (Hosszas éljenzések és tapsolások között a szószékre lép.) (Feszült figyelem: halljuk.) Föltésem, hogy önök emlékeznek arra: mikép én, néhány nappal ez előtt fogadtam, hogy én csak azon esetre fognam a ministerium alkotását magamra vállalni, ha egyrésről ő felsége ráállana, s helyeselné azon föltételeket, melyeket szabni kötelességemnek tartottam; másrésről — ha ezen háznak bizalmát bírni szerencsém lenne. Minthogy ezen föltéte egyikének sem lett megfelelő, ezennel miniszerelnök lenni megszüntem. Tessék ő felségének ezen kéziratát felolvasztatni. (Átnyújtja ő felségének kéziratát az elnöknek és a szószéket elhagyja.)

Keller jegyző olvassa ő felségének az ország nádorához sept. 15- kéről intézett kéziratának magyar fordítását:

„Kedves unokaöcsém István! — Midőn magyar muisteriumomnak leköszönését elfogadom, gróf Batthyáynak ajánlatára nézve ministeriumot ideiglenesen vezetni, szinte meglegedésemet nyilvánítom.

A mi a feltételeket illeti, melyeket gróf Batthyány egy nj, az ő elnöksége alatt alakítandó ministerium összeállítására elkerülketlennek vél, — jelenleg nem vagyok képes határozottan nyilatkozni; mert, miután az előbbi ministerium több tagjai a legújabb törvényeket oly értelemben kezelték, melyhez egyezésemet nem adhatom, és mely bajok ismétlése ellen, egyedül csak az ajánlandó egyéniségekben találhatnék biztosítékot.

Nagybátyám János főherczeg meghagyásomból foganat nélkül kíséretté a horvát bonyodalmak kiegyenlítését, és a magyar országgyűlés már két hónapnál tovább ül együtt a nélkül, hogy ez ügyre nézve csak egy lépést is tett volna, ellenben oly határozatokat hozott, melyek sem Magyarország érdekeinek, sem pedig Magyarország és Ausztria közt törvényesen fenálló öszszeköttetés fentartásának meg nem felelnek, sőt a képviselőház elhagyta sept. 11- kén a törvényes tért, midőn a ministeriumot felhatalmazta az 5 forintos magyar bankjegyeket a nélkül, hogy az illető törvényjavaslat szentesítését elvárta volna, azonnal kibocsátani, szinte úgy az újonczkatonák toborzását és állítását, ugyanegy, általam szinte nem szentesített törvény értelmében foganatosítani. Nem elégelvén ezen az újonnan hozott törvények által behozott rend világos felfogatását, a képviselőház Magyarországbán fekvő katonai se-

regemet zászlójoktól hűtelen eltávozásra, s a törvényes rendszabályokat, háttérbe nyomva a honvédsereghez átmeneteire felszólítani, s ez által minden fegyelem és rend megsértésére okot adni esztelenül merénylett (sich entbiödete!)

Ezen események és a kapcsolt országokban keletkezett ellenesemények egy egészet képeznek, mely engem a legélénkebb aggodalommal tölt el, és én csak az országgyűlésre bízhatom a horvát bonyodalmak békés utoni kiegyenlítésére azon módokat alkalmazni, melyek neki e célra alkalmasnak látszanak. Azért tehát elvárom azon személyekről, melyekből gr. Batthyány egy ministeriumot alkotni lehetségesnek tart, kedvességnek további feljelenését Schönbrunn sept 15. 1848. Ferdinánd s. k.

Kossuth. Minthogy ez nem oly diplomaticus oklevél, mely a fejedelem részéről az országgyűléshez volna intézve, hanem oly levél, melyet ő felsége a nádorhoz küldött német nyelven, a kifejezéseket jól meg kell érteni. Olvassuk fel tehát az eredeti német levelet, mert úgy látszik, ezen kitétel: „birodalmi országgyűlés“ alkalmasint nem jól van fordítva. (Kiigazított).

Nyáry. Nem célja a felolvasott irat minden kitételeit fejtegetni. Egy főpontja van, melyhez szólni kell: a ministerium alakítása. Batthyány kinyilatkoztatta, hogy ő többé nem minister; Magyarország kormány nélkül van. Nem közönséges bajokkal, és nem közönséges ellenségekkel kellvén küzdeni, óvatosan kell azon úton járnunk, melyet nem magunk választottunk, hanem melyre szorítottak bennünket. — Kérdés: mikép kormányozza magát ez irat után Magyarország? Bécsben nem igen nagy sympathiával viseltetnek a magyar parlamentaris legális kormány iránt Jellachich nem mint horvát bán, hanem mint ausztriai tábornok támadta meg Magyarországot. A beütés által azt akarják elérni, hogy az alkotmányt sértsük meg, pedig azt a mi elleneink sértették meg. Magyarországnak alkotmányos úton kell maradni. — Az iratból, ha a Batthyány által tett feltételek nincsenek is elfogadva, kitetszik, hogy Batthyány meg van a ministerium alakításával bízva; ragadjuk meg hát a fonalat, hogy azon tovább működhessünk, és kérjük meg Batthyányi, hogy vállalja el a miniszterelnökséget (Az egész ház viszhangozza, fogadja el.) Ezt követeli

tőle a haza; ez Batthyány Lajos kötelessége. — Ha a Batthyány Lajos által fölterjesztett föltétek nem teljesedtek is, teljesedett azon kívánsága, hogy a nádor személyesen vette át a magyar hadsereg vezérletét Ragadja meg hát Batthyány a kormányt a haza megmentése végett.

Batthyány L. Két feltételhez ragaszkodom; az első nem teljesített, de a második sem, értvén a ház bizalmát. (Közfelkiáltás: van, s a bizalom kijelentése végett a ház feláll.) Két lehetetlenség közé van állítva: Bécsben nem oly emberek vannak, kikkel valamire lehetne menni; Pestén nem oly emberek vannak, kiket Bécsben szeretnének; egy kis respirium kedvéért néhány napig meghosszabbítható a provisorinmot, mert nem tudja, képes lesz-e oly ministeriumot alakítani, mely ott fen és itt len is lehető legyen. Fel szólítja a házat, hogy gondolkozzék komolyan, ha nem jött-e még el azon utolsó percz, melyben többé a törvényesség korlátai közt a hazán segíteni nem lehet

Madarász L. A ház bizalma Batthyány Lajost felhívja kötelessége teljesítésére, magánvéleményét háttérbe szorítva, ő is felkéri, hogy vállalja el a miniszerelnökséget, és készítse meg, mit tehet a legalitás terén a haza megmentésére, mert respiriumra van szükségünk, kéri hát, vállalja el a miniszerelnökséget, s ő istápolni hazafiúi kötelességének tartja.

Kossuth L. Uraim, tájékozunk magunkat röviden, egyszerűen állásunkra nézve. Valameddig Olaszországban a koczka jobbra nem fordult, addig haboztak, habozott a reactio minden ármányaival; a mint egyszer állásában erősnek vélte magát nyíltan kilépni, levetette az álarczot. De Magyarország törvényes állásának isten és világ előtt még akkor is olyan súlya volt, hogy ürügyet kerestek ezen álarcz levételének mintegy szép színbe állítása végett, s nem találhatván ürügyet a tényekben, keresték az ürügyet a személyekben. Szóljunk nyíltan, mert ilyen perczben nyíltan szólni még azon áron is kell, ha a szerénységet látszanék

az ember vele sérteni. Én nem igénylem magamnak azon dicsőséget — mert annak tartom, hogy kimondhatlanul gyűlölt egyén vagyok bizonyos körökben — egyedül nem igénylem magamnak, vannak, kik osztoznak velem ebben, de kétségtelenül áll, hogy egyike vagyok azoknak, kiket igen gyűlölnék. Midőn Jellachich általjön Magyarországra, s a Dráva hidján horvátjai közül kiáll egy őrmester, és azt mondja: Uram, tábornok úr! minket a magyarok nem bántottak, miért menjünk mi Magyarországra ellen? Én Olaszországban harcoltam együtt a magyarokkal, mi egy tából ettünk, egy veszélyben osztottunk. Akkor kiveszi Jellachich az ismeretes kéziratot, és azt mondja: én nem bántom a magyarokat, hanem Pesten van egypár minister, kik ő felségének jogait nyirbálják, elmegyünk tehát Pestre, azokat leteszszük, s aztán visszajövünk. Azt mondja erre az őrmester: ha így van, hogy csak ministert kell buktatni, jó, a végezt elmegyünk. — Midőn Bécsben a miniszerelnök—kinek hála és köszönet legyen azon bátorságért, hogy az ország kormányát e perczben kezébe fogni férfiu volt — feltételeket szab, s azon feltételt mondja: az invasio szűnjék meg, mert itt bitoroltalak a fejedelem neve, azt mondják: de volt ám gróf úrnak egy két collegája, kik úgy vitték a dolgot, mely vitelmód rám nézve sok bajjal van összekötve; hát már most nem tudom, váljon nem azon individuumokat akarja-e ön proponálni, ennélfogva ön kívánságára — mert nem meri mondani, hogy azok nem igazságosak, hanem azt mondja — nem adhatok határozott választ, nekem látni kell azon individuumokat, kell azokban látni a garantiát Tényékbe ismét nem kapaszkodhatván, azt mondják: Jellachich ellenem visel háborút, oda fen azért nem sanctionálják, mert nem tudják, nem tesznek-e bele engem. S mivel ez ürügy bármily nyomorult legyen is, ürügyül használtatik a nemzet elnyomására, szüntessük meg ezen ürügyet, uraim; ki jót akar a hazának, annak egy politicát kell követni, melynek két teendője van. Az egyik az: odavinni a dol-

got, hogy az ármány és árulás vagy legyen kénytelen lemondani feltett céljáról, vagy legyen kénytelen bevallani, hogy minden ürügyekből kifogyott, s nyíltan kimondja: én ármány és árulás vagyok, reakció, és más semmi. Ennek kihasználásával sokat nyertünk. A másik: hogy míg a nemzet ezt eszközölné, addig készüljön. Ezen kettőt kell e nemzetnek elérni. En tehát azon tiszta meggyőződésben vagyok, hogy — ismét a szerénység rovására történjék bár — egy pár szót magamról is kell szólanom. A múlt napokban, midőn a kormány nélkülség nehéz és veszélyes perczében voltunk, a ház bizodalma csekély személyem felé is fordult. Ugyan kérem alázatosan, mikor én azt látom, hogy környezzen bármennyi bizalom, de az eszközöknek felhasználásában, melyeket meg kell teremteni, hogy a hazát megmenthessük, ha az én nevem ürügyül használtathatik arra, hogy megakadályozzák azon eszközöknek megteremtését, váljon kérдем, minden bizalom mellett is használhatnák-e a hazának, vagy ártanék? En azt hiszem, ártanék. Ha azt mondanám: hát álljon ki azon katona, és oda fen azt mondanák: hó! hó! hiszen kigyelmed épen azon egyén, kire azt mondtam azon leiratban, hogy úgy kezelte hivatalát, hogy nekem nem tetszett, hát én meg király azt mondom: he álljon ki azon katona. Vagy ha azt mondanám: menjen azon banknotta, azt mondanák: kigyelmed mondja, ki épen azon egyén stb., én meg azt mondom: ne menjen tovább azon banknotta. Ha egy szóval most eperczen— az utóbbi gondolatot fentartom magamnak, mert mikor az ember a cselszövény, árulás, ármány korszakát éli, nem kell mindent kipletykázni. (Igaz.) Most e perczen talán ott állunk, hogy ha a ministeriális formáktóli eltérés mezején azt mondaná a ház: jól van, hát kénytelenségből elfogadja, hogy gróf Batthyány nem akar ministeriumot alkotni, s azt mondja: az ország nem lehet kormány nélkül, tehát ezen és ezen emberek vigyék a kormányt. Csak ezt várják most, hogy azt mondhassák: ihol ni! világosan abdicálta a király ha-

talmát az országgyűlés, ellentétbe helyezte magát a királylyal, azt mondja, kormányozzanak azok, kiket a király nem akar, hogy kormányozzanak. Mi lehetne legelső következése? Az, hogy azon constitutionalis erőt, mely a nádor fővezérségi eljárásában fekszik, s melyre nekünk szükségünk van, mind ott, mind pedig arra, hogy erőnk szaporodjék, az első perczben elvesztenénk. Én tehát azokhoz csatlakozom, kik gróf Batthyány Lajost kéri, hozza meg a hazának ezen áldozatot, mert áldozat. A gróf maga is kénytelen érezni, s kétségtelenül érzi, hogy ő jót nem állhat a nemzetnek, hogy mindenestre meg lesz mentve mindjárt; hogy végkép el nem vesz ezen nemzet, arról mindnyájan jót állunk önmagunknak; — de arról jót áll, hogy mindent el fog követni, mi e nemzet megmentésére szükséges. S ezen szempontból véve fel a dolgot, a leghibásabb lépésnek tartanám, hogy most élőkbe vetnek egy kelepczét, s azt mondanánk: beléplink a kelepczébe. A világért sem, de máskint kikerülni nem lehet, mint csak úgy, ha a gróf segíti e részben a nemzetet. Én tehát azok közé tartozom, kik kéri a grófot: alakítsa a ministeriumot (Éljen.)

Batthyány L. Tisztelt ház! Kötelességemnek tartom ezen egyhangú felszólításnak engedni. (Hosszas éljenzés, mindnyájan felállanak.) Én fogok ministeriumot alkotni, de kötelességemnek tartom politicámnak egy részét mindjárt ezen alkalommal a háznak elébe adni. (Halljuk.) Az én politicám abban fog állani, hogy mindent elkövessek, hogy Jellachich többé a magyar földből egy talpatatnyit se nyerjen. (Helyes.) Ha azonban nem volnék elég szerencsés őt arra kényszeríthetni, hogy visszavonuljon, feltett szándékom, hogy én őt kényszerítsem, hogy ontsa a magyarok vérért és ostromolja Pestet. Ha tehát engem miniszerelnöknek akarnak, kijelentem, hogy Pestet védeni fogom. Ezt kötelességemnek tartottam kijelenteni. (Helyes.)

Kossuth L. Jelét akarom adni annak az első perczben, hogy, ha mások a magyarról azt gondolják, hogy lel-

kesültséggel, s akármilyen vészszéli szembeszállásánál fogva feledni tudja az éjszát, hogy ellenségünknek ezen gondolatja nem fog teljesülni. Ennek akarom jelét adni. Én ma reggel e házban azt nyilatkoztattam ki, hogy nem tartanám azt jónak, hogy maga a testvér két főváros ostromnak tétessék ki. A miniszterelnök azt mondja: ő minden törekvését arra fogja fordítani, hogy tovább egy talpalatnyi földet se foglalhasson el az ellenség. Ez helyes. Ennek természetes következménye, hogy a miniszterelnök minden kitelhető erővel fogja Magyarországot erejét szaporítani, olyan erőt értek, melyre Magyarország jogainak és törvényeinek megtartásában számolhasson. Miniszterelnök azt mondja: ha minden törekvése mellett is azt nem érhetné el, hogy a fővárosba ne nyomuljon az ellenség, védni fogja a fővárost. Én alárendelem nézetemet nem csak, hanem azt mondom, én itt fogok maradni, s mindent el fogok követni, a mi csekély tehetségemtől kitelik, Budapest lakossága azon részének, mely talán csekély személyem iránt, bár érdemtelenül, bizalommal viseltetik, oly fellelkesítésére, hogy az utolsó csepp véréig kész legyen a miniszterelnök ezen határozatának megfelelni, s ezen akaratát beváltani. Várjuk miniszterelnök úrnak rendeletét, melyik részen kell kezdeni a sánczást, magam is fogok ásni; várjuk miniszterelnök úr rendeletét, hogy midőn a napnak bizonyos óráiban itt nem tanácskozunk, hol viseljtük a fegyvert, én, mint a többiek, viselni fogom, s ez nem magam lelkesedése lesz, s öröömre szolgál épen e perczben, egy hazámfiától egy csak még kezdetben levő aláírási ívet kezemhez venni, mélyből látom, hogy tudományosan mívelt, és hazafiailag elhatározott egyének kezdi meg az aláírást arra, hogy kéri magukat a tüzérségi gyakorlatba beoktatni, oly tudományosan képezettek, kiknél az oktatás kevesebb idő alatt sikerül, hogy a főváros védelmében mint tüzérek tehessenek szolgálatot. Gondolom, hogy miniszter úr szívesen megteszi azon rendelkezéseket, hogy meg legyen felelve kívánságaiknak, midőn nem, ki-

vánnak egyebet, mint tanítást, és a ministerium rendelkezését, hogy hol és miként alkalmaztassanak. Tehát védeni fogjuk a fővárost ha kell, ha úgy kerül a sor, fogunk állítani barricadokat most az ellenség ellen, a mikor kell, az önkény ellem. és nőink kezében nem fog hiányzani a forró víz és olaj. (Éljen.) Én tehát azt mondom, jöjjön az a dominus Jellachich erre felé! (Rendkívüli nagy hatás, harsány éljenzés.)

Elnök. Batthyány Lajos nyilatkozatát a ház határozatul vévén, megvárja a ministerelnöktől, hogy a holnapi ülésben teljessé a ház elébe a ministerek névjegyzékét

Ezzel az ülés esti 8 órakor eloszlott

XVI-ik ülés a felsőházban

sept. 16-án.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az e l n ö k jelenti, hogy a képviselőház elnökétől a bécsi országgyűléshez menendő küldöttség iránti határozatot kapta. Mely felolvastatván, a küldöttséghez a ház részéről b. Perényi Zs., gr. András M., b. Jósika M. és b. Wesselényi M. választottak. — Az ő fellegénél volt küldöttség jelentése, minthogy a ház tagjai előtt különbén is tudva volt, felolvasottnak tekintetett. B. Wesselényinek a románok ügyében tett indítványa más alkalomra halasztatott.

LIV-ik ülés az alsóházban

sept. 17-én.

A jegyzőkönyv hitelesítettett; aztán Komárom városa levele olvastatván, melyben kéretik a képviselőház, hogy Komárom vára mindez ideig az áruló Mercz kezében levén, intézkedjék úgy, hogy e nagy fontosságú vár biztos kesékben legyen. Megemlítetik a levélben, hogy Mercz a Pestről Bécsbe küldött Vilmos külföldi ezredet a gőzhajóból kiszállította s magánál tartja, s tagadja, hogy a dikasteriumnak becsületszávára ígért volna engedelmességet.

Batthyány L. Ezen felterjesztés folytán mindjárt megkértem ő felségét, a nádort, hogy bocsásson ki parancsot, melylyel feleletre vonattassék Mercz altábornagy úr azért, hogy ellenszegülni mert ő fensége azon parancsának, miszerint minden külföldi katonaság az országból kiindítandó. E tekintetben öszhangzólag ment mind ő felségétől, mind tőlem a Commandirozóhoz parancs. Egyébiránt Komárom városa közönségének aggodalmában nem osztozom, mert jelenleg más őrsereg ott nincs, mint önkénytesek, meg a Torszky-ezred zászlóalja is ott van. A Vilmos-katonaság. a redoutépületben szállásoltatott a Duna partján, de már onnan is kiindíttatott.

Minthogy a ház azt kívánta, hogy ma adjam tudtára a háznak azon neveket, melyeket ő felsége elébe akarok terjeszteni, mint a ministerium tagjait, azokat azonnal fel fogom olvasni azon megjegyzéssel, miszerint közöttök a tárczák még felosztva nincsenek, s azon urak összejövén, e részben egymás között fogják a dolgot elintézni, kik között vannak olyanok is, kikkel még személyesen nem értekeztem, mert távol vannak, s így azon esetre, ha el nem fogadják a tárczát, a dolog változást szenvedend; azonban mégis azon reményben, hogy a haza jelen perceiben nem fogják megtagadni a közremunkálást, mindnyáját ő felsége elébe fogom felterjeszteni, kik névszerint ezek: Ghiczy Kálmán, Szentkirályi Mór, gróf Erdődy Sándor, báró Vay Miklós, báró Kemény Dénes, báró Eötvös József és Mészáros Lázár.

M adatsz L. kérdi a minisrelnököt, miért van hét, és nem nyolcz minister előterjesztve.

Batthyány L. Maga nem szándékozván tárczát vállalni, 8-at fog felterjeszteni, de még most a személy iránt nincs tisztában.

Madarász L. Komárom várára visszatérve kijelenti, hogy eljő az idő, melyben a haza az árulókkal számot vetend. Mercz nem tagadja, hogy engedelmisséget ígért a mi-

nisteriumnak, csak azt, hogy becsületszavára ígérte volna; de miként lehet az, hogy a várparancsnokság oly emberre bízatik, ki a magyar alkotmányra az esküt le nem tette. Mercz becsületszavára fogadta Majthényi előtt, hogy az ő tudta nélkül semmiféle rendelkezést nem tesz, s mégis annak tudta nélkül fogadta be azon sereget, mely fölfelé ment ja Dunán. Ez hazaárulás. Világos törvény van rá, hogy magyar várba idegen sereget bebocsátani nem szabad; Mercz ezt tette, azért mint hazaárulót kívánja hadi szék elébe állíttatni.

Batthyány L. Mercz azzal menti magát, hogy midőn a Turszky-ezred zászlóalja Komáromba jött, a legénység azon hírrel rukkolt be, hogy a pestiek által meg vannak bízva a tisztek megölésével; ennélfogva szükségesnek tartotta az említett zászlóaljat a tisztek védelmére bevinni a várba.

Hózer. Teleky Ádámot hadi törvényszék elébe kívánja állíttatni, és javait elkoboztatni. — Továbbá, mint-hogy a hajtogatások napi renden vannak, kívánná, hogy a vidékekre biztosok küldetnének ki a ház kebeléből a nép felvilágosítására.

Kubinyi F. A katonakiállítás elősegítésére 12 tagból álló választmány kinevezését indítványozza, mely választmány nemcsak követekből, hanem a nép bizodalját bíró egyénekből álljon.

Szentiványi. A Drávánál a Vasa-ezred közvitézei a legjobb érzelműek levén, nehogy külbefolyás ezen érzelmet lerontsa, kíván oda egy negyedik biztost küldeni, ki ezen vitézek nyelvet, kik többnyire Sáros, Szepes, Abauj megyéből valók, jól érti.

Luzsinszky mint katonaviselt ember biztosul kiküldetik.

Nyáry jelenti, hogy a megyékre 158,810, a kir. városokra pedig 10,741 katona esik.

J e g y z ő olvassa az úrbéri kármentesítésről szóló törvényjavaslatot.

A 1. §. marad. — A 2. §. a) pontjára

Szabadhegyi kívánja, hogy a status a földesúr, nem pedig a hitelezők kezébe adja a pénzt; Karika kívánja, hogy azon községek adósságát is, melyek már megváltották magokat, de még a váltásági summa nagyobb részével tartoznak, a status vegye magára; N y á r y. A megváltott községek oly tekintetbe jönnek, mint a földesurak, s ^N a váltásági ár nekik adatik át; Tanárky kívánja, hogy a magokat megváltott községek vagy jobbágyok, az általuk megváltott úrbériség becsárát kapják, s ennek fejében 5%-es consolidált statuskötelezvényekkel kármentesíttessenek. Ez csak néhány 100 ezer írtba fog kerülni a statusnak, de ezáltal néhány 100 ezer jószellemű embert fogunk nyerni, kik ez időben nem lesznek rász tényezők; H a l á s z kívánja kimondatni, hogy a kárpótlás azon summa erejéig terjedjen, melybe a megváltás került; Haczell kéri a házat, hogy a megváltott zsellérek javára is rendelkezzék, mert ezek közül sokan a megváltás által csaknem minden vagyonukat elveszték; N y á r y. A zsellérekre is azon szabály alkalmazandó, mely a többiekre; Többen azt kívánják kimondatni a törvényben, hogy csak az részesül a kárpótlás jótéteményében, ki magát 1836 óta váltotta meg; Hunfalvy kívánja kimondatni, hogy az 1836 év előtt is akkint megváltott községek, melyek nem örök tulajdonosságot vettek, hanem csak bizonyos esztendőre váltották meg magokat, szinte ezen cathegóriába esnek; Nyáry és Bezerédy nem kívánnak bizonyos határidőt, p. o. az 1836-ki esztendőt a kármentesítésre nézve szabtatni.

A 2. §. a) pontja megmaradt, a többire nézve azonban végzés nem hozathatott, mert az elnök a zaj s ingerültség miatt kénytelen volt az ülést elosztatni.

LV-ik ülés az alsóházban

sept 18-án.

A jegyzőkönyv hitelesített.

Szentkirályi M. A minisiterelnök igen el levén foglalva, általa kéri a házat, miszerint a szőnyegen levő törvényjavaslathoz egy §-t szíveskedjék adni a ház, melyben a ministeriumnak hagyassék meg, hogy a kifejtett elvek nyomán egy tervet kidolgozni tartozzék, mely szerint a kamatok fizetése, és a tőkék törlesztése a státus által eszközöltessék s ezen tervet terjeszsze a legközelebbi országgyűlés elébe.

Hetyey a nemzethez bocsátandó proclamatió kidolgozását nem választmányra, hanem egyes egyénre kívánná bízani. — Dedinszky legjobb proclamatiónak tartaná az úrbéri viszonyok azonnali megszüntetését — N y á r y szinte tettel akarja a népet meggyőzni, és szerinte igyekezni kell, hogy a katonaság azon mennyiségben, mint a ház megszavazta, minél előbb kiállíttassák.

Lukács S. indítványozza, hogy a nemzethez intézendő proclamatióval, melyben Jellachichés a camarilla minden incitatioinak kifejtése foglaltassák, egy óráig se késsék a ház, és azt az ország minden vidékén millió példányokban kell szétosztani, mert máskép mikor mi e részben kötelességünket elmulasztottuk, az ellenségnek a legtágabb kaput nyitottuk, hogy a haza leghűbb lakosait a törvényhozás ellen felizgassa.

Nyáry és Bartos a proclamatió mellett az urbéri-ségek megszüntetését is sürgetek. — Nozdroviczky a szőlődézma mellett az irtványföldek után járó díjat és az úgynevezett kisebb királyi haszonvételeket is kívánja megszüntetni.

Ezután napi rendre térvén a ház, a kármentesítési törvény 2. §-a a) pontja hosszas vita után következőleg állapított meg: az a) pont rendelete alá esnek a már magán

egyesség útján 1833. évi jan. 1-től kezdve megállapított szerződések. Az elvnek eldöntésére nézve azonban, váljon a becsár, vagy pedig a szerződés vétessék-e fel, a ministerium megbizatik, hogy törvényjavaslatot terjeszsen a jövő országgyűlés elébe.

A b), c) pontnál marad a szerkezet — A d) pontra nézve

H a c z e l l az ország hitele fentartásának tekintetéből nem kívánná a külföldieket ezen statskötelezvények elfogadására szoríttatni; H u n f a l v y pártolja.

Elnök. Á d) pontra többféle módosítás van; van, a melyben mondatik, hogy ha a módosítás 1000 frtot, ismét másikkban ha 2000 frtot halad meg, akkor ne tartozzék ezen §. rendelete alá; s van ismét egy másik módosítás, mely azt mondja „kivéven a külföldi hitelezőket.“ — A többség a szerkezetet megtartá.

Olvastatik a 3. §., melynek a) pontjából Lónyay M. indítványára ezen szavak: „évenként egy percentet tevő törlesztés által be váltatnak, s egyenkint és számszerint az állomány consolidált adóssága nagykönyvébe beíratnak“ — kimaradnak a szerkezetből. A 4., 5. §§. elfogadtatnak.

6. §. Ennek szerkezetéhez Z á b o r s z k y A. ezt kívánja tétetni: „a takarékpénztárak által kölcsönzött tőkék pénzjegyekben lesznek visszafizetendők“; — Luzsinszky pártolja; C s i k y szinte, és az árvák pénzét is ezen cathgoriába kívánja tétetni; — K a z i n c z y előtt minden fillér egyformán szent, akár szegényé, akár gazdagé. Ennélfogva nem pártolja a záradékot; Lónyay M. 2000 frtig menő snmmát kötelességében álljon a ministeriumnak a mennyire lehet, kész pénzzel fizetni; Frideczky Záborszky módosítását pártolja.

A többség megtartja a szerkezetet.

7. §. marad. — 8. §-ra két módosítás indítványoztak, n. m. a §. elején ez: A magánhitelezők az állomány által kiadandó kamatozandó jegyeket névbeli értékükért elfogadni kötelesek/ maradjon meg, a többi pedig kihagyás-

sék, Második módosítás: „az állomány által kiadandó kamatozó jegyeket névbeli értékükért mindenki elfogadói köteles.“ A többség a szerkezetet megtartá.

9., 10., 11., 12., 13. §§. maradnak.

14. §. Bezerédy I. ezen §-ba azt kívánja betétni, hogy a kincstári javak árverés útján adassanak el. (helyeslés).; H ety e y I. azt kívánná hozzátétni, hogy ne csupán csak a kárpótlási nyerő földesurak, hanem a hitelezők is, kik statuskötelezvényekkel bírnak, vehessenek kincstári javakat; — B o c z i ó D. a kincstári javakat nem akarja elidegeníttetni, mert azok Csanád- s Aradmegyében a legjobb földek lévén, két év maivá értékükben háromszorosan fognak növekedni; e mellett az ottani földesurak többnyire külföldieknek tartozván, azon jó föld külföldiek kezébe fog jutni.

H a c z e 11 kívánja, hogy az eladás 300 holdnyi részletekben történjék; Halász 200 holdnyiban; Frideczky és Kazinczy ezt nem tartják helyesnek; Szentkirályi M. 200 vagy 300 holdat nem minimum, hanem maximum gyanánt kell venni; G h i c z y K. szerint a holdak számát nem kellene meghatározni, elég volna annyit mondani, hogy árverés útján adassék el, mert p. o. lehet egy birtok 205 hold, akkor a 200 holdat külön adja el, és az 5-öt ismét külön? Elég volna annyit mondani: „kisebb részletekben“; Vermes: ezen javakra nézve mindenkire terjesztessék ki az árverés.

Ghiczy azon módosítását, hogy „kisebb részletekben“ adassanak el a statusjavak, a többség elfogadja.

Olvastatik a 15. §. A többség a szerkezetet megtartja,

A 16., 17., 18. és 19. §§. elfogadtattak. Ezzel be lévén ezen törvényjavaslat végezve, olvastatik a záradék következőleg: „a ministerium oda utasíttatik, hogy ezen törvény végrehajtása eszközlése végett a fentebbiek nyomán a kamatfizetés és tőketörlesztésnek az álladalom részéről mikénti fedezése, s úgy az ideiglenes fizetési bizonyítványok kifizet

tése iránt részletes tervet dolgozzék ki, s azt a legközelebbi országgyűlés elébe terjeszse.“

Ghiczy kéri a házat, hogy ezen törvény foganatosítása akkor vétessék alkalmazásba, mikor a fizetés iránti részletes terv a ház elébe lesz terjesztve.

Néhányan még- szólottak, de minthogy a tagok elegendő számmal nem voltak, szavazásra nem kerülhetett a dolog és így az ülés 2½ órakor eloszlott.

LVI-ik ülés az alsóházban

sept 19-én.

A jegyzőkönyv felolvasása után 6 szász követ, u. m. Schmidt Henrik, Rosenfeld József, Friédenfels Jenő, Bransch Mihály, Schnell József és Fabini Frigyes, mivel nézetük szerint a ház lelépett a törvényesség teréről, lemondásukat benyújták az elnöknek.

Kossuth L. Tisztelt ház! Ha az örökkévaló istentől kezdve az utolsó emberig, kit a természet kissé ép Ítélettel s becsületes szívvel megáldott, akárkinek is ítéletére bocsátjuk azt, hogy Magyarország jelen helyzetében ki van a törvénytelen lábón, azt hiszem: sem a jelenben, séma jövőben a história soha nem fogja azt mondhatni a magyar országgyűlésről, hogy ő.....“ sőt azt fogja mondhatni, hogy nagyobb mértékben túrta a törvénytelenység minden nemeit, mint amennyit önérzettel bíró nemzetnek tiirni szabad. Már kérem, mikor egy király megesküszik a törvényre, meíjr Magyarország önállását biztosítja, és nem új adomány gyanánt biztosítja, hanem mint teljesítését azon feltételnek, mely mellett az ausztriai ház a magyar nemzetnek szabad akaratóból kapta a koronát, s melyre 14 király esküdött meg, (Éljen! Úgy van.) Ha visszaállítja a király ezen törvényes jogát Magyarországnak, és akkor pártot ütnek ellene a törvény és király esküje ellen, s Magyarország a hűség ösvényén van, s emberek akadnak, kik azt merik mondani, hogy ezen törvénytelen irány political meg-

győződésökkel nem egyező irány. — Kérem uraim! hát melyik ösvényen van a magyar országgyűlés? A magyar országgyűlés van a törvény megtartásának, az ország védelmének a pártütés elleni ösvényén. Ki tehát azt mondja, hogy ezen irány nem az övé, annak tehát az ellenkező irány az övé, a pártütés iránya. (Úgy van.) Mert hát támadók mi voltunk? Nem vagyunk-e mi a védelem terén? létei linknek, nemzeti szabadságunknak és törvényeinknek védelmi terén? A kinek ez nem iránya, annak Jellachich iránya az övé, a ki szintúgy pártütő, mint az, ki az országgyűlés irányát magáénak nem vallja. Én uraim! tehát azt hiszem, hogy a magyar nemzet türelmének végének kell lenni, s minden embernek, körében vagy körén kívül legyen, ki ezen iránynyal ellenkezik, azzal úgy kell bánni, mint pártütővel. Meglehet, hogy veszni fogunk, de esküszöm az istenre, hogy nem leszünk utolsók, kik elveszünk, hanem holt testeiken az áru-lóknak fogunk keresztül a sírba bukni. Ezt írja fel magának mindenki. Ezt előre bocsátva, a mi szorosán a formát illeti, a ki itt a képviselői kötelességet elvállalta, annak helyén kell állani addig, míg küldői mást nem választanak helyette, mert küldői jogával senki nem játszhatik hűtelenül. Én uraim, azt mondom, hogy tegnapelőtt este nem volt szerecsém a házban jelen lenni, hanem, mint hallom, biztosok küldettek ki a ház részéről a toborzás előmozdítására, vagy pedig a kormány útján, nem tudom, úgy van-e? (Úgy van.) Akár kormány útján, akár más úton küldettek ki az egyes követek, azoknak oly cél végetti eltávozása olyan helyes ok, melyet a háznak köszönettel kell fogadni, de épen azért nem szabad ilyen helyes ok nélkül senkit elereszteni, mert olyan eltávozók, a kik szeretnének köpenyeg alá bújni, nem fognak bennünket oda vezetni, hogy kiszámláljuk a házat minden nap. Indítványozom tehát: nyilatkoztassa ki a ház, hogy azon uraknak, kik beadták lemondásukat, nem szabad eltávozni helyükről addig, valameddig küldőik által más követ nem fog ide küldetni, és nyilatkoztassa

ki a ház, hogy a ki engedelem nélkül székét elhagyja, azzal úgy fog bánni, mintha pártütővel szövetkeznék, mint árulóval. (Helyes.) Ebből áll indítványom. Egyébiránt azt is indítványozom: hagyja meg a ház Pálfy János követ úrnak, menjen el Erdélybe, mondja meg a székely népnek, hogy nézze magát körül és a hol árulást vesz észre bármely oldalon, tegye semmivé. (Helyes.) Csak azt akartam mondani, hogy a camarilla az árulás mindenféle cselszövényeivel mindenfelé körülvette e hazát, még csak e ház maradt nyílt jelensége nélkül működésének, de ha be akarja magát fészkelni, nem fogjuk tűrni. (Ingerültség.) Majd szász uraimékkal megpróbálkozunk Erdélyben. (Úgy van.)

Schmidt K. (Szerdahelyszék követe.) Egyes követek lemondásából ne következtesen a ház ellenséges lépést a szász nemzet részéről. Szóló is szász követ, s mégis itt van; csak ha a ház a törvénytől kiszabott ösvényt elhagyja, akkor mond le.

Pálfy J. Uraim! Soha több megerőtetésbe nem került nekem legyőzni keblem szenvedélyeit, mint e perczben, de ismerem a kötelességet, mely előttem áll, és azért nem akarok kilépni azon térre, melyre kilépett a 6 egyén, kik bitorolják a törvényhozói nevezetet. Ha én itten felfedezném azt, mit tettek néhány szász bujtogatók Erdélyben, a ház elborzadna. (Halljuk.) „Ismerem a neveket, a kik Bécsből küldettek le felbujtogatni nemzetet nemzet ellen, és sírba ásni a magyar szabadságot, megakadályozni a két magyar haza egyesülését, kik pénzzel fizették a bujtogatókat, embert ember ellen uszítottak, és vérbe mártották kezöket, nem is saját kezöket, hanem más ártatlan nemzet kezét, saját testvérok polgárvérébe.“ De nem a szász nemzetet értem, tiszteltem, becsülöm azt, mert munkás, szerény, józan, hanem értem az árulókat, kik felbujtogatták a testvért testvér ellen. Azt mondják, nem vagyunk a törvényesség terén. Vessen a legelfogultabb egy pillanatot a jelen napok eseményeire, és arról fog meggyőződni, hogy saját vesztére a törvényesség

terén marad a magyar, és kik akarják gazlépteik által őt a lázadás nyílt terére vinni? A ki esküt szeg, az az áruló, mi nem szegtük meg a hitet. Mi az legfeljebb, mit törvénytelen tettünk? az, hogy katonákat gyűjtöttünk hazánk nyílt ellenségei ellen, mikor felülről megtagadják a kiállítást, hogy gyáván veszszünk el? (Igaz.) Vagy az a lázadás, hogy mikor üres a pénztár, akkor azt mondják, adjunk ki bankókat, mert nincs mivel fizetni a hadsereget, hisz maguk a szász követek is ezen pénzben vették fel napi díjukat? Valóban nyomorultabb ürügyöt soha felhozatni nem hallottam a legrosszabb ügyben sem. — Hallottam itt azt is, hogy a ház küldjön el engem biztosképen Erdélybe. Megvallom tisztelt ház, mint napszámos s legutolsó katonája a tábornak, kész vagyok véremet ontani a hazáért, de nem szeretnék -ezen megbízatással leküldetni, mert istenemre mondom, noha szavam gyenge s nevem igénytelen, de ha lemegyek, jaj azon embereknek, kik ellenszegülnek a magyar törvénynek, s nyíltan kimondom, nem mint dicsekvést, de eddig is megerőtetésembe került fékezni a székelyeket, hogy be ne rontsanak a szászok földére, kik között néhány bujtogató galádságait megunták, és várták a perczet, hogy semmivé tehessék őket. És ha nem fékezem többé őket, isten előtt számoljanak azok, kik vérbe borítják Erdélyt. De mikor a hazának bajai vannak, mikor nyílt ellenség és titkos ármány fenyeget bennünket, nem szeretném ezen lépést követni, s kívánom még egyszer a béke olajágát mutatni, ha pedig ez nem tetszik, a legélesebb kardot. Azért kérem a házat, még most e lépést függeszsze fel. A szász nemzet azon józan nép, mely most szabadult ki az igából, melyben őt az aristocraticus rendszer tartotta, azon nép megérdemli a kiméiért, megérdemli, hogy vele testvéri kezet szorítva állandósítsuk a szabadságot, melyet a bureaucratia ki akar zsarolni kezei közöl. Nem a nemzetnek akarom felróni a bűnt, hanem egyeseknek, és ezeket szoros felügyelet alatt tartom, s az első perczben ha valami történik, használja fel a tör-

vényhözás ellenök azon szigort és hatalmat, melyet önoltalom és törvények nyújtanak.

Drágos Pálffy azon nézetében osztozik, hogy még most ne nyúljunk a legszigorúbb módokhoz; de azon kifejezést, hogy a törvényhozó test a törvényesség terén nem volna, túrni nem lehet; azért kívánja, hogy az illető követek vagy vegyék vissza állításukat, vagy pedig a ház nyúljon szigora rendszabályokhoz, mert ezt elhallgatni nem lenne egyéb, mint magunkat nullificálni.

Nyáry. A dolog igen egyszerű; követnek lemondani szabad, de nem szabad elhagyni követi helyét addig, míg helyette mást nem választottak küldői, s ha előbb el mernének menni, ki kell jelenteni, hogy olyanoknak tekintetnek, mint a kik megszöktek. Kossuth véleményében osztozik, hogy kikeresi a camarilla az ország minden szegletében nem a folíyflka-nem valami különbözött a földtől a mibe veti magvait, sok magok bujtorjánoznak az országban. Nem akarja hinni, hogy a szász követek magokat a camarilla eszközeivé alacsonyították volna, hanem azt tartja felőlük, hogy csak gyenge, félénk emberek, és épen azért, mivel félénkek, akarja őket itt határozattal megtartani, mert meglehet, hogy ha Magyarország meg lesz mentve, épen ezen urak lesznek a legvitézebbek. (Kaczaj.) Pálffy kiküldetését pártolja, kívánja azonban, hogy a székely katonaság rendelkezése alá adassék.

G h i c z y Nyáryt pártolja, csak azt kívánja, hogy Pálffy János a ministerium által küldessék ki a szükséges felhatalmazással. — Zeyk J. a lemondásra nézve Nyáryt, Pálffy kiküldetésére nézve pedig Ghiczyt pártolja.

Elnök. A szász követek lemondása a ház elébe nem tartozik, s el nem fogadtathatik. Egyébiránt, ha le akarnak mondani, adják be lemondásukat, de míg új választás nem történik, addig helyökről nem távoznak. Erre nézve, minthogy semmi kifogás nem tétetett ellene, nem is kellene határozatra felhívni a házat.

Kossuth. Nem mondaná, hogy a lemondás el nem

fogadtatik, hanem csak azt, hogy a ház elnöke megteendő a szükséges lépéseket, hogy ott új választás történjék, és addig míg ez megtörténik, kötelességök itt maradni. Ha elmenének, vagy elmentek volna, akkor úgy kell velök bánni, mint oly gyalázatos szökevényekkel, kik törvényhozói állásukról gyalázatosan megszöktek.

E l n ö k. Az elsöre nézve: lemondásuk elfogadtalak; de tartoznak helyökön maradni, míg új választás nem történik. A másodikra: ha elhagyták volna, vagy elhagynák helyeiket, szökevényeknek tekintendők. (Néhányan: ezt nem lehet kimondani.)

Kossuth. A törvénynyel nem lehet játszani; a törvényben meg van, hogy a ház engedelmé nélkül nem szabad eltávozni; ezt nem azért írták oda, hogy papíron maradjon, hanem, hogy a ház annak sanctiót tudjon szerezni.

Airl Frigyes, szász követ. Nem tud rá törvényt, hogy egy követ le ne mondhasson. A képviselőház azzal mutatja meg leginkább, hogy a törvényes térről lelépett, ha kimondja, hogy azon követek szökevények. (Zaj.) A szász nemzet soha sem volt idegen a magyar iránt; mit egyesek tesznek, ne tulajdonítsuk az egész nemzetnek. Pálfyt felszólítja, hogy bizonyítsa be vádját, különben azt hazugságnak nyilvánítja.

Pálfy kijelenti, hogy Rosenfeld és Friedenfels azok, kik minden úton bujtogatták a szászokat és oláhokat.

Zákó I. A reactio nem elégszik meg az ármányokkal a házon kívül, hanem meg fogja kísérteni, hogy a dolgot oda vigye, hogy ne határozhasson a tagok csekély száma miatt. Ilyenkor nem elég a háznak azt határozni, hogy senkinek eltávozni nem szabad, hanem a sanctiot is oda kell tenni. A ki a ház engedelmé nélkül elmegy, szökevény gyanánt tekintendő.

Végzés: Mindazon követek, kik a ház engedelmé nélkül eltávoznak, szökevényeknek tekintetnek; ezen végzés azonban csak a hat szász követre értetik.

Következett Pálffy kiküldetése.

Pálffy J. Méltóztassanak egy pár szót megengedni. Valamint elébb mondtam, úgy most is mondom, hogy a szász nemzetet, mint nemzetet tisztelem, és okom van arra, hogy tiszteljem, mert szorgalmas, józan, becsületes, derék nemzet, és Erdély föl virágzására nézve nagyon sokáig tett; őket eltaszítani a nemzet érdekétől a legnagyobb hibának tartom, a midőn a camarilla legsikeresebb működése az, hogy nemzetet nemzet ellen uszítja. Azt inkább megnyerni, mint balul értelmezett rendeletek által magunktól elidegeníteni kívánnánk. Most midőn tudomásom szerint is a szász nemzet nyugalmasan viseli magát, sőt barátságosan közelit a magyarhoz, nem akarnám, hogy néhány ember törvénytelen kifejezései miatt, a nemzet magára vegye azt, hogy ezen intézkedés a nemzet ellen volna intézve. Sőt megvalom, nevetségesnek találnám állásomat, mint biztos menni, hat egyén ellen, mert közbevetőleg legyen mondva, mikor a szász bizottmány Bécsben járt, két egyén azok közül, kik alá vannak írva, szinte' ott mulatott, a mint lejöttek, szinte benyújtották lemondásukat; ebből combinálhat mindenki, mi volt oka ezen lemondásnak. Tehát ne tegyünk olyan intézkedést, mely által az egész nemzetet sújtanánk; hanem azon perczen, mikor a bujtotatásokról a törvényhozásnak tudomása lesz, nehogy a nemzetben ellenséges indulat keletkezzék, akkor méltóztassanak intézkedni, és én hódolni fogok parancsolatjuknak. (Késő lesz.)

Kossuth L. En az érdeemes követ úr kinyilatkoztatásának sok fontosságot adok azért, mert kétségtelenül egyike azoknak, kik az erdélyi viszonyokat legjobban ismerik. En nem tulajdonítom magamnak az ottani viszonyok azon ismeretét, melylyel ő bír. Nem vagyok attól, mit kíván, idegen, de egy feltétel alatt, t. i., miszerint a ministerium felszólítása, hogy küldje ki Erdélybe követ urat, már most történjék meg, úgy, hogy a mint azon körülmények előadják magokat, melyek eljárását igénylik, akkor ne kelljen ilyen

határozatot hozni, hanem követ úr ki levén már küldve, csak odamennie legyen szükséges. Egyébiránt a volt Erdély azon vidék, hol még inkább, mint Magyarorszáiban az egyéniségeknek hatása különösebb körökre s vidékekre van szorítva; és azért nem tudom, váljon a tisztelt ház nem látná-e jónak, hogy tisztelt követtársunkkal még egy más valaki küldetné le azon esetre, ha ott a körülmények úgy alakulnának, hogy a kiküldés következtében egyszersmind el is kellene menni. Én azt gondolom, hogy talán vagy Mikes, vagy Bethlen követ urak közül egyik ajánlatná a ministeriumnak;

Ghiczy, Zeyk, Mikes akkor kivannak Erdélybe biztost küldeni, ha szükség lesz rá; M a d a r á s z L. rögtön kíván a reactio ellen intézkedni. — Schmidt. Ha a szász követek lemondásáért biztosokat rendel a ház a szász nemzethez, ő is le fog mondani. A szász nemzet aggodalmait kívánja megszüntetni.

A ház az elnök azon kijelentésében nyugodott meg, hogy ha a jelenleg Erdélyben működő Vay Miklós kir. biztos a tárczát elvállalná, rögtön, mielőtt az ide jőne, azonnal egy biztos küldessék oda.

Ezenkívül az elnöki jelentések közt nevezetesebbek közé tartozott Sillye Gábor engedelemkérese távozásra, minthogy ő ministerium által meg van bízva Bocskai nevét viselő ezred kiállításával, mi a ház által tetszéssel fogadtatott Haller Sándor képviselő a bihari nemzetőrség egy részének mozgóvá tételére, s Petes József szinte hasonló ok miatt engedelmet nyertek. A román ajkúaknak temesvári gyűlésükből kelt egyházi, iskolai és hivataloskodási állapotukat illető kérvénye, az elnöknek Kossuth Lajos által is támogatott kijelentése szerint, rögtön kinyomatni rendeltetett, Drágos Jánosnak, ugyancsak a román ajkúakra vonatkozó javaslatával sürgetőleg tanácskozás alá veendő.

Napirendre térvén a ház, mindenekelőtt a volt Erdélyt illetőleg elfogadott törvényjavaslatok, mielőtt 9 főrendekhez

átküldetnének, meghitelesítették, Kossuth indítványára hozzátétetvén az is, mely a Kolozsvár felé vezetendő vasútról szól.

Horváth D. kívánja, hogy a határőrvidéki székely katonaságot illető törvény minél előbb vétessék fogamatba a ministerium által. Kossuth megjegyzi, miként ezt a ministerium teheti, mert e törvény sérelmet szüntet meg, mihez sanctió nem szükséges, s mert az erdélyi határőrség nem úgy telepített mostani lakhelyére, mint a magyarországi, hanem már azelőtt is saját földjén lakott. Szinte így fel Tan hatalmazva a ministerium mindazon akadályokat elmozdítani, melyek a parlamentáris kormányformával össze nem férnek.

Simay G. úgy találja, hogy az úrbéri kármentesítésről szóló javaslatban nincsenek eléggé képviselve a kereskedők érkei, kiknek kezére kerülnek végre is a státüspapírok, azért szavazást kér azon eldöntetlen maradt indítványra, hogy míg a ministerium a kamatfizetésre s törlesztésre nézve részletes tervet adand be, addig ezen törvény végrehajtása fölfüggesztessék, s a státüskötelezvények ki ne adassanak.

Kossuth. Attól tartok, hogy ha a ház tagjai az általam is óhajtott igazság szempontjából indulva ki, arra méltóztatnak intézni gondoskodásukat, hogy ezen intézkedés senkinek se fájjon: majd igen sok embernek fog fájni. Az előttem szóló által említett indítvány nem mást foglal magában, mint azt: majd határoz a jövő országgyűlés. Azt hiszik önök, hogy ily határozat által meg fogják nyerni azon nemességet, melyben mégis igen sok nemzeti elem van? — Mi a capitálistákat illeti: én azt mondom: ők ezen javaslat által nem szenvednek, sőt ez az egyetlen mód, hogy pénzüket el ne veszítsék. Azt hiszik önök, hogy azon törvény, mely az adósság felmondását felfüggeszti, meg lesz szüntetve mindaddig, míg a státü eszköz nem ad a birtokosnak, hogy fizethessen? Sőt a tapasztalás azt mutatja, hogy a hi-

telező ide s tova kamatot sem kap; mert a birtokos tót mondja: nem fizethetek. A javaslat szerint ellenben, a hitelezők húzzák a kamatot, s a fizetésről is biztosítva vannak. Mire való tehát ezt felfüggeszteni részletes amortisationális tervtől? Elég, hogy ki van benne téve a fizetésre nézve háttérőül, hogy mihelyt a státus kölcsönt bir eszközölni, vagy arany- és ezüst termelése alapján jegybankot állíthat. Ott van a másik mód is: az évenkénti 5% kamat és 1 törlesztés. A háznak tehát nem kell egyebet mondani, mint, hogy a ministerium az erre fordított költséget is vezesse a budgetbe, s az évenkénti hiányt a státus fedezze. A ház bemutatathatja ugyan magának az egész részletes tervet, de ez csak gátolja az eljárást. — Én akarom kármentesítem a nemességet; de egyszersmind akarom biztosítani azt is, hogy a robot, még a reactió diadalmaskodása esetére is, vissza ne hozathassék többé. Mert meglehet, hogy a visszatérő absolutisnras inkább az idegen adósságok fizetésére venné igénybe az ország erejét, s azt mondaná: vissza a robottal! Azt mondja valaki: jaj de vannak közép-értékű capitalisták, ezek szenvedni fognak. Nem látom át, mert hiszen a felmondás ezekre nézve is fel van függesztve. Azonban ám legyen, emeljük a 2000 forint maximumot, mely készpénzben kifizetendő, 3000-re; vagy, minthogy megtörténhetik, hogy azon capitalista, ki pénzét fel nem mondhatja, más olyannak adós, ki neki felmondja a kölcsönt: mondjuk ki, hogy egy ideig minden adósságok ezen státus-kötelezvényekben elfogadandók.

Sebestyén visszaveszi szóban forgó indítványát, és így a szavazás szükségtelemmé válik. Egyébiránt Kossuth újabb elöterjesztésére nézve megjegyzi az elnök, hogy az már nem jöhet a bevégzett javaslatiba, hacsak más parlamentek szokása szerint, utósó szavazáskor az elfogadott javaslat el nem vettetik, s azután más valaki által felvételvén, bele nem hozatik.

Kossuth ezen hosszas mód helyett indítványát holnapra inkább külön ígéri beadni.

Olvastatik a még fenlevő hűbéri viszonyok eltörlésből szóló javaslata a volt igazságügyministeniek, úgyszinte a központi bizottnánynak arra tett észrevételei. Az általános tárgyalás megkezdetik.

Halász B. A kérdés a körül forog, hogy az eltörlött hűbéri maradványokat a státus váltsa-e meg, vagy az egyesek? Némelyek azt hiszik, hogy e részben a mostani törvényhozás nem indulhat más úton, mint az utósó pozsonyi. Mások a státus általi megváltást csak azokra kívánják kiterjeszteni, kik szőlőiket tulajdon kezökkel mivelik. Mások végre, mint a volt igazságügyminister, azt mondják: váltsa meg hűbéri terheit kiki maga. — Szóló az első véleményhez tartozik, mert permissiv törvénnyel többé czélt nem érünk. A volt igazságügyminister javaslata szerint csak név-változás történék: földesúr helyett lenne hitelező. Szóló .megbotránkozik azon állításon, mintha Magyarország nem bírná meg a kárpótlást. Másképen áll most a dolog, midőn összeforrt 15 millióról van szó. Szóló nem kíván különbséget tenni a megváltandók között, mert ez oly hangulatot idézne elő, melynek csak a reactió örülne.

Ghiczy K. ministerjelölt: Közönséges időkben a megváltás módját eldönteni könnyű, mert csupán azon elveket kell tekintetbe venni, melyeket a finanzia, státusgazdaság s igazság javasolnak. De jelen esetben nehezítik a dolgot azon igények, melyeket a politica is megkíván. Szóló a ministerelnök .megbízásából, röviden csak arra kívánja figyelmeztetni a házat, hogy, a státus terhei jövőre nézve ismét nevezetesen öregbedvén, mivel országok és nemzetek hitelének is megvannak a magok határai, oda vezéreljék a dolgot, hogy a státus meggyőzze terheit. Annálfogva a ministerelnök úr legczélszerűbbnek vélné, ha legalább a főelveket illetőleg Deák javaslata fogadtatnék el. Egyébiránt e kérdés eldöntését a ház bölcseségére bízva.

B. Luzsinszky J. pártolja Deákot, s a megváltást nemcsak a föld minőségéhez, hanem a becsárhoz is kívánja méretni.

N y á r y P. Reformokban mindig a kiinduló pontot kell szem előtt tartani, különben abnormitásokba esünk. A mait országgyűlés abban hibázott, hogy nem általános elvet mondott ki, melynek a robot- és dézmaeltörlés csak következése lett volna, hanem kimondta ezen következményt. Ezért mondják némelyek, hogy más volt az úrbériség, más pedig a nem úrbéri, azt mondják, am azt megbírta a státus, ezt nem fogja megbírni. — Először is balfogalom az, mintha a múlt országgyűlés csupán úrbéri terheket, mint ilyeneket szüntettett volna meg; mert ugyanakkor megszüntette a papi dézmát is. Csupán azért, mert úrbéri volt valamely tartozás, nem lett volna a státusnak oka oly nagy terhet magára vállalni. De igen is van oka, ha azt mondja: minden oly viszony, mely az ipart megfosztja fáradozása gyümölcseitől, mint a földet terhelő bilincs, szüntettessék meg. Már ezen elv áll azon terhekre nézve is, melyek nem úrbérik. Ez volt a múlt országgyűlés eszméje. Meglehet, más körülmények is siettették a megváltás módját; de ez az aristocrazia bűne, ki a körülményeket fejére nőni engedte; azonban többé visszalépni nem lehet. — Gallicziában nem kérdezte a hatalomszó, mi módon lesz majd a kárpótlás, hanem egyszerű parancscsal megszüntette. Pedig nagy különbség van a közt, ha az aristocrazia gerjeszt maga iránt rokonszenvet, nem a hatalom. S ezt szóló nálunk nem az aristocrazia iránti tekintetből óhajtja, hanem nemzetiség s értelmiség szempontjából. A mit tehát kimondottunk az 1773 előtt telepített földekre, mondjuk ki az azután telepítettekre is, mert felszabályok nem használnak. Gerjeszszünk rokonszenvet ne az aristocrazia, hanem a haza iránt — Ezek előrebocsátásával szóló figyelembe ajánlja javaslatát. Téved, ki azt hiszi, hogy ajándok adatik a népnek. Magyarországon minden terheket összeszámítva, a legolcsóbb árenda

felmegy 10 pft-ra minden holdtól, s ha a közjövedelem után adó alkalmaztatik, ki fog sülni, hogy a nép egy részénél csak az a tiszta jövedelem, mit a földesúrnak ad. — A kérdés az lesz: megmarad-e ugyanezen arány az irtványokra nézve? Ezt kell már a ministeriumra bízni, hogy kidolgozza-Francziaország egy hatalom-szóval megszüntette a hűbéri viszonyokat. Itt vállalja el a státus a kárpótlást. Deák javaslatára 1830-ban jó lett volna, ma nem alkalmazható. A törvényhozás gerjeszsen maga iránt bizalmat. A kárpótlás történéjék a Kossuth L. által beadott terv nyomán.

Az ülés eloszlott.

Esti 8 órakor folytatattván az ülés, a ház elnöke a nádornak Veszprémből sept. 18-káról a ministerelnökhez írt levele utósó pontját olvassa fel, mely így hangzik: „Végül kötelességemnek tartom tudatni, hogy a gr. Teleki Ádám vezérőrnagy ellen emelt vádak közelebbi értesítés után, félreértésen látszanak alapultaknak. A nevezett vezérőrnagy el van határozva az ellenséggel lehetőségig megütköznie Hasonlót ír — úgymond az elnök — Csányi kir. biztos is a ministerelnökhez.

A ház ezen tudósításon bámult, vagy kétkedett, — Madarász J. pedig kijelenté, hogy most ugyan a napirenden levő tárgy — a hűbéri viszonyok — fontossága miatt nem szól bővebben; különben fentartja magának a ministerelnököt felkérni, hogy a kezéhez küldött adatokat terjeszse a ház elébe, — ha nyílt ülésben nem lehetne, tehát titkos comitében; hadd tudja a ház hányadán van, mert az mégis különös, hogy egy kir. biztos előbb árulásról ír, s később azt mondja, hogy tévedés. Ebben a ház megnyugodott

Napirendre térvén a ház, a státus általi megváltást pártolták: Budai E., Antal M., Patay J.

A megváltásra nézve classificációt kívántak: Frideczky, ki csak azokat kívánja megváltatni a státus által, kik földjüket saját kezökkel mi vélik; — Szivák M., hasonlóan nyilatkozott, tartalmas beszédében megjegyvezvén, hogy a

múlt országgyűlést jobban szeretne volna azon téren látni) hogy a kinek $\frac{1}{2}$ sessiója van, az az úrbéri tartozásokat maga váltotta volna meg; szőlőnek csak $\frac{1}{4}$ telke van, mégis megtette volna. De most buzdítani kell a népet Egyébiránt szóló kívánná az 1848: 10-ik t. czikk eltörlését is.

Ágoston nem akarja szaporítani a státusadósságot, mely számítása szerint az eddigi kármentesítés miatt 400 millió körül lesz. Kiszámítja, hogy évenként 60 millió ftot kellend fedezni a státusnak. Szóló csak azokat kívánja a státus által megváltatni, kik zsellérek és így még kevés kedvezményben részesültek, továbbá az $\frac{1}{4}$ telkeseket és nap-számosokat.

Szinte a megváltási classificáció mellett nyilatkozót Kabinyi F. és Kazinczy G., az utóbbi előadván, miként nem pártolhatja egészen azon tért, melyre a múlt országgyűlés az úrbériség megszüntetését állítja, mert megtámadta az erkölcsiséget haszon nélkül. Szóló nem sokat veszthet, de jobb szeretne volna, ha csak egy húszassal váltotta volna meg magát a volt jobbágy, csak-tette volna ezt maga. — Szóló még több teher által nem akarja az állodalmi életet semmivé tenni, pedig az úrbériség még csak $\frac{1}{3}$ -da volt annak, mit meg kell váltani, mégis kell rá 130 millió. Azt mondják, hogy az eladandó státusjavakból bejön 40 millió? De ez illusió, mert a mennyivel ezen eladás által a státus jövedelme fogy, ugyanannyival növekedik az adó. — A szőlőbirtokosoknak — úgymond szóló — $\frac{2}{3}$ -da ilyen magamféle kaputos szegény legény; ezek a váltságot megbírják, tehát fizessék magok. Ahhoz szívesen hozzájárulok, hogy a státus váltsa meg azokra nézve, kik a szőlőt önkezőkkel művelik.

Martincsek az irtványokat is státusköltségen kívánja megváltatni.

Az ülés eloszlott.

LVII-ik ülés az alsóházban.

sept. 20-án.

A hűbéri viszonyok feletti általános tárgyalás néhány szónok kihallgatása után befejeztetvén, §-onként olvastatott a ház előtt Deák F. javaslata.

A 1. §-on egyéb változás nem történt, mint, hogy ezen permissiv kitétel helyett „megválthatók“ a háznak már előbbi határozata nyomán ez tétetett „megszüntetnek,“ ez is hozzátétetvén „kármentesítés“ mellett.

A 2. §-ban azon elvkülönbség forogván fen a javaslat és a központi bizottmány véleménye közt, hogy a javaslatban a megváltás alapjául a jövedelem, — a központi bizottmány szerkezetében pedig a szőlő-föld értéke vétetik: a ház többsége a központi bizottmány véleményét fogadta el, hozzátétetvén Vermes indítványára azon pótlék, hogy a hol a szőlőbirtokosra nézve a szerződésben foglalt összeg kedvezőbb, mint a földértéki arány: ott azon kedvezőbb szerződés szerint menjen végbe a kármentesítés.

A 3. §. megmaradt A 4. előtt azon elvet kellett eldönteni, hogy váljon a státus vegye-e által a kármentesítést minden tekintet nélkül a szőlőbirtokokra; vagy minden ember maga váltsa meg; vagy különbség tétessék a szegényebb és gazdagabb szőlőbirtokosok közt, úgy, miként a beadott 15-féle módosítványban foglaltatik?

A szőlő-dézmának ki által leendő megváltásra nézve kitűzvé az elnök azon kérdést: váljon a mentesítést magok a szőlőbirtokosok, vagy a státus fizesse-e, 172-vel 82 ellen — 129 nem levén jelen — határoztatott: hogy a kármentesítés a státus által történjék. — Ezután átment a ház azon kérdésre: valamennyi szőlőket, tekintet nélkül úrra, szegényre, gazdagra, a státus váltsa-e meg, vagy arra néve bizonyos kategóriák állíttassanak fel? A többség kategóriákat kívánt megalapítani. Ezen kategóriák közül mellőzve azt, mely a státus általi kármentesítésben csak az V- tel-

keséket, vagy a szőlőt saját kezeikkel művelőket kívánta részeltetni — a többség 130-czal 110 ellen azt fogadta el, hogy a státus csak azokért fizessen kárpótlást, kik -V« telket bírnak, — s azok, kik többet bírnak, önmagokat köteleztessenek megváltani. — Azon kategória iránt, mely bizonyos értékű ingatlan vagyont és p. o. 500—600 — vagy 700 pftig menőt az $\frac{1}{4}$ telkesekhez kivan soroltatni; holnap fog szavazás történni.

LVIII-ik ülés az alsóházban

sept 21-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Tóth L. felolvasá Komárom városa kérelmét, melyben a f. hó 17-én kiütött tűzvész által megkárosodott lakosok számára segedelem kéretik. Ezután következő értelemben nyilatkozott:

Komáromban 800 vagy 1000 ház lett a lángok marta-léka; ezek lakosainak a rajtok levő gúnyán kívül semmije sem maradt. A tűz összeesik a Vilmos gyalogság esetével, melyet Mercz éj idején akart a várba belopni. Az ország pénztárából legalább 300,000 pfrtnyi kamat nélküli kölcsönt kér megszavaztatni. Ezután szóló Komárom vára fontosságára hívá fel a ház figyelmét. A ki e várban parancsol, az uralkodik fél Magyarországon; e várat 5,000 emberrel 100,000 ellen évekig sikeresen lehet védeni. E vár parancsnoka most a hannoverai születésű Mercz, kinek egyéniségében épen nem bízhatni. Ha a ministerium lehető gyorsan és erélyesen nem intézkedik, hogy e vár biztos kezekben legyen, akkor a háznak kell intézkednie.

Komárom városa fölségelésére 300,000 pfrtnyi kamatlan kölcsönt határozott a ház.

A ház napi rendre térvén, azok szőlőbeli tartozását, kiknek értéke 5000 ftot meg nem halad, úgy mint az V-telkesekét szinte a status váltja meg.

Zakó L azon módosítása: ide azonban nem értetnek azon szőlők, melyek az eddig közösen használt közlegelő-

kön, vagy más majorsági földeken ültetettek, miután ezeknek, mint úrbéri földeken levőknek a status által leendő kármentesítéséről már az 1848: 9. t. ez. rendelkezett— nem fogadtatott el.

F e k e t e L. indítványozá, hogy a szőlőbeli tartozásokra nézve a féltelkesek felében, a $\frac{3}{4}$ -ek $\frac{1}{2}$ -ban, az egész telkesek $\frac{1}{4}$ -ben szinte statuserővel váltassanak meg.

7. §. a pénz fölveteléről; 8. §. a szőlőbeli tartozás föl nem emelhetéséről; 9. §. a szerződési föltételek megtartásáról; 10. §. a közlegelőn levő szőlőkről — maradnak.

Elnök. Holnap a kármentesítési t. cz. fog hitelesíttetni.

A miniserelnök mellé a hadi dolgokban választmány adatik, melynek tagjai: Kossuth, Nyáry, Patay, Pálfy, Madarász L.

B u d a S. proclamatiója az oláhokhoz nem fogadtatik el.

Ezzel az ülés eloszlott

LIX-ik ülés az alsóházban

sept. 22-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök jelenti, hogy Szentkirályi Móricz eltávozott, mint szinte a nyitrai követ is, mivel Nyitrába 500 szláv lázító beütött.

Kossuth. Lehetetlen, hogy a miniserelnök, vagy bármely egyes ember a kormány és honvédelem minden ágait vihesse, azért szükség megtudnunk, hogy vagyunk a minsteriummal, s a felterjesztett ministerek meg vannak-e már erősítve, ha nincsenek, meg kell kérdezni a miniserelnököt, ha elég erősnek érzi-e magát, különösen a honvédelmi dologban a haza megmentésére; ha nem, akkor intézkedjék a ház.

Ghiczy. A minsterium nincs megerősítve; egyéb-iránt e részben a miniserelnök jelentést tesz a háznak, azért kéri a házat, hogy addig e dologban semmi lépést ne tegyen.

Deák. Míg a minsterium megerősítve nincs, addig az álladalmi titkárok vihetik a dolgot

Madarász L. Magyarországba az ellenség minden-

felől benyomul, és azért Kossuth kardos- szoros összekötésben van a ház eddigi határozataival és ugyanazonos a haza megmentésével. Az álladalmi titkárok erre nem elégségesek, valamint egyes ember sem, és mégis a miuiateiglnok nem szólítja fel a házat sikeresebb lépésre. A miniserelnök azt mondta, hogy egy talpalatnyit sem hagy védtelenül elfoglaltatni Magyarországból, és Jellachich mégis mindig beljebb nyomul. Azért meg kell a miniserelnököt kérdezni, hogy elég erősnek érzi-e magát a haza megmentésére.

Kossuth. Ha normális állapotban volnánk, akkor a statustitkárok ügyvitele mellett lehetne várni a ministerium megerősítését, de most tovább várai nem lehet, hanem teni kell. A miniserelnöknek igen sok dolga van: egy maga nem bírja meg: végrehajtó hatalomról kell hát gondoskodni, mert a nélkül jól ismerjük a bécsi áruló politicát, mely azt hányja szemünkre, hogy vakmerösködünk hazánkat oltalmazni. Kérdjük meg hát a miniserelnököt, hogy van-e már ministerium, ha nincs, van-e segedelemre szüksége rendeletei végrehajtásában?

Deák. Ha a miniserelnök mellé 6—8 tanácsos adatik, kiknek az felette nem áll, és kik többségének engedelmeskedni tartozik, úgy annál jobb módot nem tud a miniseri erély elzsibbasztására, és azért nem pártolhatja.

Kossuth indítványát felolvassa, miszerint miniserelnök nem érzi-e szükségét annak, hogy a haza megmentésében a ház részéről rendkívüli gyámolítással segíttessék.

Ghiczy. A miniserelnök meghagyásából jelenti: 1. Hogy a pénztár állapotja nem engedi a komáromiaknak most 300,000 pftot adni. 2. A komáromi várban a lövés vonalában eső házak tulajdonosai térítvényt adtak magokról, hogy szükség esetén házukat le lehessen rontani. 3. A komáromi várparancsnokot felszólította, hogy kész-e a várat minden ellenség ellen védeni. Erre még nem kapott választ.

Madarász L. Mercz parancsnok a mi kenyerünket eszi, s a mi zsoldunkban áll, mégis nem akar nekünk enge-

engedelmeskedni. Az ilyen embernek nem lehet hinni, ha megannyiszor fogad is valamit becsületszavára. Inkább egy becsületes magyarnak kell a várat átadni, ha mindjárt nem értene is a katonai dolgokhoz.

Grhiczy. Mercz nem tagadta meg az engedelmességet (Hosszú-zaj.) — A miniszerelnököt némelyek el akarák hívni, mások, válaszáat a jegyző által meghozatni, míg mások küldöttséget hozzá küldeni, annak megtudása végett, ntücs-e a haza megmentéséhez a ház rendkívüli gyámoütósára szüksége. A miniszerelnökhöz 6 tagból álló választmány küldetett. Ezután

D e á k F. jelentést tesz az osztrák országgyűléshez küldött választmány eredményéről: Tisztelt ház! Méltóztattak egy küldöttséget nevezni ki, azon megbízással, hogy az az ausztriai alkotmányozó országgyűléssel a nemzet nevében közvetlen érintkezésbe tegye magát, és nyilatkoztassa ki, miszerint a magyar nemzet meg van győződve, hogy kölcsönös szabadságunk és önállásunk csak úgy lesz biztosítva, ha egyetértés, barátság és rokonszenv alapján nyugszik; jelentse ki a háznak ezen nemzet azon kívánságát, hogy valamint Magyarország Ausztria alkotmányosságát, úgy Ausztria Magyarországot kölcsönösen garantírozza; s jelentse ki, hogy mindazon érdektalálkozásokat, mik Magyarország és az ausztriai birodalom tartományai közt fenforognak, az alkotmánynak, igazságnak és méltányosságnak alapján Magyarország igen szívesen kész kiegyenlíteni. — Mi ezen kiküldetésünknel fogva elérkezvén Bécsbe, a megbízó levelet beadtuk a ház elnökének; a ház elnöke bemutatta azt magának az országgyűlésnek, és az országgyűlés hosszasabban tartott tanácskozások után azt határozta, hogy miután az ausztriai országgyűlés házszabályai között egyik pont azt tartja, hogy küldöttséget az országgyűlés el nem fogad, reánk nézve ezen szabály alól kivételt termi nem akarnak, vagy nem tehetnek, hanem megbízzák az elnököt, miszerint szólítsa fel ezen küldöttséget, hogy ha kívánnánk vele írásban valamit

közölni, azt közöljük írásban, és ő azt a háznak elő fogja terjeszteni. Ezen határozatát a háznak az elnök egy levélben közölte velünk, melynek felolvasását méltóztassanak megrendelni; és mi az ő levelére azt feleltük, hogy mi a magyar országgyűlés által nem vagyunk felhatalmazva arra, miután az országgyűlés kiküldetése szerint közvetlen érintkezésbe kívántunk lépni az ausztriai országgyűléssel, hogy bármely írásbeli közléseket tegyünk az ausztriai országgyűlés elnökével; és kijelentettük, hogy az országgyűlésnek ezen határozatáról szóló levelét az elnöknek be fogjuk mutatni küldöinknek. Van szerencsém tehát bemutatni mind az elnök levél éüf mind az arra adott feleletünket

L u d v i g J. jegyző kezdi olvasni az ausztriai országgyűlés elnökének iratát. (Néhányan: nem akarjuk meghallgatni.)

Kossuth L. Az már mégis különös, hogy küldöttséget küldenek Bécsbe, és nem akarják az eljárásrólí jelentést kihallgatni. (Halljuk.)

Felolvastatik az országgyűlés elnökének irata, és a küldöttségnek felelete eredeti német szövegben, a mint következik:

An die löbliche Deputation der ungarischen National-Versammlung, zu Handen des Herrn Franz Deák.

Der unterzeichnete Präsident der konstituierenden Reichsversammlung beehrt sich, der loblichen Deputation der ungarischen Nationalversammlung hiemit anzuzeigen, dass er in der gestrigen Sitzung der hohen Reichsversammlung das ihm vorgelegte Beglaubigungsschreiben vollen Inhalts bekannt gemacht habé, und dass sohin über diesen Gegenstand folgende zwei Beschlüsse abgefasst worden seien:

Erstens, dass die Reichsversammlung im Falle der gegenwärtigen magyarischen Deputation keine Ausnahme von den Regein des, Hauses eintreten zu lassen habé.

Zweitens, dass die Deputation der ungarischen Nationalversammlung von dem Präsidenten des Reichstages einzuladen seien, Ihre Mittheilungen schriftlich durch den Vorstand des Reichstages an die hohe Versammlung zu bringen,

In Folge dieser Beschlüsse ist daher der gewünschteVortritt der loblichen Deputation in der Reichsversammlung nicht zulässig, dagegen ergeht von dem unterzeichneten Präsidenten die höfliche Einladung, die löbliche Deputation wolle dem zweiten Beschlüsse gemäss ihre allenfälligen achrifflichen Mitthei-

lungen an den Unterzeichneten gelangen lassen, wo er sich sodann zur angenehmen Pflicht machen wird dieselben ungesaumt der hohen Reichsversammlung vorzulegen.

Mit die ser Mittbeilung wolle die löbliche Deputation die Versicherung der vollkommensten Hochachtung genehmigen. Wien, 20. Sept. 1848. Der Reichstag-Vorstand: Strobach m. p. Präsident. Ullepitech m, p- Schriftführer.

Ezután olvastatott a küldöttség felelete:

An den Herrn Präsidenten der konstituierenden Reichsversammlung — Herrn Strobach.

Nachdem die Abgesandten der ungarischen Nationalversammlung unmittelbar an die österreichische konstituierende Reichsversammlung geschickt worden sind, fühlen sie sich nicht ermächtigt, mit dem Herrn Reichstags-Präsidenten in schriftliche Mittheilungen einzulassen. Sie werden die im Namen der Reichsversammlung gegebene Antwort des Herrn Präsidenten der ungarischen Nationalversammlung mittheilen.

Wollen Sie Herr Präsident die Versicherung der Vollkommenen Hochachtung genehmigen. Wien, den 20. Sept. 1848. Im Namen der Abgesandten der ungarischen Nationalversammlung.

Kossuth L. Az ausztriai birodalom némely népei és Magyarország már a 17. század elején frigyet kötöttek, a melylyel egymás szabadságait biztosították. Közös volt az ellenség, a mely mind a két nemzetnek szabadságait megnyirbálta, az ausztriai kormánynak 300 éven által követett absolutisticus politicája. De mi nem feledkezhetünk meg azon barátságos viszonyokról, melyek a fejedelmi egységnél és a szomszédságnál fogva köztünk léteznek, és nem felejtkezhetünk meg azon frigról, melyet őseink a 17. század elején kötöttek, s azért a martiusi napokban mi, a kik annyival jobban állottunk, mint Ausztria, mert szólanunk lehetett, fel-emeltük szavunkat az ő szabadságukért, és a mi szavaink voltak azon mécs, melynél ők szabadságuk fáklyáját meggyújtották. Azóta a reactio emelte fel árulással, hitszegéssel, és minden ármánnyal teljes és oly botrányos eljárását, mihölc hasonlót nem mutat a história. Azt kellene mondani, ha a királyságot betegséggel nem mentenők, hogy a király neve az ország törvényei ellen, mert a camarilla kezét nyújtja a törvény, az alkotmány s a magyar szabadság ellen intézett minden törekvések erősítésére a fejedelem nevében.

Ily helyzetében a dolognak arról levén meggyőződve, hogy ha a reakciónak sikerül a mi nyakunkra hágni, kétségtelen, hogy a mi nyakunkról az ausztriai szabadságnak is nyakára hág, ha ellenben a reakciónak sikerülne az ausztriai szabadságnak nyakára hágni, megkísértené ismét azt, hogy a mi nyakunkra hágjon, Ily körülmények közt azt gondoltam, hogy czélszerű lesz, hogy szóljunk, mint nemzet nemzethez, kiknek közös az ügyünk, közös az ellenségünk, és a szabadságnak kincse önállásunk fentartása mellett, szinte közös és mindkettőnké. Elment tehát a küldött, eég baráti kezet nyújtani, és elmondani, mert sok érdektálatkozás foroghat fen köztünk jövőjében, hogy egyenlítsük ki hát barátságosan a dolgokat, mint szabad nemzet egy szabad nemzettel. És ők a küldöttséget el nem fogadták. — Ha hottentottákhoz küldött volna a nemzet egy ily küldöttséget, barátsággal hajolt volna meg előtte; — de a bécsi országgyűlés tette egy impertinens durvaság s szégyen, gyalázat, mely civilisált emberekből álló gyűléshez nem illik. Azonban a dolog engem nem confandál, mert miképen történhetett az, hogy ott az országgyűlés többsége azt mondta, hogy a barátságos érzelemmel közeledő magyart meg sem akarja hallgatni, és szóba sem áll vele, miképen történt ez? Csak az által történhetett, mert a bécsi országgyűlés --> a többségről szólok — sem érdekből, sem érzelemből, sem elemeiben nem német, hanem a többségre nézve szláv országgyűlés. Ha az ausztriai birodalmi gyűlés német gyűlés volna, lehetetlen volna a magyar barátságát magától eltaszítani, és hogy nem az, azt, a mint tudósítva vagyok, aoncomitans jelenetek eléggé bizonyítják. Ha a 108-ból álló kevesebbiségnek neveit végignézzük, isten és világ előtt tisztán áll az, hogy ők a németiségnek képviselői. Azon 30000-nyi nép, mely a küldöttségnek tisztelgett, a német nép és a demokratiai clubbok a német népnek valóságos képviselői, ezek nem azon emberek, kik a magyar barátságát eltaszítják, és az aula az ausztriai szabadságnak első szülöttje;

ezek azok, kik értik a német érdekét. Ha ez így nem volna, másképen szólanék, hogy mit kellene tennünk azon birodalmi országgyűlés ezen eljárása következtében; de mivel tökéletesen meg vagyok győződve, hogy a többség nem az ausztriai német elemnek képviselője, s nem annak érdekében cselekszik, azon méltó indignatiót, melyet ily illetlen durva viselet gerjeszt az ember kebelében, nem akarom annyira kitörni engedni, hogy annak súlyát barátainkkal érezzük, kiket sokat talált a küldöttség Bécsben. Hanem egyet mondok az ausztriai háznak, nem sokat fog adni rá, de el is vész, mert nem fog rá adni. — Az ausztriai háznak jövődjé csak azon föltétel alatt lehető, ha ő nem szűnik meg német hatalom lenni; az ausztriai háznak jövődjé csak azon föltétel alatt lehető, ha ő azonosítja magát népei szabadságával; az ausztriai háznak jövődjé csak azon feltétel alatt lehető, ha Magyarországnak önállását tökéletesen respectálva a magyar nemzet segéderejére támasztja magát. A két elsőről nem kell szólanom, hogy miért nem lehető az ausztriai ház jövődjé, mert nem existálhat, ha német nem lesz, ez igen egyszerű és természetes. A másodikról szólva, hogy miért nem existálhat, ha a szabadságnak ellensége lesz? ismét igen természetes, mert bizony semmi nép nem lesz oly bolond, hogy szeressen akármi dynastiát, mely népeinek ellensége; azt hiszem, ez lehetetlen. A dolgot már ide forsirozták Magyarországnak; majd megiszszák a levét annak idejében. Hanem csak azt akarom mondani, hogy miért áll az, hogy nincs Ausztriának jövődjé, ha Magyarország szabadságának tiszteletbentartása mellett annak segéderejére nem támaszkodik? Csak azért, mert az ausztriai ház minden népei között csak még a magyar az, a melynek státuszpolgári létele nem olyan, hogy ő az ausztriai német birodalom rovására legyen kénytelen jogait kivívni, csak a magyar az, mely az ausztriai birodalom mellett coordinálva állhat; minden más népelem, ha lenni akar, az ausztriai birodalmat kell neki felbontani; ez termé-

szetes, oly tisztán áll, mint kétszer kettő négy; következőleg ha az országgyűlés a magyarral, azon magyarral, ki az ausztriai házban egyedül maga fér meg a német mellett, nem akar barátságos viszonyba lépni, s nem akarja kiegyenlíteni a köztünk fenforogható kérdéseket: igen tisztán áll, hogy azon országgyűlés érdekében nem német többé.....

..... Én csak egyet jósolok neki, azt jósolom meg, hogy az ausztriai ház azon perczben, melyben a német alapot maga alól ellökte, az ő saját megsemmisülését írta alá; ellökte pedig azon perczben, midőn befolyásával odahatott, hogy az ausztriai birodalmi országgyűlés ne német legyen, pedig már nem német. — Én ezúttal a küldöttség jelentésére csak ennyit akartam mondani. Tenni valónk nekünk kétségtelen, hogy lesz; hanem ezen tenni való a szerint fog változni, a mint az ausztriai nép rá fogja ütni a népfelségnek szentesítő szavát a birodalmi országgyűlés ezen határozatára, vagy pedig nem; mert ha nem fogja ráütni, akkor ügyünk közös lesz, és akkor a nagy leszámolás, melynek meg kell történni, alkalmasint közösen fog megtörténni; ha ellenben ráütné — a mit nem hihetek — az ausztriai német nép a maga szentesítését a magyar barátságának visszaszítására, akkor azonosította volna magát a birodalmi országgyűlés többségével, akkor a szerint tudnók, hogy mit kell cselekednünk. Én magammal mind a két eventualításra nézve tisztában vagyok, hanem mert nem tudom azt, hogy melyik fog kettő közül bekövetkezni, — sőt gyanítom, sejtem, s örömmel sejtem, hogy alkalmasint azon eventualitásnak kell bekövetkezni, hogy az ausztriai

német nép ezen határozatot magáénak nem ismerendi, — nem teszek most a háznak a teendők iránt indítványt, hanem csak annyit jelentek ki: hogy egy ily eljárás, melylyel egy szabad nemzetnek képviselőit illették, nem nekünk válik gyaláztunkra, hanem azoknak üti homlokára a szégyent és durvaság bélyegét, a kik ezt tették, mert a civilisált emberek soraiban a mely nép néppel, a nemzet nemzettel így bánnék, az önmaga széttépte a népiség szentségének meghatalmazó levelét, az önmaga törölte ki magát a civilisált nemzetek sorából, de nem a nemzetek sorából, hanem az emberek sorából. Több indítványt nem teszek, csak azt mondom, rendre el fog következni a nagy leszámolás ideje, és remélem, ennek órája közös lesz az ausztriai néppel, melyet ezen határozat szintagy érdeken sért, mint minket megsértett legbarátságosabb, legemberiebb érzelmeinkben. (Éljen.)

Ezután napi rendre tért a ház; a papi és statusjaven levő dézmák kármentesítése felett azonban nem szavazhatott, minthogy a tagok nem voltak elegendő számmal.

Az ülés eloszlott.

D. u. 4 órakor folytatván az ülés, a jegyző jelentést tesz, miszerint a miniszerelnök következő választ adott a hozzá küldött választmánynak: a ministerium megerősítéséről még nincs tudomása; biztosítja a házat, hogy semmit sem mulasztott el a haza megmentése iránt, s ha kívántatik, számot fog adni. Ha gondolja a ház, hogy őrajta kívül még más kormányhatalomra van szükség, ő leteszi hivatalát. A ház rendkívüli gyámolítását nélkülözheti, mert eddigelé minden rendelete végrehajtatott.

Luzsinszky kívánja, hogy a mely követ szavazáskor nincs jelen, 2 napi díját elveszítse, s a kiknek szavuk nincs, nem kell a terembe bocsátani, mert a szavazókkal azok is felállnak.

Fábián G. több rendet, több nyugalmat, több illedelmet kívánna, mert ha valami idegen látná a tanácskozást, a házat kávéháznak tartaná.

Napi rendre térvén, a zsellérekéről szóló 11. §-t a központi bizottmány oda módosította, hogy zsellérek gyanánt csak azok tekintetnek, kik felől a földesúr szóbeli vagy írásbeli úrbéri szerződés által meg tudja mutatni, Hogy majorsági földre telepítette.

11., 12., 13. §§. szinte a zsellérekéről s azok kármentesítéséről.

Csak az úrbéri tartozásokért ad a status kárpótlást, és csak az úrbéri zsellérek tartozásait váltja meg a status. (Elfogadtatott).

Ezzel az ülés eloszlott.

XVII-ik ülés a felsőházban

sept. 22-én.

Tárgya, az Erdélyt illető törvényjavaslatok, melyek 10 tagból álló bizottmánynak adattak ki,

Végre az elnök figyelmeztetvén a ház tagjait, hogy Pestről ne távozzanak, mivel különben lehetetlen lesz ülést tartani, az ülés eloszlott.

LX-ik ülés az alsóházban

sept. 23-án.

A jegyzőkönyv olvasása után az elnök jelenti, hogy a ministerelnök közli vele a királynak a nádorhoz intézett azon levelét, melyben a bécsi ministerium emlékiratának tárgyalása kívántatik.

N y á r y. Miután a király vagy császár nevébeu oly sok zavart okoznak az országban, addig, míg ő fegyveres erőt tart az országban, semmiféle tárgyalásba nem bocsátkozhatni. Most legfőbb teendő hazánk ótalmazása, aztán ha győztünk, majd számolunk.

M a j e r c s á k. Míg Jellachich az országban van, addig nem alkudozhatni. Kérjük meg a királyt, hogy Jellachichot 48 óra alatt parancsolja ki az országból.

E l n ö k. A ministerelnök szükségesnek tartja, hogy a

háztól mellé rendelt 6 tag nála még délelőtt összejöjjen. Az Európához intézendő manifestummal egy más bizottmány foglalkozik. Egyébiránt, míg Jellachich magyar földön áll, addig alkudozásról szó sem lehet. A teendők megtevése végett jó volna, ha a ház 1 órakor bizottmányi ülést tartana; mert most a haza megmentéséről kell beszélni, nem pedig a dézma felett vitatkozni. (Elfogadtatott.)

Ezzel az ülés eloszlott.

LXI-ik ülés az alsóházban

sept. 24-én.

Kossuth L. szószékre lépve, rövid szavakban előadja, miként a miniserelnök által lett fo.más megbízatása következtében félóra múlva indul a szolnoki vonalon, fel-emelendő szavát a nép között, s a felkelt tömeget Jellachich bitor hadára zúdítandó. Szóló felhívja társait, hogy példáját követve, kiki a mely vidéken hatással bir, jelentse ki, s.minnél előbb induljon. Ezzel szóló néhány lelkes búcsúsót mondva, a teremből távozik, (Éljenzés.)

Bernáth J. és Zsembery Kossuth példája követése mellett nyilatkoznak, az utóbbi azt indítványozván, hogy az országgyűlés bizonyos időre függeszse fel magát, e felfüggesztésnek okát délutáni ülésében végzésileg kimondván, a midőn az Európához szóló proclamációt is fel lehet olvasni.

A ház e l n ö k e az indítványt akként formulázza, hogy tüstént kimenvén ő és egy jegyző a mellékterembe, fel fogja irni a jelentkezők neveit, és azokat a miniserelnök elébe használat végett felterjeszteni. Hogy mi történjék az országgyűléssel? ez iránt mindaddig nem mondhatunk semmit, míg a kiküldések meg nem történnek. Ha csakugyan fel kellene függeszteni, szóló szükségesnek vélne oly határozatot, miszerint azt senki önkényesen árulás nélkül időközben össze ne hívhassa. Egyébiránt üléseket még mindenesetre kell tartani, s míg határozat nem lesz, senkinek nem lehet elmenni. Ki kell mondani a háznak határozatát a miniseriumhoz intézett emlékiratra is.

Kubinyi F. Mindenesetre kívánja meghatározhatni, hogy a háznak legalább 100 tagja maradjon itt

A ház elnöke s a jegyzők a mellékterembe vonulván, fél óra alatt megtörtént a vidékbeli kiküldetésre jelentkezők összeírása.

Fél órai szünet után, az e l n ö k jelenti, miként a magokat felíratott képviselők száma igen nagy, ezeket már most Zakó jegyző el fogja vinni gr. Batthyányhoz, ki a szükség szerint ki fogja szemelni azokat, kiknek elküldését szükségesnek tartja.

Elek szabolcsi képviselő jelenti, miként a megyéjebeli követek nem részvétlenségből maradtak ki a jelentkezők közül, s kivel közülök a miniszerelnök parancsoland: azonnal kész lesz elmenni.

Okolicsányi A. képviselő, mint önkénytes tüzér, Ivánka csapatjához csatlakozandó, távozásra engedelmet kér. (Éljen.)

Ezután napi rendre a Staatsschriftre hozandó határozatra tért a ház.

Madarász L. A birodalmi ministerium által készített, úgynevezett „Staatsschrift“-re nézve véleménye az, hogy a fölött a magyar országgyűlés nem tanácskozhatik, már formája miatt sem, mert német nyelven, mert ellenjegyzés nélkül, az 1848: 3. t. cikk szerint, a király az országgyűléshez semmit nem küldhet, de különben is egy irat kíséretében érkezett az „lieber Herr Vetter“ megszólítással, — ez tehát csak valami családi közlés, melybe az országgyűlés nem avatkozhatik, tehát azon úton kell visszaküldeni, melyen jött. De miután ezen iratból kitűnik az, hogy a királyt környező camarilla ármányos utakon meg akarja támadni újabb törvényeinkben megerősített szabadságunkat: szóló tagadja, hogy Magyarország képviselőjének volna joga az 1848: 3. t. cikkben a király által a nemzet szeme láttára aláírt és megerősített jogokat és szabadságot avagy csak tanácskozás alá is venni, — annyival nagyobb becstelenség

és gyávaság volna, ha a nemzet képviselői az ezen törvény-cikkben nem megnyert, hanem megerősített szabadságból habár egy talpalatnyit is el hagynának venni (helyeslés).

Deák F. Sem a „Handbillet“ sem az emlékirat nem az országgyűléshez küldetett, hanem a nádorhoz, — s menyire szóló emlékezik, az elsőben a ministerium van felszólítva, hogy az ott említett tárgyakat tanácskozás alá vegye. Most a miniszerelnök az, ki a ház akaratát e tárgyban tudni akarja. A háznak tehát sem a nádornak, sem a handbilletre felelni nem kell, hanem a ministeriumra nézve kell határozatban annyit kimondani, hogy a fenforogható kérdések kiegyenlítése körüli alkudozásokban, mi Magyarország területi épségét, független önállását s szabadságát illeti, a törvény korláti közül egy hajszálnyira sem szabad eltávozni.

Ambrus. Ha valahol, itt látja helyét a nyilvános szavazásnak, hogy ha tán volna valaki ellenkező véleményben azt nyilváníthassa. Voltak, kik ezen esetet fel sem akarták tenni, azonban a többség nyilvános szavazás mellett nyilatkozott.

A ház elnöke felszólítására Irányi felteszi s felolvassa a ház határozatát, körülbelől azon eszmék nyomán, melyeket Kossuth a tegnapi esti tanácskozmányban elmondott.

Deák megjegyzése az, hogy a mi itt felolvastatott, az czáfolatnak kevés. Az életben úgy megy, hogy ha valakinek felelni akarunk, annak egy pontját sem szabad elhallgatni. Szóló előadja, hogy a felolvasott szerkezetben Kossuthnak elmondott eszméi nincsenek benne. Ismétli előbbi indítványát, mihez még hozzá teheti a ház, hogy mindaddig a kiegyenlítés iránt semmi tanácskozásba nem elegendhetik a ministerium, míg az országot pusztító fegyveres csapatok innen ki nem takarodnak.

A ház megbízta Deák Ferenczet a határozatnak általa ajánlott módóni szerkesztésére s annak a délutáni ülésben leendő bemutatására.

GhiczyK. miniszerjelölt. A miniszerelnök megbízá-

sából előterjeszti, miként már a tanácskozmányban is megtörtént, hogy a nádor, azon felhatalmazás következtében, melyet magának kikötött, midőn a táborba lement, miszerint t. i. a horvát kérdések kiegyenlítését megkísérthesse, felszólította b. Jellachichot, ki akkor a Balaton somogyi oldalán volt, a vele való értekezésre, de Jellachich az összejövetelt megtagadta. Történt azonban, hogy ezen alkalommal ő felsége egy kéziratot küld István főhghhez, melyben örömét nyilvánítja a fölött, hogy a kiegyenlítés megkísérése ő fönségére van bízva. Ezen kir. kéziratot tehát a nádor közli Jellachichchal, s felszólítja, hogy az összejöveteli hely iránt nyilatkozzék. E célra kölcsönös megegyezés nyomán a Balatonon levő gőzös jelöltetett ki, hová nádorunk még a kikötőtnél is (5 személynél) kevesebb számú kísérettel megjelen. Azonban Jellachich nem akart a ladikra szállni, mely őt a víz alanti állása miatt a gőzhajóhoz lett volna szállítandó, hanem, azon ürügy alatt, hogy kíséretében levő nagyszámú tisztei nem engedik távozását, visszament, s a tanácskozást lehetlenné tette.

Nádor ő fönsége ezen méltatlanságról, mely irányában is elkövettetett, szükségesnek tartván ő felségét is értesíteni, hogy tudja, miként az utósó kísérlet ő felsége generálisának engedetlenségén múlt el, Bécsbe ment, s a miniszerelnök azt hiszi, hogy ő fönsége ezen lépésnek eredményét holnap, vagy holnapután lehet megtudni.

Zakó a miniszerelnökhöz elvívén akiküldetésre magokat felajánlott képviselők névsorát, tőle azon választ hozta, miként szíves köszönetet mond a felajánlási készségeért, s hol szükségesnek találandja, a megkívántató egyéneket igénybe veendi.

Délután 4 órakor az ülés folytatván a jegyzőkönyv olvastatott, a kérdéses statusiratra határozatott:

Hogy egyfelől a magyar képviseleti ház a birodalom és Magyarország között létezhető érdektalálkozások kiegyenlítése felett mindaddig sikeresen nem tanácskozhatok, míg a

házában levő ellenség ő felsége által el nem távolíttván, a tanácskozási teljes szabadság helyre nem állíttatik; — más részről pedig a ministerium odautasíttatik, hogy valamint minden, úgy a jelen tárgy körüli eljárásában is Magyarország területi épségének, független (mállásának, polgári szabadságának s alkotmányának ő felsége által is szentesített 1848-iki törvényeknek, melyekhez a képviseleti ház mindenkor és mindenben szorosán ragaszkodik — értelmében leendő szigorú megóvását és fentartását elmulaszthatlanul szeme előtt tartandó — attól egy hajszálnyit sem távozzék el.

Kazinczy G. Ennél még tovább szeretne menni, s indítványozza, hogy Deák Ferencz bízássék meg egy nyilatkozat készítésével, mely a művelt világ előtt ügyünk igazságát elleneink bűnrovására felmutassa.

Deák F. azon véleményben van, hogy ezt egyes emberre bizni nem lehet, — különben is a ministerium dolga, melynek kezében vannak az egyes tárczákhöz tartozó okiratok. Madarász szinte az indítvány ellen szavaz, Palóczy pedig mellette.

Zakó I. A feleletre nézve osztja Madarász és Deák véleményét; de egy manifestum készítésére Európához csakugyan kívánja felszólíttatni Deák Ferenczet.

Apróbb közbeszólások után a tárgy úgy fejeztetett be, hogy a szóban forgó manifestum készítéseie megbízottak közé Deák, Szemere és Palóczy is besoroztattak, azon utasítással, hogy azt minél előbb adják be.

LXII-ik ülés az alsóházban

sept 25-én.

A ház elnöke mindenekelőtt kijelenti, hogy a ministerelnökhöz az erdélyi románok részéről egy több pontokból álló kérvény érkezett, melynek több pontjai, a ministerelnök véleménye szerint is, a ház határozata által elintézhetők levén: véleménye az, hogy a kérvényi választmány ezeket

még ma tárgyalja, s a holnapi ülésre külön adjon be róla véleményyt. (Elfogadtatott.)

A miniszerelnök tudatja a házzal, hogy a szenttamási vár folyó hó 21-én seregeink által megtámadtatott, de be nem vétetett Veszteségünk emberekben meglehetősen nagy, de nem annyi, hogy az által az ottani erő érezhető gyöngülést szenvedett volna. E tárgyban — mond a jelentő elnök — részletes tudósítások vannak Mészáros L. fővezértől, Beöthy királyi biztostól, gr. Ráday G. és Horváth A. főispánoktól, — de minthogy jövőre szükséges intézkedéseket foglalnak magokban, felolvastatásuk nem kívánatos. Csupán azt kívánja kiemelni a jelentéstevő elnök, hogy Mészáros L. vezérőrnagy, személyesen vezetvén az ostromot, a legnagyobb bátorság példaképét mutatá. (Éljen Mészáros!)

Bezerédy I. indítványt tesz, hogy a hűbéri viszonyok tárgyalását a ház folytassa.

Tar K. az indítványt oly értelemben ellenzi, miszerint még most azt sem tudjuk, kinek adunk, és kiét adjuk. Egyébiránt szólónak azon hozzájárulása, hogy a haza mostani körülményeiben leginkább a magyar nemzetiség, és különösen a nemesség szerez legnagyobb érdemeket, meglehetősen ingerültséget szült, s mind b. Eötvös, mind Irányi részéről visszautasított, míg az elnök fel nem hívá a házat, hogy felállás által ezen eredménytelen vitának véget vessen.

Egyébiránt b. Eötvös az indítványt azért nem pártolja, mert most csupán egy érdek, egy gondolat lehet: ez a haza és szabadság megmentése. És szóló hiszi, hogy szabadságunk csak most lesz igazán állandó, miután az nemcsak ajándok, de vérünkkel szerzett, megérdemelt tulajdon. Most minden kérdés vonuljon háttérbe ezen nagy kérdés előtt

Deák F. okul hozza fel az indítvány mellőzésére, miszerint most a ház többi tagjai hivatalos kiküldetésben el távoztak, — pedig az indítványban foglalt tárgyhöz ezek-jiek is szólójuk van. Ha határozat nem hozatott is, de a ház

hangulata legközelebb azt mutatá, hogy ily fontos tárgyban mostanában, míg a dolgok fordulnak, nem tanácskozunk stb.

Az elnök kijelenti, hogy a ház, harmadnap előtti hártárazata mellett, miszerint ily tárgyakba most nem bocsátkozik, — tovább is megmarad.

Gr. Festetics mint szemtanú Sz.-Taraás ostrománál, előadván a háznak, miként mind a sorkatonaság, mind seregeinknek egyéb része kötelességét a legdicséretesebben teljesíté, kiemeli Mészáros L., hadügymini ster rettenthetlen bátorságát, említi, hogy felé 36 ágyúgolyó replllt, élteért mindenki remegett, csak ő maga nem; egy alkalommal, hogy seregét rendbe szedje, a csatornán átúsztatott stb. Kívánja, hogy a ház köszönetét nyilvánítsa irányában jegyzőkönyvileg (közhelyeslés). Az elnök ezt végzésül kimondá.

A rablók által koldusbotra jutott Debelliács helység lakói a háztól segílyt kérnek.

Gyürky P. főispán a kormány által némely zavarok lecsendesítése végett megyéjébe küldetvén, maga mellé Joannesco I. képviselőt kéri. Az engedelem megadatott.

Ezzel az ülés eloszlott.

XVIII-ik ülés a felsőházban.

sept. 25-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után Szentgyörgyi az unió iránti törvényjavaslatokkal foglalkozott bizottmánynak véleményét előbb elmondá, aztán elolvasá. Csupán a közigazgatás és igazságszolgáltatás iránti javaslatra volt a választmánynak észrevétele. És pedig az elsöre, hogy a 4. §-ba e szavak igtattassanak: „Azon havasok pedig, melyekről bebizonyítható, hogy hatóságtól, községektől, családoktól vagy magánosoktól elvétettek, azonnal visszaadassanak.“ A másodikban pedig 1752 év helyébe 1755 tétetett. E módosítások rövid vita után elfogadtatván, többi pontok a bizottmánynak véleményéhez képest változatlanul maradtak.

Fölvastatván ezután az úrbériségi kármentesítésről szóló törvényjavaslat, egyhangúlag bizottmányhoz utasított, melynek tagjai: gr. Majláth A., Lonovics, b. Wenkheim B., Pázmándy D., Somsich, Pongrácz, b. Perényi Zs., gr. Teleki X, gr. Nádasdy L., gr. Esterházy M. és gr. Szapári J.

Végre b. Perényi Zs. a Bécsben volt küldöttség eljárásáról tevéen jelentést, fölolvastá az osztrák országgyűlés elnökének azon levelét, melyben a küldöttség kívánatának írásban beadásra utasítatik, valamint a magyar küldöttségnek erre adott válaszát

Pázmándy D. sajnálja, hogy a küldöttség el nem fogadtatott. Most ez iránt határozatot kellene hozni, mit azonban addig nem tart tanácsosnak, míg nem tudatik, mikép fognak a képviselők intézkedni. Miután pedig ez sem ezen, sem más fontos határozatokról a házat nem tudósítja, legalább a ministerium adhatna fölvilágosítást Véleménye szerint tehát a miniszerelnök volna megkérdendő.

Mi általános viszhangra találván, az indítványozó, b. Perényi Zs. és gr. Esterházy M. azonnal kiküldettek.

Rövid idő múlva visszatérvén, Pázmándy D. jelenté a miniszerelnök válaszát, miszerint maga levén, mindig megjelennie lehetetlen. Azonban nála minden estve 6 órakor a képviselők néhányai összejövén, ezek tudósítják a gyűlésekben történekről. Czélszerű volna tehát a felsőháznak is némely tagokat megbízni, hogy ott megjelenjenek.

Elnök a most eljárt küldöttséget kívánja ezzel is megbízatni. — Elfogadtatott.

LXIII-ik illés az alsóházban

sept 26-án.

A jegyzőkönyv olvasása után több idemenekült horvát atyánkfia folyamodványában segedelmet kér a háztól. A ház részvétellel fogadá a kérelmet, s a ministerium által intézkedni fog.

Ezután Boczkó D. békési képviselő alapítványa jelentetett be a háznak, miszerint azon 5000 pftot, melyet a haza oltárára tett, hozzá csatolván a már kamat fejében kifizetett 125 pftot, örökre a hazának ajándékozza oly végre, hogy annak kamataiból évenként 5 közvitéznek adassék segély, kik a haza ótalmazásában megcsonkítottak, vagy az ez ügyben elvérzett katonák, honvédek és nemzetőrök családai gyámolítassanak. A kamatok hova fordításáról a mi-ministerium évenkénti számadással tartozván a háznak. A ház e nemes tett iránt méltánylását jegyzőkönyvileg kijelentvén, az alapítványt a pénzügyministeriumhoz utasítja.

Nyáry. Magyarországgal, és meglehet a dynastiával is vétkes játék üzetik, melyek eredménye a magyar nemzetiségedé még hihetőbben a megsemmisítése lehet. Ezt több ízben kimondtuk, de a cselszövények összefüggését nem tudtuk; ezt azonban most a gondviselés kezünkbe juttatta. Jellachich táborából több Bécsbe küldött levél elfogatott; egyikében Latour bécsi hadminister felszólíttatik Jellachich által, hogy ígéretét teljesítse s küldje minél előbb az ágyúkat, azon Latour, ki nem régiben polgári és katonai becsületszavára állítá, hogy sem a szerbekkel, sem Jellachichal semmi összeköttetésben nem áll. Felszólítja hát a minisiterelnököt, hogy azon leveleket terjeszse a ház elibe.

Elnök. Átnézés után a minisiterelnök közlendi a házzal.

Irányi. A minisiterelnököt megkérdetni kívánja, van e intézkedés téve Pest felülröli megtámadása ellen? Jelenti azt is, hogy Pestvárosa az egész fővárosi nemzetörséget a kormány rendelkezése alá ajánlja.

Tanárky G. mint szemtanú jelenti, hogy Kossuth Lajos felszólító szavára tömegestül tódul össze a fegyveres nép, s a kormányt felszólíttatni kívánja, hogy ezen lelkesedést késlekedés által lehangolni ne engedje.

Palóczy L. mint a kérvényi választmány elnöke előadja az oláhok panaszait, hogy az új törvények jótémé-

nyeiben az erdélyi aristocratia miatt nem részesülhetnek, hogy ámbár az úrbéri viszonyok megszűntek, mégis 20 éves úri követelésekért exequáltattak; a nép barátjai tömlőzre hányatnak, bíráik megbotoztatnak; velők mint marhákkal bánnak; papjok agyonlövetése boszúlatlanul hagyatik; a katonaállítás oly szigorral úzetik, hogy fiaik kénytelenek megszökni stb.

Kérésök: hogy nemzetiségük biztosíttassák; a katonai esküformába e helyett: „a magyar alkotmányra“ tétessék: „Magyarország minden polgárai szabadságára.“ Drágos képviselő ezt később oda igazítá: „a magyar álladalom és alkotmány függetlenségére.“ Továbbá kéri, hogy a szökevényeknek adassék *salvus conductus* a visszatérhetésre. A püspökök magyarázzák meg az oláh papoknak: mi az alkotmány stb.

A választmány véleménye: küldjön ki a ministerium egy- 3 részrehajlatlan tagból álló választmányt, melynek egy tagja a népnél jó hírben álló oláh születésű egyén legyen. Ezek szedjék össze a panaszokat, s a ministerium a mennyiben a törvényhozás közremunkálását igényli, terjeszse a ház elibe.

Debelliács szerencsétlen lakóira a választmány véleményezi, hogy a ministerium gyűjtsön számukra rögtön országos segélyt. Az első szükségeket illetőleg adjon az országos pénztár is, mennyit lehetséges.

A választmány kiküldetését mindenki pártolá. Pálffy J. akként formulázza, hogy a választmányban vegyen részt egy királyhágóntúli, egy királyhágón inneni, és egy román tag. A kinevezés történjék a ministerium által. Ambrus Szerb Tivadart ajánlja. Pap Z s. a királyhágón túliak közül id. Bethlen Jánost

Az e 1 n ö k jelenti, hogy a románok iránti törvényjavaslaton az unio-bizottmány keresztülment s kinyomatása iránt az intézkedés megtétetett.

Az ülés eloszlott.

LXIV-ik illés az alsóházban

sept. 27-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az e l n ö k a ministerelnök meghagyásából jelenté, hogy a kérdéses leveleket a Jellachich táborából egy csapat katona vivé, kiket a somogyi kanászok megtámadván, a leveleket elvevék, és a kir. biztoshoz vivék. (Éljenek.) A levél több mint 300 db; a biztosok az érdekesebbeket ide küldék. Három közülök igen fontos, és fel fog a ház előtt olvastatni. A többiek nem oly fontosak, hogy a felolvasást megérdemlenék, de mivel az egészre némi felvilágosítással szolgálnak, kinyomatnak és átadatnak a közönségnek.

Zakó jegyző olvassa a leveleket:

I. Cs. kir. hadügyminister és tábornagy, a Maria Terézia katonai és több rendek vitézének, valós. b. t. tan. és kamarás gr. Baület-Latour Tivadar úrnak.

Főszálláshely Kiliti, a Balatonnál. Sept 28. 1848.

A minő háládatos vagyok excellentiád kegyes gondoskodásáért, az újabb penzküldeményt illetőleg, épen oly sürgetőleg vagyok kénytelen excellentiádat ismételve minél előbbi s elégséges mennyiségért megkérni a mellettem levő hadi pénztár számára. Jelenleg Ausztria közügyeért munkálkodó seregeimmel Magyarországon vagyok; vérző szív nélkül nem terhelhetem az egy részben ártatlan népet jobban, mint egy ily nevezetes sereg átvonulás által már terhelve van, de a szükséges pénz nélkül egy lépést sem tehetek tovább, mert valamint a népnek, úgy a katonaságnak hangulatát is meg kell tartanom, mit azonban pénz és az élelmi szerek árának rögtöni és pontos megfizetése nélkül nem tehetek. A szükséges pénz mennyiségét jelenleg tudatnom lehetlen, mert ezt seregem naponkénti szaporodása és a slavoniai sereg eddigi meg nem érkezése miatt magam sem tudom.

Számításom szerint azonban a tiszta ellátási szükség october havára legalább 200,000 p. ft, a természetmennyekkel ellátás pedig 400,000 pengő ftr-t így összesen 600,000 pfta rúghat, és én bátor vagyok excellentiádat alázatosan kérni, méltóztassék ezen összeget legfelebb a jövő hónap 1-ső napjáig multhatlanul megrendelni, miután a már Ausztria jó ügyeért megkezdett működésemmel a cs. kir. hadügyministerium segélyére számolhatok, és számolni jogosítva vagyok, excellentiád által annál kevésbé hagyathatom el, mert különben ennek, ezen ország, a sereg, s az egész ausztriai monarchiára a legborzasztóbb következtései lehetnének.

Mihelyt seregeim egyesülnek, nem mulasztandom el a szükséges mennyiséget utólagosan tudatni. Jellachich s. k.

II. B. Kulmer. Ferencz úrnak, Bécsben a vadembérlél, a karinthiai utczában.

Főszálláshely: Kiliti, sept. 28. 1848. Kedves barátom! Jól tudod, mily nehézségekbe kerül egy sereget rögtönözni. A magyarok által rajtank elkövetett igaztalanság, s azon törekvés, hogy a monarchiát fentartsuk, hozta a határőrvidékiek tömegét Fehérvár kapui elé. A magyarok mindent fanatizálnak, s a magyar seregeket, sajnos! oly annyira fanatizálták, hogy reményünk, mely szerint azt hittük, miként a sorkatonaság nem fog ellenünk harcolni, nem teljesedett Nem tagadhatom, hogy borzadok a gondolattól, a huszárokra ágyút irányoztatni; ez által talán örökös szakadás okoztatnék a seregben; ha tehát szándékoznak a manifestumot kibocsátani, történjék ez minélelőbb, hogy késő ne legyen. Azt hiszem, hogy Bécsben csak erős elhatározásba kerül! s a jó ügy győzni fog. Édes barátom! csaknem bizonyosai tevének, hogy mihelyt seregeink Magyarországra jönnek, a rendes aerialis ellátásban részesülendek. Azon reménységgel biztatnak, hogy szellemi erővel fognak istápolni; hídfogatot (Brückenequipage), 12 fontos lovas üteget is reméltem kapni, most már csaknem késő; az országban kenyeret csak kevés helyt lehet kapni, s ezt is igen nagy nehézséggel; ott, hol a katona illetőségét pontosan meg nem kapja, nehéz fegyelmet tartani. — Nem hiheted, mennyit kell kiállanom, de örömmel teszem, meggyőződésemből, és a jó ügyért. Tegnapelőtt Beöthy-Szapáry kíséretében zöld, veres és fejér lobogóval ellátott Kisfaludy nevű gőzösen István főherczeg Szemesre jött; fel akartam keresni, de nem engedték meg, épen nem engedték meg. A főherczeg becsületszót becsületszóra halmozott, de az emberek azt hitték, hogy a nép még is erősebb a becsületszónál, s hogy daczára a főherczeg kétségbeesésének, magokkal vihettek volna. Elég az hozzá, hogy nem bocsátottak a főherczeghez, s így az értekezésből semmi sem lón, de különben sem lett volna az értekezésnek eredménye, mert habár a nádor isten tudja mit ígért volna is, nem fekvék benne alkotmányos garancia, az országgyűlés vagy a ministerium mindent desavouizirozhatott volna; de egyébiránt is minek az az alkudozás, as nekem nincs természetemben; 8—4 nap alatt megtörtént a véres elhatározás a benissimo! Pest és Fejérvár között nagy tömegek őszpontosulnak, ez ugyan nem sokat tesz, de, mint mondám, fenmarad a keserű feladat: a császári seregekre lőni. A magyar ezredek az országba jönnek, a németek ki-mennek, és a még itt levők nem tudják magokat miként viselni, kínos állapotban vannak. Hántassanak ebből ki, s minden meg van nyerve. Tehát édes barátom! Aranyat! s mi még több: határozott nyilatkozatot. Éljj boldogul, régi barátod Jellachich s. k.

Apropos. Add ezen cikket egy bécsi lapba. Melyikbe? választásodra bízuk.

III. Kodein őrnagy Gróf Latour bécsi hadministerhez irt magánlevelének másolata.

A Siófoki táborból, sept. 23. Jó, kegyes nagybátyám! Táborkarunk főnöké Zeisberg tábornok kegyesen megengedé, hogy ezen levelet kézbeadás végett neki átadhassam, mely alkalmat örömmel használok, hogy némely hírcel közölhessek. Mostanig egy kardcsapás nélkül nyomultunk előre, s nem csalódom azt állítván, hogy Pestre is ellentállás nélkül fogunk bemenni, hatalmunk tekintélyes (imposant), és a democraticus párt iránt a népben semmi sympathia nincs; seregeink vitéz vezérünkért lelkesülnek, mi szerencsések vagyunk, hogy magunkat ismét becsületes katonáknak érezni szabad, s reményljük, hogy a többi ezredek is hozzánk csatlakoznak, miután istenemre

mondom, az ügy, mely mellett felkeltünk, szent és igaz; én csak attól férek, hogy azon demagog-convent Pesten eloszlik, hogy mi az embereket nem találjuk meg. s akkor a béke ismét csak egy pillanatra lesz helyreállítva, mert Kossuth és társai nem fognak felhagyni szándékukkal, míg meg nem semmisíttetnek. Eddig mindenütt a legnagyobb készséggel fogadtatánk. Júlia anyjánál van Tabon, a búcsú mindkettőnknek nehéz volt, mind a mellett hiszem, hogy az elválás, ha dolgaink így folynak, nem leend hosszú, miután Júlia mihelyt a tábori életnek vége lesz, rögtön-hozzám akar jöni. Egyébiránt mindketten örülünk, hogy pillanatra a lengyel garnisontól, melyet a magyar ministerium számunkra rendelt, megszabadultunk. Elmenetelünk előtt néhány nappal vevény mellett írtam neked, és Bozbergnek, mely levélhez Júlia egy neked szóló billettet csatolt, hol arra kér, hogy csillagkereszt-rendjét átküldeni, s egyelőre előlegezni méltóztassál, míg alkalmá nyílik adósságáért eleget tenni. Miután a különben oly pontos Bozbergtől s levelemre nem nyertem választ, azt kell feltennem, hogy a levelek elvesztek. Jelenleg a kívülről történekről mit sem tudunk, mert sem leveleket, sem hírlapokat nem kapunk, talán lehetnél oly kegyes Bozberg által néhány eseményekről tudósítani, kegyességbe ajánlott kézcsókolásom mellett mély tisztelettel vagyok stb. Ko-dein őrnagy.

Kubinyi. F. A manifestum-készítő választmány ezen irományokat czélszerűen használhatja.

Z á k ó I. Ezen leveleket közölni kell a fejedelemmel, és közölni az ausztriai nemzettel; ezekből megtudhatják, honnan származik pénzügyökhöz a deficit, és hogy itt a democratia elnyomása, és az oligarchia helyreállítása czéloztatik.

Ágoston. A levélből kitűnik, hogy Jellachich elhatározott, követeli a háztól, hogy ne legyen kevésbé elhatározott. Azon gyalázatot nem érheti meg a magyar, hogy Jellachichchal alkuba bocsátkozzék; ő vele nem lehet alkudozni, hanem visszaverni. — Most az ideje, hogy valahára a manifestum Európa-hoz kibocsáttassék.

Elnök. A miniszerelnök megkeresett, hogy az ülést, mivel hadi tudósítások érkeztek, egy óráig függeszszem fel. így hát az ülés egy órára felfüggesztetik.

Szünet után, az elnök jelenti, hogy a miniszerelnök két iratot küldött hozzá; egyiket a királytól, másikat a nádortól Mindkettő bizottmányi ülésben fog tárgyalatni, azért a karzatok ürüljenek ki.

Éjfél előtti 11 órakor ismét ülés tartatott.

Elnök. Az ülés megnyittatván, meg kell jegyezmem,

a ház előtt, hogy ma estve több képviselő urak összejövén, tanácskozmányt tartottak, és miután az országnak helyzetét oly nyomasztónak találták, hogy az üléstartást nem lehetne mai napról elhalasztani, felszólítottak — a szabályok értelmében aláírva egy ívet 31 képviselő urak — üléstartásra. Következésképp, hogy most mi legyen tárgya a mai ülésnek, mindenestre azon követ uraktól függ, kik felszólítottak, hogy még ma ülést tartsak, — méltóztassanak előadni.

Madarász L. Egyik vagyok azok közül, kik az elnököt tanácskozásaink folytán aláírásommal is felszólítottam, hogy még ma e házban képviselői ülést tartson. £ kívánatunknak tette alapját egyrészt azon tény, hogy Magyarország nádora nádori hivatalát letette; másodsor tette azon felülről leérkezett egyik irat, melylyel Batthyány ministeriuma el nem fogadtatott, hanem annak helyébe Vay Miklós báró hivatott fel ministerium alakítására; harmadszor; mely leginkább tévé tanácskozásunk alapját, azon szinte Bécsben sept. 25-én „Ferdinánd“ névaláírással kelt leirat, mely Magyarország népeihez szól, és mely leírás, noha eredetében az elnökminister úr által visszavétetett, mégis tanácskozmányunkban közöttünk felolvastatott. Felolvasom azon leírást, hogy azzal indokoljam, miért láttuk szükségesnek, hogy a jelen komoly perczekben e ház ülést tartson. (Felolvassa.)

A 2-ik proclamatio ugyancsak Ferdinánd neve alatt németül szól a hadsereghez, melyben felszólítja a hadsereget, miként elhagyott zászlójokhoz, mely alá felesküdték, térjenek vissza. Ez így szól: (Felolvastatik.)

Már most uraim, képviselők, épen ezen felolvasott okleveleknél fogva engedjék meg, ha polgári kötelességem egyik legkomolyabb pillanatában, midőn a felülről fenyegetéseket törvényteleneknek nyilatkoztatva, én ezen királyunk aláírása alatt kelt iratot érvénytelennek nyilatkozatom. (Helyes.)

Ki kell tehát a háznak nyilatkoztatnia, hogy azon

egyén Magyarorszáiban semmiféle haddal nem parancsol, és ki kell nyilatkoztatni egyenesen s elhatározottan, miként mindaz, ki parancsának engedelmeskednék, szinte törvénysértőnek tekintetik. Azt hiszem, szükséges a perczeket felhasználni, és kötelessége a háznak, teljes számmal biztosokat kinevezői, kik a hadsereghez lemenvén, a ház ezen határozatát tudassák vele.

Kossuth L. (Kardosan lép fel a szószékre.) Fegyveresen jelenek meg a képviselőházban e perczben, nem azért, mert tökéletes meggyőződéssem szerint e hazának megmentése végett, mindnyájunknak karjára és fegyverére szükség van; hanem azért, mert vasárnapi bejelentésem szerint odavoltam a népfelkelés rendezésére. Három nap alatt néhány népesebb városokat, Czeglédet, Kőröst, Kecskemétet, Abonyt és Szolnokot személyesen megjártam, s mondhatom, hogy a magyar népet e hon megtartására s az alkotmányos szabadság biztosítására elannyira késznek találtam, hogy csak öt helyről is már részint kiindult, részint rendeltetése helyére ért, részint útban van, és 24 óra, az utolsó rész pedig legfőlebb 48 óra alatt odaér 12,000 ember körülbelől. (Éljen.) Hanem kötelességemnek véltem, mielőtt a rám bízott munkálkodásban tovább eljárának, tájékozni a körülmények iránt magamat, s azért ma visszajöttem pár órára, és mély megütközéssel értesültem azokról, miket az előttem szóló követ felolvasott. — Mi a nádornak lemondását, s a miniszerelnök által proponált ministerium meg nem erősítését illeti, erről majd azután fogunk tanácskozni; most én hát csak arra szorítkozom, mire nézve az előttem szóló képviselő indítványt tett. Egyszerűn szólva tisztelt képviselőház, mert nem akarok dictiózni, gr. Lamberg Ferencznek miniszeri ellenjegyzés nélkül Magyarország hadseregének és fegyveres csapatjainak főparancsnokává kineveztetése röviden annyi, mint a magyar alkotmánynak eltörlése, és igen ügyes fogás arra, hogy a hadsereget, melyet ha más vezérek vezéreltek volna, már eddig egy pártütő sem tapodná az el-

árult szegény árva hazának földét; ügyes fogás, mondom, hogy a hadsereg, mely lelkesülve van a törvényesség s a haza iránti *hűség* érzetétől, a győzelem perczében állíttassék meg, midőn semmi árulással nem tudják megállítani; és kezére játszsák egy parancsnoknak, kit ministeri ellenjegyzés nélkül az alkotmány felforgatására neveztek ki! Ez a taktika, és mit akarnak vele elérni? A felolvasott irományban megvan: az ausztriai birodalomhoz tartozó magyar és egyéb tartományok egységét stb. Hát hol van megírva, hogy Magyarország valaha az ausztriai birodalomhoz tartozott? Továbbá ki van fejezve világosan, hogy az első Magyarország kormányzatát akarja semmivé tenni, a második Magyarországot kitörölni a létező nemzetek sorából. Tehát az előttem szóló képviselőnek indítványával egyetértve, rögtön — kérem a stylum most ne méltóztassanak scandalisálódni — feltettem egy határozatnak javaslatát, melyet kívánám, hogy a ház fogadná el s tenné közhírré nyomban, és addig egyebet ne csináljunk, míg e dolgot közhírré nem teszszük. Részemről csak annyit nyilatkoztatok ki, ha netalán a háznak többsége, sőt egyetértése nem követné, mert lehetetlen feltennem, hogy egy ember akadhatna, ki azon igen világos dolgot, miszerint Magyarországon a király semmi rendeletet ministeri ellenjegyzés nélkül netp adhat ki, kétségbevonná, részemről legalább kinyilatkoztatom, hogy én, mint a népnek egyik képviselője, ha valaki az ilyen módoni kormányzatot érvénytelennek nem nyilatkoztatná, magam részéről tenném meg a protestatiót Magyarország alkotmányának eltörlése ellen (éljen), mert érdemetlennek tartanám magamat a székre, melyen ülök, ha, mint nemzetnek képviselője azon péczben, melyben tudomásra jön, hogy Magyarország alkotmánya felforgattatik, isten és világ előtt fel nem szólalnék s meg nem mondanám a nemzetnek, hogy én egyik szegény, de hű képviselője a népnek azt mondom, hogy az ilyen királyi rendelet érvénytelen, hogy annak engedelmeskedni senki sem tartozik. (Helyes.) Tehát, ha méltóztatnak

megengedni, felolvasom alázatos javaslatomat. A határozat ily formán szólhatna:

A nemzeti képviselői a nemzethez és különösen az országban hadsereghez és mindennemű fegyveres csapatokhoz.

A f. évi pozsoni országgyűlésen alkotott III. t. cz. 3. §-ában ez foglaltatik:

„Ő felségének bármely rendeletei, parancsolatai, határozatai, kinevezései csak úgy érvényesek, ha a Budapesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.“

Ezt a király elfogadta, helyeselte s megerősítette, a törvénybe iktatott ezen szavakkal:

„Mi Első Ferdinánd isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik királya stb. stb a fenérintett törvényeket — és — az azokban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, hozzájuk királyi megegyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál forrva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeslettük és megerősítettük, biztosítván a hű Karokat és Kendeket a felől, hogy minden fenbeiktatott törvény cikkelyekben foglaltakat, mind mimagunk megtartjuk, mind pedig minden más híveink által megtartatjuk stb stb.“ Ferdinánd m. k. (királyi pecsét). Ellenjegyezve gróf Batthyány Lajos által.

Így szól a törvény, mely Magyarország kormányzatának törvényes Önállását és felelősségét biztosítja.

Ezen törvény szerint ő felségének a királynak minden oly rendelete, parancsa s kinevezése, mely a Budapesten székelő ministerek egyike által is aláírva nincs, érvénytelen, s az ily érvénytelen rendeletnek engedelmeskedni: törvény- és alkotmányértés.

A nemzetnek ő felsége által országgyűlésre egybehívott, és a nép által szabadon választott képviselői tehát megütközéssel tapasztalták, hogy ő felségének nevében Bécsből sept. 25-éről ministeri ellenjegyzés nélkül kelt s Magyarország népeizhez és a Magyarországon! hadsereghez intézett, nyomtatott nyilatkozványok adattak ki, melyek szerint: minden Magyarországon levő hadi seregek és akármily nemű felfegyverkezett csapatok gróf Lamberg Ferencz tábornagy főparancsnoksága alá rendeltetnek.

És mivel ezen állítólagos rendelet, Budapesten székelő magyar felelős minister által aláírva nincs: — az tehát az 1848: 8-ik sarkalatos törvény-cikk szerint merőben érvénytelen.

Mivel ő felsége, a királyi szavával szentesített ugyanazon 1848: 8-ik t. cz. szerint a végrehajtóhatalmat nem másképp, mint csak a törvények értelmében, független magyar ministerium által gyakorolhatja.

Mivel: ha ministeri ellenjegyzés nélkül kiadott rendeletek által kormányoztatnék az ország, s nem a felelős ministerium útján kinevezett főparancsnok kezeibe adatnék az országban hadsereg: ez annyit tenne, mint Magyarország önálló felelős kormányzatát megsemmisíteni, az ország alkotmányát felforgatni s a nemzet szabadságát elnyomni.

Annál fogva a nemzet képviselői, azon kötelességnél fogva, melylyel az ország alkotmányának megőrzésére kötelesek, ezennel a fentebb érintett s ministeri ellenjegyzés nélkül kelt állítólagos királyi rendeleteket, ha azok nem

koholt irományok is, törvényteleneknek, érvényteleneknek, és semmit érőknek nyilatkoztatják.

Gróf Lamberg Ferenciét a Magyarorazágbani hadseregek és akármily nemű fegyveres csapatok főparancsnokságától ezennel a törvény s alkotmány nevében eltiltják.

As országban minden hadseregnek s akármily nemű fegyveres csapatoknak, tábornokoknak, hadi és várparancsnokoknak, tiszteknek, és fegyveré vitéleknek a törvény nevében megparancsolják: hogy gróf Lamberg Ferencset főparancsnoknak elfogadni, őt annak nézni és tekinteni, s neki mint ilyennek engedelmeskedni ne merészljenek; hanem az ország törvényéhei és alkotmányához esküvel fogadott köteleességek szerint hívek maradjanak,

A nemzet képviselői a törvényre, s azt szentesítő királyi esküre támaszkodva, kinyilatkoztatják, hogy gróf Lamberg Ferencz, ha az országban hadsereg s akármily nemű fegyveres csapatok főparancsnokságát elfoglalni merészlené, s az országban hadsereg és fegyveres csapatok összesen és egyenként, ha őt főparancsnoknak elfogadni, s neki mint ilyennek engedelmeskedni merészelnének, az' alkotmány és nemzeti szabadság felforgatásának bűnébe esnek.

A nemzet képviselői kinyilatkoztatják, hogy mindazon akár polgári, akár katonai hatóság avagy hivatalnok, ki a fénérintett érvénytelen s alkotmányfelforgató állítólagos királyi rendelet sikeresítéséhez, vagy annak terjesztéséhez segédkezet nyújtana, magát az ország törvényes alkotmánya felforgatásának bűnében részesítené.

A nemzet képviselői kinyilatkoztatják, hogy valamint magokat az ország alkotmányának sértését, hallgatólag el nem tűrni köteleseknek érzik, agy az ország alkotmányának csonkítlan megőrzését az összes nemiét törvénytöréstől megvárják.

Ezen határozat a miniszterelnök és a képviselőháznak honvédelmi bizottságának által azonnal közhírré teendő, a legsebesebb úton, minden hatóságoknak, s különösen a pártütő és lázadó ellenség előtt álló vitéz hadseregnek és fegyveres csapatoknak megküldendő, melyeknek alkotmányhoz hűségétől és vitézségétől megvárják a nemzet képviselői, hogy e szegény elárult magyar hazát az azt megtámadott fegyveres ellenségtől, bátor győzelemmel, haladék nélkül megmentsék, s megtisztítsák; — s ezzel magokat a magyar haza és törvényes szabadság megmentőinek dicső nevére érdemesítsék.

A miniszterelnöknek s a honvédelmi bizottságának határozatilag meg hagyatják, hogy az ország védelmét s minden védelmi pontjait az alkotmány iránti hűségnek, biztosítsák.

Senki máskülönbén az alkotmány felforgatása bűnének súlya alatt cselekedni ne merészljen.

Kelt a képviselőháznak 1849. szeptember 27-én tartott törvényes ülésében. Pázmándy Dénes m. k., elnök. Záborszky Alajos m. k., jegyző.

(Mindnyájan felállván helyeikről, közegyetértéssel elfogadják.)

Elnök. Nem kíván senki szólani? (Nem.) Tehát Kosuth képviselő által indítványozott határozathoz a ház felállással hozzájárulását nyilvánítván, azt a ház végzésének ezennel kimondom.

Kossuth. Annyit adok még hozzá, hogy ezen határozatnak szétküldését a minisiterelnök és a ház honvédelmi bizottmánya nyomban eszközöljék. Nem tudom, jól vagyok-e értesítve, hogy a minisiterelnök nincs Pesten. Ebből tehát az következnek, hogy a honvédelmi bizottmány effectuálja a határozatot, és nyomassa ki. Bátor volnék még egy határozatot alázatosan indítványozni, a mi annyiból áll, hogy a biztosoknak kiküldetése iránt név szerint ne méltóztassék a ház határozni, hanem a honvédelmi bizottmányt úgy megbízni a biztosok kinevezésére, hogy a háznak akármelyik tagja, kit e végett felszólítand a bizottmány, a megbízást rögtön elfogadni kötelességének tartsa.

Elnök. A határozat elfogadtatván a ház által, Kossuth képviselőtársunk második indítványára nézve felszólítom a házat, nyilatkozzék arra nézve, hogy ezen határozatnak végrehajtása a minisiterelnökre és a ház által kinevezett honvédelmi bizottmányra levén bízva, miután a minisiterelnök nincsen jelen, tehát a honvédelmi bizottmány rögtön intézkedjék. A kik ezt elfogadják, álljanak fel. (Mindnyájan.) Tehát hogy a hadsereg közé ki vigye meg ezen határozatot, arra nézve Kossuth indítványa az volt, hogy a hat tagból álló honvédelmi választmányra levén a végrehajtás bízva, mondassék ki, hogy azok menjenek el, kiket meg fog bízni a választmány. (Elfogadjuk.) Ha nincs senkinek ez ellen észrevétele, tehát végzéseképen kimondom. Van-e még valami tárgya a mai ülésnek? (Nincs.)

Kossuth. Tárgya ugyan volna. Nevezetesen bátor volnék kérdezni, hogy hivatalosan a ház előtt fekszik-e a nádornak lemondása?

Elnök. A csak a tanácskozmányban olvastatott fel. A minisiterelnök visszakérvén az iratokat, nála vannak. Tehát ha holnap az ülés megnyittatik előbb, mintsem a minisiterelnök visszatér, az iratokat a ház elébe nem lehet terjeszteni. Egyébiránt ma a tanácskozmánynak az volt határozata, hogy holnap 10 órakor jöjjünk össze, és ha a minis-

terelnök addig megjön, nyílt ülés lesz, mert lesz tárgy, ha pedig nem jön meg, akkor a ház tanácskozmányba fog összeülni, és ha más tárgy adná elő magát, melyre nézve a háznak bizottmánya szükségesnek tartaná a nyílt ülésben hozandó határozatot, akkor nyílt üléssé változik át, ebben történt a megállapodás.

Kossuth. Azt akarom mondani, hogy ha előttünk feküdnék a lemondás, minthogy igen fontos dolog, mihamarább kívánnék intézkedni. De megvallom, mindenek felett szükségesnek tartom azt, hogy az annyi bajjal, gondal és áldozattal özszeteremtett lelkes magyar hadsereg ne engedessék áldozatul semmi ármánynak. És azért a határozatnak végrehajtását legszükségesebbnek tartom. Azért voltam egyike azoknak, kik ma az ülés megtartását kívánták. Egyebet nem kívánok előterjeszteni.

Elnök. Az ülésnek ma vége van — a holnapi ülésnek órája ki fog függesztetni. — Az ülés eloslott.

LXV-ik ülés az alsóházban

sept. 28.-án

Az elnök szólni akar. Balogh J. engedelmet kér a szólásra, s előadja, hogy, mint beszélük, Budáról a koronát elrabolták, és az most sárgafekete kezekben van.

Egy idegen. Ágyúkat is akartak Budáról elvinni, de mi nem hagytuk, mert nem tudjuk, hogy engedjük-e elvinni, vagy nem.

Elnök. Ha idegen avatkozik a dologba, úgy az ülést azonnal eloslatom. A tanácskozmány nem helyesli a népösztút. A miniszterelnök távollétében a hadi választmány ruháztatik fel a végrehajtó hatalommal. (Ez felállás által elfogadtatik.) Ezen választmány fog intézkedni a korona és ágyuk iránt is.

K u b i n y i F. jelenti, miszerint Ürményi koronaórt meg-

kérdezték, hogy a korona helyén van-e; ő igennel felelt és d. u. 5 órakor a koronát megmutatni ígérte.

Elnök. A ház mindezt a választmányra bízta.

Ezzel az ülés eloszlott.

XIX-ik ülés a felsőházban

sept. 28-án.

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök a képviselőknek b. Lamberg kinevezése iránti határozatát bemutatván s felolvastatván, ennek tárgyalása id. Pázmándy D. indítványára közakarattal azonnal tartandó titkos ülésre tetett át.

LXVI-ik ülés az alsóházban

sept. 29-én,

A honvédelmi bizottmány d. u. 1 óránál előbb meg nem jelenhetvén, az ülés 1 órakor kezdődött. Az elnök jelenté, hogy a felsőház az erdélyi törvényjavaslatot két kis módosítással elfogadá; jelenté továbbá, hogy a Pozsony városi honvédelmi egyesület küldöttséget küldött hozzá, mely meghozá a népgyűlés azon határozatát, miszerint a háznak bizalom szavaztatik, s egyszersmind kéretik, hogy hazánk nehéz körülményeiben a ház e város iránt is tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Kossuth. Óhajtandó, hogy Pozsony város példáját a honvédelmi egyesület alakításában, s az alkotmányhozi ragaszkodásában honunk többi városai is kövessék. E város biztosságáról gondoskodni kell. A miniszerelnöktől 2 ágyút kértek, a választmány ezenkívül küldött még négyet A honvédelmi választmány teendője igen sok levén, jó volna tagjait szaporítani. — A tegnapi szerencsétlen eseményre bocsásson ki a ház nyilatkozatot, mely a királynak megküldessék, s melyben a ház ezen esemény feletti roszalását jelentse ki; jelentse ki, hogy ily következése van, ha fen a törvény nem tiszteltetik, s hogy ő felsége ne engedje nevét

törvénytelenlégek elkövetésére használatni. Pest városa pedig tartson ez esemény felett szigora vizsgálatot. Az efféle föllépéseknek elejét kell venni; tegnap Pestről 2,000 nemzetőrnek kellett volna táborba menni, de ez esemény következtében itthon maradtak, azt mondván, hogy családjukat ótalmazni kell. — Mi a honvédelmi bizottmány szaporítását illeti, csatlakozzanak ahhoz az álladalmi titkárok.

Iryni. A tegnapi eseményt szinte nem helyeselheti! hanem a dologban csak formahibát lát; Lamberg megértemelte a halált, de ilyesmit nem az utcán kellett volna elkövetni, hanem forma szerint elítélni. Nem tartja helyesnek, hogy e részben a parlament intézkedjék, s felszólítsa Pest városa hatóságát, hogy vizsgálat történjék.

Kossuth indítványa elfogadtatik.

Kossuth. Főfeladat a honvédelmi erő szaporítása és a fővárosnak nyugodt hangulatban való tartása. Rendelkezéseink a tábori eseményektől függnnek; azért senki se adjon hitelt a keringő híreknek. Minden órában jó tudósítás a táborból; ha valami fontos történik mindjárt tartunk ülést e szerint az ülések idejét nem lehet bizonyosan meghatározni, hanem vigyázzanak rá a képviselő urak, mikor tartatik ülés. A fegyverek s löszerek kormányzatával Lanner őrnagy bízott meg. Jelenleg 20,000 puska, és 4000 puskaanyag van készen; ezeket csak össze kell rakni.

Nyáry jelentette, miszerint a forradalmi csarnokba gyűlés volt hirdetve, azért, hogy a táborba menjenek, és a sárgafekete generáloktól számot kérjenek, kik Jellachich ellen nem akarnak harcolni. Az ifjúság becsületére legyen mondva, igen kevesen jelentek meg. Szóló felvilágosítá őket, monda, hogy senkit se gyanúsítsanak, hogy őket ily küldetéssel senki sem bízta meg; hogy ha minden ember kormányozni akar, megszűnik a rend és tág kapu nyittatik az ármanynak. Ha ezen fiatal emberek oly nagy tüzet éreznek magokban, Boroztassák be magokat az önkénytesek közé, (Tetszés.)

B a l o g h J. rágalomnak nyilvánítja a „Pesther Zeitung“ azon kitételét, hogy ő szólította volna fel az embereket Lamberg elfogatására.

Ezzel az ülés eloszlott.

XX-ik ülés a felsőházban

sept 29-én.

A jegyzőkönyv hitelesítése után olvastatik a képviselőháznak mai napon hozott s átküldött határozata, melyben gr. Lamberg Ferencz tábornagynak történt meggyilkoltatása felett a képviselőház őszinte sajnálkozását s roszzsalását, egyszersmind a tényt elkövetők feletti vizsgálat megrendelését kijelenti, s ezt a miniszerelnök által ő felségének feljelenteni kívánja. — A felsőház tagjai a képviselőház e részbeni határozatát magokévá tették.

LXVII-ik ülés az alsóházban

sept 30-án.

Elnök. Előre is kinyilatkoztatom a ház előtt, hogy jelenleg Pesten sem valami bizonyos állandó kormány, sem pedig ministerium nem levén, jelen állomásnál fogva azokat, melyek tudomásomra estek, csak annyiban fogom közölni, a mennyiben szükségesnek tartom. Értesíthetem a házat, hogy tegnap délelőtti $\frac{1}{4}$ 11-kor Jeliaóhich Fehérvárról egész erejével lerohanván, legelső sorba állította legjobb és legbátrabb fegyvereseit, és így jobb szárnyunkat legnagyobb erővel, táborunk közepét kisebbel, balszárnyunkat pedig legkisebbel, de mindenesetre egész erejével megtámadta. Elsőben, a mennyire értesülve vagyok a borsodi őrseregnek 2 százada lévén megrohanáshoz közel, az visszavonult, azonban összeszedvén magát az egész zászlóalj, szuronyrohammal előrement, és az ellenséget hátravonulásra kényszerítette (éljenek), majd azután Jellachich összeszedvén német lovasságát, nagy tömegben neki vitte támadásra felállított gyalogságunknak, lovasságunk nem messze levén onnan, készen várta a csatát, s honvédi tüzeink, kik a völgyben

állottak, egy dombra sietve felugratván, a legrémítőbb tűzzel fogadták, annyira, hogy a vasasok nemcsak hogy ki nem vihették az atakot, hanem huszárainknak nem is maradt idejük arra, hogy velök harcoljanak; minek következtében a tüzelés után amazok a legnagyobb zavarba jövén, minden rend nélkül visszaszaladtak. És így reggeli 11 órától esti 6 óráig, kevés szünettel, csaknem folytonosan új és új megtámadásokat vertek vissza seregeink a legnagyobb bátorsággal és elszántsággal (éljenek); értesítve vagyok különösen arról, hogy Móga vezérőrnagy a legnagyobb eszélyességgel és a legnagyobb elszántsággal, és mellette hideg megfontolással tett a csataterén minden oly intézkedéseket, melyeket csak szükségesnek tartott, és melyeket kívánt siker is koronázott. (Éljen.) Úgy szintén minden tiszték, valamint a német tüzérek is, kik ugyanazon ezredbe valók, melynek egy része az ellenségénél van, a legnagyobb elhatározottságot mutatták. (Éljenek.) így folyván le a tegnapi nap, esti 6 órakor csaknem egészen elhallgatott az ágyúzás, és az ellenség visszavonulóban volt; azonban ő nem vonult vissza erejével a centrum felé, hanem jobb felé húzódott. Ekkor tanácsot tartván seregeink vezérei a biztosokkal együtt, attól tartottak, hogy az ellenség Csákvár, Bia, és Bicske felé seregeinket netalán túlszárnyalhatná, s ekként Budát más oldalról megrohanhatná; tehát elhatározták, hogy Mártonvásárra fognak visszanyomulni, azért leginkább, mert először a fővárost féltették egy Handstreichtól, másodszer azért, mert állásunk még jobb, mint ott volt, de harmadszer azért is, mert azon hír terjedt el némi foglyok által, hogy a horvátok ügyesek levén az éjjeli megrohanásban, őket megrohanhatják; tehát Mártonvásárra parancsoltatott a hátrálás, mely jó rendben megtörtént, kivéven az utósó csapatot, hol az éjjeli sötétség miatt, midőn egy osztály lovasság a gyalogságra bukkant, azt mint ellenséget fogadta; azonban ez is kiegyenlítettet, s a visszavonulás a legnagyobb rendben megtörtént, itt ki levén mindenki a maga helyére rendelve,

éjfél után a maga helyét kiki elfoglalta. — Jelenthetem még azt is, hogy alulról, mind Földvárról, mind más vidékekről azon erő, melyeket összepontosítani lehetett, nem érkeztek ugyan a csataterre, de tudósításaink vannak arról, hogy okvetetlen megérkeznek s a mai napon történendő csatában részt fognak vehetni, és így új erőt adhatnak seregeinknek. Szomorú hírképen csak azt mondhatom, hogy Ivánka őrnagy vigyázatlanságból, vagy inkább az ellenségnek alávalósága által elfogatott, elfogatott pedig akképen, hogy ő legvittebben harczolva, az ellenségnek előtte álló colonjait a mocsáros völgybe szorította annyira, miként azt lehetett gondolni, hogy azon osztály fegyverét fogja letenni, és magát megadja; ekkor a roham közben az ellenség egy zászlóaljából kiállott egy tiszt, és fehér kendővel jelt adott, — mi a katonáknál békének vagy megadásnak a jele; — elég az hozzá, hogy Ivánka odament és beszélt a tiszttel egy pár szót; Ivánka visszajött; és kezdte újra rendezni az ostromot, ekkor ismét egy másik tiszt jött ki fehér kendővel, Ivánka ismét odament, s oly vigyázatlan volt, hogy azon középponton, mely a két ellenség között ki volt jelezve tulment, s a tisztnek intésére néhány legény az ellenség sorából kiugrott, s Ivánkát körülfozták; magokkal vitték, s az egész sereg elrohant zászlóaljával együtt minden rend nélkül; üzőbevenni őket nem lehetett, mert közel hozzájuk egy nagyobb erő volt felállítva, melyhez csatlakoztak. Ezt tehát mint szomorú hírt mondhatom, mely részint vigyázatlanságnak, részint minden tekintetben árulásnak következménye. — Az éjjel azon választmánynak két tagjával, kik még a városban jelen vannak, a városháznál összeültünk, s a következő intézkedéseket tettük. Elsőben a város beibekéjére mind azt, a mi tehetségünkben áll, megtettük; a nemzetőrséget lábraállítottuk; Buda várának megőrzésére nézve is tettünk rendelkezéseket; másrésről küldöttünk nemzetőrségi huszárcsapatot Bia felé, valamint gyalogságot is, nehogy az ellenségnek valami kis csapata erre té-

védvén, reménytelenül valami zavart csináljon a városban. Azonban azt gondolom, semmi sem történt, mert ha ellenséget vettek volna észre, bizonyosan visszajöttek, vagy tudomásunkra adták volna; ezen oldalról tehát veszély nem fenyeget. — Egyébiránt tegnap 10 óratájban megérkezvén 450 legényből álló sárosi és hevesi önkénytesek, ezekhez még hozzá rendeltük a német légiót, továbbá a Prinz-Preussen-ezredből 80 legényt, azután a Hunyadilovasokból egy részt, és a Zrinyicsapatokból hasonlóképen egy részt, és így összesen mintegy 8—900 embert. Éjjel levén azonban az idő, miután ennek rögtöni elintézését szükségesnek tartottuk, ezen csapatoknak összehívására valami különös nagy allarmot rendelni nem lehetett, következésképpen csak annyiban szedettek össze, a menyiben az éjnek ideje megengedte. Ezen csapatoknak vezérőrnagyságát magára vállalta Szász őrnagy úr, a kit én mindenestre becsületes, bátor és komoly elszánt embernek találtam, ő a legnagyobb szívességgel fogadta el a vezérséget. Ők tehát azonnal megindultak és éjjeli 2 óra tájban a hídhöz voltak parancsolva hogy el fognak menni Ercsibe, onnan pedig hova küldettek? azt a ház előtt kitárni nem szükséges. A papiroson tehát 8—900 embert kik elmentek összeszámláltunk, de azt gondolom 6—700-an bizonyosan elküldettek. Ennyit a csatatérről. — Egyébiránt jelenthetem még a háznak, miként minden tudósítások összevágának abban, hogy itt nem annyira katonai erőre van már szükség, mint inkább tömegekre; következésképpen azt akarom csak a háznak kijelenteni, miként azon néhány tagból álló választmány véleménye szerint szükséges, hogy ezen tömegekbe minél több ember vonuljon mindenfelől mindennemű fegyverrel, a mit az isten az embernek adott, vonuljon Budára, s minél hamarabb induljon Pestről, hogy hova? azt Budán a zárt parancsban meg fogja találni. Ez a választmányának véleménye. A mi a táborból érkezett, minden egybevágó hírek után azt mondhatjuk, miként az ellenségnek annyira meg van törve

bátorsága, hogy arról is kaptam tudósítást, bár nem egészen hiteleset, de hihetőt, hogy midőn Jellachich csatarendbe állította embereit, mikor látta, hogy emberei nem voltak elegendőképen a harcra lelkesedve, a hátalsó kolonnái a maga embereit csapattúzzel folytonosan lödöztette, nem golyóval, hanem csak a nélkül, á mint ez szokás olyankor, midőn a vezér nem igen bízik az első csapatokban, azért, hogy ezek két tűz közé szorulván kétségbeesés közt kénytelenek legyenek harcolni. Ha ennyire ment a dolog, nincs egyébre szükség, mint tömegekre, mert ezen kis és vitéz sereg mindig visszaveri ugyan az ellenséget, de ha nem lesznek tömegek, akkor az ellenség nagyobb seregét jobbra balra szétosztja, a kisebb seregekkel mindig védelmi állapotba kell magát helyezni, s így soha támadólag nem működhetik. Tehát ez azon teendő, a mi iránt intézkedni kell. Azt gondolom, Pesten igen sok ember van jelen, a kik ezt előmozdíthatják. Már a követek közül is jelentkeztek többen Pálffy vezérlete alatt. Most is, hogy a terembe jöttem, 150 ember érkezett. De ezenkívül van itt még sok ember, ki e napokban úgy sem tehet a hazának sok szolgálatot. T^hát a választmány nézete az, hogy Pesten rögtön népgyűlés rendeltessék, hol minden ember fel fog szólíttatni, hogy a ki kezét lábát bírja, a fegyvernek minden nemével gyülekezzen össze, valamelyik piaczon, és legyen készen az indulásra, hogy hova menjenek? azt a ház előtt nem mondhatom meg, hanem meg fogja ezt tudni az elinduló tömeg azon vezértől, ki alkalmasint Földváry lesz, vagy ha ő nem, helyette más, a ki zárt parancscsal fog a hídon átmenni, fogja a tömeggel tudatni rendeltetésének helyét.

Csak arra kérem a ház tagjait, hogy így állván a dolog, míg jobbra vagy balra el nem dől, az üléskedést nem tartom szükségesnek, hanem á követek közül, kik el nem mehetnek, méltóztassanak együtt lenni, kik pedig elmehetnek, jó szolgálatot tesznek; a mennyire lehet, rendes katonaságot is rendeltünk melléjük, ott tudára van adva a ve-

zérőrnagynak, az is fog melléjek katonát adni, hogy magokat veszélynek ki ne tegyék, de délután 2 óráig mindenestre el kell menniük. Az ülésekre nézve, ha az ütközet ránk nézve szerencsésen üt ki — mit a tegnapi eredmények után, ha oly tömegeket lehet oda felvinni, okvetlen siker fog koszorúzni mind a tiszteknek, mind pedig a biztosoknak és futároknak egyhangú jelentések szerint, — akkor az országgyűlés azon órákban és napokban, a mikor a bizottmány, vagy a Bécsből visszatérő miniszterelnök szükségesnek tartja, rögtön össze fog hívatni. Azon nem várt esetben ha itt elvesztenénk az ütközetet, azt fogom tenni, mit a körülmények javasolnak, kik itt leszünk, össze fogunk jöni, mert a nélkül, hogy mindent meg ne próbáljunk, Pestet elhagyni nem fogjuk. Ha elhagyta a nádor, elhagyták többen, én elhagyni nem fogom addig, míg csak nem látom, hogy jelenlétem már semmit sem használ (éljen), s azt gondolom, ezzel nem a magam, hanem az egész ház nézetét mondom ki. Most tehát semmi egyéb nincs, mint szétmenni, lelkesíteni mindenkit, s összegyűjteni a sereget. Hová fognak menni, megtudják, ha általmennek Budára.

Deák F. az elnöknek azon előterjesztését, hogy ez a képviselőtest most végkép el ne oszoljék, annyira szükségesnek látom, hogy én azt még egy rendelkezéssel szeretném megtoldani. Azt hiszem, hogy akármily csekély számú legyen is a ház, csak existáljon, jobb lesz, mintha absolute elmosódik, vagy bevégzi üléseit és szétmegy. Törvények felett tanácskozni úgy sem fog, hanem a miniszterelnök nincs itthon, a végrehajtóhatalom tetteges gyakorlásával egy bizottmány van megbízva, azt hiszem, a bizottmánynak is nagy segítségére leend, ha ezen testületnek akármilyen része itt marad, hogy arra mindig számítani lehet. Legyen az akármilyen csekély számú, csak legyen, mert az egy törvényes tekintély, mely minden egyes esetek fölött, mikor a bizottmány kívánja, intézkedhessek. S azt gondolnám, kik itt maradnak, ne várják azt, hogy az elnök vagy bizottmány hívja össze

őket, hanem mindennap reggel és délután is bizonyos órában jelenjenek meg itt, s ha csak a bizottmánytól izenetet nem kapnak, hogy a bizottmány semmit sem akar velök közölni, tartózkodjanak együtt. Ez szükséges, mert sokszor a bizottmány a felelősség könnyítése végett is kívánhat velök valamit közölni; de az is meglehet, hogy az itt maradtak közül egyes tagokat ide vagy oda kivan küldeni, vagy valamire felhasználni. Kik tehát most el nem igennek, tartózkodjanak necsak Pesten, hanem mindig jelenjenek is meg itt, ez azon hely, hol a bizottmány őket mindennap meg fogja találni bizonyos órákban, ha pedig rendkívüli időben akarja összehívni, tegyünk oly rendelkezést, hogy megtaláljanak bennünket.

Elnök. Lehetne talán azt mondani, délelőtt 10 órakor, délután 5 órakor. (Helyes.)

LXVIII-ik ülés az alsóházban

oct. 1-én.

Elnök. Jelentem, hogy a tegnapi jegyzőkönyv nem készülhetett el.

Mi a csatatérről vett híreket illeti: mindazok, melyeket közelebbi ülésben előterjesztettem az ellenség visszaveréséről, tökéletesen állanak hiteles kútforrásokból vett tudósítások szerint.

Lehet mondani, hogy az ellenség, bár számra sokkal nagyobb, de morális ereje azt lehet mondani, semmi.

Embereink, katonáink minden kivétel nélkül, a vezértől kezdve lefelé a legutolsó közlegényig el vannak határozva: (és ez nem pusztán szó, hanem méltóztassanak úgy venni, mint bevégzett tény) vagy a csatatéren hullani el, vagy pedig győzni. (Éljenek.)

Móga vezéraltábornagy úrnak tegnap körülményesebben érkezett jelentésének, mind magyar, mind német nyelven kinyomatásáról a választmány rögtön intézkedett Ezen jelentés fel fog olvastatni a ház előtt

Egyébként ezen jelentés következtében a választmány

nevében még némely előadandóim lesznek, miket azon jelentés felolvasása után fogok röviden néhány szóval a ház elébe terjeszteni.

L u d v i g h olvassa Móga vezértűbornagy úrnak a minis-
terelnök úrhoz intézett jelentését.'

„A mint már méltóságodnak jelentettem, parancsnokságom alatt levő táborommal Velence melletti Sukoró helységénél vettem állomást, hol is az ellenséget vártam, egyszersmind Falka helységét egy lovas osztálylyal, és Seregélyes tájékát a tartalék dandárság által tartottam figyelemben. As ellenség ma reggel fél tíz órakor jobb szárnyamat öt zászlóaljjal és egy ágyú-
üteggel élénken megtámadta; én ellenébe a tolnai nemzetőrséget, Vasa- és Ernestezredbeli zászlóaljat, egy részét Ivánka őrnagy önkényteseinek és a Miklóshuszárokból egy osztályt állítottam. Az ütközet három óra folyásán tol tartott, és az ellenség mindenütt visszaveretett A csata alatt déli 12 órakor a csapatnak bal szárnya az ellenség közepét több ágyúkkal és egy röp-
pentyűteggel élénken lövöldözte.

Az ellenség lovassága, és a gyalogságnak számos rohamcsapatjai elkészültek állásunk megtámadására. Egy nagyon jól célzott tüzelése három ágyútelepünknek felelt az ellenség ágyazásának. A tűz két óráig tartott, mi-
alatt a jobb szárny az ellenséget az ütközetben harcziasan visszaverte, ágya-
ink az ellenség derekának ágyú tüzelését hallgatásra kényteték. Ezután az el-
lenség több sorai készültek az előre küldött csatározói által a támadást sere-
günk derekára intézni, azonban ellene küldettek gr. Lázár 1-ső honvédi
zászlóalj őrnagyának térkutatói (tirailleurs), kik tüzelésök által az ellenséget
győztesen visszanyomták, minek következtében a felállított sorok a tüzérség-
nek igen célirányos tüzelése folytán magokat visszavonták.

Ezen ütközetben alkalmuk volt magokat kitüntetni, Perczel őrnagy ve-
zérlete alatt álló tolnai nemzetőrségnek, egyszersmind a Vasa ezredének és
Ivánka őrnagy serege egy részének. — A derékban az 1-ső honvédzászlóalj,
és a borsodi önkénytesek; úgyszinte dicséretes megösmcrést érdemelnek
mindannyi tüzéreink.

Seregünk azon része is, mely az ütközetben részt nem vett, az ütközet-
hez a legjobb akaratot és legnagyobb bátorságot tanúsítja, — és az ellenség
ágyútüzelései daczára, mely a második sort is érte, tántoríthatlanul s félelem
nélkül állott.

El nem hallgathatom erélyes és tevékeny működését a sor parancsno-
kainak, névszeriut Holcsa vezérőrnagynak, és Milbock a Vasa ezredesének,
Kissnek a hannoverai-huszárok ezredesének, ki a legnagyobb ágyútüzelés al-
kalmával szüntelen oldalam mellett és kíséretemben volt, és a jobb szárny
bátorságát élénkíté.

A tábori karom vezére Rolmann 52 ik ezredbeli százados előrelátó és
felette czélszerű intézkedései, tovább karségédem Anakker őrnagy fárada-
lmaik által magokat kitüntették.

A pesti nemzetőrsereg részéről mint sebes lovagok, mellém rendelt
arak közül b, Luzsinszky Ottó, gr. Andrassy Gyula, gr. Almássy és többen,
parancsaimnak köröztetése által az ütközet alatt magokat érdemessé tették,
agy gr. Szapáry Antal is minden csatánál jelenvolt, és magát szorgalma
által czélszerűen használtatta.

Az ellenség veszteségét bizonyosan meg nem határozhatom, de mégis legalább 400-ra meheha halottak és sebesültek száma; részünkről a mostanig vett beadványok szerint hét halott, 37 sebesült egység, és öt agyonlőtt ló van.

Ámbár seregünkkel teljes győzelmet vívott ki, minthogy magát első állásában megtartotta, mégis; katonai nézetből ezen ütközetnek eredménye csekély; ellenben annál több erkölcsi hatást tett az új csapatra, a menyiben helyét első megütközés alkalmával diadalmasan meg tudta tartani. — Móga s. k. altábornagy.“

Elnök. Így állván a dolgok, tisztelt ház! a bizottmány azt határozta, hogy a ház által a seregnek általánosan méltányoló elismerés mondassék ki. (Közhelyeslés.) Különösen pedig vonatkozzék ezen méltányoló elismerés azon egyénekre, kik részint ezen jelentés, részint a táborból vett más tudósítások szerint magokat személyes bátorság, vitézség és hazafiúság által kitüntették. (Éljenek.) Ezek között különösen szükségesnek véli a választmány, hogy Móga vezér úrnak a ház által a méltányos elismerés vitéz vezérletéért kijelentetvén, mellette mondassék ki az, mit a ház, gondolom, 7 vagy 8 nappal ezelőtt határozott, hogy mindazon hadseregben szolgáló honfiak, különösen a vezérek, és így ő is, ki jelenleg a hadat vezérli, ha azt a nemzetnek szerencsésen és vitézül bevégezni sikerül, nemcsak a nemzetnek hálás elismerését vonandja maga után, hanem ezen kívül kétségtelenül a nemzethez illő anyagi jutalommal is fog jutalmaztatni. (Elfogadják, mindnyájan felállnak.)

Megemlítendőnek véli a választmány azt is, hogy Kolmann százados úrnak, ki az egész csatarendet (ordre de bataille) készítette, és a legnagyobb erélylyel járt el már Kiss vezérlete alatt álló dunai táborban is, és jelenleg is mind ügyességét, mind fáradhatlan buzgóságát tüntette ki, a ház hálás elismerését mondja ki. (Közhelyeslés.) És ezentúl az intézkedés előléptetése iránt megtörténvén, miután a táborban folytonos fáradsága van, ezen áttétele neki az altáborból ide több költségekkel jár, a ház által részére 500 darab arany jutalom adassék költségfedezésre. (Közhelyeslés. Éljen!)

Ezen elvet s eljárást, azt gondolom, a háznak jöven-

dőre nézve is a múltkor hozott határozatnál fogva követni kell, hogy azon férfiakat, kik magokat a csatatéren elhatározott vitézséggel kitüntették, nemcsak szóval, hanem tettekkel is meg kell jutalmazni. (Helyeslés.)

Mindez egyszersmind proclamatíoull fog szolgálni a hadsereghez. Ha ezenkívül még más buzdító proclamatíót foga ház határozni, a választmány igen szívesen veendi. Addig is mindaz, mit előadtam, szerkezetbe foglalva fel fog olvastatni a ház előtt és ha méltóztatnak elfogadni, rögtön kinyomatván, leküldetik a táborba, és ott mind Móga vezér úrnak, mind Kolmann százados úrnak, tudtul fog adatni.

Egyébiránt addig is, míg ez megtörténik, szükségesnek tartom részemről, először: miután a választmány kevés tagjai lehetetlen hogy a folytonos munkát meggyőzzék, Mézsaáros Lázár hadügyminister, ki az aldunai táborból visszaérkezett, mint a ki különben is ministeri állásban van még most, a ház határozatánál fogva adassék azon választmányhoz (helyes); másodsor, hogy az ezen dolgok vezetésében eddig is sikeresen működött. Szemere Bertalan urat is méltóztatssanak ezen választmányhoz rendelni. (Helyes.)

Ha mindazokhoz, miket előadtam, és különösen azon proclamatíóhoz vagy inkább határozathoz, felolvastatása után, a ház hozzájárul, akkor felhívom a házat arra, hogy felállással méltóztatssék akaratát kijelenteni. — Először azonban ezen határozat szerkezetbe foglalva fog olvastatni a ház előtt. Ludvigh olvassa azon határozatot:

Határozata a nemzet képviselőinek a folyó évi september 29-én kivívott győzelem iránt.

A képviselők háza örömmel és meglelégedéssel értesült azon diadalról, melylyel seregeink sept. 29-én Jellachich ellenséges táborát visszaverték.

Örömmel értesült azon vitéz magatartásról, mely általában az egész tábort lelkesítette, s hálát mond annak a haza nevében, és azoknak, kiket a fővezér különös kitüntetésre méltóknak tartott, milyenek az egyes hadcsapatok közül az 1-ső honvédzászlóalj, a borsodi, a tolnai önkénytesek, Perczel Miklós őrnagy vezérlete alatt, Vasa ezredének és Ivánka őrnagy csapatának egy része és összes tüzeink.

Egyesek közül Holtsche vezérőrnagy, Mühlbeck és Kiss ezredesek, Anacker őrnagy s táborkari segéd, gróf Lázár őrnagy és Makk tüzéri főhad-

nagy; továbbá b. Luzsinszky Ottó, gr. Andrássy Gyula, gr. Almássy Dénes, gr. Szapáry Antal, kik mindnyájan vezérlék, és buzgón élénkíték a hadnak bátorságát.

Elhatározza egyszersmind a képviselők háza különös köszönetét Kolmann tábornoki vezérnek, ki előrelátó és kiszámított intézkedései által mind itt, mind a bánáti hadviselésben jeles érdemeket szerzett magának, és mint-hogy áttétele nem járt anyagi áldozathozatal nélkül, annak némi pótlékaul részére 500 darab arany kifizetetni rendeltetik.

Elhatározza a képviselők háza végre, és főképen köszönetét Móga altábornagy és fővezérnek s a mint egyrésztől mind ügyességében, mind hazafiúi akaratában bizodalmit fejezi ki, hogy a hazát s a nemzetet ez igazságatlan és nemtelen háborútól megmenti, czélszerűen alkalmazván azon hazafiúi erőt, melyet a haza rendelkezésére bocsátott, úgy másrésztől várja és óhajtja az alkalmat, hogy a nevezett altábornagy és fővezérnek kivívandó diadalát akképen jutalmaztassa meg, hogy neki az kedves, és a nemzethez, mely azt el fogja határozni, méltó legyen.

Büszke a képviselők háza az összes katonaság elhatározott vitézségére. És megvárja a nemzet nevében, hogy vezérei és tisztjei iránt bizalommal, és szoros engedelmisséggel fog viseltetni. A katonának hazaszeretet, bátorság és a fegyelem fentartása legszorosabb kötelessége.

Kelt Budapesten, a képviselőháznak 1848. évi october 1. napján tartott üléséből. Pázmándy Dénes m.k. a képviselőház elnöke. Ludvig János m.k. a képviselőház jegyzője.

Elnök. Arra hívom fel a házat, mindezen intézkedéseket méltóztatnak-e elfogadni. (Mindnyájan felállnak.)

E szerint a határozat kinyomatván, estére bizonyosan a táborban leend. Azon követ urakat, kik magokat szivesen ajánlják arra, hogy ezen határozatot el fogják vinni a táborba, felkérem, méltóztassanak a választmányban a város házánál megjelenni.

Egyébiránt, hogy ez Móga vezér úrnak tudtul adassék, és más részről, hogy némely strategicus állásokról, melyeket itt a centrumban kell tenni, intézkedés történjék: szükségesnek vélte a választmány, hogy mindjárt ma reggel Nyáry Pál a táborba kimenjen, és ezeken kívül arról is tegyen intézkedést, hogy a tábor élelmi szerekkel az eddiginél jobban elláttassék.

Ezentúl jelentem a háznak azt is, hogy ez ülést jelenleg igen sokára nem húzhatjuk, legfőlebb is még fél órára, mert azon idő alatt is, hogy az ülés foly, sok munkát mulasztottunk el.

Minő stratégiai intézkedéseket tett a választmány, azt nyilvánosság elébe hozni czélszerűnek nem látom. (Nem szükség!)

Még azt akarom a háznak jelenteni, miszerint annyival inkább óhajtom, hogy az ülés rövid ideig tartson, mert magam is a vezérekkel értekezés végett el fogok menni a táborba.

Ezen ülésben még Pálffy alelnök, ki a táborban volt, fogja értesíteni a házat a csatáról. Ezentúl Mészáros L. hadügyminister úrnak lesz némi előterjesztése. Ezen kívül, ha nincs valami sürgetős, igen kérem a házat, ne méltóztassanak más tárgyakra kitérni.

A visszavonulás után eleinte az igen nagy eső, mely lehet mondani, felhőszakadás volt, eltikkasztá néhány órára seregünket; azonban reggel nemcsak csatarendben, de egyszer mind nagyobb elhatározottsággal állottak; különben erejük naponként, sőt óránként szaporodik, a választmány intézkedései által (köztetszés) Ivánka őrnagy, a ki oselszövénnyel fogatott el, Jellachich elébe vitetett, kivel több ideig beszélt, eleresztetett azért, hogy neki néhány napi fegyvernyugvás eszközöltessék ki; egyébiránt maga elismerte Jellachich azt, hogy seregeink vitézsége, bátorsága s elhatározottsága olyan, hogy seregei legnagyobb számát véve, vele semmi esetben vitézség, bátorság s elhatározottságra nézve nem vetélkedhetik, s a tegnapelőtti csata rá nézve történt rász kimenetelét ennek tulajdonítva, maga elismerte. Ez megtörténvén, a mint értesülve vagyok, ott fegyvernyugvás is köttetett, azonban ezen fegyvernyugvás a biztosok beleegyezésével történt, hogy meddig fog tartani ezen fegyvernyugvás, azt a ház előtt kinyilatkoztatni jelenleg nem tartom szükségesnek. Egyébiránt ebbe a kormánybiztosok beleegyezvén, ha mi nem is tartottuk volna czélszerűnek, de bizonyosan oly okoknak kellett előfordulni, melyek következtében magok a kormánybiztosok, s a ház által kiküldöttek beegyezésével történvén, reánk nézve káros semmieset-

re nem lehet. Ezek lévén előterjesztéseim, most Pálffy alelnök kíván még némelyeket a csatáról a ház előtt jelenteni.

Pálffy J. Uraim! ezelőtt néhány nappal, megvallom nagyon vérző kebellem éltem azon perczeket le, melyektől magamat megfosztanom nem lehetett, s én elcsüggedtem hazám jövője fölött. Lementem a táborba, részt vettem az ütközetben, végig ott voltam, s két dologról győződtem meg. Én, a ki mondhatom, pessimista voltam, mélyen meggyőződtem, hogy hazám veszve nincs, s nem lesz; másrésztől meggyőződtem, hogy katonaságunkban elkezdve a vezértől a legutolsó közlegényig bátran bízhatunk, mert felszentelték magokat a hazának, minden jövő iránti reménység nélkül. Láttam az ütközetet kezdetétől végéig, s azon intézkedéseket is, melyek tétettek, nem sokat értek ugyan hozzád, e a mi keveset értek, abból meggyőződtem, hogy jobban intézkedni s jobban exequálni nem lehetett volna. Jellachich serege nagyítás nélkül, legalább kétannyi mint a miénk; mégis a legnagyobb élénkséggel folyt részünkön az úgynevezett előőri csata, a mieink mindenütt jól viselték magokat és szerencsés tactica által a fővezér előőrségét visszavonta azon remény alatt, hogy Jellachich által tömegekben fogva megtámadtatni. És Jellachich-igen is bement a cselbe, de egyik megtámadást a másik után a mieink mindig vitézül visszaverték, és ezen szolgálatban a tüzérség tette a legnagyobbat, mert bámulatos gyorsasággal s eredménynyel működtek, a nélkül, hogy az úgynevezett puskatüzelésre szükség lett volna a hátulso csapatoknál. A tüzelés délutáni 4 óráig tartott, s ekkor megszűnt, azért, mert seregeinknek reggeli 6 órától délutáni 4 óráig étlen szomjan talpon kellett állani, nem azért, mintha élelmi szerekben szükségét szenvedett volna, hanem, mivel idő reá nem volt, tehát seregeink megfáradva voltak, egyik ok ez volt, másik az, hogy Jellachich seregének oly szerencsés helyzete volt, hogy megfáradott és reggeli 6 órától délutáni 4 óráig folyvást talpon

állott seregünkkel ott megtámadni nem lehetett volna anélkül, hogy seregünket ne veszélyeztessük.

Most arra nézve van egy pár szó, miszerint mélyen meggyőződtem, hogy Móga vezérőrnagy, s a többi tisztek magukat minden legkisebb utógondolat nélkül, testestől lelkestől a haza szolgálatára ajánlották fel. Kimondom, hogy Móga vezérőrnagyot egy Pestről érkezett levél, mely az ő személyét kellemetlenül érintette, nem mondom a tény, borzasztóan elkeserítette, s bár ezen levelet a megütközés előtt kapta, akkor is kinyilatkoztatta, hogy ha igaz volna is azon levél tartalma, s megtennék is velem azt, akkor is életem hazámé s nemzetemé.

Megemlítem még azt, hogy Jellachichnak egy levele érkezett, melyben a sorkatonaságot és tisztjeit felhívja zászlója mellé állani, hol annyi idője alatt külellenség ellen vívtak. Ezen levelet a generális rögtön megmutatta Csányi biztosnak, s többeknek is, kérdeztem generális úrtól, hogy „mit fog rá felelni,“ a generális úr azt felte, hogy „most ágyúim felelnek, és ezután is azok fognak felelni.“ Ezt 40-en hallottuk, s ezen nyilatkozat elég arra, hogy benne bizodalunk legyen, így voltak lelkesülve a többi tisztek is. (Éljenek.)

Még egy megemlíteni valóm van, mi a bizottmány teendője lesz, hogy nemzetőreinknek, nemcsak vitézségükért, hanem azon nélkülözésökért is, melyekre kényszerítve vannak, köszönettel tartozunk, a midőn annyi ezereket kellett kiállítani a hazának, fegyverekkel, élelemmel sat. ellátni, nem csuda, ha nemzetőreinket nem lehetett ily hirtelen mindennel ellátni, és most azon nemzetőreinknek nagy része a hideg időben vászonruhában és nagyobb része mezítláb teszi a szolgálatot akkor, a midőn a veszedelemnek minden perczen ki van téve, a nélkül, hogy legkevésbé is zúgolódnék — ezért nem csak köszönetet, hanem egyszerűsmind anyagi segélyt is érdemel.

Mi a fegyverszünet okoztát illeti, én sem mondhatok

többet; csupán ezt: meggyőződtem mélyen, hogy e fegyverszünet szükséges volt, s reánk nézve hasznosabb mint az ellenségre. Meggyőződtem arról is, hogy katonaságunk a tegnapi előtti naptól fogva, és csak is attól fogva számítva tökéletesen a magyaré, mert azon első ágyúlövés, mely a két tábor t. i. a tricolor és bicolor zászlók között történt, a két sereg közt oly szakadást csinált, hogy soha míg a világ fenáll, össze nem fog.

Még egyet említek meg: Móga generális, miután ő felsége Jellachichnak megparancsolta, hogy előnyomulni ne merészeljen, Móga generális igen erélyesen megvárta, hogy Jellachich tegye az első lövést, s midőn ő ezt csakugyan megtette, Jellachichot császári rebellisnek is nyilvánította.

Már most uraim, önöktől engedelmet kérek ismét, hogy a táborba lemehessek, ha azonban szükségesnek látják, hogy itt a választmány nál maradjak, örömet teszem, de megvallom, örömebb megyek oda, a hol egy szabad csapat küzd életre halálra az ellenség ellen.

Mészáros L. (Szünni nem akaró tapsvihár és harsány éljenzések között a szószékre lép.) Ha még tovább tart a taps, nem leszek képes szólni, nem pedig azért, mivel már ezelőtt a háznak bizodalma egészen lesújtott; miután a haza többet várt tőlem mintsem a minnek megfelelőre magamban elég erőt feltalálhattam volna. Most, midőn keveset és csak annyit tettem a mennyit meggyőződésszabta kötelességem engedett, — midőn ezért köszönetet mondani s azt meghálálni jöttem ide, ezen szíves fogadtatás által mélyén meghatva érzem magam, — még kevésbé vagyok képes szólni. Fogadják uraim legszívesb, legmelegebb, leghálásb köszönetemet: ígervén, hogy valamint eddig csekély tehetőségem szerint működtem a haza javára, úgy ezentúl is örömet fogom szolgálatomat a hazának felajánlani. (Zajos éljenzések.)

Egy bocsánatkérést vagyok bátor előbocsátani. A tisztelt ház ugyanis nekem köszönetét méltóztatott nyilvánítani

a végett, hogy bátran s vitézül viseltem magam. Ezen viselkedés nemcsak engem, hanem az egész hadsereget illeti, s azért bátor voltam a háznak köszönetét az egész hadseregére átruházni. (Közhelyeslés s éljenzés.)

Jól érzem azt, hogy sok ideig tartott vesztegléseim által azon szükséges győzelem, melyet a haza kívánt és várt, — meg nem történt, és midőn legbiztosabban várta azt, mivel annyi idő alatt a hiányosság kipótoltatván, minden előkészületek megtétettek annyira, miszerint legkevesebb adasék át az eseménynek, vagy történetnek. Mindezen előkészületek mellett elkezdettük a csatát, melyet szerencsétlenül végeztünk, nem azért mintha az ellenség megvert volna, hanem azért, mert a legnagyobb készülteknek eredménye nem lett; legfeljebb csak az, hogy megmutattuk, miszerint az, ki velünk szembeszáll, nekünk ellent nem állhat. Csekély volt az eredmény, mivel elleneink oly állapotban voltak, miszerint azon erősséget, melyet maga a természet kiválasztott, — mesterségesen annyira elkészítettek, miszerint oly concentrált helyzetben vannak, melynélfogva mindenünnen, s onnan, honnan legkevésbé várná az ember, segítséget kaphatván, — legerélyesebb törekvéseink nem idézhetik elő az óhajtott eredményeket.

Már mint előbocsátám, a táborban mindenki kötelességét megtette. Legyen az honvéd, tüzér, vagy sorkatona, mindenki legény volt a gáton, mindenki örömezt csatázott, mindenki elszántan áldozta életét, és az ellenséget mindenütt a síkon visszanyomta; de az erősségnek ellent nem állhatott, s noha 12 óráig tűzben voltunk, még sem bírtunk az ellenségen erőt venni, mivel neki mindig kocsikon érkeztek pótló seregek, s azon felül bennünket azon Baleset ért, hogy éppen akkor, midőn a legnagyobb ostromot vívtuk, s oldalban voltunk megtámadva, a székelyek az irányt elvesztették, az ostromlóknak tartották fegyvereiket, s ez volt oka, hogy vissza kellett vonulni, azonban valahányszor az ellenségtől meg voltunk támadva, az ellenséget nagy veszteség-

gel ő reá nézve s erélyesen és vitézül visszavertük. Nem lehetett azonban tovább folytatni a rohamot, mivel az ellenség folytonosan segítséget kapott, — visszavonultunk tehát, hogy mostani helyzetünket megtartsuk.

Egy hónapi ott lételem annyiban használt valamit, hogy legalább azon hangulat, mely addig egy kevéssé ingatag volt, oly erős lábra kapott, miszerint akármily ellenség merészelt szemközt jönni az ottani táborral, mely, a haza vagyonát, becsületét és integritását, mint rablócsoport megtámadni merészelte — akármilyen ruhába van öltözve — első kötelességének tartja visszeverni.

A másik nyereség az volt, hogy legalább Bács vármegyét legnagyobb részben megvédtük, mely oly nagy mértékben viseli a táborozásnak terhét — Az ottani haderőnk ugyan többet tehetett volna, ha a vonal nem lenne oly iszonyú hosszú, melyet megvédeni kell, az ellenség pedig összpontosított helyzetben lévén, mozdulatait könnyen megteheti, mely különben is minden újságokkal s hírekkel el van látva a táborban, míg mi mindezekről csak igen keveset tudunk, s mondom, s ha egy helyen összepontosíthatunk volna erőnket, többet működhettünk volna, és míg mi gyalog vagyunk kénytelenek minden felé menni, az ellenség kocsikon viteti magát, de mind a mellett a síkon nekünk ellent nem állhat

Míg ezen körülmények így vannak a Bánátban, Bács-megyében, s a pétervári határezrednél, ezen most változtatni keveset lehet, Bács vármegyét kímélni kell azon okból, nehogy a mostan uralkodó rász gondolkodásmód tovább harapódzék, mert ha Bács vármegyét egy részben föladvá, az erőt egy helyre lehetne gyűjteni, és egy helyről kezdeni a működést, akkor talán több sikert lehetne reményleni; de miután Bács vármegyének egy része úgy is meg van rongálva, ha több vagyont is vesztené, a rász gondolkodás mindig tovább fogna terjedni, mi bizonyosan több kárt tenne mint hasznot. Azért a mostani védelmi állapotban, me-

lyét elrendeltem, eltökéltem magamat megmaradni, magunkat elsánczolni, és későbben kevés erővel mozgó öreget képezni, mely által jó eredményeket várhassunk. Ez a mostani állapot. A mi a Bánátban történt, az tudva van a ház előtt. Azon szép ütközetek, melyeket az ottani kis sereg a nagyobb erő ellen tett, dicséretére válnak. Több eredményt is hozhattunk volna, ha lehetséges lett volna egyik helyről a másikra többet adni, vagy máshonnan erőt gyűjteni, mert azon szerencsés ütközetekben annyira fölizgatta az ellenfélt a részünkrőli nyereség, hogy több távol helyről gyűjtött magának segítséget, melynek birtokában most nyugvó állapotban van. Hanem mindenesetre erőt kell nekünk szerezni, hogy megtartván a mostani védelmi állapotot, későbben azután lehessen ezen helyzeten kívül egyenesen megtámadó seregekkel előnyomulni, az ellenséget a fészkeiben felkeresvén; igaz hogy ez nagy nehézséggel jár, de a nehézségét nem kell ismerni, ha célzt akarunk érní. Igen nagy örömmel hallottam az itteni működéseket, noha csak úgy futtában, mint bizonytalan híreket; hanem mindenesetre oly jól hatottak, miszerint azon reménységgel táplálhatjuk magunkat, hogy midőn a magyar a maga törvényességében van megtámadva, midőn egész hazájának boldogságáról és megtartásáról van szó, bírjon bármily kiar erővel, nem kérdezi, hogy mennyi az ellenség ereje, hanem hogy hol van, és ezen a téren, mely egész életének legnagyobb kincsét, szabadságát és a haza függetlenségét tárgyazza, magát fölládozni mindig kész leszen. — Én a mostani helyzetemben, a mint csekély tudományom és tapasztalásom engedte, midőn a táborból eljöttem, azt meglehető állapotban hagytam, s reménylem, hogy ezen állapot mindaddig, míg egy keveset el fognánk készülni, meg fog tartatni, seregünk addig is akármi ellenséggel is kész lesz szembeszállani. — A képviselőháznak becses bizodalját a választmánynál működhetni, a mint hálás köszönettel fogadom, úgy tisztem szerint addig is, míg a törvényes téren

melyen állunk, előbbre haladhatunk, minden tehetségemet örömet felszentelem. Mielőtt pedig a szószékről lelépnék, a mint magamat jó voltukba ajánlom, úgy biztosítom, hogy gyengeségemen túlmenni nem tudván, azon csekély erővel, melylyel birok, mindig készen állok. (Éljen.)

Pálfy J. Még két dolgot előadni elfelejtettem. Egyik az, hogy tegnapelőtti éjjel és tegnap reggel egy kis furcsa diversiót csináltam Kemény Zsigmonddal az ellenség háta mögé, és ott meggyőződtem nemiekről, a miket el nem mondok, és némi dologról a mit elmondok. A táborkörüli vidék lakosai a legjobb hangulatban vannak, de nem bírnak elég instructióval arra nézve, hogy mit tegyenek. Ezeknek szükséges instructiót adni, mire nézve majd elmondom a bizottmány előtt véleményemet. Másodszer kijelentem azt, hogy két dolog nélkül lehetetlen ellenséget verni; s e két dolog: hogy a sereg bizodalommal legyen tisztjei iránt, és hogy hadi fegyelem legyen a táborban, mert ha bizodalom nincs, a lelkesedés hamuvá válik, s a hol fegyelem nincs, minden hadi intézkedések megsemmisülnek. Véleményem tehát az, hogy a hadsereghez küldendő fölszólításba tétesség belé, miszerint minden körülmények odamutatnak, hogy tisztjeink bizodalmat érdemelnek, seregeink bizodalommal viseltessenek irántuk, mert ez sarkköve a fegyelemnek, a mi nélkül ütközetnek eredménye nem lehet. Az ülés eloszlott.

XXI-ik ülés a felsőházban

october 1-én.

Elnök. Jelenti, hogy a jegyző táborban levén, id. Pázmándy Dénest kérte meg, hogy helyettesítse. Továbbá, hogy sokan eltávozván, a 30 számot 20-ra látná jónak leszállítatni. Végre előterjeszti a képviselőháznak a sept. 29-ki győzelem iránti határozatát, kívánván, hogy ezt a felsőház is magáé tegye. Hogy pedig ünnepélyesebben történjék, jónak látná azt a fővezérrel tudatni.

Mind, Elfogadják!

Felolvastatván a képviselőház határozata, mely közben a magokat kitüntetett egyének megéltjenezettek.

Elnök. A jegyző előre formulázta a határozatot

Jegyző olvassa, mely lényegében a képviselőkével ugyanaz, csupán kifejezésekben tér el, azon hozzáadással, hogy a felsőház azt egy küldöttség által fogja tudatni Elfogadtatott.

Elnök. Miután az idő olyan, melyben mindenkinek, ki csak karját bírja, a haza védelmében részt venni kötelessége, jónak látná, addig, míg a csata megtörténik, üléseket nem tartani, valamint a képviselők sem tartanak. Csupán azon esetre, ha a csaták istene nem találna kedvezni, kellé? ne a teendőkről tanácskozni. Indítványozza, hogy a képviselőház elnöke értesíttessék, miszerint az általok tartatni szokott tanácskozásokba a felső házat is meghívja.

Pázmándy helyesli az indítványt, azon hozzáadással, hogy ha szükséges, ülés lesz összehívandó.

Az indítvány elfogadtatván, az ülés eloszlott

LXIX-ik ülés az alsóházban

october 2-án.

Pázmándy D. A tábor állását illetőleg jelentem a háznak, hogy az ellenséggel fegyvernyugvás köttetett, mely fegyvernyugvás holnap este 6 órakor fog kitelni.

Ezen fegyvernyugvás minden erővel arra használtatott fel, hogy seregünk szaporíttassék, és a már táborban levők gyakoroltassanak.

Azt, hogy minő intézkedés történt a sereg szaporítása iránt, hogy ezen új csatarendben felállítandó csapatok hová rendeltetnek, azt elmondani, a ház előtt felfedezni nem lehet, annyival kevésbé, mert a körülállásokhoz képest ezen intézkedések változhatnak fognak; különben is minden csapat Móga vezérlete alá levén rendelve, kiben a háznak és

hadseregnek bizalma van, 3 akként fog intézkedni, mint a körülmények magokkal hozzák.

Jelentem továbbá, hogy hadseregünkben a lelkesedés igen nagy, a bátorság és vitézség olyan, hogy azt gondolom, hogy a jelen seregben álló egyének semmivel sem állnak hátrább régi őseinknél, kik ez országot elfoglalták; azonban kötelességem jelenteni azt is, hogy vannak kivételek annyiban, hogy a fegyelmet nem akarják elismerni, és imitt-amott magunk emberei is rablásokat követnek el. Ennek meggátlására, nehogy az egész hadseregre homályt vessen, azt tartja szükségesnek a honvédelmi bizottmány, értekezvén vezérőrnagy úrral is, hogy a ház mondja ki, hogy mindezek meggátlására statárium hirdettessék ki, és határozatilag hatalmazza fel a fővezért arra, hogy azon katonákat, kik a hadi törvényeket általhágják, a legszigorúbb törvény értelmében büntesse.

Ha ezt a ház kimondja, sokkal nagyobb morális hatása lesz, mint ha a hadi törvények következtében egy pár embert agyonlőnének is; mi ezt akarjuk eltávolítani, és azt akarjuk kimutatni, miként gondolkozik a ház a magyarhoni hadseregről.

Egyébiránt a nép a vidékeken, mely elsőben a Jellachich beütését nyugodt szemmel nézte, most kezd fölébredni álmából, leginkább azért, mert Jellachich vagy nem bírván fizetni embereit; vagy nem bírván a fegyelmet fentartani, nagyobb szerű rablásokat követnek el; egész helységek marháit elhajtják; van egy helység, melyben ablakokat, ajtókat, és minden házi bútorokat összetörtek, és a mit élnem vihettek, mint a tollakat, azokat is szélnek eresztették.

Ezek következtében a nép felébredvén, a népfelkelés magától igen szépen gyarapszik; úgy hogy mindazon küldeményt, melyet onnan hazulról, vagy Staierszágból kaphatna, a nép elfoglalja. Csaknem naponkint értesülünk ilyen lefoglalásokról, s legközelebb azon tudósítás érkezett, hogy az ellenségtől a nép 7 ágyút elfoglalt. Ez leginkább ma-

tatja azt, hogy a nép maga is átlátja, mily igazságtalan volt Magyarország megtámadása, és most felébredvén álmából, sokkal csekélyebb erőbe kerül a fegyveres erőnek az ellenség ellen működői.

A háznak határozatát a tisztikar előtt felolvastam, de másrésztől elmondottam a közel álló serezeknek. Mindezek által a legnagyobb lelkesedéssel fogadtatott Nincs egyéb hátra, mint kinyomatni és szétszitatni.

Egyébiránt attól, hogy Jellachich azon vonalon, melyen fel vannak állítva seregeink, a fővárost megrohanhassa, ki merem mondani, hogy nincs ember, ki táborunkat megnézte, ki azt mondaná, hogy ez lehető volna. Másrésztől azt hiszem, hogy Horvátországból segílyt nem igen nyerhet; mert hiszem, a horvát seregek Olaszországban szükségesek addig, míg az olasz béke meg nem köttetik; ha pedig megköttetik, akkor olyan igazságtalanságot várni nem lehet, hogy a horvát seregeknek egy részét haza ereszsék, a magyar seregeket pedig ott tartásák.

Vannak más hírek is, melyek szerint Bécsből is indítatnék ellenünk hadsereg. Erre nézve meg vagyok győződve, hogy Magyarország, különösen a képviselőház mind ő felsége iránti hűségének, mind a monarchiávali összeköttetéshez való ragaszkodásának oly jeleit adta, hogy hozzá hasonlót a história nem mutat. Mi elkerülünk minden alkalmat, mi legkevésbé is ürügyet szolgáltatna, hogy Magyarország e tekintetben más politicát akar követni. Nem lehet tehát oly igazságtalan kormány e világon, ha mind török basából állana is, hogy Magyarországot, miután négy felől is meg van támadva, még Ausztria is megtámadja. Ilyen minden ok nélküli megtámadását Magyarországnak a többi hatalmak sem néznék el.

Jellachichra nézve pedig azon nézetemet vagyok bátor előterjeszteni, hogy mi ő vele magával készen leszünk rövid idő alatt.

Jelenthetem még a háznak, hogy a bizottmány tanács-

kozás alá vette azt is, hogy így, a mint jelenleg áll a kormány Vitele, természetesen sokáig nem maradhat, mert a physicali idő sem elégséges arra, hogy a minden felőlről jövő levelek következtében sok ágú intézkedések megtétesse- nek; sőt csak a végett sem elégséges, hogy a leveleket át lehessen olvasni; következésképp, hogy micsoda lépések szükségese- sek e végett, azt a bizottmány tanácskozás alá vette, és ha ma nem, holnap bizonyosan a választmánynak ez, iránti véleménye a ház elébe terjesztetik, t. i. hogy mit kelljen a háznak tenni, kormány hiányában. A választmány véleménye Írásban előterjesztetvén, a ház szabad tetszésétől filgg elfogadni vagy elvetni, s iránta másképen rendelkezni. Ki- jelentem, hogy mintán Batthyány minis-terelnök is mind ez ideig Bécsben van, lehet, hogy sikerrel jár el, mindenesetre a naponkinti teendők iránt intézkedni kell, mit csak azért említek meg, ha netalán erre nézve aggodalom volna, megszüntetessék.

Jelentésem még csak az, hogy Budapest hatóságának tegnapi napon történt erélyes fellépése a népfelkelést illető- leg, nagyon dicséretreméltó. (Éljenzés.) Megértette Budapest városa, hogy ha a Martonvásár körül, vagy a netalán má- sutt történendő ütközetünk elveszne, azon nap, melyen a szerencsétlen ütközet történt, ez országra nézve igen gyá- szos nap lesz, de sokkal inkább gyászosabb napja lesz Bu- dapest városának. Ezt felfogta a város és azt lehet monda- ni, hogy a kerek e részben megindultak, s mindenki, mi csak tehetségében állott, mindent megtett és megteend; a város pedig mintegy 150,000 lakosból álló levén, tőle igen sok kitelik. Nincs egyéb hátra, mint mi a választmánynak s magának Móga vezérőrnagy úrnak rendelkezésétől függ, hogy a város az ellenség elébe a legnagyobb és igen nagy erőt kiállíthasson. Egyéb jelenteni valóm nincs.

Balogh J. Én egy körülményre akarom a tisztelt há- zat figyelmeztetni. Köztudomásból tudjuk, hogy tegnap a gőzösön sok pénzes pesti polgárok pénzükkel együtt elutaz-

tak/a gőzhajónál ugyan a nép által macskazenével tiszteltettek meg, de ez nem kielégítő, mert részemről azt tartom, hogy mindaz, ki a veszély percseiben elhagyja hazáját, hazaáruló, a mindaz, ki pénzét elviszi most hazájából, épen midőn a pénzre legnagyobb szükségünk van, még nagyobb hazaáruló, tehát a kormányzóbizottmányt arra kellene figyelmeztetni, hogy azon pénzes Spiessburgerek Pest városából el ne utazzanak, pénzüket el ne vigyék, mert ez az országnak igen nagy kárára válik; ez iránt a bizottmány tegyen rendelkezést

Elnök. A választmány nevében nem szólhatok, hanem arra figyelmeztetem a házat, hogy ha lehetne is intézkedni ily nemű rendeletekkel, de mint látjuk, a külországi példák szerint is, ezzel csak a legszélsőbb esetben kell élni, mert majd úgy járunk, mint a cholera idején, hogy a legnagyobb óvatosságot akarván kifejteti, épen ez által a legnagyobb nyugtalanúsága sőt véres jelenetek is idéztettek elő. Ha egyébkint tetszik a háznak, ez iránt a bizottmányt felszólítom. (Nem szükséges.)

Kubinyi. A városi hatóság részéről egy piacát bocsáttatott közre; melyben az mondatik, azt tartom hibásan, hogy seregeink minden vitézsége daczára elleneink Martonvásárig nyomultak volna. Ez félreértés, tehát méltóztassék elnök úr ezen aggodalmat eloszlatni.

Elnök. Ezen piacát nekem is bemutatott, azon kifejezést magam is valótlanságnak tartom. De Hajnik képviselő úr is egyenesen kinyilatkoztatta, hogy az nem igaz, mert Martonvásár sokkal közelebb van a fővároshoz, mint-hogy azon valótlán kifejezésnek hitelt adhassunk. Ezért azt hiszem, hogy ellenkező piacát bocsáttatnék ki, reá nem érdemes, mert hogy áll a dolog, azt mindenki különben is jól tudja. Egyébiránt a pesti lakosság azon placátnak tartozik hitelt adni csak, melyet vagy a ház, vagy a választmány ad ki, jelenleg semmit egyebet nem bocsáthatunk ki, mert azt, hogy Jellachich tábora s a mi táborunk is miként

áll, mindenik tudja; Hajnik követ úr majd intézkedni fog, azon placátbeli kifejezés valótlanságának közrejuttatása iránt (A statárium iránti határozat mondassék ki.) Ha a ház szükségesnek tartja, határozatba mehet. (Elfogadjuk.) Ha senkinek iránta észrevétele nincs, határozatul kimondom.

LXX-ik ülés az alsóházban

oct. 3-án.

Elnök. A közelebbi ülésben kifejttem azon nézetét a honvédelmi bizottnánynak, miszerint szükségesnek tartja az országnak kormányzata iránt mielőbb intézkedni, s hogy a bizottnánynak e részbeni nézetét rövid idő alatt a ház elébe fogom terjeszteni; azonban a körülmények oly alakban változtak, — mit jelenleg elő nem adhatok, — miszerint ezen változott körülmények következtében a bizottnány még ma nem tartotta czélszerűnek az ország kormányzata iránti nézeteit a ház elébe terjeszteni. (Helyes).

Áttérve a csataterre, először is jelentem; hogy ma este 6 órakor telt volna ki azon háromszor 24 órai fegyvernyugvás, mely Jellachich s táborunk fővezére s biztosai által köttetett; azonban, ámbár ezen fegyvernyugvásban meg volt határozva azon tér, melyen tul az ellenség nem terjeszkedhetett volna, mind a mellett mint több más eddigi, tetteiből kitűnt, ő nem viseli magát úgy, mint a nemzetek históriájában más becsületes érzéssel bíró ellenség magát viselni szokta, mert ő a fegyvernyugvást megszegte. Időközben— mennyire értesülve vagyok — seregeinek legnagyobb részével elvonult Moor felé, honnan alkalmasint Győr felé szándékozik menni.

Erről értesítettvén a honvédi bizottnány, még az éjjel az intézkedéseket megtette, egyetértésbe tévé magát Móga hadvezérrel és a tábori kormánybiztosokkal, miszerint a tábornak egy helyben vesztegelni nem lehetvén, tegyenek oly intézkedéseket, melyek rögtön a fővárosnak ezentúl is biztosítására szolgálnak, részint pedig az ellenség eltávozá-

sában oly mód követhessék, mely legalkalmasabb és leg-czélszerűbbnek látszik. Azt, hogy e részben, mely intézkedések történtek, jelenleg a ház előtt fel nem fedezhetem, azonban nyugodjék meg a ház, hogy minden, mi csak lehetséges az értesülések combinatiója latba vetésével, megtörtént.

Jelentem továbbá, hogy vidékekből vett tudósítások szerint, különösen alföldről, hol leginkább a magyar faj lakik, a nép késznek mutatkozik Kossuth képviselő társunk (éljen!) működése következtében felkelésre, mit mindenesetre köszönettel veszünk; azonban a bizottmány nézete szerint megfordulván a körülmények, a népfelkelést csak a dunántúli kerületben lehet ezentúl meghagyni, hol az ellenség jelenleg van. Eddig az ország más vidékein szükséges volt a népfelkelést rendezni azért, mert azt hittük, hogy Pest körül egy handstreich lesz szükséges, melylyel az ellenséget tökéletesen tönkre lehessen tenni; de mint mondtam, megváltozván a körülmények, az ellenség elvonulván, alkalmasint hosszabb ideig fog a háború tartani, s ekkor felzavarni oly vidékeket, hol ellenség nincsen, sem czélzerű, sem hasznos, sőt káros lenne; s pedig azért, mert az ily néptömeg fegyelem nélkül levén, azon vidékeket pusztíthatnák. Ennek következtében elhatározta a honvédi bizottmány, hogy általános rendelet által a népfelkelés, csak a dunántúli vidékekre szorítassék, mert ott már ellenség van. A többi vidékek törvényhatóságai pedig oda utasítatnak, hogy a népet ezen felkelés alkalmával tanúsított szellemben fentartván, magát a népfelkelést tovább ne sürgessék, hanem csak újonczokat állítsanak ki mielőbb és minél nagyobb számban, kiket mint kiképzett katonákat lehessen a valóságos hadierőhöz sorolni. — A bizottmánynak rendelete a holnapi „Közlöny“-ben megfog jelenni.

Jelentem továbbá a háznak, hogy miután Jellachich Győr felé vonult, nem lehet tudni, mit fog tenni. Azt, hogy ő felsége nevében a bécsi kormány merje azt tenni, hogy

Magyarország irányában, mely még annyi, a históriában balladai méltatlanságok között is, mind a dynastiához hű maradt, mind pedig az ausztriai tartományoktól elszakadását nem nyilvánította, mondom, hogy a bécsi kormány merje azt tenni, hogy Jellachichnak nyílt, deciaráit segítséget adjon, nem hiszem; azonban akármikép is legyen a dolog, nekünk, kik ezen nyomasztó helyzetben vagyunk, készen kell lenni mindenre, s így mind oly intézkedéseket meg kell tennünk, melyek által Magyarországnak nyolcz százados alkotmánya, mely az újabbi törvények szerint semmi egyében nem, mint külső formában változott, épségben és a nemzet évezredes szabadságában megtartassék. (Közlekedés.) Következésképp mi mindent a szerint fogunk tenni, hogy a legelhatározottabb ellentállás, szabadságunk megóvását ne csak lehetővé, hanem reményhetővé is tegye (közhelyeslés).

Egyébiránt lehet az is, hogy Jellachich Győrből talán felfelé találna indulni Ausztriába, és így a bizottmány egy proclamatiót német nyelven készített az ausztriai néphez, melyben röviden elmondatik az egész, felfejtetik, hogy Jellachich mit tett, s azon levelekből, melyek elfogattak, némi combinatiók tételnek, mint a milyen például az: hogy Jellachich bár 21 kéziratot kapott ő felségétől, azoknak mégis nem engedelmeskedett azért, mert azok őt oly cselekvésekre utasították, melyek mind a dynastia, mind az összes ausztriai monarchia érdeke ellen lettek volna, melyekről később elismerte a császár azt, hogy törekvéseiben tiszta szándok által vezéreltetvén, mind a dynastiának, mind a monarchiának csak javát akarja, és azért ezen 21 kézirat után, melynek nem engedelmeskedett, őt visszatette a császár hivatalába, ha azonban újra 21 kéziratot küldene neki a császár, kinek nevével ámitja mind a hatalma alá kerített katonaságot, mind Horvátországot és Európát, annak még akkor sem fogna engedelmeskedni, ha őt visszavonulásra fogná inteni. Ily dolgok össze vannak állítva a proclamatióban röviden

— mert a hosszú proclamatiót nem igen olvassák — s felvannak szólítva az ausztriai népek arra, hogy ha tartományaikba vonul Jellachich táborával, tudják kivél van dolguk, hogy ismerjék seregét, mely nem egyéb, mint rabló-csoport, mely nem kímél sem nőket, sem gyermekeket, sem tulajdont, hanem mindenütt, merre megyen, gyilkol és pusztít. Ezen proclamatió, melynek főbb eszméit felfejtettem, minél előbb ki fog nyomattatni, s illő módon közhírré tétetni. (Közhelyeslés.)

Ezek voltak a honvédi bizottmánynak intézkedései, melyeket tegnaptól fogva szükségeseznek tartott, az intézkedések részleteit ezúttal a ház előtt nem lehetvén előterjeszteni. (Helyes, nem is kívánjuk.)

Nekem nincsen egyéb előterjesztésem. Ha a tisztelt ház mindezeket helyesli, akkor a bizottmány — mely még mindezeket tökéletesen nem vette foganatba, nagyobb erőre és támaszra fog találni azon intézkedések végrehajtására, annál inkább fogván hódolni azoknak a nemzet. Kérem tehát a tisztelt házat, hogy azon intézkedéseknek helyeslését méltóztassék felállással kijelenteni. (Mindnyájan felállnak.)

Iryni J. Képviselő! Egy kérdést vagyok bátor elnök úrhoz intézni. Az utóbbi napokban több nemű levelek fogattak el Jellachichtól, melyek még nincsenek mind a ház, mind a nyilvánosság elé terjesztve. Én úgy vagyok értesülve, hogy ezen levelek között van egy, mely különösen follebbenti a fátyolt az ármányról, melyet Ausztria Magyarország ellen üz, nem tudom, igaz-e vagy nem, s azért kérdem az elnök urat, méltóztassék nyilvánítani, van-e határozott tudomása, hogy igaz vagy nem, avagy csupán nincs róla tudomása, miszerint Jellachichnak egy levele volna Zsófia főherczegasszonyhoz, melyben ígéri, hogy Magyarország szabadságát meg fogja dönteni.

Elnök. Erről azt mondhatom, a mennyit tudok. Az elfogott levelek száma, azt mondják, több mint száz. Azonban Csányi biztos úr által körülbelől 18 küldetett ide által,

mikor ministerelnök úr is itt levén, a levelek felolvastattak s a három legérdekesebb a ház elé is terjesztett, a többi iránt pedig ministerelnök úr megígérte, hogy az újságokban és hírlapokban közhírré fognak tétetni. Én azóta, megvalom, annyira el vagyok foglalva, miszerint a hírlapokra, hogy azokat elolvastam volna, ki nem terjedhetett figyelmem; azonban, hogy azon levelek között, melyeket én is olvastam, Zsófia hercegasszonyhoz is lett volna egy, azt nem mondhatom. Mondták, hogy most, miután Zichy Ödön, Fehérvármegyében Jellachich által kinevezett főispán, elfogott, és miután ő rajta — a körülményeket nem tudom, mily eljárás útján, de igen nyomós okoknál fogva — a rögtönítélet végrehajtatott, azt mondják a táborban, hogy ő nála találta Volna valami ily levél Zsófia hercegasszonytól. Azonban azon levelek között, melyek hitelesen a választmány nyál közöltettek, ilyen levél nem volt, s későbbben magam is ott levén a táborban, azon uraktól, kik a dolog iránt körülmenyesen értesültek, tudom, a mint egyik is, másik is mondja, hogy Zichy Ödön utoljára szaggatott össze némi levelet, de a darabokból sem Zsófia hercegasszony nevét kiolvasni nem lehetett, sem az nem tűnt ki, hogy a levél ő tőle való. Tehát ennyire vagyok a dologról értesülve.

XXII-ik ülés a felsőházban

oct 3-án.

B. Perényi Zs. jelentést tett a háznak, a táborban volt küldöttség eljárásáról. E szerint a küldöttség a sereg által nagy lelkesedéssel fogadtatott. Jelenté továbbá, hogy Jellachich szótörőleg, a békekötés daczára, Mór felé szökik. Végre indítványozá, hogy a képviselők által rendelt honvédelmi bizottmányhoz néhány tag e ház részéről is rendeltessék. Mi egyhangúlag elfogadtatván, fölkiáltás által b. Perényi Zs., Pázmándy D., Jósika M. Som-sich P, és Esterházy M. választattak. E határozat a képviselőház elnökével közöltetni határozatván, az ülés eloszlott

LXXI-ik ülés az alsóházban

october 4-én.

A jegyzőkönyv meghitelesítése után

Elnök. Mi a csatátért illeti, jelentem a háznak, hogy a legutóbb vett tudósítások szerint Jellachich Győr és Gönyő felé tart. Arról is kaptunk, de csak magán tudósítást, következésképp nem egészen hitelest, hogy Jellachich tegnap Győrbe be is vonult volna. Egyébiránt azon rendeletek, melyek tegnap éjjel tétettek, előbb értek oda, hova küldettek, és a gőzhajó s egyéb hajók, melyek Gönyőnél voltak, eleresztettek onnan, s Komáromba szállíttattak. Ez is csak magántudósítás, de miután összevág azon rendelettel, mely Komárom várparancsnokának kiadatott, igen hihetővé válik, következésképp attól tartani nem kell, hogy Jellachich tábora Gönyőnél a Dunán átszállíttassék.

Egyébiránt Komárom vára és környéke minden tekintetben oly állapotban van, hogy katonai egyének állítása szerint annak ostromlásához 80,000 emberrel is alig lehetne kezdeni.

Seregünk, mit már most kimondani lehet, három részre oszlott; két rész el van indítva Jellachichnak hátrahagyott serege ellen, mely Rótt tábornok vezérlete alatt áll, s mely sereg ma, rogy legfelebb holnap tökéletesen meg lesz semmisítve, mert részint az ellene indított hadsereg, részint a népfölkelés, mely minden tekintetben a legjobb lábon áll, kétségenkívülivé teszi, hogy ezen ellenséges hadsereg nem fog többé Horvátországba mehetni.

Azonban más baj ért, s ez az, hogy vendégeink igen megszaporodnak. Ugyanis Fehérvárott s környékén a tegnapi tudósítások szerint elfogtak 400 horvát katonát, kik lefegyverkezettek s Pestre indíttattak, ezenkívül az e perczen érkezett tudósítások nyomán ismét 1100 s néhány horvát katona fogatott el, következésképp másfél ezer foglyaink vannak.

Ezen foglyokra nézve a honvédi bizottmány úgy intézkedett, hogy mintán ide jöttek, s kíséretükre meglehetősen erő kívántatik, nehogy az ottani katonai erő, mely Rótt tábornok ellen van küldve, meggyengíttessék, innen Pestről oda fog küldetni erő, mely őket ide hozza. Itt pedig annyi embert dolog nélkül nem lehet tartani, s miután Budát a bécsi részről úgy is meg kell erősíteni, fordítottassanak azon emberek sánczok készítésére. (Közhelyeslés.)

Jellachich, seregével mindenesetre igen sebesen halad, azonban az utána nyomuló magyar seregeink szinte nem haladnak lassabban, s mivel az ut, melyen haladnak, még most jobb, hamarabb mennek előre, úgy, hogy tegnap az első csapatok Bicskén jóval túl értek, az erő pedig Bicskén volt. Ma innen tovább mentek, s ha Jellachich nem áll meg Győrben, hanem Bécs felé fut, akkor őt Magyarországon elérni alig lehet, ha azonban Pápa s Vasmegeye felé megy, akkor mindenesetre seregeink el fogják érni, annál fogva is, mert mindenütt meg vannak téve a rendelések, hogy az ellenséges sereg hamar ne haladhasson.

Egyebet a csatatrőről nem jelenthetek, hanem átmegyek más tárgyra.

A felsőház alelnöke által értesíttem, hogy a felsőház tagjai tegnapelőtti ülésükben kijelentették, hogy a képviselőház és a honvédi bizottmánynak minden eddigi működésével tökéletesen egyetértenek (éljenek) s hogy a képviselőháznak határozatát magokévé tették, s maguk részéről is küldöttek bizottmányt a táborba, mely a táborban felállított zászlóaljkat lelkesítő szónoklattal a haza védelmére szinte felbuzdítsa. (Helyes.)

Tegnap hozott határozatában a felsőház ujjal kimondá, hogy magát Magyarországnak jelen állapotában tökéletesen identificalja azon intézkedésekkel, melyek a képviselőház részéről történtek, azért kebeléből báró Perényi Zs. elnöklete alatt kinevezett négy tagból álló bizottmányt mely a képviselőház részéről a hadi munkálatokra kikül-

dött bizottmányhoz kész csatlakozni (tetszés). Egyébiránt njra kijelenté a felsőház, hogy ő minden tekintetben Magyarországának jelen helyzetében meg van meggyőződve, hogy hazafiúi kötelességét csak úgy és aként teljesíti, ha annak minden tagjai életükkel és vagyonukkal a képviselőház intézkedéseit elősegítik. (Éljenzések.)

Ennek következtében tehát a honvédelmi bizottmány négy felsőházi taggal szaporodott. Ezeknek nevei: báró Perényi Zsigmond (éljen) gróf Esterházy M. ezen névnel meg kell jegyezmem, hogy gróf Esterházy P. a legnagyobb eréllyel működik, valamint herczeg Esterházy is, az ellenség elnyomására. (Harsány éljenzések.) Továbbá ki van nevezve a felsőház részéről báró Jósika M. és atyám, Pázmándy D.

A honvédelmi választmánynak, miután már tegnap a felsőház alelnöke erről tudósított, szinte előterjesztetem; azonban abban állapodtunk meg, hogy magának a dolognak is nagyobb ünnepélyessége legyen, de különben is e választmány egyedül a képviselőháznak kifolyása; ezt jelenteném ki a képviselőháznak, annyival inkább, mert minden tekintetben azt gondolom, hogy minden oly erőt, mely csatlakozásra kezet nyújt, el kell fogadni, annyival inkább, mert a választmány már most is az országának több vidékeiről vett tudósítások szerint némi tekintetben gyanusittatik, hogy ez a kissebbségnek kifolyása; tehát az ily gyanúsításokra ténynyel felelni legüdvösebb (helyes). Egyébiránt nekem semmi jelenteni valóm nincs; ha valakinek indítványa van, méltóztassék előadni.

Madarász J. Nekem nincs indítványom, s a honvédelmi választmányhoz csatlakozásra sincs szóm a felsőház tagjainak részéről, mert ha a haza megmentésére bárki csatlakozik, azt csak örömmel kell elfogadni a képviselőháznak. De a felsőházbéli kiküldetésre a táborba, azon szerény észrevételem van, hogy miután már megtörtént, azt most megtörténtnek tekintem; hanem a jövőre nézve kívánom, hogy a képviselő háznak akaratával találkozzék azon

véleményem, miszerint a felsőháznak a táborhoz, vagy bármihez történendő kiküldetése, ha a képviselőháznak tudta nélkül lesz, csak privát kiküldetésnek, nem pedig mint a nemzet képviselői kifolyásából eredettnek tekintessék. És ezen megjegyzés mellett a dolgon túl lenni kívánok.

Elnök. Bátor vagyok a háznak emlékezetébe hozni azt, hogy Horvátországból kimenekült azon horvátok, kik Magyarországnak barátjáig a ház elé folyamodást nyújtottak az iránt, hogy csalásaikkal együtt itt lévén, miután hazulról semmi jövedelmet nem kapnak, mert vagyonuk lefoglaltatott, — kölcsön fejében kérnek valamit addig, míg magokon segíthetnek. Ezen folyamodás a kérvényi választmányhoz volt utasítva, hogy ezen kérelem iránt méltóztassék véleményt előterjeszteni. Ezen horvátok már az óta két ízben voltak nálam, s előterjesztvén szomorú állapotukat, kértek, hogy intézkedjünk e tárgyban, mert ők tovább a szükséggel küzdeni nem képesek. Nekem ez iránt nézetem az volna, miként a képviselőháznak általánosan ki lehetne mondani az elvet, hogy annyira, a mennyire a jelen körülmények és finansziális állapotunk megengedi, a ház csekély segélylyel kész fölsegélésökhöz járulni; s a kérvényi választmányt meg lehetne bízni azzal, hogy azon horvátokat maga elé rendelvén, körülményeiről bővebb értesítést vegyen, s azután adjon az iránt javaslatot, hogy kinek mennyi kölcsönöztessék. Ezen javaslat iránt magának a háznak nem lenne czélszerű tanácskoznia, mert hogy egyiknek vagy másiknak néhány forinttal több vagy kevesebb adassék, nem ily nagy testülethez tartozik. Annyit kimondhatna a ház most mindjárt, hogy például két ezer forintig terjedhet azon summa, melyet a kérvényes választmány bölcs belátása szerint, természetesen kölcsönképen, a folyamodó horvátok között, a mint szükségesnek látja, oszszon fel.

Teleky D. Én igen bajosnak tartom ezen összeget meghatározni. Véleményem szerint a választmánynak kellene kidolgozni, mennyi kölcsönt tart jónak a folyamodók-

nak adatni; a ha ezen összeg igen nagy találna lenni, akkor a ház azt bővebben megvizsgálhatná; ha pedig a bizottmány véleménye nyomán kivetett rommá nem lenne oly nagy, akkor a ház egyszer mindenkorra meghatározhatná; mert most azt sem tudjuk, hányan vannak a folyamodó horvátok, azért bajos a sommát előre megállapítani. Részemről odajárul véleményem, miszerint a bizottmány odautasítandó, hogy az országnak jelen állapotát tekintetbe véve gazdaságosan járjon el.'

Pálóczy L. A dolog röviden abból áll, hogy a házhoz beadott folyamodás alá volt írva 8 egyén által; ezenkívül még hozták hozzám 17 társaiknak neveit, s így összesen a segélykérők vannak 25-en.

Ők azt mondják, hogy a magyar ügyhöz hívek levén, megtettek hazájukban mindent, mit tehettek. De midőn Jellich vette át Horvátországban a zsarnok kormányt, csak kettő között lehetett választaniok: vagy a hóhér kötele között, vagy — mi rajok nézve még keserűbb leendett — a magyarok ellen harcolni:

Folyamodtak a ministeriumhoz kölcsön újtáni segély végett, mennyi élelmezésökre szükséges. És kaptak is kölcsönt, mely mindnyájoknak fizettetett; azonban a mint a ministerium leköszönt, Csányi L. k. biztos és a harminczadisztek nem vélték fizethetőnek a kölcsönt, mert a ministerium leköszönvén, arra parancsuk nem volt. — Ők tehát folyamodványukban csak azt kérik, hogy a kölcsönzés részükre folytattassék azon mennyiségben, melyben eddig kapták.

A választmány azt véli, hogy ezen szerencsétlen embereket, követve Európa, mívelt státusainak példáját, melyek a nemzet becsülete által megkívánt dolognak tartják, hogy irántuk szíves vendégszeretettel legyenek, segíteni kell; annyival inkább, mivel ők nem is külföldiek, hanem a magyar koronának alattvalói.

A választmány tehát azt véli, miszerint a ministerium

nak csak helyeselni lehet, hogy részökre segedelmet rendelt; sőt hiba volt, hogy Csányi L. k. biztos megtagadta a fizetést; mert ha leköszöntek is a ministerek, azért a ministerium nem szűnt meg létezni.

Tehát a válaszmány abban állapotott meg, hogy a szerint, mint a ministerium resolválta a kölcsönt, ez fizeteni folytattassék, különben a folyamodók arra figyelmeztetik a házat, hogy ezen kölcsönadott pénz mindenestre tisztában tartassék, mert mint mondják, a kölcsön visszafizetése kitelik jószágaikból, de minthogy ezek lefoglalvák, azon kölcsönt lehet utalni a zágrábi püspök és káptalan magyarországi jószágaira. Ennélfogva kérik a házat, hogy tegyen rendelkezést, ezen kölcsönt honnan és miből kelljen fizetni.

R e i s i g A. Ezen tárgyra nézve nézetem az, hogy azon horvát barátainknak, kik Magyarországhoz oly híven ragaszkodnak, segély igenis nyújtassék, és pedig nem fukar módon, hanem inkább bőkezűen; de másrésről meggyőződéseim az, hogy elérkezett a percz, a midőn ragaszkodásukat tettel is bebizonyíthatnák, s ezért a segélynyújtás mellett felhívatni kérem őket, hogy most, miután a katonai zsarnok Horvátországból eltávozott, menjenek haza, töltsék be hatáskörüket, s világosítsák fel az ottani népet. (Zaj.)

Elnök. Miután az ellen, hogy a kért segély megadásék, semmi ellenmondás nem történt, tehát ezt végzésül ki mondhatom; csak a felől méltóztassanak határozni, hogy körülbelől valami summa meghatározottassék-e vagy nem? (Nem kell!) Tehát csak általánosan mondatik ki a segély megadása. Most. sem mi egyéb előadni valóm nincs; délután azonban 5 órakor méltóztassanak utána nézetni, hogy lesz-e ülés, mert ha a körülmények úgy kívánják, az ülést hirdető czédula ki fog függesztetni. (Helyes.)

Az ülés eloszlott.

LXXII-ik ülés az alsóházban

oct. 5-én.

Elnök. A csatatérről jelenleg a képviselőháznak kevéssé jelentést tehetek. Hivatalosan csak arról vagyunk értesítve, hogy tegnapelőtt, vagyis f. hó 3-án, esti 7 óra tájban Jellachich Győrbe érkezett, s ott a polgármester által németül köszöntetett fel, s felszólítottatott általa, hogy a rablástól tiltsa el katonáit. Erre Jellachich — mint mondják — magyarul felelt. Egyébiránt utána nyomuló seregeink tegnap 5—6 órai távolságra lehettek Győrtől, Jellachich pedig tegnap Győrben megállapodni szándékozott, váljon azért-e, hogy az ütközetet elfogadja, vagy hogy kifáradt seregét pihentesse, arról tudomásunk nincs. Fehér-, Somogy- és Veszprémmegyék felé elhagyta seregének egy részét Rodein vezérlete alatt. Ezek ellen seregünk két része indított, mi történt velük, arról eddig hivatalos tudósítás nem érkezett. Ennyit a csatatérről. Egyébiránt a választmány tegnap óta következő rendeleteket tartott szükségeseknek: 1-ször tudomására van a háznak, hogy katonáink, kik a hadseregben állnak, kétféle fizetést nyerne; máskép fizettetik t. i. a honvéd, és máskép a sorkatonaság. A honvédek, kik magyar zászló alatt küzdenek, nagyobb fizetést húznak; s .ez okból történt, hogy a rendes sorkatonaság közül sokan zászlóikat elhagyták azon reményben, hogy nagyobb fizetéstkapjanak, s ez által a sorkatonaság igen meggyengült a maga csapatában. A választmány úgy vélekedett, hogy minden katonaságra, mely magyar zászló alatt fog küzdeni, egyenlő fizetést kell határozni. (Helyes.) S hogy ezen intézkedés által a cél t. i. a magyar zászló és vezérszavak behozatala eléressék: úgy akarja behozni, hogy mihelyt a magyar sereg azt fölveszi, azon fizetésben fog részesülni, mint a honvédek. Ezen rendelet különösen a huszárokra van értve, kik készeknek nyilatkoztak a magyar zászló alatt harcolni. De különben sem fér meg az igazsággal, hogy az ellenség előtt álló sereg

közt egyik több fizetést húzzon, mint a másik- (Helyes.) Másik intézkedése a választmánynak az: hogy Pest és Buda városoknak, melyek, mint képviselők előtt tudva van, a haza védelmében igen nagy erőt fejtettek ki, a ház által köszönet mondassék; (helyes) mely köszönet és méltánylás a választmány által szerkezetbe foglalva, el is küldetett a nyomdába. (Helyes.) Jelenthetem a háznak, hogy Jellachich táborából Bécsbe, Gréczbe és Horvátországba küldött 226 levelek fogattak el, s küldettek be tegnap estvefelé Csányi László kormánybiztos által. Ezek közt sok érdekes van, azonban sem a választmány, sem Csányi biztos úr — ki igen el van foglalva — nem ért reá, hogy mindazon leveleket elolvashatta volna. A választmány nézete az, hogy kiszedvén ezen levelek közül azokat, melyek a közönségre nézve érdekesek, azokat ki fogja nyomatni. Annyit különösen jelenthetek, hogy azon levelekből kettő világlik ki, egyik: hogy ezen horvátországbéli megrohanást legkevésbé sem lehet Horvátország részéről tett megrohanásnak tekinteni, hanem semmi egyébnek, mint a császári seregben magok a tisztek közt létező olyan társulatnak, vagy összeesküvésnek, — vagy minek mondjam — mely átszivárogván az egész hadsereget, Horvátország köpönyegjét mintegy magára venni akarta, s azért Horvátország részéről tette meg a berohanást. Tehát ezen támadás nem Horvátország részéről, hanem a hadseregből indult. Ez világlik ki azon levelekből, következő az azt gondolom, néhány nap múlva itt lesz ideje annak, hogy a képviselőház azon elvet, melyet többször kimondott, hogy Horvátország irányában testvérileg és méltányosan akar eljárni, specificus intézkedések által is mondja ki, azaz, ki kell mondani, hogy Magyarország Horvátország iránt így és így gondolkozik. És ez hasznos leend, s a ház nem tesz egyebet, mint beváltja adott szavát, melyet általánosságban már kimondott, és most specificus fogja kimondani. A választmánynak ezen nézetét formulázva néhány nap alatt szerencsénk lesz a ház elébe terjeszteni.

A másik az: hogy ezen megrohanásnak célja is tökéletesen kiviláglik azon levelekből, mely az volt, hogy Pest és Buda elfoglaltassák. Azt tökéletesen hitték és remélték ezen urak, hogy múlt hó 30-án okvetlenül Pesten lesznek, s nem hitték azt, hogy az ő nagyobb seregüknek a kisebb magyar csapatok ellentállhassanak, különösen nem hitték, hogy az általuk úgynevezett császári királyi hadseregnek csak egy része is lehetne, mely, ha ütközésre kerülne a dolog, ellenük küzdene, s így azt gondolták: csak a honvédekkel és nemzetőrséggel lesz dolguk. Kiviláglik továbbá, hogy ők Pestet úgy képzelték, mint zsbongó fészket a demagógoknak, kiket ki kell irtani. Itt elvégezvén dolgukat, ki van mondva, hogy egyenesen Bécsbe mennek, s megkérdezik a bécsiektől, tudják-e, ki légyen urok? s ha nem tudják, akkor a horvát sereg által meg fog nekik magyaráztatni. Különösen többször ki van fejezve az, hogy Bécsben az Aulát és munkásokat (az Arbeitereket) kell megzabolázni, mert ez azon két elem, mely Bécsben a nyugtalanságokat és zavarokat idézi elő. — Most tehát azt gondoljuk, miután ez a levelekből kitetszik, azoknak közlése annyival inkább szükséges, mert könnyen megtörténhetik, hogy Jellachichnak nem lesz kedve Bécsig megállni, seregeink előtt; ha tehát Bécsbe szándékozik, a bécsiek tudják magokat mihez tartani, s hogy kivel lesz dolguk. (Helyes.) Ezen levelekből mondom, e kétféle cél általánosán kiviláglik. Egyébiránt kiviláglanak még némely kisebb körülmények is, hazánkat illetőleg, melyek iránt a választmány intézkedni kötelességének fogja tartani. A választmány működését illetőleg semmi egyéb előterjesztésem nincsen, hanem csak azt akarom mondani, hogy az altáborra nézve szükségesnek tartotta a választmány azt, hogy oda szinte küldessenek el néhány követek, kik a dolognak újabb fordulatáról s menetéről a tábornak értesítsék, mert a hírlapokra s magánlevelekre nem lehet bízni a tábornak sorsát, miután kivilágosodik, nem ugyan az említett levelekből, hanem a tegnapelőtt elfo-

gott néhány levélből, hogy ezen horvátországi beütés összeköttetésben van a rácz lázadással. Ezt tehát a rácz táborban azokkal, kik azt vezérlik, szükséges tudatni. Erre nézve Bernáth József, Hacsek és Hadzsics követ urak a táborba leküldettek, kik azért engedelmet kérnek a távozásra. Bernáth az itteni táborban is volt, s miután működésével kitüntette azt, hogy az efféle küldetéseknek meg bír felelni, azért volt szükséges ötét leküldeni, hogy legyen olyan ott lent, ki már jól járt el küldetésében. — Egyébiránt van itt még egy folyamodvány, melyben Félegyháza közönsége kéri, hogy b. Mandel által bírt közel levő pusztá népesíttessék be, s miután a községnek régi joga van ahhoz, adassék neki át. Ez a petitionális válaszmányhoz leszen utasítandó.

K á l ó c z y. Győr városa feladását nem a győriek hazafiatlanságának kell tulajdonítani, hanem annak, hogy a város egész védtelen állapotban volt, és hogy az ellenség közeledése hivatalos úton nem tudatott velök, hanem a bécsi parancsnoktól akkor tudták meg, mikor már az ellenség tőlök 6—7 órányira volt.

Antal I. erre azon megjegyzést tévé, hogy a nem jó ügy az oltalmazással még rosszabb lesz.

K á l l a y O. az Európához intézendő manifestum minélelőbbi kibocsátását sürgeti.

Elnök erre azon megjegyzést tévé, hogy a körülmények azóta sokat változván, a már kész manifestumon is mindannyiszor változást kellett tenni.

Kállay Ö. Azt hallá, hogy Gallicziából katonaság jött, melyet a munkácsi várba akarnak becsempészni, kérdi hát az elnököt, van-e aziránt intézkedés téve, hogy a munkácsi vár biztos kezekben legyen.

Elnök. Ez iránt történt ugyan intézkedés, de nem tudja, mi sikerrel; egyébiránt ezt a válaszmány elébe fogja terjeszteni.

Riskó. A válaszmánynak sok dolga levén, az elfogott levelek vizsgálatát más válaszmányra is bízhatná és

úgy hiszi, hogy a körülmények Erdélyben javulván, onnan talán már lehetne ide katonaságot szállítani.

Elnök. Erdélyben még nem áll egészen oly jól a dolog, hogy onnan katonát lehetne kihozni.

Szaplonczay. Az oláhok Erdélyben nem akarnak addig a magyar alkotmányra esküdni és katonát adni, míg nekik a király ezt rendelő pecsétetes levelét elő nem mutatják. Végre jelenti, miszerint az oláhok annyira fel vannak bujtoztatva, hogy a kir. biztost el akarták fogni, és az csak sebes fotó lovainak köszönheti, hogy a nép dühének martalékul nem esett.

Elnök. Erdélyből két ellenkező tudósítása van: az erdélyi tudósítás szerint helyre van állítva a csend; a szathmári szerint pedig nincs. Egyébiránt az oláhok sérelmeinek megvizsgálására, és ha azok csakugyan sérelmek, orvoslására választmány van kiküldve, mely oda még ma el is induland.

B o e r. Az elnök úr kijelenti, hogy a jelen szomorú állapot a katonatisztek ármánykodásának tulajdonítandó; szóló ezt rég tudta. Erdély állapota nem megnyugtató, ott az erő nagyon csekély, a bujtoztatás pedig egyre folytattatik. Egy nevezetes vár van Erdélyben, hol a fegyver tartatik, s a lőpor készítetik. Ezen vár hűtlen kezekben van. A közlegénység jól van lelkesülve, de a tiszték nemzetellenes szelleműek, s nem engedik meg a legénységnek, hogy a honvédekhez átálljon. A granátosság Kolozsvárt át akart a honvédekhez menni, de a tiszték nem engedték, és ennek majd véres jelenet lett következése. Felszólítja a házat, miszerint erélyesen intézkedjék az iránt, hogy a sorkatonaságnak megengedtéssék a honvédekhez átmenni, mert különben nem tudja, mi sorsra jut Erdély; de azt mint bizonyost tudja, hogy az unióból semmi sem lesz. Annyival inkább szükséges pedig a háznak e tekintetben intézkednie, mert Erdélyben egy helyettes kormány, minden törvényes megbízás nélkül működik, még pedig a reactió érdekében. Erdélyben

a reactio ármánykodása csak agy hiúsíttatik meg, ha megengedtetik a sorkatonaságnak, hogy a honvédekhez átállhasson. Azért ezen dolgot ajánlja a ház figyelmébe.

Tóth L. szerint Győr városa kapuit valószínűleg a félelem nyitotta meg az ellenségnek: Fehérvárét pedig az árulás és összeesküvés, mint ezt a Zichy Ödönnél talált levelek is tanúsítják; az árulásba azonban többen is folynak be. Kérdi tehát az elnököt, tétettek-e már lépések az e dolgan teendő vizsgálat iránt.

Elnök. Miután seregeink Fehérvárt elhagyták, azt nem lehetett többé ótalmazni. A tisztviselők sem Fehér-, sem Győrme gyében nem jártak el egész erélyességgel. A hanyag tisztviselők ellen mindkét helyen vizsgálat fog rendeltetni akkor, mikor a fontosb dolgok be lesznek fejezve.

Madarász J. Fehérmegyében van elég schwarzgelb reactionarius, és hiszi, hogy azon szerencsétlen kivégzett egyénnek vannak társai, de azért a nép nagyobb részét a szabadság szelleme hevíti. Annak idejében teljes hatalmú vizsgálóválasztmányt kivan kiküldetni.

Elnök. A választmány elébe fogja terjeszteni.

Kállay Ö. Miféle intézkedést tett a választmány, a hazaáruló Zichy Ödön jószágai elfoglal tatása iránt?

Elnök. Nem tartja a választmányt provisorius kormánynak, hanem csak a minis terelnök megérkezteíg intézkedik az ellenség megverése és a csend és rend fentartása iránt. Seregünk néhány nap előtt csak 14,000 főből állott, most már áll 40,000-ból. A választmány íőfigyelmét a haza megmentésére függeszti, ennélfogva sok más tekintetben nem tehetett specificus intézkedéseket; azt azonban ne úgy vegye a ház, mintha a választmány specifice is intézkedni nem akarna, hanem úgy, hogy sok dolgai miatt eddig nem intézkedhetett, de intézkedni fog.

Madarász L. Az árulás büntetésére nem kell semmi új törvény, hanem utasítandó a választmány a régi törvények végrehajtására. A derék harcziakat anyagilag is kell

jutalmazni; a kárvallottakat kármentesíteni kell; e végre szolgáljanak alapul az árulók jószágai, és azoké, kik az árulókkal és rablókkal szövetségben álltak. A Zichy Ödön-nél talált irományokat kinyomatni kívánja.

Elnök. A választmány annak idejében intézkedni fog.

Kacskovics. Azon méltánylásért, mélyet a ház Pest városa iránt honvédelmi buzgóságaért kitüntetett, köszönetet mond, és kijelenti, hogy Pest lakosai készek verőket, vagyonukat minden pillanatban a hazáért feláldozni. Jelenti azt is, hogy a kaszával fegyverzett fölkelő nép, midőn kaszáit a budai fegyvertárban leraká és haza felé fegyvertelenül jött, mégis, minthogy köztük a nemzeti szín lobogott, a koronaőrző gránátos őrség magyarul „fegyverre“ kiáltott, és tisztelgett a derék fölkelő népnek. Ezt tudomására kívánta juttatni a háznak, és kívánná, hogy a koronaőrző gránátosok szinte az ellenség ellen fordíttatnának.

Elnök. A koronaőrző gránátosság nem nagy száma, és a koronát őrizet nélkül nem hagyhatni.

Ezzel az ülés eloszlott.

LXXIII-ik ülés az akóházban

oct. 6-án.

Elnök. Jelentem, hogy utóbbi tudósításaink szerint, Jellachich meghallván hírét annak, hogy seregeink utána nyomulnak, tegnap előtt délutáni 2 órakor rögtön seregeit összedoboltatta, és kivonult Ötevény felé. Ebből látszik, hogy Jellachich Ausztriába szándékozik. Mit fognak vele tenni ott, nem a mi dolgunk, azonban egy nem hivatalos, de meg lehetős hiteles levél nyomán mondhatom, hogy nehezen fog jól fogadtatni. Soprony-, Vas- és Mosonymegyének is egy részében horvát-német lakosok vannak, ezek még ez előtt néhány nappal Jellachichnak zsviót kiáltottak, s őt seregével várták, meghallván azonban annak hírét, hogy Jellachich azon vidékeken, melyeken Magyarországon keresztül-

vonul, pusztít, -rabol s öl különbség nélkül — magától fel-lázadt a nép, s a népfelkelés jól elrendeztetett, sőt Stiriának, Ausztriának szomszédfalvai is kijelentették, hogy csatlakozni fognak ezen népfelkeléshez, Jellachich táborának megsemmisítésére. Ez, mint mondtam, nem hivatalos, de mindenesetre hiteles tudósítás. (Tetszés.)

Seregeink nem fognak megállapodni, hanem Jellachichot üzőbe veszik, s tőle mintegy 4½ órányi távolságra vannak.

Mi seregeink szaporítását illeti, erre nézve a honvédi bizottmány mindent megtett, mi csak tehetségében áll. Természetesen a népfelkelést a harmadik és negyedik megyébe átvinni nem levén czélszerű, azon rendelkezéseket tette, hogy mindazon megyékben, hol Jellachich tábora keresztül-megy, a népfelkelés rendeztessék, s ezen népfelkelés meglehetősen sikerrel működhetik, mert az ellenségnek hátulsó csapatjait a nép agyon szokta verni. Azon sereg, mely. az ellenség után megy, tökéletesen felfegyverzett csapatokból áll, melyek mindeddig szaporítottak, és szaporíttatni fognak ezután is, meg levén győződve a bizottmány, hogy csak ily seregeket lehet hosszabb mars után az ellenség ellen czélszerűen használni.

Rótt táboráról hiteles tudósításaink nincsenek. Ki van ellene küldve egyrésztől Görgei igen nagy erővel, másrésztől Perczel ezredes szintén meglehetősen erővel, azonban a főseregnél, melylyel nekik szoros összeköttetésben lenniök kell, tegnap vett tudósítások szerint sem tudnak rólok semmit, azonban magánhírek szerint mondják, hogy tegnapelőtt este lett volna összeütközés Ozora körül, azonban részemről is azt vélem, hogy ha tegnap előtt történt volna valami ütközet, arról okvetetlen tudósítottunk volna. Úgy hiszem, semmiesetre szerencsétlenség nem történt, mert mind azon katonai erőnél fogva, mely balról s jobbról az ellenséget üldözi, mind a hátulról felkelt s organisált népfelkelésnél fogva szinte

lehetlennek tartom: hogy Rótt táborából csak egyetlen egy ember is haza mehessen.

A foglyokra nézve tegnapelőtt kijelentem a ház előtt a bizottnánynak azon intézkedését t. i. hogy a már megérkezett 1150 s még megérkezendő 400 foglyot, Budának Bécs felőli elsánczolására kívánja alkalmazni. Azonban Budapest nemzetőrsége részéről ez ellen azon akadály gördített, hogy azon kaszárnya, hova a foglyok zárattak, nem készítettvén tömlöcznek, s az ablakokon vas rostély nem lévén, minden ablakhoz örököt kell állítani. A foglyok közt 6 tiszt is van; ha tehát ennyi foglyok kimennének sánczok készítésére, azok őrizetére 4—500 nemzetőr kívántatnék. Buda városának polgármestere, és a pesti nemzetőség parancsnoka megjelenvén a bizottnány előtt, kinyilatkoztatta, hogy a kaszárnyában, mely csinosan el van készítve ne hagyassanak a foglyok, s nem kívánják a budapestiek, hogy sánczolásokra fordíttassanak, mert valamint a nép mindkét városból a múlt napokban késznek nyilatkozott kimenni fegyveres erővel, s Jellachichal megütközni, ha Bicske felől jő, úgy ha sánczolások szükségesek, az egész városi erő inkább kimegy azok megtételére, csak hogy ezen foglyoktól szabaduljanak meg.

Erre nézve a bizottnány a hadügyminister úrral is értekezett, kinek véleménye az volt, hogy azon emberek, kik haza akarnak menni, de kiket, míg a háborúnak vége nem lesz, elereszteni nem lehet, az egi várba zárattassanak, miután őrizetükre nagy számú katonaságra szükség nem volna. Egyébiránt felhozott azon tekintet is, hogy nem árt, ha ezen foglyok egy kis sétát tesznek az országban, és a nép látja, hogy azon sok erőködésnek, melyet az ország ezen méltatlan háború következtében tett, sikere van, s másrésztől Eger magyar város lévén, nem lehet tartani attól, hogy a foglyokat onnan kiszökdösni engedjék. A bizottnány ily kénytelenségbe lévén téve, ily intézkedést vél tétetni, annyival inkább, mivel valószínűleg Rótt seregéből is vagy öt-

ezer fogoly elszállásolásáról kell intézkedni. A tisztekre nézve természetesen más intézkedést és fogságot kellően rendelni.

Csiky. Ismervén az egri vár állását, oda csak a foglyok egy részét lehet szállítani, az egész tömeg befogadására azonban az egri vár nem alkalmas.

Elnök. Azon kívül szükségesnek tartotta a hon védi bizottmány, hogy nevében azon katonákhoz, kik Jellachich seregében jelenleg szolgálnak, egy proclamatio küldessék, mely szólana mind a német katonasághoz, mely hozzá állott, és a horvát katonasághoz is. (Helyes.) A német katonáknak ezen proclamatióban mondatik, hogy mily igazságtalan ügyet ótalmaznak, hogy ő felsége világos parancsa ellen cselekszenek, miszerint meghagyta ő felsége, hogy Magyarországból minden német sereg vonattassék ki, s hogy ezután a magyar ezredek fognak Magyarországra szállítatni. így például az mondatott, hogy a nádor-ezred akkor fog Magyarországra szállítatni, ha a dragonyosok innen kimennek, ezeket pedig innen ki nem küldhetjük, ámbár már útban is voltak, de át nem mentek Jellachichhoz, következképp ezek a proclamatióban felszólítatnak, hogy engedelmeskedve ő felsége parancsának, menjenek ki az országból, s hogy nem Jellachichnak tartoznak engedelmességgel, hanem a császárnak, a német felelős ministerium által ellenjegyzett császári parancsolatnak.

A horvát katonáknak az mondatik a proclamatióban, hogy Jellachich táborát hagyják el, s nem védve azon igazságtalan ügyet menjenek haza, emlékezzenek meg arról, hogy Magyar- és Horvátország hétszázados kapcsolcsal van Összekötve, s hogy horvát atyánkfiait a múlt törvényhozás minden szabadságban, melyet kivívott, részesítette, s felszólítatnak, hogy legyenek a horvátok ismét barátaink és jó testvéreink. (Közhelyeslés).

Ezen proclamatio, melyről a házat értesíteni akartam, szükséges tudomás végett már nyomatos alatt van.. Egyéb-

iránt jelentem, hogy Gallicziából a Vilmos magyar huszár-ezredeknek két százada Zichy vezérlete alatta Pestre megérkezett, (hosszú éljenzés) s ugyanezen ezredből még két század holnap fog megérkezni. S miután ezen századok 27 nap óta folyvást marsban vannak, némely napon, 7—8 mértföldet is haladtak, mivel a legénység ruházata is ki fogna szakadozni, lehetetlen hogy néhány nap ne nyugodjanak itt. Néhány napi szünidőt szükséges nekik engedni, mind a legénység, mind a lovak tekintetéből. (Éljenek!) Egyéb semmi jelenteni valóm nincsen.

M á r t o n f y E. Batthyány minisiterelnök, tudjuk, hogy Bécsbe távozott, de arról, hogy mily minőségben és miért van Bécsben, a ház értesítve nincsen. Ha ő mint magánember van Bécsben, az ellen nincsen szóm, de ha úgy van ott mint minisiterelnök, e részben a honvédelmi bizottmánytól felvilágosítást kérek, annyival inkább, mert ez sem nem arcanum, sem nem strategialis dolog, hanem oly tény, melyről annál inkább kötelessége a bizottmánynak felvilágosítani a házat és közönséget, nehogy oly gyanú ébredjen, mintha a minisiterelnök talán oly alkudozás végett volna Bécsben, melyről beszélni szégyen, melybe ereszkedni bíni volna. Felszólítom tehát elnök urat méltóztassék e részben felvilágosítást adni.

Elnök. Batthyány L. midőn az új ministerium alakítását elfogadta, bizonyos föltétekhez kötötte azt. Egyik föltét volt, hogy Jellachich parancsoltassék ki Magyarországból. Ezen föltétel el nem fogadtatott; Batthyány lemondott, és az új ministerium alakításával Vay M. bízott meg; míg pedig az átvénne, ideiglenesen Batthyányi bízott meg a minisiterelnökséggel és a rendeletek ellenjegyzésével. Ily minőségben ment a táborba, ily minőségben ment a táborból Bécsbe. Hogy ott mit csinál, azt nem tudja; ha a kormányzásba befolyna és a választmánynak a teendők iránt utasítást adna, akkor főfigyelmet érdemelne, mit csinál Bécsben. Azt hát nem tudja mit csinál, de azt tudja, hogy a választmány semmi

egyebet nem tesz, mint a hadsereg erejét szaporítja, Magyarország alkotmányának és szabadságának biztosítását tartván szem előtt.

Német A. Jellachich hadseregében szolgálnak olyanok, kik született magyarok, kik magyar birtokosok, szolgálnak oly katonatisztek, kik a magyar aristocratiának tagjai, és vagyonos mívelt polgárai e hazának. Kívánja azért, miszerint mondja ki a ház, hogy minden született magyar, ki Jellachich táborában szolgál, személyében és vagyonában hazaárulási büntetésbe esik; mondja ki, hogy az ilyen nem mint fogoly, hanem mint rabló, pártütő fog rögtönbíróság elébe állíttatni és kivégeztetni, s jószáguk, mint Zichy Ödöné a haza hű fiainak jutalmazására fog fordíttatni. A hadi foglyok és pártütők közt azonban különbséget kíván tétetni.

Elnök. Nem tárta szükségesnek kimondatni, mert ez esetben már törvényeink intézkedtek, az alkalmazás pedig magában értetik.

Irinyi. Nehézséget lát e részben a határozat kimondásában, mert Jellachich táborában nemcsak született magyarok, hanem horvátok is vannak, kik nekünk szintűgy polgártársaink, és szintűgy hazaárulók, mint a született magyarok. Az indítványt akkor látná helyén, ha külellenséggel volna-dolgunk.

Madarász J. Kívánja kimondatni; hogy minden, ki a magyar korona alatt született, és Jellachich táborában szolgál, hazaárulónak tekintetik.

Irinyi. Az indítványt először elvben, de most egész kiterjedésében ellenzi. Győzelem után, midőn már 1500 fogoly van, kimondani, hogy a tömeggel úgy akarunk bánni, mint hazaárulókkal, s őket legyilkoltatni, ez nem mívelt nemzethez illik. Véleménye az, miszerint a dolog bevégeztével az ügy vezetői halállal büntettetessenek: a többi pedig közbocsánatot nyerjen.

Elnök. Irinyi úr előadása folytán, csak egyet akarok

említeni. Azon foglyoknak, kik Jellachich táborából elfogattak, nem csak ezen 1500-nak, hanem az előbbenieknek is vallomásából kitűnik, miszerint ők kényszerítve voltak arra, hogy Magyarország ellen fegyvert fogjanak akképen, hogy volt falu, a hol 3—4 ember is akasztatott fel, azért, mert a lakosok nem akartak a Dráván általkelni. A mi magát azon elvet illeti, hogy a horvát is hazaáruló, azt én is osztom; hanem ha mi azt általánosan akarjuk alkalmazásba venni, hogy ezer emberek vérpadra legyenek hurczolva, részemről kimondom, hogy ily eljárásban részt venni soha nem fogok, azért, mert ez oly eljárás lenne, melynek a históriában példája nincs; ezen foglyok mind a mellett is úgy fogattak el mint katonák, tehát úgy kell bánni velők, mint katonafoglyokkal; ha ezen humanitás alapját magunktól ellökjük, akkor elfordulnak tőlünk azon sympathiák, melyekre most számolhatunk. Ott vannak a törvények, melyek kijelölik, kik fogathatnak nótába. A választmány, a menyire a mostani körülmények megengedik, kiterjesztendi figyelmét, és meg fogja tenni kötelességét, arról méltóztasanak meggyőződni; hanem a választmányban én nem fogok részt venni akkor és soha azontúl, mihelyt a választmányt fel akarják nemcsak jogosítani, hanem reá parancsolni, hogy oly kivégzési szerepet vegyen magára, melyet én elvállalni nem tudnék.

N é m e t A. indítványát magyarázza, s hazaárulók gyanánt csak azokat akarja büntettetni: kik mint született magyarok, kik mint Magyarországbán birtokosok, kik mint a magyar aristocratia tagjai szolgálnak Jellachichnak táborában; továbbá az értelmesbeket, kik mint tényezők folytak be a cselszövénybe; és azokat, kikre az elfogott irományokból kisül, hogy részt vettek a katonai összeesküvésben; — a szegény népet, mely kényszerítve volt Jellachichot követni, nem értette és nem érte.

Még néhányan szólának az indítvány mellett és ellen) a ház azonban az elnök azon kijelentésében állapodott meg,

hogy a pártütők annak idejében a már meglevő törvények szerint bűnhődnek,

Esti 5 órakor az ülés folytatott.

Az e l n ö k jelenti, hogy Jellachich Mosonyban van. Menelete inkább futás, mint katonai rendes visszavonulás. Miért siet oly igen? hivatalosan nem tudhatni. Bizonyosan segítséget vár, s így jelentheti a háznak, hogy Magyarországnak nemcsak Jellachichchal, hanem mással is lesz baja.

Olvastatik Perczel ezredes jelentése:

Tác, A magyar hadsereg 5. osztályának, parancsnokától, 1848 oct. 6-én délben 12 órakor.

Alólírott nem késhetik a nemzet képviselőit egy örvendetes eseményről értesíteni:

Folyó hó oct. 8-án délben a horvátok ellen toborozó magyar hadseregek 5. osztályának parancsnokává neveztetvén Móga tábornok úr által, as alám rendelt csapatokat Martonvásárról még ai nap útnak indítám; magam estvére Ercsibe s onnét Adonyba sietek, itt a Görgei őrnagy úr parancsa alatt álló csapatokat még egyrészb en as nap estve, másrészb en 4-én hajnalban útnak indítván, az 5. osztályt 4-én délben Szolgaegyházán szerencsésen egyesítem.

Értésemre esvén, hogy Rótt generál 9,000 főből álló seregével fölfelé tódul Fehérvárnak, határozott utasításom szerint is sietek as ellenség megsemmisítésére.

A tolnai fölkelő sereget már eleve Simontornyára utalván, a Kálozdon tanyázó ellenségnek hátulról bizgatására annak éber szemmeltarthatása végett, a kötöri fölkelőket Sárosdra és Aba felé utasítám.

Görgei őrnagy urat pedig két eskadron huszárral, négy ágyúval és két század Hunyadiával Bárádnak Tác felé száguldozásra küldém.

Magam a Zrínyi, Hunyadi és sabolchi zászlóaljakkal, a kecskeméti eskün nemzetőrökkel, 4 ágyúval még 4-én Seregélyesre menék, és az előtt illő helyen táborn tük. — Görgei őrnagy úr nem csekély bátorsággal és ügyességgel 4-én délután csapataival Táczig előnyomult, és ott a már Táczon szállásolni kezdő horvát sereg egy részével diadalmasan összeütközék. Mi egy huszárt, Bírót vesztenk, egy huszár, Pálfy zászlótartó megsebesült, és két közvitéz is megsebesült, egy ló elesett, kettő megsebesült. A horvátok közöl számos sebeseken kívül 11 esett el. Ez történt 4-én, 4 és 5 óra közt

Az ellenség csapattja Abára is beütvén, ott a Hunyadiak 6. százada és az abai nemzetőrök részéről vitézséggel fogadtatott, és derekasan visszaverett Tranguos Istvánnak, mint az említett század kapitányának bátor és ügyes vezérlete alatt

Táborunk, részint az élelmezés hiánya, de különösen a folytonos eső áhal 4-ike éjjelén át sokat szenvedett Mindamellett 5-én korán általam Bárádnak megindítatván, Rótt generál egyik csapattára akadt, mely is előről néhány ezer lépésre hátrálván, miután általam az egész had csatarendbe állítva, ellenök vezéreltetett, másrészt a Görgei által parancsolt előcsapataink

által is szorongatva levén, ütközet nélkül megadá magát, leraká, fegyvereit, zászlóját, és fogolylá tétetett.

A körülbelől 1500 főből álló horvát csapat Forster őrnagy úr parancsa alatt álló kunok őrizete alá bízván, tüstént Adonynak indított 11 fogoly tiszttel, kiknek is az országgyűlés további rendelkezéséig a kardhordás megengedett. Mi is, főleg részemről azon oknál fogva is történt, hogy a többi Rott-féle seregek lefegyverzése, mire már ekkor mozgalmainknál fogva bizton számíték, annál biztosabban és lehető vérkímélettel, és a mi fő, időnyeréssel eszközölthessék.

Már seregeim pihenés nélkül Tácsra indítám az ellenség sietős elnyomására, mit ezen működés által elérni, remélhetek, midőn a huszárok egy tisztet hozának élömbé Rótt generálnak Fehérvárra Beck őrnagyhoz intézett egy levelével, melynek tartalma szerint ezt némi fegyvernyugvási vagy kiegyenlítési értekezés adására hívja fel. Az illető fogolytisztt látván Rótt generál csapatai egyik legbátrabb részeinek elfogatását, kijelenté: hogy generálja szinte kész hovahamarább értekezésbe lépni. Én őt visszautasítani generáljához egyik tiszttem kísérete mellett, azon kimutatással, hogy ma délután 8 és 4 óra közt Tácson, tova seregeim egy részét ekkor már megindítám, Rótt generált elfogadom.

És most e peresben, midőn e sorokat írom, itt Tácson táborba szállított seregeimnek pihenést engedve, ha hogy Rótt generál nem teszi le a fegyvert, őt még ma estvéig, vagy holnap hajnalban megtámadom.

Az isteni gondviselés kimondhatlan szerencsével tetéze akkor, midőn a haza ellenségei egy részének megsemmisítésében munkálnom engede.

Balogh János és Bogdanovics Vilibald képviselő urak, kik épen az esetben megjelenve, táboromban vannak, voltak oly szívesek e jelentés sietős átvételét elvállalni.

Görgei őrnagy úr szorgalmas és ügyes viselete mellett, úgy Trangous kapitány bátor csatázásán kívül, még kötelességem Gáspár Miklós huszárezredteli kapitány, és az osztályomban sorozott két huszárszázad parancsnokának derék és vitéz eljárását átalában és különösen a 4-iki táczai ütközetben kiemelni.

Ez esemény hadseregemet igen fellelkesíté, mely kész a derék és az ellenségtől rettegett huszársággal vetélkedni a haza ellenei megsemmisítésében. — Perczel Mór.

Még meg kell jegyezmem, hogy az abai ütközetben Herencz hadnagy a Hunyadiaktól kemény sebet kapott, valamint Sveda János huszárköz vitéz, ki egymaga három horvátot vágott le.

Balogh J. e jelentéshez pótlékul némi felvilágosítást adott, jelesül kiemeli Perczel Mór és Görgei ügyehadi tapintatát; a sereg rendkívüli lelkesülését, mely mindamelllett, hogy az élelmi szerekben szükségét lát, jó kedvvel, énekelve végzi kötelességét; megemlíté, hogy Táczból, hova a horvátok beszállottak s vitéz huszáraink lóháton ve-

rék ki az ellenséget, Sveda nevű huszár 3 horvátot üzőbe vevén, midőn ezek egy sövényen átugrottak, a huszár is lováról lepattant, és gyalog folytatván az üzést, mindahármat megölte; kiemelé az Aula fiai vitézségét; bemutató a háznak a lefegyverzett határőr-zászlóaljtól elvett rongyos zászlót, mely a museumnak fog adadni stb.

Elnök ezután jelenti, hogy a nemzet nevében köszönetét nyilvánítja a hadseregnek, de a válaszmány a szerkezettel még nem készülhetett el. Madarász J. és mások rögtön kívánák a köszönetet nyilváníttatni, s e végett szavazást is sürgettek. Az elnök azon kijelentése azonban, hogy csak bővebb tudósítást várnak, hogy csak Rótt megveretőségét vagy lefegyverzését várják, mi bizonyosan meg fog történni, hogy a válaszmány nem csupa köszönetnyilvánítást, mert ezzel nem lehet megverni az ellenséget, hanem anyagi jutalmat is akar az érdemeseknek adni — megnyugtató a házat

Ezzel az ülés eloszlott.

LXXIV-ik ülés az alsóházban

oct 7-én.

Elnök. A honvédelmi bizottmány nevében jelenti, miként Rótt tábornokkal mi történt, váljon elfogatott-e? bizonyos kimerítő jelentést a ház elé nem terjeszthet; hiteles tudósításaink csak oda terjednek, hogy ő folytonos üzésben van, és mintegy $\frac{3}{4}$ órára volt a két sereg egymástól; következőleg remélhető, hogy ma vagy holnap kimerítőbb jelentés érkezik vagy a megtámadásról, vagy elfogatásáról.

A mi Jellachichot és táborát illeti, mint tegnap értesítettem a házat, most sem mondhatok többet, ő Mosonyban van seregével; egyébiránt a mieink tegnap estve alkalmalsint beértek Győrbe.

Jelentem még a háznak, miután a csatatéren tegnap óta semmi különös nem történt, hogy Jellachichnak némely le-

velei elfogattak, melyekben, ő Magyarország törvényhatóságai és katonai hatalmai felett már úgy intézkedik, mint egy oly kormány és királyi biztos, a ki fel van hatalmazva, azt lehet mondani, mintegy királyi hatalommal. Ezen elfogott levelek mellett taláztatik nyomtatásban egy irat, melynek alá van írva Ferdinánd király és Récsey Ádám mint minisiterelnök. (Nevetnek.) A honvédelmi bizottmány azon nézetben van, hogy mintán sem az országgyűléshez, sem pedig az országnak más törvényhatóságaihoz egyenesen őfelségétől ily irat nem érkezett, mindamellert nem lehet tenni, hogy ezen nyomtatott leirat vagy nem is tudom, minek nevezzem, ez országnak jelen viszonyaiban a ház előtt eltitkoltassék. Következőleg ez fel fog olvastatni a ház előtt, és azután a ház bölcs elhatározásától fog függni iránta rendelkezni. Kazinczy G. felolvassa:

„Mi első Ferdinánd Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar, Cseh, Horvát, Tót és Dalmátországoknak e néven V-dik királya, Erdélynek Nagy Fejedelme stb.

Magyar, Erdélyországnak s ahhoz kapcsolt országok zászlósainak, egyházi s világi főméltóságainak, nagyainak és képviselőinek, kik az általunk szabad királyi Pest városunkba összehívott országgyűlésen egybegyűlve vannak, üdvöt és kegyelmünket!

Mély fájdalommal- és megütközéssel tapasztalván, hogy a képviselőház Kossuth L. és társai által nagy törvénytelenésekre magát rávenni hagyta, sőt több törvénytelen végzéseit, királyi akaratumk ellenére, végrehajtotta, és közelebről a béke helyreállítására általunk kiküldött királyi biztosunk, gróf Lamberg Ferencz tábornagyunk ellen, mielőtt ez a törvényes formában kiadott megbízó levelünket előmutathatta volna, folyó észet september 27-kén egy végzést hozott légyen, melynek folytán a nevezett királyi biztosunk egy a dühösségre felhevült vad csoport által az utcán vakmerőleg megtámadott és irtóztatatosan meg is öletett.

Mi ezen körülmények közt azon királyi köteleességünknél fogva, melylyel az ország biztossága és törvényei megőrzésére köteleztetünk, ezennel rendelünk és végrehajtásul parancsolunk:

1. Az országgyűlést ezennel eloszlatjuk, úgy hogy a jelen legkegyelmesebb leiratunk közhírré tétele után ülését azonnal berekeszteni köteles.

2. A jelen országgyűlés és a képviselőháznak általunk nem szentesített mindennemű végzéseit és rendeleteit törvényteleneknek és semmitörőknek nyilatkoztatjuk.

3. Horváth, Tót és Dalmátországok bánja, b. Jellachich József tábornagyunk főparancsnoksága alá rendeltetnek minden Magyar és az ahhoz kapcsolt országokban, úgy nemkülönbén Erdélyországban levő hadiseregek és

akármily nemű felfegyverezett csapatok, akár azok nemzeti örök, akár önkényesek legyenek.

4. Addig, míg a felfogatott rend és béke Magyarországon helyre nem álland, az ország a hadi törvények alá rendeltetik és ennek folytán az illető hatóságok mindennemű megyei, városi, vagy kerületi gyűlések tartásától ideiglenesen eltiltatnak.

5. Horvát, Tót és Dalmátországok bánja, b. Jellachich J., mint kir. felségünk teljhatalmú biztosa küldetik ki, adván neki teljhatalmat és hatóságot, hogy a végrehajtó hatalom körében azon hatóságot gyakorolhassa, melylyel e rendkívüli körülményekben mint kir. felségünk képviselője fel van ruházva. Mely királyi legfelsőbb hatalmazásunk következtében mindazt, a mit Horvátországunk bánja rendelend, intézend, végzend és parancsoland, legfelsőbb kir. hatalmunk szerint rendeltnek, intézettnek, végzettnek és parancsoltnak nyilatkozatva, Magyar és Erdélyországnak s a hozzá kapcsolt országok minden egyházi, polgári és katonai hatóságainak, tisztviselőinek, méltóságainak s minden rendű és rangú lakosainak legkegyelmesebben rendeljük és parancsoljuk, hogy b. Jellachich J., mint kir. felségünk teljhatalmú biztosa által aláírt parancsai iránt mindenekben szintoly hódolók és engedelmesek legyenek, mint a mikép legfelsőbb kir. felségünk iránt lenni tartoztok és tartoznak.

6. Jelesen pedig királyi biztosunk, meghagyásunk nyomán, arra ügyelni fog, hogy gr. Lamberg F. kir. biztosunk megtámadói és gyilkosai, átaljában ezen a fölségi és emberi jogokat lábaival taposó ocsmány bűnnek indítói és részesei ellen a törvények teljes szigorúsága alkalmaztassék,

7. A polgári közigazgatás egyéb folyó tárgyai ideiglen az illető ministeriumok tisztviselői által a törvények szerint vezetetni fognak.

Mikép ennek folytán a közbirodalom közös érdekei biztosításának és igazgatásának egysége maradólag helyreállítandó, minden nemzetiségek egyenlő feljogosítása szakadatlanul biztosítandó, s ennek alapján a koronánk alatt egyesült országok és nemzetek közös viszonyai elrendelendők legyenek; mindezek, minden részek képviselői hozzájárultával, tanácskozás alá vétetni és törvényes úton elhatározatni fognak. Kelt Schönbrunnban, oct, 8. 1848. Ferdinánd m. p. Bécsey Ádám m. k. minisiterelnök.

Magyar s vele egyesült Erdélyországunk s az ahhoz kapcsolt országok zászlósainak, egyházi s világi főméltóságainak, nagyainak, és képviselőinek. kik az általunk szabad kir. Pest városunkba összehívott országgyűlésén egybegyűlve vannak.

Kossuth L. (igen lelkes éljenzések között a szószék-re lép). Tisztelt képviselőház! Mielőtt ezen.....dologhoz szólanék, engedje meg a ház, hogy kimondhassam saját tapasztalásom alapján, miként én hazánk szabadságának és igaz ügyének ótalmára az összes magyar népnek egytől egyig, ha kell, utolsó csepp vérig, felkeléséről és oly készségéről, hogy halni kész inkább, mind, a mennyi van, mintsem hogy ezen országot eltipratni engedné, biztosítom a

képviselőket. (Leírhatlan éljenzés.) Ha látták volna önök uraim, miként fogadta a Tisza partján lakó magyar nép csekély felhívásomat, hallották volna önök, hogy nem én öntöttem lelkesedést a népbe, hanem én vettem tőlök erőt és lelkesedést; ha látták volna, hogy felhívás nélkül 20—30 ezrenként mindenik esküdött az örökkévaló istenre, megbőszülni minden ámulást, és kipusztítani a hon ellenségeit, megnyugtatam önöket uraim, ha azt mondom, „egy szó a nemzet képviselőitől“ és nem kerül bele 3 hét, és 300,000 ember fegyverben áll. Jöhet tót lázadás, oláh lázadás, Jellachich a maga irtózatosságával, s a szerbek mind; a magyar megérezte a maga erejét, a magyar látja, hogy mi erő van benne, s ez őt egy meggyőződésre vezette: hogy t. i. 300 esztendő nyomás által elszenderítve azt vélték, hogy az oroszán meghalt. Az oroszán csak aludt, a vész felébreszté; és a hosszas alvás nemcsak hogy nem gyengítette erejét, hanem pihenten áll megívni a poklokkal is, ha kell.

A mi ezt a.....

..... Hanem, mikor a nemzet határozva van, magát semmi áron fel nem adni, maradjunk nyugodtak. Énnekem igen tetszett, hogy a ház nevetett e dolog felett, őszintén megvallom, hogy sok dolgot látok a tapasztalás szerint lehetségesnek; hanem mégis kétkedem arról, hogy erre a dologra a király igazán oda irta volna, hogy: Ferdinánd; azért kétkedem, mert ha el akarta az országgyűlést oszlatni, azt gondolom, mégis csak megírták volna ide postán. Ennélfogva megvallom, kétségbe veszem ezen documentum valódiságát, és gyanítom, hogy egy bizonyos csel fekszik alatta, miszerint a király nevének bubájával majd megállíttatnak talán seregeink elhatározott győzelmi lépéseikben, és ez által időt nyerhet

Jellachich magát — nem tudom, innen vagy amonnan — megerősíteni, és végrehajtani azt, a mit megmondott volt, úgy, a mint a hírlapokból s az elfogott levelekből tudjuk, hogy ő a király akarátjának is ellenére már majd csak cselekedni fog,

Ezen szempontból indulva, a mondó vagyok, hogy ezt a háznak semminek kell tekinteni, és azt kell feltenni, hogy mivel a házhoz semmi ilyen nem jött, tehát ez egyenesen koholt iromány; de ha koholt iromány nem volna, azon esetre én a következő törvényekre figyelmeztetem a házat: az 1848-ki 3. t. ez. 3. §-a azt mondja: hogy ő felségének bármily rendeletei, parancsolatai érvénytelenek, ha a Budapesten székelő ministerek egyike által is alá nem iratnak. Arról nem tudok semmit sem, hogy nekünk Récsey minis-terelnökünk volna, még kevesebbet arról, hogy Budapesten székelne, mert ha ő, nevével Jellachichnak szolgált volna, nem is commendálnám neki, hogy itt próbáljon székelgetni. A 2-ik törvény, a melyre figyelmeztetni vagyok bátor a tisztelt házat, az, hogy az 1848-ki 4. t. ez. 6. §-a így szól: „Az évi ülés az utolsó évrőli számadásnak és a következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő előterjesztése, és az irántuki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesz-tethetik, és az országgyűlés fel nem oszlathatik.“ Ez hason-lóképen eléggé világos, következőleg, ha mindjárt valóságos minis-terelnök ellenjegyezne is ilyen valamit, a ház nem osztanék szét; — hanem mit tenne a ház? azt tenné, a mit az 1848. 3. t. ez. 32. §-a mond, t. i. a ministerek feleletre vo-nathatnak minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az or-szág függetlenségét, az alkotmány biztosságát, a fenálló tör-vények rendeletét stb. sérti, s általuk hivatalos minőségben követtetik el, vagy illetőleg adatik ki. Tehát az a kérdés, váljon ez a..... itt — azon esetre, ha való — sérti-e az ország függetlenségét? Méltóztassanak azon felolvasott szavakra figyelmezni, hogy: „majd fognak tartani egy bécsi országgyűlést, majd oda minket is meghíznak, és elinté-

zik a dolgokat.“ Ha ez állana, Magyarország függetlensége megszűnt — Másodszor az a kérdés, sérti-e az alkotmány biztosítékait, mikor az országgyűlést eloszlatja, a nélkül, hogy a jövő évi költségvetés iránt határozatok keletkezhetek volna, mikor az országnak minden törvényhatóságait a maga formájából kivetkezteti, mikor az alkotmányt keresztülvonja, és a pártütőnek kezébe adja a királyi hatalomnak gyakorlatát: azt gondolom, senki sem kételkedhetik, hogy az alkotmány biztosítékai, ha ezen irat való, felforgatni szándékoltnak. És hogy a fenálló törvények rendeleteit sérti: erre elegendők azon §-ok, melyeket felolvastam. Következőleg én a mondó vagyok: hogy hozzon a ház egy oly határozatot, miszerint bizony már igen sokat visszaéltek a király nevével; de abban oly irtózatos dolgok foglaltatnak, hogy tekintetbe vévén azt, miként a háfához magához semmi ilynemű dolog hivatalos úton nem érkezett, és mégis már a hazánkat ellenséges erővel megszállott pártütő Jellachich, mielőtt ez — ha való — a házzal közöltetett volna, végrehajtásokba bocsátkozik, mert az elfogott levelek tudomására hozták a honvédelmi bizottmánynak és a háznak, hogy Jellachich már egyenesen végrehajtási rendeleteket adott egyik másik parancsnoknak, tehát a ház fejezze ki azon meggyőződését, hogy bármennyire visszaélt is a camarilla a király nevével eddig Magyarország megrontására

.....mégis nem kapván arról semmit a ház hivatalosan, azt teszi fel, hogy ez egy.....cseleszövény, melyet Jellachich Magyarország meghódítása s erőszakos elfoglalásának könnyítésére elkövetett. Azonban, ha nem volna ez való, ezen esetre is az elmondott okoknál fogva kinyilatkoztatja a ház, hogy azon esetben Magyarország függetlenségének megsemmisítését, és az alkotmány biztosítékainak felforgatását foglalná magában, és ez még tetéztetné azon irtózatos tapasztalás által, a mihez hasonló a históriában nincs, hogy egy országnak királya megesküszik

a törvények megtartására, melyeket szabad akaratából megszentest s az ellen egy ember, a camarilla eszköze, pártot üt, s azon embert a király törvényes úton, ministeri ellenjegyzés mellett, pártütőnek nyilatkoztatja maga is, kötelessége is volt úgy nyilatkoztatni; ezen emberről e szó „pártütő,” melyet a király ministeri ellenjegyzés mellett reá kimondott, semmi birói Ítélet által le nem vétetett; hanem inkább igazolta a pártütést az, hogy az országba beütött, s ilyen embernek czéloztatik adatni kezébe teljes hatalom Magyarország minden alkotmányos biztosítékainak felforgatására. Szinte a bizottmány birtokában van egy bizonyos Mayerhoffer tábornok és ausztriai consul levele, melyben Jellachichnak számot ad a szerb rablócsoportok mozdulatairól, s tőle intézkedéseket kér; egy szóval ezen levél világosan megmutatja, hogy a pártütő Jellachich az, ki a szerb rablócsapatokat vezérli. Szinte a bizottmány kezei közt van egy levele Rajasichhoz, a hol hasonlóképen a szerb fellázadt csapatok mozdulatai iránt rendelkezik. —

Azt gondolom, ha a ház e részbeni határozatit kimondja, miszerint felteszi, hogy ezen documentum egy alávaló csel-szövény Jellachichtól, de ha nem az volna is, az alkotmány felforgatását foglalja magában, melyet semmit érőnek nyilatkoztat, és minden embert, ki ennek értelmében lépést tett, vagy Jellachichnak engedelmeskedni, s az ő eljárásában közremunkálni merne, mint honárulót kívánja tekinteni, s a hadi törvények értelmében vele bánni; Récseyt pedig, kinek ugyan ministerségéről semmit sem tud, de a ki vagy arrogálja magának ezt a nevet a ház híre s tudta nélkül, vagy pedig valósággal valaki megpróbálta őt kinevezni; hogy fel-

használhassa a törvény értelmében, mint nemzet elleni bűnöst, perbe kell fogatni, és edictaliter citáltatni; ha hamis az iromány, s nevével visszaéltek, s ha kimutatja, hogy nem tett semmi ámulást, a bíró absolválhatja; de ha nem tudja magát kitisztítani, akkor a legnagyobb ámulók egyike, s a törvények értelmében kell vele bánni. Tehát ilyen határozatot kell hozni a háznak, szükséges egyszersmind, hogy ennek alapján a néphez egy rövid, a dolgokat egybefoglaló felvilágosítás intéztessek, mert az iratokból már tisztán áll, hogy Jellachich vezérli a szerb rablásokat is, s próbál egyesülni a német ausztriai seregekkel. Ezen ember tehát a camarilla eszköze, s világos iratok vannak kezünkben arra nézve, hogy Bétsből igazgattalak. Magyarországon Jellachich által minden pártütés, rablás és ámulás. A népet tehát fel kell világosítani, s ennek értelmében azt gondolom, a nép ismerni fogja kötelességét, ha valaki ezután a pártütő és rablócsordák vezérjének engedelmeskedik, ki itt akar hadi törvényeket gyakorolni azon nemzet felett, mely hosszas türelmében csak azon van, hogy magát védelmezze, hogy a fenálló állapotot fentartsa, melyre a király esküdött. A nép ismerni fogja kötelességét, és alkalmasint többen is fognak úgy járni, mint már némelyek isteni és emberi igazság szerint jártak. Szükséges volna ennek következtében az ország dolgainak kormányzatáról is intézkedni. Én azt gondolom, ha a ház ilyenemű határozatot, mely formulázva jobban adja ki magát, mint töredékes egy pár szóval elmondva, meghozandónak találna, minthogy az indítványt tettem, megpróbálom nyomban feltenni, s délután lehetne ülés, melyben a ház azt helybenhagyhatná; az okleveleket is addig ki leket nyomatni, adalékul a néphez intézendő rövid felszólításhoz, s czélszerű intézkedéseket tehetni, hogy a lehető legnagyobb számban mindenütt terjedjen el; valamint egyebekre nézve is, a miknek történni kell. Szinte délután az ország dolgainak kormányzatáról is intézkedhetik a ház, melyet jelenleg a körülmények megkívánnak; mert azt mondom, hogy nem

kell soha se kevesebbet tenni, mint a mennyi szükséges; hanem a dolgok kifejlődése annyira kedvező irányt vesz Magyarországra nézve, s ha valaha, most teljesedik az, hogy kit az isten el akar veszteni, annak elveszi eszét; mert ha volt valami, hogy a birkatürelmű utolsó gyáva magyart is felrázza a sziv mélyében megsértett becsület, emberiség, és nem tudom, mi minden érzésnek legmagasabb fokára, csak ilyen documentumokra volt szükség; de ha valaki rohan a poklok ösvényén lefelé, melyet Milton simának mond, és a legközelebbi napokban fognak oly dolgok történni; és a hadseregben lesznek lépések, melyek adhatnak alapot a háznak úgy intézkedni, mint Magyarország szabadságának biztosítására a körülmények szerint intézkedni kell.

Tehát nem kell tovább menni, mint a mennyire szükséges. Van a háznak honvédelmi bizottmánya, de úgy kellene azt rendezni, hogy vigye a dolgokat, míg fejlődnek a körülmények pár nap alatt, de ne legyen eljárása hosszú, nehézkes formákhoz kötve, hanem hatásköre terjesztessék azon körön túl, melyet hallottam felolvastatni. Erre nézve majd szerencsés leszek előterjeszteni vélekedésemet. Most ezen documentum felett általában nem jövök tűzbe, mert Magyarország szabadságát olyan bizonyosnak hiszem, hogy ha az nem bizonyos, hogy ilyen lépések mellett a maga erejének érzetére felébredt magyar nem engedi magát letíportatni, ha ez nem bizonyos, akkor a legvakbuzgóbb vallásos embernek egyszerre atheistává kell válni, mert kétségbe kellene esni az iránt, hogy isten van, ha ilyen módon
 a hosszú türelmében hű nemzetnek szabadságát s nemzeti lételetét eltörölni sikerülne, én pedig azt hiszem, hogy az igaz ügyben az igaz isten velünk van,' de csudákat velünk tenni nem fog. Mert csudákat tenni nem szokása, hanem azt mondja: adtam 5—6 millió magyart, abból keljen fel 5—600,000, és feküdjék le az árulókra, s úgy nyomja el őket, mint a zsúpszalmát Hogy pedig nemcsak a ráfekvésű és agyonnyomási hajlam, hanem oly haj-

lam van a népben, hogy felemeli karját és esküszik az istenre, a mindenhatóra, hogy nem fogja magát engedni utolsó csepp vérig, utazásomból a legbiztosabb adatokkal szolgálhatok. Álig voltam kilencz községben, s 50,000 ember áll azokból készen, s mennyiben e pillanatban nem volt rájuk Bzlikség, otthon maradtak, s egy szavára a képviselőháznak talpon lesznek. A szomszéd vidékek szinte nehezteltek, hogy miért nem szólítottak fel, hogy küldenének ők is embereket ezerenként. Még Szegedről teszek említést Valamint a főváros lelkesedése, melyet a múlt napokban tanúsított, olyan érdem, melylyel Budapest városok lakossága történelmi nevet vívott ki magának Magyarországon történetében, s azt a nemzetnek a legnagyobb hálával méltányolni kell: úgy ha itt baj történnék is a cselszövények következtében, ott van még Szeged támaszpontul. Méltóztassanak elhinni, hogy nem termelt annyi illyr, szerb, vagy akármicsoda fajbeli áruló a világon, mely a magyar nép összes lelkesedése által támogatott oly magyar várost, mint Szeged, megdöntene, hol önkényesen, felhívás nélkül a nép esküdött, hogy elmegy a harczra mind, s még a gyermek sem marad otthon. Addig tehát Magyarországon elveszve nem lesz, és ha más nem, megtartja azon vidék, mely a dunai lelkes lakosságnak ez időben kimutatott közremunkálása által támogatva lesz. Tehát hideg vérrel tartom szükségesnek kimondani, hogy ezen irómaný koholt.....

Ez okoknál fogva.....a ház eloszolni nem fog, s a nemzetet nem hagyja el, hanem kötelességének ismeri kimondani, hogy a ki ezen iratnak legkevésbé is engedelmeskedni mer, az hazaáruló, s azzal minden ember úgy bánjon, mint hazaárulóval bánni kell. (Helyes.) Ha majd a kormányzatra nézve méltóztatnak határozni délután, egyes egyénekre is ki lehet terjeszkedni; ilyen Mayerhoffer és Jellachich-féle emberek, ha valaki a világon, ezek bizonyosan. vogelfrei-ok (úgy van!); Récsey Ádám pörbefogatását határoznék el hasonlókép, s én felteszem és előterjesztem a dél-

utáni ülésre a néphez intéző felszólítással együtt, ha annak innét kell történni; egyébiránt a ház azt is határozhatja, hogy ezt a honvédelmi bizottmány tegye. A bizottmányok fognak működni, seregeink addig mennek és verik, a ki megérdemli. A körülmények, meglehet, 24 óra alatt ismét hoznak ilyeneket, mert ez már a második lépés, s akkor majd a további lépésekre lesz idő. Most csak a mellett maradjunk, határozzuk el, hogy ez érvénytelen, s teljesítse minden ember kötelességét

Elnök. Nézetem szerint Kossuth képviselő előterjesztésére a ház kivétel nélkül felállván, mindezen határozatokat lényegében elfogadta. (El.) Mi azt illeti, hogy részletebben szerkesztessék, arra nézve természetesen kell egy pár órai idő, következő az azt gondolnám, délután 5 óráig függeszthetnénk az ülést, addig némely intézkedések is lehetnek szükségesek, s Kossuth képviselő elkészítvén ezen határozatokat, úgy a néphez intézendő felszólítást is, akkor hitelesíthetjük. (Jól van.)

Kossuth L. A képviselőház bizonyosan lesz azon igazságszeretettel, hogy ha magamra vonatkozva egy pár szót mondok, azt azon kegyességgel fogja meghallgatni, hogy azért, mert ebben aoklevélben az van mondva, hogy a képviselőház Kossuth Lajos és társai által hagyta magát valamire rávenni; gondolom, e miatt nem fog a tisztelt ház reám neheztelni. Méltóztassanak visszaemlékezni, mi volt az, mire én indítványt tettem, és a ház elfogadta, mi volt azon törvénytelenység? Azt mondtam, hogy a király, mivel a hazát lázadás fenyegeti, s az az ő atyai szívének kimondhatlan keserűségére van, azoktól meg akarja az országot menteni, s összehívja az ország képviselőit, hogy a hon védelméről, katonaságról és pénzről gondolkozzanak.

És mit tettünk? védtük a hazát agy, a mint csak lehetett; nem támadtunk meg senkit, hanem védtük magunkat. Furcsa volna, ha engem valamely rabló megtámad, s azt mondanám, a szolgabíróat kértem, hogy ezen útra rendeljen csendőröket, hogy ne legyek megtámadásnak kitéve, azt a szolgabíró nem tette, tehát rabló úr méltóztassék engem megölni. Ilyen bolond nem lesz az ember. Gondoskodtunk a nemzet védelméről akkor, midőn nem gondoskodott az, kinek hittel szentesített kötelessége volt gondoskodni. Ki meri azt mondani, hogy a képviselőház követett el törvényteleniséget, azon képviselőház, mely, nem akarom mondani, nagy óvatosságból, hanem azt mondom, nagylelkűséggel.....

.....csak annyit a kormányról, amennyi szükséges — s ennek mondják, hogy törvényteleniséget követett el, és ki mondja? az, ki a pártütőt, lázadót és a világnak minden bűneit feluszítja a türelemben kimeríthetetlen magyar ellen, s ő meri vádolni a képviselőházat, hogy törvényteleniségre hagyta magát rávenni. Ez példátlan a históriában. Hanem minthogy ezen levélben az én csekély nevem is különösen megemlíttetik, én nem tudom, ez nem akar egyebet tenni, mint csak úgy monstrari digito, hogy ez az ember, ezzel kell valamit csinálni. Megtörténhetik, mert, halandók vagyunk, s ármánynak, alávalóságának, bűnnek sok eszközei vannak a világon, hanem azt tudom, hogy ha százezer Kossuth Lajos volna is az országban, s mindeniket egyenként semmivé tennék, porrá zúznák, vagy akármit csinálnának vele, hiában kecsegtették magukat azzal, hogy a magyar nemzetet semmivé fogják tenni, mert ez azon vaksághoz, mely ilyen leveleket ír, hozzátartozik, egy nemzetet azon hittel akarni megbecstele-

níteni, hogy ha itt egy két embert eltakarítanak, rablánczra lehet fűzni a nemzetet. Az, hogy egyes embereket mutatnak ki, csak ösztön lehet a nemzetnek, hogy felforrjon kebelében a méltó indignatio, hogy oly gyávanak hisz bennünket a camarilla, miszerint ha egy embert kimutat, és azt lába alól eltakarítja, minket rablánczra fűz. Esküszöm istenemre, rág egy magyar él, addig a magyart rablánczra nem fűzi.

Drágos J. az oláhokat menteteti, és azért, hogy Erdélyben itt-ott a katonailleségért lázonganak, az egész oláh népet nem lehet a lázadás bűnével terhelni, mert hű ragaszkodással vannak a magyar iránt.

Kossuth L. Én azt gondolom, hogy nemcsak a házban vannak hű oláh ajkú polgártársaink; hanem azt nyíltan kimondom, hogy tudom egész bizonyossággal, hogy a nép legalsó rétegében is találkoznak olyanok. Én Szegeden találkoztam egy atyával, ki fiát maga önkéntesül a hazának védelmére ajánlotta, és azt mondotta, hogy azért jó, és azért hozta fiát maga, mert hallotta, hogy én ott vagyok, és jelét akarta adni annak, hogy ne higyjük, miszerint minden oláh általában véve felhagyná magát bujtogatgatni, vagy a magyarnak ellensége volna. Én biztosan számítottam, és számítok az érdemes követ úrnak, és mindazoknak, kik a hazának hű fiai, igazságszeretetére, hogy szavaimat nem fogják egy népfajt kárhóztató szónak venni. A dolog úgy áll, hogy felbujtották a horvátokat, és ezek között is vannak, kik szenvednek a törvényhez és Magyarországhoz ragaszkodás miatt; így vannak a szerbek között, és a felvidéken, hol szinte vannak híveink. Vannak némely lelkes emberek, kik ezen Urbánt, mert itt fel nem fedezhető tényeknek is vagyok birtokában, pártolták; intézkedni kellene hát, hogy kinek birtoka van, attól vétessék el, és adassék által becsületes zsellérembereknek. De azért nem következik, hogy mindjárt sértve érezzék magokat a dolog által. Mert úgy áll a dolog: Bécs utczáin nyilvánosan toborzottak rablókat, kik a tótokat lázítják. Itt van szerb, itt van tót lázadás, itt oláh,

itt horvát lázadás, mindegyiket nevéen kell nevezni a nélkül, hogy ez által az egész népet értenénk.

Esti 9 órakor folytattatott az ülés.

El n ö k. Először is jelentem a háznak, hogy ma délután 5 órakor b. Récsey Ádám aláírása alatt egy levelet kaptam, melyhez mellékelve van ő felségének két kézírata. Egyik, melylyel báró Récsey Ádám kineveztetik minis-terelnöknek; a másik az, melynek mássá a délelőtti ülésben felolvastatott. — Minthogy szükséges, hogy az eredeti irományok a ház előtt felolvastassanak, azt a jegyző úr teljesíteni fogja.

Kazinczy Gábor jegyző felolvassa a következő irományokat:

a) B. Récsey Ádámnak, Pázmándy Dénes elnökhöz intézett s f. é. és hó 3-án kelt levele.

b) Ferdinánd aláírással ugyanezen év és hó 3-ról kelt iromány, melylyel b. Récsey Ádám minis-terelnöknek kineveztetik, s egy ministerium alakításával megbízatik.

c) Ferdinánd aláírással s Récsey Ádám, mint minis-terelnök ellenjegyzése mellett f. é. oct. 3-ról kelt kir. leirat.

Kossuth L. (Tapsvihar és éljenzések közt a szószékre lép.) Bocsánatot kell kérnem a t. háztól, hogy egy részét az illető iratoknak kissé későn lett kezemhez jutása, de főkép mivel testi erőmben a sok fáradság által annyira meg voltam ingatva, s igen alkalmatlan lázzal volt bajom egész délután — a néphezi proclamatiót lehetetlen volt elkészítenem. — A határozatot megírtam, a proclamatiót pedig az éjjel — ha lehetséges lesz gondolkoznom — szerkesztendem.

Most tehát szerencsém lesz felolvasni azon határozatot, melyet indítványom következtében fogalmaztam, s melyre nézve a felolvasottak semmi változást nem tesznek, legfelebb eloszlatták a t. háznak azon sejtelmét, melyet a király neve iránti pietásból szerettek volna a nemzet képviselői táplálni, hogy t. i. lehetetlen, hogy azon iromány, melyet

reggel nyomtatásban láttunk, más legyen: mint koholt, hamis iromány.

E sejtelem a felolvasottak által elenyészett; hanem mi a törvény és alkotmány alapján állván, ezen körülmény határozatunkat legkevésbé sem változtathatja (helyes); de a dolognak rendé kívánja, hogy legyen meg a határozat úgy, mint az reggel hozatott, és ismét legyen egy más határozat a most felolvasottak következtében. (Helyes.)

Olvassa a háznak oct. 7-ki határozatát, mely köztettségessé és helyesléssel fogadtatott, s ekképen szól:

A képviselőház 1848-dik évi october 7-dik napján reggel tartott ülésében hozott határozata. — A képviselőház elnöke előterjeszté: miként b. Hrabovszky magyarországi főhadi parancsnok, egy levelet küldött be, melyet hozzá b. Jellachich, a Magyarországba beütött s az ausztriai hadsereg részéről hozzá csatlakozott pártütés vezére intézett, egyszersmind jelenté: hogy a nevezett pártütővezérnek a magyar koronához tartozó főhadi parancsnokságokhoz s a felségsértő Bajasich József volt metropolitához, a rabló szerb csoportok egyik főizgatójához intézett többrendbeli hasontartalmú levelei fogattak el; — figyelmezteté a képviselőházat azon nyomtatott csatolmányra, mely állítólagosan Ferdinánd király aláírása alatt s magát miniszterelnöknek nevező Récsey Ádám ellenjegyzése mellett Schönbrunnban f. hó 3-kán kelt, s melynek tartalma következő: (Közöltetett a 364. lapon.)

Az elnök értesíté a képviselőházat, miként Jellachichnak említett levelei ezen csatolmány tartalmának sikeresítésére s mindennemű -fegyveres népeknek a nevezett pártütő Jellachich József rendelkezése alá bocsátására vannak intézve.

Mely csatolmányok felolvasásából a nemzet képviselői tapasztalván, miként a pártütő Jellachich a király nevének saját szentségtelen céljaira használata mellett oly lépések végrehajtásának megkísértésére vetemedett, melyek Magyarország s a hozzá kapcsolt országok törvényes függetlenségének felforgatását, a királyi esküvel szentesített alkotmány eltörlését, s hazánk 14 királyi eskü ellenére az ausztriai birodalomba beleolvasztását és ezzel Magyarországnak az önálló országok sorából kitöröltetését foglalják magokban.

Ámbár ugyan a legközelebbi időkben sokszorosán tapasztalnak a nemzet képviselői, miként hazánkban a királyt környező ellenségei, a beteg királynak nevével, isten és, ember igazságának s minden jognak, törvénynek s a királyi eskü. szentségének lábbal tiprására szentségtelenül visszaélnek:

.Mindazonáltal a felolvasott nyomtatványban foglalt merények, oly égrekiáltó jog- és törvénysértést foglalnak magokban, hogy annak a király által történt valóságos aláírását még a közelmúltaknak szomorú tapasztalásai után sem hihetnék el.

Nem hihetik pedig annival inkább, mivel ha az valósággal a királytól eredett volna, lehetetlen, hogy elébb az országgyűlésnek meg ne küldeték vajja, mielőtt a pártütés vezére annak végrehajtására s hazánk fegyveres se-

regeinek az alkotmányra letett esküjüktől elcsábítására tetteles lépéseket tenni felhatalmaztatnék.

De nem hihetik még azért sem, mert bármennyire beteggé s önmagával tehetetlenné lett legyen is a király, még sem hihetik, hogy ő felsége öntudatos eszméletétől annyira megfosztva legyen, miszerint keze az igazságos isten Ítéletétől vissza ne rettenjen, egy oly iromány aláírásánál, melylyel hű Magyarországa népeinek nemzeti és alkotmányos létele ép azon rablónak s pártütőnek zsákmányul dobatnék oda irgalmatlanul, ki minden jognak, minden törvénynek s magának a királyi tekintélynek is lábbal tapodása mellett fegyveres kézzel támadta meg az országot, öldöklő, pusztítja, rabló módon zsarolja a magyar népet, s kitéti ő felsége a törvényes formákban ministeri ellenjegyzés mellett maga is pártütőnek nyilatkoztatott, s ki azóta pártütési bűneit az országba lett fegyveres beütésével csak sokszorososan növelte.

És nem hihetik azért is, mert lehetetlen feltenniök, hogy a király maga bár mennyire beteg s önmagával tehetetlen legyen is, nevét adhassa oda esz-közül, kiirtására minden kegyeletnek és ragaszkodásnak, melylyel a magyar nép tömerdek szenvedései daczára iránta viseltetett — de melynek lehetetlen gyökerestől ki nem szagattatni a nép szívéből, ha látandja, miként: a hű magyar nemzet feletti királyi hatalmát egy rablóra ruhazza, ki az országot fegyveres erővel megtámadá, s azt az alkotmány felforgatásának szentségtelen munkájával bízta meg, köszönetül azért — hogy a magyar nemzet az ausztriai házat háromszáz esztendő előtt a magyar koronával szabad akarattól megajándékozta, s 300 esztendő alatt sokszor ingadozott trónusát a nemzet vérével tartotta meg.

És végre el nem hihetik még azért is, mert lehetetlen feltenniök, hogy akadhasson magyar, ki egy ily égre kiáltó rendeletet, mely ha végrehajtatnék, nemzetünket az élő nemzetek sorából kitörölné, anyagiilkos kézzel törvénytelenül ellenjegyezni merészelné.

Ugyanazért a nemzet képviselői a király iránti tiszteletnek adják akkor jelét, midőn felhívott irományt koholtnak s hamisnak nyilatkoztatják s abban nem látnak egyebet, mint egy alávaló csel, melylyel a pártütő Jellachich vitéz hadseregeinknek igazságos bosszújától megmenekedni törekszik, mit a nevezett pártütőről annál inkább feltehetni vélnek a nemzet képviselői, mivel egy oly emberről, ki az őtet eltiporható vitéz seregeinknél a győzelem percében fegyverszünetért könyörög, s azt oly feltétel alatt nyeri meg, hogy a fegyverszünet percébeni állomását mindakét tábor megtartsa, ő mégis miután a törvényt s hazánkat védelmező vitéz hadseregeink nagylelkűségétől a fegyverszünetet megnyeré, annak ideje alatt egész táborával gyáván és becstelenül megszökött — hogy hazánknak pusztítását még egy ideig tovább üzhesse s a magyar nemzet megsemmisítésére összeesküdött bécsi camarillától reményit segítséget magához vonhassa, egy ily emberről tehát, hogy bűnének érdemlett büntetését kikerülhesse, a legbecstelenebb csel is alaposan feltehető.

Azon nem várt esetre mindazonáltal, ha a felhívott rendelet csakugyan valóságosnak bizonyosodnék, s eredetében az országgyűlésre is megküldetnék, a nemzet képviselői tekintetbe vévén:

1-ször miként a múlt országgyűlésnek királyi esküvel szentesített III-ik t. ez. a 3-ik §-ban világosan azt rendelné: hogy a királynak bármely rendelete, parancsolata, határozata s kinevezése csak úgy érvényes, ha a Budapesten székelő ministerek egyike által is aláíraték, s így magának egy új

ministerelnöknek kinevezése is csak hasonló aláírás mellett, lehet érvényeső, Récsey Ádám pedig nem Budapesten székelő minister, a ministerségéről az országgyűlés általában semmit sem tud: következésképen a felhívott rendelet mindenesetre érvénytelen. — Tekintetbe vévén

2-or hogy ugyancsak a múlt országgyűlésen alkotott IV-ik t. ez. 6-ik §-nak világos tartalma szerint, az országgyűlés az utósó évről számadás és következő évi költségvetés iránti határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés fel nem oszlattathatik; s mivel ezen határozatok még meg nem hozattak, az országgyűlést ő felsége még rendes ministeri ellenjegyzés mellett sem oszlathatja el. És tekintetbe vévén

3-or hogy az országot az ellenségnek kezébe martalékul adni, az alkotmány s minden alkotmányos biztosítékokat eltörölni s az országot oly hadi törvények alá rendelni, melyek szerint a senkit meg nem támadott s csak magát, a törvényt és az ország létét kötelessége szerint védelmező nemzet minden tagjainak élete halála a fegyveres ellenség pártító vezérének kezébe tételessék, a királynak joga semmi esetben nem lehet. És tekintetbe vévén

4-er hogy Magyarországnak saját törvényei szerinti kormányzatát eltörölni, azt ő felsége többi tartományainak birodalmába bele olvasztani, s hazának törvényhozó hatalmát más idegen nemzetek képviselőiből is alakítandó valamely testületre ruházni a király koronázási esküjével, s úgy az 1790: 10-ik, mint a múlt országgyűlésen alkotott sarkalatos törvényekkel merőben ellenkezik.

Mindezeknél fogva a nemzet képviselői a nemzet halálát szentségtelen kezekkel alá nem írhatván, a felhívott állítólagos rendeletet, mind belső tartalmára, mind alakjára s külső formájára nézve törvénytelennek, és semmit érőnek nyilatkoztatják, törvényhozói kötelességöknek a törvény értelmében folytatását elhatározzák, s ezen határozatuk jogszerűségére nézve az örökkévaló istenre, a nemzetre s az egész világ közvéleményére annál tisztább lélekkel hivatkoznak, mert lehetetlen hinniök: hogy egy derék, békés és bü nemzetnek ily hallatlanul irtózatossá módon az élő nemzetnek sorából kiirtását, s ez által saját lételüknek is erkölcsi bizonytalanságba tételét a világnak bármely mivel népei hallgatag elnézhették.

Mely határozatnak folytán, a nemzet képviselői úgy Jellachich Józsefet magát, mint mindenkit, a ki őt ez országban bármely hivatalos hatósággal bírónak elismerné, neki önkénytelen engedelmeskednék, vagy épen a nemzet alkotmányos szabadságának felforgatására intézett merényleteiben segédkezet nyújtani merészlene: hazaárulónak nyilatkoztatják, s a honnak minden becsületes polgárát, de különösen a vitéz magyar hadsereget, s az országnak minden hatóságait és tisztviselőit a honárulásbani részvét súlyának terhe alatt arra kötelezik, hogy ezekkel akkint bánjanak, mint a törvények a bonáru-lókkal banni rendelik.

Az ország minden hatóságainak pedig különösen is elengedhetlen kötelességükké teszik, hogy megyei, városi vagy kerületi gyűléseiket rendesen folytassák, s a közigazgatás minden ágaiban törvényes kötelességük szerint folytonosan eljárjanak. A törvényes büntetés terhe alatt, másként nem cselekedvén.

Végezetül, minthogy a nemzet képviselői az idézett vagy koholt vagy alkotmányt felforgató iraton Récsey Ádámnak, mint állítólagos ministerelnöknek aláírását szemlélnék; és tekintetbe vévén azt, hogy ha magát ez iro-

mánynak miniszerelnökké törvényes formában lett kineveztetése nélkül irta alá, mint a ministeri címnek bitorlója törvényes büntetés terhe alá esik, és tekintetbe vévén különösen, hogy a múlt országgyűlésen alkotott III. t. czikk 32-ik §-a még a törvényesen kinevezett minisztereket is minden oly tettért vagy rendeletért feleletre vonandóknak parancsol, mely tett vagy rendelet az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fenálló törvények rendeletét s az egyéni szabadságot sérti:

Ugyanazért a képviselőház Récsey Ádámnak törvényes kereset alá vonatását, s e végett vád alá helyzetetését ezennel elhatározza.

Mind ezen határozatainak, részint hozzájárulás, részint pedig az 1848-iki III-ik t. ez. 34. §-a értelmébeni eljárás végett a felsőházzal leendő közlésére, s egyszersmind az ország minden polgári és katonai hatóságaihoz, különösen pedig az ország vitéz hadseregeihez, melyeknek hazafiúi hűségüktől s rettenthetetlen vitézségüktől várja nemzetünk ez elárult árva hazának megmentését, megküldésére, s általános közhírré tételére a ház elnökét utasítván.

Kossuth L. Most olvastam itt, mielőtt az ülés megnyitott, azon okleveleket, melyeket a jegyző urat ház előtt szintén felolvastott. — Ezekre nézve nem stularis tekintetben — mert fejem nem igen alkalmas erre — hanem csak véleményemet tettem fel az iránt, hogy minő határozatot gondolnék hoztatni. (Felolvassa. Olvasásközben azon leírtra, melyben báró Récsey miniszerelnöknek kineveztetik, s a melyet Récsey önmaga ellenjegyzett:) Nekem is nagy kedvem volna ellenjegyezni: hogy h. Esterházy 33 uradalmát magamnak ajándékozom.

(Kossuth olvassa az általa szerkesztett határozatot, melynek azon kitételénél: a ház egyhangú határozattal kimondja stb. mindnyájan felállnak, minek következtében imigy szól:) A képviselőház egyhangú határozatával kimondotta, hogy a kegyelemnek ideje lejárt az árulókra nézve; hogy a ki honáruló, a nemzet képviselői által is annak tekintetik, s mint honáruló fog bűnhődni. Szerencsésnek tartom e házat, hogy ezen elhatározását akkor mondotta ki, midőn egyszersmind egy vitéz és lelkes magyar ezrednek mindnyájunk által tisztelt, s a haza megmentői közé felavastott képviselőihez van szerencséje, (zajosan kitorő éljenek, mit a jelenlevő Vilmos-huszárezredbeli tiszt kar felállással megköszön), s a kiknek vitéz karjaitól úgy, mint lelkes társaiknak karjaitól megvárja azon igazságos isten, ki előtt az

ország alkotmányára megesküdtének, megvárja a nemzet, hogy valamint hű védői lesznek mindig és mindenhol az ártatlanságnak, úgy rettentetlen ostorai a bűnnek s honárulásnak. (Köztetszés és éljenzés.) Adja hozzá ehhez a képviselőház a magyar nemzetnek azon elhatározását, mely elhározást én százezereknek szemében láttam, s ajkairól hallottam, s gondolom, elértük a perczet, mikor nem lesz többé tanácsos e nemzet türelmével játszani. Nem tudom, mennyire megyén e nemzet nagylelkűsége, a múlt időkből tudom, hogy mennyire ment, hogy kimerítve véreből, kimerítve vagyonából, oly harcokba, melyek nem voltak a nemzet harcaizai, kevertetett; mert mi közünk például ahhoz, hogy Parisban mit csinálnak? és mi közünk ahhoz, hogy ismét más-szor mit csináltak Nápolyban? De azt tudom, hogy midőn ilyen harcokban is, véreből s minden vagyonából kiforgatott a magyar nemzet, s nyert érte — mit? — „Európa libertate asserta“, mit ráírtak egy keresztre: s a magyar, midőn ezt hazudtak a világnak, nemcsak hogy nem asseráltatott a szabadságnak, hanem országgyűlést sem tartottak neki mindaddig, valameddig az akkori nemességnek morális erején meg nem tört a hatalom azon kísérlete, hogy talán már megszokta a magyar a jármot, s már most vérét és pénzét talán országgyűlés nélkül is lehetne kicsikarni, ezt kapták jutalmul azon áldozatokért, miket 25 esztendőn által nem maguk megmentésére, hanem egy rász politicának védelmére hoztak, csak azért, mert királyunk nevét használták fel azon rász politicának takarójául. Küzdött, vérezett a magyar, s midőn ezt kapta érte jutalmul, elkövetkezett ismét egy országgyűlés, s az akkori öreg úr akkor azt mondotta: „fáj nekem, hogy olyan rosszul bántam veletek“, — „vitam et sangvinem!“ kiáltott a magyar nemzet, s ezen megbocsátásnak ismét voltak perczei, melyek következtében igen sokat szenvedett.....

..... Ez rövid rajza a közelebb törtéteknek, hogy a múltakra ne menjünk, hol a nemzet hűsége hasonlókép azzal háláltatott meg, hogy 1741—51-ig, 51—61-ig, s 61—90-ig még csak egy országgyűlése sem volt, s ez által a nemzet alkotmányos élete mintegy megszüntetett. Én tehát nem tudom, meddig terjed e nemzet türelme; hanem azt tudom, hogy egy feladatunk van mindenekelőtt: az ország ellenségeit semmivé tenni, s ezen semmivétel közben, valamint azután is — számolni! (Zajos tetszés, s hosszas éljenzés.)

Mi az általam feltett s a tisztelt ház előtt felolvasott határozatjavaslatot illeti, nem tudom, hogy egyszeri felolvasás után nem kívánja-e a ház, hogy szakaszonként is felolvassák? (Általános felkiáltás: nem ! — Ezzel szónok benyújtja javaslatát az elnökséghez, s hosszasan tartó éljenzések közt elhagyja a szószéket.)

Elnök. Ennek folytán a határozat ki fog nyomatni, s valamint eddig kötelességemnek éreztem, s fogom érezni, a ház határozatait életbe léptetni, úgy jelenleg ezen határozat végrehajtásán is minden erőmből fogok iparkodni. — Egyébiránt mi a proclamatiót illeti: azt gondolom, hogy az is a holnap 10 órakor tartandó ülésre Kossuth Lajos által elkészítetvén, szinte fel fog olvastatni a ház előtt, s holnap kinyomatván, a határozattal együtt a ház tagjai közt ki fog osztatni, s ezután ezen irományoknak a felső táblához ki küldéséről szinte fogok gondoskodni, minthogy Récsey miniszterelnök úgy is kötelességemmé tette, hogy a hozzám küldött irományokat siessek a felsőházzal közleni. Én tehát sietni fogok azoknak a felsőházhózi átküldésével, csak azon kis különbséggel, hogy a képviselőház határozatát is comitiva gyanánt hozzájok fogom mellékelni. (Tetszés; nevetés,

— Az elnök el akarván oszlatni az ülést, többen kiáltanak: mi hír a táborból?) A táborból azon időtől fogva, hogy a háznak jelentést tettem, mindeddig hírt nem kaptam, épen csak e pillanatban vettem egy levelet, mely egyenesen csak hozzám van intézve; méltóztatnak tehát átlátni, hogy e levélben lehetnek oly tárgyak, melyeket itt felolvasni talán nem lehetne; el fogom tehát előbb olvasni a levelet, a miket szükségeseknek fogok tartani, azokat elő fogom adni. (Helyes.) Olvasás után:

Csányi kormánybiztos úrnak levele Győrben kelt a mai napon oct. 7-én. Seregünk ott van, tegnap Kocsról jött, mely körülbelül 6 mértföldnyire fekszik Győrtől és privát tudósításom szerint is, igen messze van arra, hogy *egy* nagy seregnek odautazása nagy fáradalom nélkül megtörténhetnék, és a sereg, mindamellet, hogy a legvidámabb, s a legjobb reményeket nyújtja, mégis megkívánja azt, hogy *egy* pár napig Győrben pihenhessen. Egyébiránt Jellachichról azt írja, hogy Mosonyból kihúzódván, valami „Vörösökör“ vagy nem tudom micsoda nevű vendégfogadónak kell ott lenni, seregének egyik részével Óvár körül tanyáz, másik része pedig utána megy; s lehet gyanítani, hogy mindaddig, míg valami nagyobb erősítést nem kap, tovább fog vonulni, azaz a Lajthán is átmenni, s e szerint bizonyosnak lehet tartani, hogy erősülést csakugyan fog is nyerni. A levél többi részében felszólítja a bizottmányt némely teendőkre, de ezeket nem szükség a ház előtt előadnunk. (Jól van.)

Ezzel az ülés eloszlott.